Documenta

Al doilea Război Mondial

Situaţia evreilor din România

vol. I
(1939–1941)
partea întâi

Fundaţia Culturală Română

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE

Documenta

I

INSTITUTUL DE ISTORIE ŞI TEORIE MILITARĂ
ARHIVELE STATULUI BUCUREŞTI
ARHIVA MINISTERULUI APĂRĂRII NAŢIONALE

Autori:

Dr. Ion Alexandrescu
Dr. Constantin Botoran
Dr. Ion Calafeteanu
Colonel (r) Dr. Nicolae Ciobanu
Florica Dobre
Locotenent-colonel Alesandru Duţu
Irina Guţu
Colonel (r) Aurelian Miriţă
Locotenent-colonel Alexandru Oşca
Locotenent-colonel Petre Otu
Gheorghe Pintilie

Au mai colaborat: Dr. Maria Covaci, Ion Neacşu

Traducerea documentelor: Margareta Boacă (engleză)
Nicolae Cuncea şi Elena Similean (franceză)

ISBN 973–9132–75–8

Redactori: Vasile Sălăjan, Tudor Vlad
Coperta & tehnoredactarea: Adrian Moldovanu
Procesare computerizată: Zoe Herdlicska, Amalia Bora, Carmen Apahidean

Al doilea Război Mondial

Situaţia evreilor din România

Vol. I
(1939–1941)
partea întâi

Coordonatori:
Locotenent-colonel Alesandru Duţu
Dr. Constantin Botoran

CENTRUL DE STUDII TRANSILVANE
FUNDAŢIA CULTURALĂ ROMÂNĂ
Cluj-Napoca, 1994

Cuprins

Concepută în trei volume, lucrarea de față, prima cu o asemenea tematică în istoriografia românească, își propune să redea, în lumina adevărului istoric, situația evreilor din România în perioada 1939–1947.

Evoluția demografică și istoricul apariției problemei evreiești în România; statutul politico-juridic al evreilor; legislația antievreiască; atitudinea unor evrei (în special comuniști) în timpul retragerii armatei și autorităților civile române din Basarabia și partea de nord a Bucovinei (iunie 1940) și, legat de aceasta, dezvoltarea antisemitismului în societatea românească; reacția militarilor români față de aceste manifestări antiromânești și implicarea lor în masacrul de la Iași (iunie 1941) și cele din perioada următoare; poziția mareșalului Ion Antonescu față de evrei, căile și mijloacele preconizate de guvernul român pentru rezolvarea problemei evreiești; refuzul autorităților române de a ceda presiunilor germane privind aplicarea în România a „soluției finale"; deportarea evreilor din Basarabia, nordul Bucovinei și Herța în Transnistria, regimul dur din lagăre și readucerea acestora în țară; emigrarea ca modalitate de rezolvare a „problemei evreiești" în România; regimul muncii obligatorii; luări de poziție în sprijinul evreilor din partea unor instituții și personalități politice și culturale românești; exterminarea de către autoritățile ungare a evreilor din teritoriul Transilvaniei anexat de Ungaria în 1940; anularea legislației antievreiești după 23 August 1944 și reintegrarea evreilor în viața politică, economică și culturală a țării, acestor probleme și multor altora cele trei volume le oferă răspunsuri prin documente și note explicative utile atât istoricilor, cât și marelui public cititor.

În alcătuirea volumelor, autorii au fost călăuziți de convingerea că elucidarea științifică a acestei problematici, neglijată până acum de cercetarea istorică românească, nu se poate face decât pornind de la sursele

primare, de la izvoare, singurele în stare să reflecte adevărul istoric aşa cum a fost.

Aceste izvoare, în diversele lor forme de exprimare – decrete-legi, ordonanţe, rapoarte informative, note, adrese, cereri, memorii, procese verbale, consemnări de atitudini în articole de presă, corespondenţă oficială şi particulară etc. – provin din Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, Arhivele Statului, Arhiva Ministerului Afacerilor Externe şi din fondurile documentare ale Bibliotecii Academiei Române.

Primul volum prezintă evoluţia problemei evreieşti în România în perioada 1939–1941. Documentele relevă tratamentul net diferenţiat aplicat populaţiei evreieşti din România (în graniţele de la 1 ianuarie 1941) şi teritoriile româneşti eliberate de sub ocupaţia sovietică. Reiese cât se poate de clar din conţinutul acestui volum că măsurile represive luate împotriva evreilor din teritoriul eliberat au reprezentat, în primul rând, un răspuns global, neindividualizat, la atitudinea ostilă faţă de statul român şi faţă de armata română a unor elemente din rândul populaţiei evreieşti, în special în timpul evacuării Basarabiei, nordului Bucovinei şi a ţinutului Herţa. De aici în primul rând măsurile diferite, incomparabil mai dure de „curăţire“, de „alungare“ a evreilor din această parte a României consideraţi în mod greşit, în bloc, neloiali statului român, cei mai mulţi dintre ei (peste 100.000) fiind deportaţi în Transnistria, unde mulţi şi-au găsit moartea.

Alte documente evidenţiază faptul că numeroşi evrei din teritoriile româneşti anexate de U.R.S.S. în anul 1940, după iunie 1941 s-au retras de bună voie în interiorul Uniunii Sovietice, odată cu administraţia şi armata sovietică.

Decizia autorităţilor române privind deportarea evreilor din teritoriile eliberate a plecat şi de la ideea – aşa cum mărturisesc documentele din acest volum – evitării pericolului constituirii, în spatele frontului, a grupurilor teroriste formate din antiromâni şi comunişti fanatici (în rândul cărora se aflau şi numeroşi evrei) care, de regulă, executau acte de sabotaj, provocând totodată moartea multor militari români. Execuţiile de evrei menţionate în documente i-au vizat în primul rând pe membrii grupurilor teroriste, dar, din păcate, s-au înregistrat în numeroase acte victime nevinovate. De asemenea, documentele prezintă situaţia tragică a populaţiei evreieşti pe durata evacuării în Transnistria, privaţiunile şi condiţiile grele din lagărele de aici. Documentele pun în evidenţă faptul că execuţii de evrei au fost săvârşite şi din ordinul sau direct de către trupe germane.

În ceea ce priveşte situaţia evreilor din vechiul Regat, studiul documentelor din acest volum permite concluzia că aceasta era comparativ mai bună, chiar dacă evreii de aici erau obligaţi să presteze muncă de folos obştesc (ulterior ei au putut să plătească o taxă specială în locul acesteia) sau să suporte alte greutăţi şi privaţiuni. Dar mulţi evrei din această parte a ţării au avut posibilitatea să-şi continue afacerile, să desfăşoare activităţi cu caracter cultural, ştiinţific, de educaţie şi învăţământ, să beneficieze de concedii, să poată emigra etc.

În volum sunt publicate documente care relevă condiţiile în care s-au produs masacrele de la Iaşi şi Odessa şi proporţiile acestora. Un merit al prezentului volum îl reprezintă punerea în lumină a contextului intern şi internaţional în care s-a aflat România în acei ani, cauzele şi împrejurările concrete care au determinat sau au favorizat măsurile antievreieşti. Ele ne ajută, în acelaşi timp, să înţelegem cum de a fost posibil ca, spre deosebire de multe ţări din Europa aflate în sfera de influenţă germană în care a fost aplicată „Endlösung“ (soluţie finală), în România, în pofida puternicelor presiuni exercitate de guvernul de la Berlin, planurile germane de exterminare a evreilor au eşuat, iar la sfârşitul războiului în România trăia cea mai numeroasă comunitate evreiască din Europa răsăriteană (cca. 400.000 persoane) cu excepţia celei din fosta Uniune Sovietică.

Iată de ce considerăm că acest prim volum oferă celor interesaţi posibilitatea de a-şi face o părere cât mai aproape de realitate asupra situaţiei evreilor din România anilor 1939–1941.

Autorii

Foreword

The present work in three volumes, the first to tackle such a subject in Romanian historiography, intends to present, in the light of historical truth, the situation of the Jews in Romania between 1939–1947.

The demografic evolution and history of the Jewish question in Romania; the political-juridical status of the Jews; anti-Jewish legislation; the attitude of some Jews (particularly communist) during the withdrawal of the Romanian army and civilian authorities from Bessarabia and northern Bukovine (June 1940) and in connection with this the growth of anti-Semitism in Romania society; the reaction of the Romanian military to such anti-Romanian attitudes and their involvement in the massacre of Iaşi (June 1941) and others that followed; Marshal Ion Antonescu's attitude to the Jews, ways and means contemplated by the Romanian government to settle the Jewish question; the refusal of Romanian authorities to yield to the German pressures to impose in Romania the "final solution"; the deportation of Jews from Bessarabia, northern Bukovine and Hertza region to Transnistria, the harsh regime in camps and their return to the country; emigration as a way to settle the Jewish question in Romania; forces labour; Romanian institutions and political and cultural personalities taking stand in favour of the Jews; the extermination of the Jews from northern Transylvania, annexed by Hungary in 1940, by the Hungarian authorities; abrogation of the anti-Jewish legislation after August 23, 1944 and the reintegration of Jews in the political, economic and cultural life of the country. These and many others are the question that the three volumes seek to answer through documents and explanatory notes which are helpful both to historians and the general public.

In making up the three volumes, the authors have been guided by the belief that the scientific elucidation of these question, neglected so far by

Romanian historiography, can be achieved only by starting with the primary sources, the only ones that reflect historical truth.

These sources, in their various forms – decree laws, ordinances, informatory reports, notes, addresses, petitions, memoirs, articles in the press, official and private correspondence – come from the Archives of the Ministry of National Defence, the State Archives, the Archives of the Ministry of Foreign Affairs, and the documentary stocks of the library of the Romanian Academy.

The first volume presents the evolution of the Jewish question in Romania between 1939–1941. The documents reveal the differentiated treatment applied to the Jewish population in Romania (within the frontiers of January 1, 1941) and the Romanian territories liberated from the Soviet occupation. The volume points out very clearly that the repressive measures taken against the Jews in the liberated territories represented in the first place a global undifferentiated answer to the hostile attitude of elements of the Jewish population to the Romanian state and the Romanian army, particularly during the evacuation of Bessarabia, northern Bukovine and the Hertza region. Hence the incomparably harsher measures of "cleansing" and "chasing away" the Jews from this part of Romania, all mistakenly considered unloyal to the Romanian State, most of them being deported to Transnistria, wherefrom many never returned.

Other documents point to the fact that after June 1941 a great number of Jews from the Romanian territories annexed by the URSS in 1940, willingly retreated inland the Soviet Union, together with the Soviet administration and army.

The decision of the Romanian authorities to deport the Jews from the liberated territories was due to the desire – as stated in the documents of this work – to avoid the danger of the setting up, behind the front line, of terrorist groups made up of fanatic anti-Romanians, and communists (including a great member of Jews), which usually carried out sabotaje activities and killed many Romanian military. The executed Jews – referred to in the documents – were mainly members of the terrorist groups, but unfortunately, there were many innocent victims too. Likewise, the documents deal with the tragic fate of the Jewish population during evacuation to Transnistria, the privations and hard life in the labour camps. The documents also reveal that Jews were executed also at the order of or by the German troops.

As regards the situation of the Jews in the Old Kingdom, sht study of documents in this volume leads to the conclusion that they enjoyed a relatively better situation, even if they had to work for the public benefic (later on they could pay a special tax instead of working or to cope with other hard conditions and privations. But a great member of Jews from this part of the country had the possibility to carry on their business of cultural, scientific, educational activities, to have vacations or emigrate.

The volumes include documents referring to the conditions in which the massacres of Yassy and Odessa took place and their scope. They also highlight the domestic and international context of the time, the causes and circumstances which led to or favoured the anti-Jewish measures. At the same time they help us understand how it was possible that in Romania, unlike other countries of Europe in the German sphere of interests in which the "Endlösung" was carried out, despite strong pressures put by the government in Berlin, the German plans to exterminate the Jews failed, so that at the end of the war in this country there lived the second largest Lewish community in Eastern Europe (some 400,000) after the one in the Soviet Union.

That is the reason why we think this work offers the reader the possibility to make as truthful an opinion as possible of the situation of Jews in Romania between 1939–1941.

The authors

Notă asupra ediţiei

Multitudinea documentelor referitoare la situaţia evreilor din România în anii celui de-al doilea război mondial a impus o riguroasă activitate de selecţie şi pregătire pentru tipar a trei volume: primul referitor la perioada 1939–1941, al doilea la perioada 1942–1943, iar al treilea la perioada 1944–1947.

În cea mai mare parte inedite, documentele au fost selecţionate în special din fondurile Arhivei Ministerului Apărării Naţionale, Arhivelor Statului Bucureşti şi Arhivei Istorice a Bibliotecii Academiei Române, fiind ordonate după criteriul cronologic. Cele care nu au menţionată ziua emiterii au fost plasate la sfârşitul lunii respective, iar cele care nu au menţionată nici luna la sfârşitul anului respectiv.

Singura excepţie de la această regulă o constituie cele trei documente-sinteză (*A, B, C*) întocmite de Secţia de Studii şi Informaţii din cadrul Ministerului pentru Minorităţi în 1939 pe care le-am plasat la începutul volumului pentru a da cititorului posibilitatea să-şi formeze o imagine de ansamblu asupra arealului în care era percepută în epocă problema evreiască din România.

Documentele au fost publicate conform originalului, păstrându-se normele gramaticale şi ortografice ale epocii. Nu au fost întregite cuvintele care în original sunt prescurtate. Pentru înţelegerea textului s-a întocmit o listă de abrevieri.

Cu puţine excepţii, documentele au fost publicate integral. Omisiunile făcute, acolo unde textul se referea la o altă problematică decât cea a volumului, au fost marcate prin trei puncte între paranteze drepte.

Traducerea documentelor străine este orientativă.

The great number of documents on the situation of the Jews in Romania during World War II asked for a thorough selection and editing of three volumes: the first dealing with the period between 1939–1941, the second, between 1942–1943, and the third between 1944–1947.

The documents – most of them unpublished beforre – have been selected from the funds of the Ministry of Defence Archives, the State Archives in Bucarest, and the Historical Funds of the Romanian Academy Library. They have been arranged chronologically. Those in which the day of issue was missing were put at the end of the respective month, and those in which the month in also missing were put at the end of the respective year.

The only exception to this rule are the three synthesis-documents (*A, B, C*) drafted by the Study and Information Department of the Ministry of Minorities in 1939, which we put at the beginning of the volume so that the readers would get a general picturer of the area where the Jewish issue was perceived in Romania.

The documents have been published according to the original, maintaining the grammatical and orthographic forms of the time. Abbreviated words were left so. In order to understand the text, a list of abbreviations was provided.

With few exceptions, documents have been published entirely. Omissions – where the text dealt with a different subject – were marked by three dots between square parantheses.

The translation of foreign documents has been only done for guiding purposes.

Partea întâi

12. *1940 iulie 1.* Articolul intitulat „Tragedia evacuării Basarabiei", publicat în ziarul „Universul", referitor la devastările şi jafurile săvârşite de ruşi şi evrei asupra bunurilor populaţiei româneşti din Chişinău.

13. *1940 iulie 1.* Notă a Serviciului Special de Informaţii cu privire la abuzurile şi actele teroriste săvârşite de grupuri de evrei împotriva militarilor români în timpul retragerii din Basarabia şi Bucovina de Nord.

14. *1940 iulie 1.* Raport informativ al Subcentrului nr. 3 referitor la comportarea autorităţilor militare sovietice şi a populaţiei evreieşti faţă de Brigada de cavalerie comandată de colonelul Postelnicescu pe durata retragerii din Basarabia.

15. *1940 iulie 1.* Telegramă a maiorului Bădărău către Marele Stat Major referitoare la retragerea trupelor române din Basarabia şi la manifestările ostile ale evreilor.

16. *1940 iulie 2.* Sinteză referitoare la manifestările antiromâneşti ale evreilor din Basarabia şi din nordul Bucovinei după ocuparea acestor provincii de către armatele sovietice.

17. *1940 iulie 2.* Raport confidenţial al Biroului Statistic Militar din Bucureşti cu privire la actele de agresiune ale unor grupuri de evrei din Basarabia şi Bucovina de Nord şi ale militarilor sovietici faţă de autorităţile şi militarii români în retragere, precum şi la îngrijorarea evreilor din România faţă de eventuale represalii.

18. *1940 iulie 2.* Raport contrainformativ al colonelului Ion Eftimiu către Marele Stat Major referitor la comportamentul ostil al trupelor sovietice şi al evreilor în timpul retragerii trupelor române din Basarabia.

19. *1940 iulie 3.* Telegramă a generalului de armată adjutant Constantin Ilasievici şi a generalului Nicolae Tătăranu către Marele Stat Major, Secţia a 2-a, referitoare la măsurile luate pentru a preveni actele agresive ale unor militari români faţă de evrei.

29. *1940 iulie 4.* Sinteză referitoare la actele de terorism săvârşite de evreii comunişti din Basarabia şi din nordul Bucovinei faţă de autorităţile militare şi civile române în timpul retragerii, precum şi protestul unor conducători evrei din capitală şi alte oraşe ale ţării, faţă de aceste manifestări.

30. *1940 iulie 4.* Telegramă a colonelului Socrate Mardari referitoare la starea de spirit antievreiască a populaţiei româneşti şi a militarilor în timpul retragerii din Basarabia.

31. *1940 iulie 5.* Articolul „Scene tragice în Basarabia şi Bucovina“, publicat în „Journal de Geneve“, în care sunt descrise violenţele săvârşite împotriva autorităţilor româneşti din Cernăuţi şi Chişinău de agitatori extremişti de stânga, inclusiv de evrei.

32. *1940 iulie 6.* Notă informativă referitoare la acţiunile antiromâneşti desfăşurate de evreii din Cernăuţi, în perioada 28 iunie – 1 iulie 1940.

33. *1940 iulie 7.* Sinteză informativă a Marelui Stat Major privind acţiunile agresive ale grupărilor de evrei comunişti săvârşite împotriva populaţiei româneşti din Basarabia şi nordul Bucovinei şi actele de violenţă ale unor militari români faţă de evreii ce plecau spre Basarabia şi nordul Bucovinei.

34. *1940 iulie 8.* Adresă a Ministerului de Interne către prefecţii judeţelor din Moldova şi Bucovina prin care cere luarea de măsuri menite să prevină eventuale agresiuni împotriva evreilor din partea militarilor răzleţi retraşi din teritoriile ocupate de U.R.S.S.

35. *1940 iulie 8.* Buletin contrainformativ al Biroului 2 al Statului Major al Diviziei 1 Infanterie referitor la starea de spirit din armată şi din rândul populaţiei civile faţă de comportarea ostilă a evreilor.

36. *1940 iulie 9.* Proces-verbal întocmit de Consiliul de Colaborare al judeţului Prahova asupra atitudinii şi stării de spirit existente în rândul populaţiei româneşti faţă de evrei.

46. *1940 noiembrie 15.* Raport al Ministerului de Interne către preşedintele Consiliului de Miniştri în care sunt propuse soluţii menite a facilita emigrarea evreilor în Palestina.

47. *1940 noiembrie 20.* Cerere a preşedintelui Uniunii Comunităţilor Evreieşti din România, dr. W. Filderman, adresată ministrului de interne, pentru pedepsirea legionarilor vinovaţi de profanarea lăcaşurilor de cult evreieşti.

48. *1940 noiembrie 21.* Cerere a preşedintelui Uniunii Comunităţilor Evreieşti din România, dr. W. Filderman, adresată ministrului de interne prin care reclamă rechiziţionarea, de către legionari, la Ploieşti, a unor bunuri aparţinând Comunităţii.

49. *1940 noiembrie 23.* Cerere a preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România, dr. W. Filderman, adresată ministrului de interne prin care semnalează o serie de abuzuri săvârşite de legionari la Braşov.

50. *1940 noiembrie 26.* Cerere a preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România, dr. W. Filderman adresată generalului Ion Antonescu în care se referă la abuzurile săvârşite de legionari împotriva evreilor.

51. *1940 decembrie 5.* Decret-lege nr. 3984 cu privire la statutul militar al evreilor din România.

52. *1940 decembrie 8.* Memoriu al preşedintelui Federaţiei Uniunilor Comunităţilor Evreieşti din România, dr. W. Filderman, către generalul Ion Antonescu, referitor la activitatea cercului „Libertatea".

53. *1940 decembrie 9.* Cerere a preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România, dr. W. Filderman, adresată generalului Ion Antonescu, prin care roagă să se dispună încetarea rechiziţionării de către armată a localurilor aparţinând instituţiilor evreieşti.

54. *1940 decembrie 9.* Memoriu al preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România, dr. W. Filderman, cu privire la abuzurile săvârşite de legionari împotriva populaţiei evreieşti.

55. *1940 decembrie 9.* Raport al prefectului judeţului Hunedoara, Iosif I. Costea, către Ministerul Afacerilor Interne prin care arată inutilitatea deschiderii unei noi anchete ca urmare a reclamaţiei făcute de Aurel Vlad, fost ministru, în numele evreilor din Orăştie.

56. *1940 decembrie 11.* Nota a preşedintelui Federaţiei Uniunilor Comunităţilor Evreieşti din România, dr. W. Filderman, adresată generalului Ion Antonescu, în care arată că rechiziţionarea de către armată a localului unei şcoli evreieşti constituia un act ilegal.

57. *1940 decembrie 31.* Adresă a generalului Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne, către Ministerul Afacerilor Externe prin care roagă să se intervină pe lângă guvernele interesate pentru a se facilita emigrarea evreilor din România.

58. *1940.* Memoriu al Institutului Central de Statistică cu privire la numărul şi structura profesională a populaţiei evreieşti din România înainte şi după rapturile teritoriale din vara şi toamna anului 1940.

59. *1941 ianuarie 8.* Cerere a rabinului dr. Ervin Goldstein şi a profesorului dr. S. M. Littman către Ministerul Educaţiei Naţionale prin care se solicită autorizarea înfiinţării unui curs în vederea pregătirii tineretului evreu pentru emigrare.

60. *1941 ianuarie 8.* Notă a Ministerului Apărării Naţionale, conţinând rezoluţia generalului Ion Antonescu privitoare la emigrarea evreilor din România.

61. *1941 ianuarie 9.* Adresă a subsecretarului de stat al marinei, contraamiralul Gh. Koslinski, cu privire la posibilitatea emigrării evreilor din România.

62. *1941 ianuarie 10.* Stenograma dezbaterilor din şedinţa Consiliului de Miniştri privind urmărirea activităţii evreilor comunişti.

63. *1941 ianuarie 17.* Stenograma dezbaterilor din şedinţa Consiliului de Miniştri în legătură cu problema românizării comerţului în România.

64. *1941 ianuarie 27.* Decizie a generalului Ion Antonescu, conducătorul statului român, privind situaţia medicilor, farmaciştilor, veterinarilor, inginerilor şi arhitecţilor evrei întrebuinţaţi în armată.

65. *1941 februarie 3.* Stenograma dezbaterilor din şedinţa Consiliului de Miniştri în care generalul Ion Antonescu a expus programul românizării economiei.

66. *1941 februarie 6.* Comunicat privind numărul morţilor şi răniţilor români şi evrei în timpul rebeliunii legionare din zilele de 21 şi 23 ianuarie 1941.

67. *1941 februarie 11.* Stenograma dezbaterilor din şedinţa Consiliului de Miniştri în care generalul Ion Antonescu cere ministrului de interne măsuri împotriva acţiunilor de sabotaj.

68. *1951 februarie 15.* Extras din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri în care generalul Ion Antonescu a expus politica guvernului faţă de evrei.

69. *1941 februarie 25.* Fragment din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri în care generalul Ion Antonescu menţionează prezenţa în Basarabia a unor evrei ca agenţi informatori.

70. *1941 martie 4.* Extras din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri în care generalul Ion Antonescu a ordonat măsuri pentru a opri trecerea evreilor la religia catolică.

71. *1941 martie 4.* Referat al directorului Direcţiei Învăţământului Particular şi Confesional adresat Ministerului Educaţiei Naţionale prin care solicită reglementarea situaţiei elevilor evrei particulari.

72. *1941 martie 11.* Extras din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri în care generalul Ion Antonescu ordonă măsuri în vederea organizării muncii de folos obştesc.

73. *1941 martie 12.* Memoriu al Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România prin care supune spre soluţionarea ministrului Apărării Naţionale cererile evreilor în legătură cu activitatea în detaşamentele de lucru,

74. *1941 martie 19.* Notă a şefului Marelui Stat Major, generalul Alexandru Ioaniţiu, către toate comandamentele şi unităţile militare referitoare la folosirea meseriaşilor evrei, mobilizaţi la munca de interes obştesc.

75. *1941 martie 20.* Cererea profesorului Ernest Abason adresată Ministerului Educaţiei Naţionale, Cultelor şi Artelor prin care se solicită deschiderea unor cursuri şi lucrări practice pentru elevii şi studenţii evrei.

76. *1941 martie 23.* Adresă a Ministerului Afacerilor Interne către prefecţii judeţelor referitoare la fixarea anumitor cartiere în centrele urbane şi rurale în care urmau să locuiască evrei.

77. *1941 martie 27.* Declaraţii ale generalului Ion Antonescu în legătură cu decretul-lege privind trecerea proprietăţilor urbane evreieşti în patrimoniul statului.

78. *1941 aprilie 1.* Adresă a directorului Direcţiei Învăţământ Particular şi Confesional către Ernest Abason prin care se comunică aprobarea pentru deschiderea unui curs pregătitor pentru absolvenţii liceelor evreieşti.

79. *1941 aprilie* 7. Raportul profesorului Ernest Abason către Ministerul Educaţiei Naţionale în legătură cu funcţionarea cursurilor şi lucrărilor practice de pregătire pentru absolvenţii şi studenţii evrei.

80. *1941 aprilie 8.* Declaraţia generalului Ion Antonescu în legătură cu camuflarea întreprinderilor evreieşti ce urmau a fi românizate.

81. *1941 aprilie 18*. Referat al preşedintelui Consiliului Permanent al Ministerului Instrucţiunii, Educaţiei, Cultelor şi Artelor, Nicolae Cartojan, în legătură cu efectele decretului-lege din 14 octombrie 1940, referitor la învăţământul primar şi secundar evreiesc.

82. *1941 mai 15*. Raport al ministrului de stat, Mihai Antonescu, către conducătorul statului român şi preşedinte al Consiliului de Miniştri, Ion Antonescu, cu privire la decretul-lege pentru organizarea muncii naţionale.

83. *1941 mai 14*. Decretul-lege pentru organizarea muncii naţionale.

84. *1941 mai 15*. Situaţia statistică a evreilor, la 15 mai 1941, fără Basarabia şi Bucovina, pe categorii profesionale.

85. *1941 mai 16*. Raport al lui Brutus Coste, referitor la poziţia Statelor Unite ale Americii faţă de o eventuală emigrare în masă a evreilor peste ocean.

86. *1941 mai*. Memoriu al fostului senator I. Finkelstein adresat ministrului în care solicită un tratament diferit pentru evreii stabiliţi în România.

87. *1941 iunie 5*. Raport al Biroului Statistic Militar Iaşi adresat Statului Major al Armatei a 3-a, privind activitatea şi modul de comportare ale evreilor aflaţi în zonă.

88. *1941 iunie 21*. Ordinul generalului Ion Antonescu privind evacuarea evreilor valizi, între 18 şi 60 de ani, dintre Siret şi Prut, în lagărul de la Tîrgu Jiu, şi a restului familiilor în comunele urbane de pe teritoriul judeţelor respective.

89. *1941 iunie 25*. Buletin informativ al Corpului 4 teritorial în care se semnalează atitudinea ostilă a evreilor faţă de armata română.

90. *1941 iunie 25.* Notă informativă a Inspectoratului de jandarmi Suceava cu privire la starea de spirit a populaţiei în urma decretării mobilizării.

91. *1941 iunie 28.* Proces-verbal încheiat de Nicolae Crăciun, şeful Comisariatului V Poliţie Iaşi, referitor la evenimentele petrecute în cartierul Tătăraşi din localitate.

92. *1941 iunie 29.* Telegramă a generalului Alexandru Ioaniţiu, şeful Marelui Stat Major, către comandamentele marilor unităţi referitoare la acţiunile de spionaj, sabotaj şi actele de agresiune săvârşite de agenţi, cu ajutorul populaţiei evreieşti.

93. *1941 iunie 29.* Raport al prefectului judeţului Iaşi, colonelul Dumitru Captaru, către ministrul de interne despre acţiunile antievreieşti care au avut loc în oraşul Iaşi.

94. *1941 iunie 30.* Comunicat cu privire la actele de dezordine şi de agresiune săvârşite la Iaşi de către agenţi sovietici cu sprijinul comuniştilor evrei.

95. *1941 iunie 30.* Ordinul transmis de generalul Ion Popescu, ministru de interne, către prefecturi, Inspectoratul General al Jandarmeriei, Direcţia Generală a Poliţiei şi Prefectura Poliţiei Capitalei în legătură cu măsurile ce trebuiau luate pentru încetarea actelor de sabotaj, terorism şi agresiune.

96. *1941 iunie 30.* Ordin al generalului Ion Antonescu prin care se dispune executarea evreilor comunişti din Iaşi asupra cărora s-au găsit steaguri roşii şi arme.

97. *1941 iunie 30.* Ordin al generalului Ion Antonescu prin care se dispune executarea sublocotenentului de rezervă Florin Angelescu, dacă va fi găsit vinovat de însuşirea unor bunuri ale evreilor percheziţionaţi.

98. *1941 iunie 30*. Proces-verbal încheiat de autoritățile din Podul Iloaiei la sosirea trenului în care fuseseră îmbarcați evreii arestați la Iași.

99. *1941 iunie 30*. Raport al generalului Gheorghe Stavrescu, comandantul Diviziei 14 infanterie, în legătură cu implicarea unor militari români în acțiunile antievreiești petrecute la Iași la 29 iunie.

100. *1941 iunie 30*. Raport al Chesturii Poliției Iași către ministrul de interne în legătură cu evenimentele sângeroase de la Iași din 28–29 iunie 1941.

101. *1941 iulie 1*. Telegramă a prefectului județului Iași prin care se face cunoscut Ministerului de Interne că în orașul Iași au încetat arestările ilegale și abuzurile.

102. *1941 iulie 1*. Notă informativă referitoare la semnalizările luminoase făcute de evreii din Roman și Bacău pentru avioanele sovietice care bombardau România.

103. *1941 iulie 1*. Raport al locotenent-colonelului A. Marino, comandantul permanenței Cercului de Recrutare Dorohoi, către comandantul pazei teritoriale a Corpului 4 armată referitor la starea de spirit a populației și la evenimentele petrecute între 28 iunie și 1 iulie 1941 în orașul Dorohoi.

104. *1941 iulie 3*. Extras din stenograma ședinței Consiliului de Miniștri privind contribuțiile de război ce urmau a fi plătite de evrei.

105. *1941 iulie 4*. Ordinul nr. 255 al generalului Ion Antonescu prin care se condamnă crimele săvârșite împotriva evreilor în orașul Iași la sfârșitul lunii iunie 1941.

106. *1941 iulie 4*. Ordin al generalului Alexandru Ioanițiu, șeful Marelui Stat Major, prin care cere să fie informat asupra măsurilor luate împotriva celor care au săvârșit crime și jafuri împotriva populației evreiești în orașele Iași și Galați.

107. *1941 iulie 8.* Extras din stenograma dezbaterilor din şedinţa Consiliului de Miniştri în care Mihai Antonescu, vicepreşedintele Consiliului, solicită revizuirea radicală a proprietăţii, organizării producţiei, disciplinei muncii, precum şi migraţiunea forţată a evreilor din Basarabia şi Bucovina.

108. *1941 iulie 8.* Raport contrainformativ al Corpului de cavalerie referitor la starea de spirit din armată şi a populaţiei civile, inclusiv a minorităţilor, şi la entuziasmul cu care românii din Basarabia au întâmpinat sosirea armatei române.

109. *1941 iulie 9.* Raport al sublocotenentului Aurel Triandaf, adresat Inspectoratului de Jandarmi Iaşi, referitor la modul cum a decurs transportul a 35 vagoane cu 2530 evrei, de la Tîrgu Frumos la Călăraşi.

110. *1941 iulie 12.* Decretul-lege nr. 2030 referitor la Regulamentul cu privire la statutul militar al evreilor.

111. *1940 iulie 14.* Buletin contrainformativ al Biroului Statistic Militar Iaşi referitor la starea de spirit a populaţiei din Basarabia şi la deplasarea evreilor şi a altor locuitori din vechiul Regat în această provincie.

112. *1941 iulie 14.* Raport contrainformativ al Corpului de munte către Armata 3, referitor la starea de spirit a populaţiei române din Basarabia şi la comportarea minorităţilor şi a trupelor sovietice.

113. *1941 iulie 15.* Notă a comandantului Cercului de Recrutare Braşov, comunicată la 75 de întreprinderi, prin care se face cunoscut că evreii rechiziţionaţi la întreprinderi nu vor fi evacuaţi în Transnistria.

114. *1941 iulie 17.* Instrucţiuni verbale date de generalul Ion Antonescu autorităţilor din judeţul Bălţi privind modul în care să fie tratată populaţia evreiască din zonă.

115. *1941 iulie 17.* Telegramă a Armatei 3 către Corpul de cavalerie referitoare la condiţiile de evacuare şi internare a evreilor.

116. *1941 iulie 18.* Buletin contrainformativ al Corpului 4 teritorial referitor la starea de spirit a evreilor.

117. *1941 iulie 18.* Extras din memoriul lui Iuliu Maniu, preşedintele Partidului Naţional Ţărănesc, către generalul Ion Antonescu, conducătorul statului, referitor la evenimentele care au avut loc în oraşul Iaşi la sfârşitul lunii iunie 1941.

118. *1941 iulie 19.* Raport al Inspectoratului Regional de Poliţie Galaţi către Armata 4 referitor la măsurile luate împotriva evreilor şi la felul în care acestea au fost executate.

119. *1941 iulie 19.* Raport al colonelului Ion Golgoteanu, comandantul garnizoanei Focşani, către Armata 4, cu privire la evacuarea evreilor din zonele de interes militar şi la purtarea de către aceştia a semnului distinctiv.

120. *1941 iulie 20.* Raport al locotenent-colonelului Ion Chirchiu, şeful de Stat Major al Corpului de munte, către Armata 3, cu privire la pericolul pe care-l reprezentau cei peste 10.000 de evrei deportaţi în localitatea Cozlov pentru siguranţa frontului.

121. *1941 iulie 21.* Notă a Secţiei a 2-a a Marelui Stat Major referitoare la măsurile antievreieşti din iunie 1941.

122. *1941 iulie 24.* Ordin al guvernatorului Basarabiei, generalul C. Gh. Voiculescu, către Comandamentul Militar Chişinău, prin care se dispune înfiinţarea ghetourilor pentru evrei şi folosirea acestora la munci de folos obştesc.

123. *1941 iulie 25.* Buletin informativ al Serviciului Pretoral al Armatei 3 referitor la starea de spirit a populaţiei civile minoritare.

124. *1941 iulie 25.* Buletin contrainformativ al Corpului 4 teritorial referitor la starea de spirit a populaţiei, inclusiv a minoritarilor, şi la unele acţiuni teroriste

125. *1941 iulie 26.* Buletin informativ al Inspectoratului regional de Poliţie Cernăuţi referitor la starea de spirit a populaţiei din Suceava faţă de modul în care erau trataţi ostaticii evrei din oraş.

126. *1941 iulie 27.* Dare de seamă a Inspectoratului de Poliţie Iaşi asupra evenimentelor petrecute în oraşul Iaşi, în noaptea de 28-29 iunie 1941.

127. *1941 iulie 28.* Raport al colonelului Matieş Ermil, comandantul Regimentului 6 vânători, către Divizia 14 infanterie cu privire la evreii executaţi în oraşul Bălţi şi în comunele Sculeni şi Mărculeşti pentru fugă de sub escortă, semnalizări făcute armatei sovietice, sabotaj, împuşcarea unor ofiţeri şi soldaţi români etc.

128. *1941 iulie 29.* Ordin general al ministrului Apărării Naţionale, generalul de corp de armată adjutant Iosif Iacobici, cu privire la intervenţiile făcute de 23 ofiţeri români în favoarea evreilor mobilizaţi în detaşamentele de muncă obligatorie.

Partea a doua

129. *1941 iulie 29.* Notă a colonelului Dumitru Tudose, comandantul militar al municipiului Chişinău, către Primăria oraşului privind înfiinţarea şi organizarea ghetoului evreiesc.

130. *1941 iulie 30.* Telegramă a şefului Marelui Cartier General, generalul Alexandru Ioaniţiu, către ministrul de Finanţe în legătură cu instituirea impozitului special pe toţi evreii.

131. *1941 iulie 30.* Ordonanţă a împuternicitului conducătorului statului pentru administrarea Bucovinei, Alexandru Rioşanu, prin care se introduc restricţii şi interdicţii pentru evreii din Bucovina şi se solicită purtarea de către aceştia a unui semn distinctiv.

132. *1941 august 1*. Notă a Ministerului Afacerilor Interne către Prefectura Poliţiei Capitalei prin care se solicită întrebuinţarea evreilor la lucrările de cale ferată.

133. *1941 august 2*. Raport al comandantului militar al municipiului Chişinău, colonelul Dumitru Tudose, referitor la constituirea, organizarea şi funcţionarea ghetoului din Chişinău.

134. *1941 august 3*. Buletin informativ al Inspectoratului Regional de Poliţie din Cernăuţi referitor la ameliorarea stării materiale şi financiare a evreilor din oraş.

135. *1941 august 5*. Extras din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri referitoare la situaţia evreilor.

136. *1941 august 5*. Ordin al Ministerului Afacerilor Interne referitor la retribuirea evreilor care efectuau muncă obligatorie.

137. *1941 august 6*. Ordin al ministrului subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, generalul de divizie Ion Popescu, către Comandamentul Militar al oraşului Chişinău privind luarea de măsuri în vederea folosirii la munca de folos obştesc a evreilor din judeţ.

138. *1941 august 7*. Informare a colonelului N. Pătruţoiu privind întrebuinţarea evreilor la lucrări de terasament pentru căile ferate.

139. *1941 august 7*. Raport al Ministerului Afacerilor Interne către Preşedinţia Consiliului de Miniştri referitor la întrebuinţarea evreilor la munca de folos obştesc.

140. *1941 august 8*. Dispoziţie a şefului Statului Major al Armatei 4, generalul Nicolae Pălăngeanu, către Comandamentul Militar Chişinău cu privire la obligativitatea evreilor din Moldova, Bucovina şi Basarabia de a purta semnul distinctiv.

141. *1941 august 8*. Instrucţiunile generale nr. 3120 ale secţiei 1-a a Marelui Stat Major referitoare la modul de aplicare a dispoziţiunilor

regulamentului asupra decretului-lege relativ la statutul militar al evreilor.

142. *1941 august 10.* Raport al Inspectoratului de Jandarmi Cernăuţi asupra măsurilor luate în vederea asigurării alimentelor pentru evreii din lagărele de la Hotin şi Soroca.

143. *1941 august 10.* Tabel întocmit de secţia Transporturi a Marelui Stat Major cu situaţia numerică a detaşamentelor de lucru Căi Ferate încadrate cu evrei.

144. *1941 august 10–20.* Extras din buletinul contrainformativ al Inspectoratului Regional de Poliţie Chişinău referitor la măsurile luate de autorităţile române pentru a asigura existenţa evreilor din ghetouri şi revenirea în Basarabia, de la est de Nistru, a unui număr de 12.500 evrei.

145. *1941 august 12.* Dispoziţie a Statului Major al Armatei 4 către Serviciul Pretoral al armatei pentru strângerea în ghetouri a evreilor şi interzicerea trecerii lor peste Nistru.

146. *1941 august 15.* Raport a comandamentului ghetoului din Chişinău, căpitanul Florescu, către Comandamentul Militar al municipiului Chişinău despre măsurile întreprinse pentru buna funcţionare a ghetoului, precum şi despre epidemiile ce făceau victime în rândul evreilor.

147. *1941 august 16.* Raport al Marelui Stat Major, Secţia 1-a, către Preşedinţia Consiliului de Miniştri în legătură cu propunerile pentru purtarea semnului distinctiv de către evrei.

148. *1941 august 20.* Extras din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri privind dezbaterile în legătură cu legislaţia referitoare la românizarea întreprinderilor, folosirea evreilor la munca de folos obştesc şi regimul evreilor din lagăre.

149. 1941 august 21. Notă informativă a şefului Marelui Stat Major, generalul Nicolae Mazarini, referitoare la atitudinea evreilor faţă de hotărârea guvernului de a-i întrebuinţa la munca de folos obştesc şi la obligaţiile ce reveneau Marelui Stat Major în organizarea şi conducerea acestei activităţi.

150. 1941 august 21. Adresă a Ministerului Afacerilor Interne către Marele Stat Major, Secţia 1-a, prin care solicită întrebuinţarea evreilor, care se vor înapoia în capitalele de judeţ, la munca de folos obştesc.

151. 1941 august 22. Raport al comandantului lagărului de prizonieri nr. 5 Vârtejeni, locotenent-colonelul Alexandru Constantinescu, referitor la condiţiile grele de cazare, alimentaţie şi pază a evreilor din lagăr.

152. *1941 august 23.* Notă a Prefecturii judeţului Lăpuşna către Comandamentul Militar al oraşului Chişinău în legătură cu angajamentul sătenilor din comunele Nisporeni şi Vărzăreşti de a se îngriji de creşterea unor copii evrei rămaşi fără părinţi în urma refugierii acestora.

153. 1941 august 25. Autorizaţie a comandantului militar din Chişinău, colonelul Dumitru Tudose, de a se înfiinţa un azil de bătrâni în cadrul ghetoului din oraş.

154. 1941 august 26. Aviz al Direcţiei Igienei Sociale din Ministerul Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale către împuternicitul conducătorului statului pentru Basarabia, generalul Gheorghe Voiculescu, prin care solicită adoptarea de măsuri de profilaxie în lagărele şi ghetourile evreieşti din Basarabia.

155. 1941 august 29. Raport al Inspectoratului General al Jandarmeriei, Secţia a 2-a Siguranţa Statului, către Ministerul Afacerilor Interne referitor la menţinerea interdicţiei deplasării evreilor din lagărele de muncă şi la propunerea pentru organizarea în fiecare lagăr a unui serviciu de aprovizionare proprie.

156. 1941 august 31. Adresă a Prefecturii județului Soroca către comandantul lagărului de evrei din Vertujeni referitoare la măsurile luate pentru organizarea și funcționarea lagărului.

157. 1941 august. Ordin al șefului Marelui Stat Major, generalul Nicolae Mazarini, către comandamentele teritoriale referitoare la neregulile constatate în administrarea și conducerea detașamentelor de muncă evreiești.

158. 1941 august. Articolul „Mai barbari decât hunii", apărut în ziarul „Neue Leipziger Tageszeitung", referitor la situația din Basarabia și la rolul populației evreiești atât în Basarabia, cât și în nordul Bucovinei.

159. *1941 august.* Ordin al Ministerului Afacerilor Interne privind readucerea în orașul Iași a femeilor și copiilor evrei evacuați la Podul Iloaiei.

160. *1941 septembrie 2.* Extras din stenograma ședinței Consiliului de Miniștri cu privire la dezbaterile pe marginea legii exproprierii bunurilor urbane evreiești, regimul taberelor de muncă, folosirea evreilor la munca de folos obștesc.

161. 1941 septembrie 2. Raport al Direcției mobilizare și organizare a națiunii și teritoriului din Ministerul Afacerilor Interne către Marele Stat Major prin care solicită eliberarea a 25 de ordine de rechiziție pentru evreii angajați ca informatori la Direcția Generală a Poliției.

162. *1941 septembrie 3.* Raport al Comunității evreiești din ghetoul Chișinău către comandantul militar al municipiului Chișinău, prin care solicită deschiderea unui magazin cu produse de primă necesitate în incinta ghetoului.

163. *1941 septembrie 5.* Extras din stenograma ședinței Consiliului de Miniștri privind dezbaterile în legătură cu îmbunătățirea situației din Basarabia și nordul Bucovinei în urma devastării lor de către evrei.

164. *1941 septembrie 5.* Notă a generalului de divizie Ion Popescu, ministru subsecretar de stat la Ministerul Afacerilor Interne, către guvernatorul Basarabiei în legătură cu obligativitatea evreilor din zona guvernământului de a purta semnul distinctiv.

165. *1941 septembrie 9.* Extras din stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri în care s-a dezbătut menţinerea în întreprinderi a evreilor indispensabili economiei naţionale, situaţia mărfurilor din magazinele evreieşti din Bucovina etc.

166. *1941 septembrie 11.* Raport al Comandamentului Etapelor Armatei 3 către Marele Cartier General, referitor la situaţia evreilor din lagărele aflate în sectorul comandamentului (judeţele Bălţi şi Soroca).

167. *1941 septembrie 11.* Nota şi instrucţiunile cu privire la măsurile luate pentru desfăşurarea operaţiunii de evacuare a evreilor din Basarabia în Transnistria, transmise de Inspectoratul de Jandarmi Basarabia către Guvernământul Basarabiei.

168. *1941 septembrie 12.* Notă a maiorului Eugen Popescu, şeful Biroului Control Vatră din Marele Stat Major referitoare la regimul evreilor internaţi în lagărele de la Tîrgu-Jiu, Teiş (Dâmboviţa) şi Giurgiu, precum şi al celor mobilizaţi în cadrul detaşamentelor de muncă obligatorie.

169. *1941 septembrie 13.* Ordinul Ministerului Afacerilor Interne prin care se aprobă cererea Comunităţii evreieşti ca în zilele sărbătorilor de toamnă să se ţină în sinagogi servicii divine, potrivit prescripţiilor şi ritualului obişnuit.

170. *1941 septembrie 15.* Circulară a Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România prin care se cere întregii populaţii evreieşti să subscrie la Împrumutul Reîntregirii.

171. *1941 septembrie 15.* Notă a Guvernământului Basarabiei către Comandamentul Militar Chişinău referitoare la interzicerea de către Ministerul Afacerilor Interne a purtării semnului distinctiv de către evrei.

172. *1941 septembrie 18.* Buletin contrainformativ al Centrului de Informaţii Chişinău privind situaţia evreilor internaţi în ghetoul din Chişinău: starea de spirit, încercări de evadare din ghetou prin corupţie, comerţul cu obiecte de metal preţios practicat în incinta ghetoului etc.

173. *1941 septembrie 18.* Notă a Serviciului Special de Informaţii Român în legătură cu măsurile luate de guvernul de la Budapesta împotriva evreilor comunişti atât din Ungaria, cât şi din Transilvania de Nord ocupată.

174. *1941 septembrie 23.* Dispoziţie a Ministerului Afacerilor Străine de anulare, în baza hotărârii guvernului, a oricărei măsuri restrictive luate faţă de evreii proveniţi din alte ţări.

175. *1941 septembrie 27.* Raport al comandantului regimentului 53 Infanterie fortificaţii, colonel Octav Vorobchievici, adresat generalului Ion Arbore, cu privire la situaţia şi starea evreilor de la Râbniţa.

176. *1941 septembrie 30.* Tabel numeric cu evreii ceruţi de Federaţia Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România pentru exceptarea de la munca de folos obştesc.

177. *1941 septembrie 30.* Raport al inspectorului de jandarmi din Chişinău, colonelul T. Meculescu, către guvernatorul Basarabiei referitor la numărul de evrei evacuaţi în Transnistria în zilele de 27, 28 şi 29 septembrie 1941.

178. *1941 septembrie 30.* Adresă a comandantului militar al municipiului Chişinău, colonelul Dumitrescu Eugen, cu privire la numărul şi situaţia evreilor aflaţi în ghetoul din Chişinău.

179. *1941 septembrie.* Studiu-sinteză, întocmit de Inspectoratul General al Jandarmeriei din Cernăuţi, referitor la starea de spirit a evreilor.

180. *1941 octombrie 2.* Raport al inspectorului de jandarmi din Basarabia, colonelul T. Meculescu, către guvernatorul Basarabiei privind numărul evreilor evacuaţi în Transnistria în zilele de 30 septembrie şi 1 octombrie 1941.

181. *1941 octombrie 3.* Raport al Inspectoratului de Jandarmi din Basarabia către Guvernământul Basarabiei cu privire la numărul de evrei evacuaţi în Transnistria la 2 octombrie 1941.

182. *1941 octombrie 5.* Notă a Marelui Stat Major, Secţia I-a, cu privire la folosirea medicilor evrei la munca de interes obştesc.

183. *1941 octombrie 6.* Raport al procurorului Parchetului General de pe lângă Curtea de Apel Arad, Alexandru Vaşvary, adresat lui Mihai Antonescu, vicepreşedinte şi preşedinte ad-interim al Consiliului de Miniştri, referitor la verificarea evreilor care au părăsit taberele de muncă pe baza unor certificate medicale sau bilete de voie.

184. *1941 octombrie 6.* Ordin al generalului Nicolae Pălăngeanu, şeful Marelui Cartier General, către Armata 4 cu privire la internarea imediată a evreilor aflaţi în Transnistria în lagărele de pe Bug.

185. *1941 octombrie 7.* Raport al Chesturii Poliţiei Sibiu adresat ministrului Afacerilor Interne referitor la situaţia evreilor din Timişoara.

186. *1941 octombrie 8.* Situaţia întocmită de Inspectoratul de Jandarmi Basarabia şi adresată Guvernământului Basarabiei referitoare la numărul evreilor evacuaţi în Transnistria în intervalul 2–6 octombrie 1941.

187. *1941 octombrie 9.* Telegramă a guvernatorului Basarabiei adresată prefecţilor judeţelor Bălţi şi Soroca prin care le aduce la cunoştinţă ordinul mareşalului Ion Antonescu pentru a se proceda la schimbul bijuteriilor şi metalelor preţioase pe care le posedă evreii ce se evacuează din Basarabia şi Bucovina.

188. *1941 octombrie 9.* Raport confidenţial al chestorului poliţiei din Chişinău, N. Marinescu, către comandantul militar al municipiului în care informează asupra stării de spirit în rândul evreilor din ghetou în ajunul evacuării lor peste Nistru.

189. *1941 octombrie 10.* Raport al Corpului 3 teritorial către Marele Stat Major referitor la concediile medicale acordate unui număr de 103 evrei din Detaşamentul de muncă Făurei.

190. *1941 octombrie 10.* Instrucţiuni, înaintate cu adresa nr. 2830, referitoare la evacuarea evreilor din ghetoul Chişinău şi din sudul Basarabiei.

191. *1941 octombrie 10.* Raport al Inspectoratului de Jandarmi Basarabia către Guvernământul Basarabiei referitor la numărul evreilor evacuaţi în Transnistria în perioada 7-10 octombrie.

192. *1941 octombrie 11.* Notă a guvernatorului Transnistriei, G. Alexianu, către comandantul Armatei 4, în legătură cu organizarea evacuării evreilor din Bucovina şi Basarabia în Transnistria.

193. *1941 octombrie 11.* Apelul şef-rabinului Al. Şafran adresat mareşalului Ion Antonescu în legătură cu deportarea evreilor în Transnistria.

194. *1941 octombrie 11.* Cerere a Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din ţară, ca urmare a apelului primit de la conducerea ghetoului din Chişinău, adresată mareşalului Ion Antonescu, pentru îmbunătăţirea situaţiei evreilor deportaţi în Transnistria.

195. *1941 octombrie 11.* Ordin al Marelui Stat Major, Secţia a 2-a, către Armata 4 privind măsurile ce trebuie luate pentru a face imposibilă apropierea evreilor întrebuinţaţi la munca de folos obştesc de populaţia satelor.

196. *1941 octombrie 14.* Raport al colonelului T. Meculescu, inspector al Jandarmeriei din Chişinău, către guvernatorul Basarabiei cu privire la numărul de evrei deportaţi din Basarabia în Transnistria.

197. *1941 octombrie 14.* Memoriu al preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti, dr. W. Filderman, înaintat mareşalului Ion Antonescu, în legătură cu obligaţia evreilor de a presta muncă de folos obştesc, utilizarea intelectualilor, a tinerilor între 18-21 ani, acordarea scutirilor de muncă, înlocuirea muncii obligatorii cu plata de taxe speciale etc.

198. *1941 octombrie 15.* Comunicat al Marelui Stat Major prin care sunt transmise normele şi regulile de comportare pentru evreii din detaşamentele de lucru.

199. *1941 octombrie 17.* Raport al Inspectoratului de Jandarmi Chişinău către Guvernământul Basarabiei cu privire la numărul de evrei evacuaţi în Transnistria.

200. *1941 octombrie 18.* Instrucţiuni ale Diviziei 10 Infanterie pentru organizarea, trierea şi evacuarea evreilor din Odessa în ghetouri.

201. *1941 octombrie 18.* Raport al inspectorului de jandarmi din Chişinău, colonel T. Meculescu, către guvernatorul Basarabiei referitor la numărul evreilor evacuaţi în Transnistria în zilele de 15 şi 16 octombrie 1941.

202. *1941 octombrie 19.* Memoriu al preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din ţară, dr. W. Filderman, către mareşalul Ion Antonescu îm legătură cu deportarea în Transnistria.

203. *1941 octombrie 21.* Raport al comandantului militar al Odessei, generalul I. Glogojeanu, către guvernatorul Transnistriei în legătură cu măsurile întreprinse în vederea strângerii şi internării evreilor în ghetouri, dominarea oraşului, punerea în funcţiune a instalaţiilor electrice, menţinerea aparatului administrativ, economic, tehnic, edilitar şi sanitar al oraşului.

204. *1941 octombrie 21.* Scrisoare a mareşalului Ion Antonescu către W. Filderman cu privire la atitudinea evreilor din Basarabia faţă de armata şi populaţia românească.

205. *1941 octombrie 22.* Rezoluţie a mareşalului Ion Antonescu privitoare la oprirea trimiterii peste Nistru a românilor creştini basarabeni căsătoriţi cu soţii născute din părinţi evrei, precum şi a evreilor creştinaţi anterior.

206. *1941 octombrie 22.* Notă a generalului Nicolae Tătăranu, şeful Statului Major al Armatei 4, către Comandamentul Militar Odessa cu privire la măsurile luate în legătură cu evreii din Transnistria.

207. *1941 octombrie 22.* Sinteză informativă, întocmită de Poliţia oraşului Dorohoi, privind starea de spirit şi situaţia evreilor din localitate.

208. *1941 octombrie 22.* Buletin contrainformativ al Secţiei a 2-a a Armatei 4 române referitor la starea de spirit din armată, numărul de prizonieri capturaţi şi la împuşcarea unor terorişti din Odessa.

209. *1941 octombrie 22* Extras din jurnalul de operaţii al Diviziei 10 infanterie referitor la aruncarea în aer de către terorişti a clădirii în care se afla Comandamentul militar român din Odessa şi comandamentul Diviziei 10 infanterie.

210. *1941 octombrie 22.* Telegramă a comandantului Armatei 4, generalul Iosif Iacobici, către Cabinetul Militar al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, referitor la consecinţele exploziei produse în urma dinamitării Comandamentului militar român din Odessa şi la măsurile de represalii ordonate.

211. *1941 octombrie 22.* Telegramă a Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, Cabinetul militar, prin care mareşalul Ion Antonescu solicită informaţii despre dinamitarea clădirii Comandamentului militar român de la Odessa şi ordona represalii.

212. *1941 octombrie 23.* Telegrama nr. 1 a colonelului Stănculescu, subşeful de Stat Major al Diviziei 10 infanterie, către generalul Nicolae Tătăranu, şeful de Stat Major al Armatei 4 referitoare la acţiunea de salvare a militarilor români aflaţi sub dărâmăturile comandamentului militar aruncat în aer de teroriştii din Odessa şi la represaliile preconizate.

213. *1941 octombrie 23.* Telegramă a Cabinetului Militar al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri către Armata 4 prin care se ordonau represalii ca urmare a aruncării în aer a clădirii Comandamentului militar român din Odessa.

214. *1941 octombrie 23.* Telegrama nr. 2 a colonelului Stănculescu adresată generalului Nicolae Tătăranu referitoare la acţiunea de scoatere a militarilor români ucişi şi răniţi de sub dărâmăturile clădirii în care se afla Comandamentul militar român din Odessa şi continuarea represaliilor.

215. *1941 octombrie 23.* Telegrama nr. 3 a colonelului Stănculescu către generalul Nicolae Tătăranu prin care informează despre scoaterea de sub dărâmături a cadavrului generalului Ion Glogojeanu, comandantul Diviziei 10 infanterie, şi despre preluarea comenzii marii unităţi de către generalul Nicolae Ghineraru.

216. *1941 octombrie 23.* Telegramă a Armatei 4 către Marele Cartier General prin care comunică lista nominală a militarilor români şi germani ucişi şi răniţi în urma exploziei de la Comandamentul militar român din Odessa.

217. Extras din jurnalul de operaţii al Regimentului 23 infanterie referitor la represaliile ordonate în urma exploziei de la Comandamentul militar român din Odessa.

218. *1941 octombrie 23,* Raport al colonelului Constantin Iordăchescu, comandantul Regimentului 33 dorobanţi, către Divizia 10 infanterie privind execuţia a 75 evrei şi comunişti ruşi în urma aruncării în aer a clădirii în care se afla Comandamentul militar român din Odessa.

219. *1941 octombrie 23.* Notă contrainformativă referitoare la activitatea teroristă desfăşurată de grupurile de partizani şi evrei în interiorul oraşului Odessa.

220. *1941 octombrie 23.* Ordin al Inspectoratului de Jandarmi Chişinău către legiunile de jandarmi Cetatea Albă şi Chilia Nouă referitor la planul de evacuare peste Nistru a celor 227 evrei din ghetoul Tarutino.

221. *1941 octombrie 23.* Adresă a Comitetului „Alyia“ de pe lângă Noua Organizaţie Sionistă către directorul general al poliţiei din Cernăuţi prin care se cerea autorizaţie de deplasare de la Cernăuţi la Constanţa pentru 285 evrei adulţi şi 35 copii care urmau să se îmbarce pe vasul „Struma“ pentru a emigra în Palestina.

222. *1941 octombrie 23.* Raport informativ al Direcţiei Generale a Poliţiei cu privire la deportarea evreilor din Basarabia şi Bucovina.

223. *1941 octombrie 24.* Telegramă a colonelului Radu Davidescu, şeful Cabinetului militar al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, către generalul Nicolae Macici prin care comunică ordinul mareşalului Ion Antonescu cu privire la continuarea represaliilor la Odessa.

224. *1941 octombrie 25.* Guvernământul Basarabiei raportează Cabinetului militar al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri măsurile luate pentru paza bunurilor rămase în urma evacuării evreilor din Basarabia.

225. *1941 octombrie 25.* Cerere a preşedintelui Comunităţii evreilor din Iaşi către primarul oraşului prin care solicită a se interveni la forurile competente pentru readucerea în oraş a celor 800 de evrei evacuaţi la Podul Iloaiei.

226. *1941 octombrie 25.* Note ale Serviciului Special de Informaţii către Preşedinţia Consiliului de Miniştri privind atentatele şi starea de spirit din Odessa.

227. *1941 octombrie 27.* Notă informativă a Serviciului Special de Informaţii despre evacuarea evreilor din Odessa.

228. *1941 octombrie 28.* Referat înaintat de căpitanul magistrat Ştefan Constantin Parchetului Militar al Armatei 4 în legătură cu situaţia deţinuţilor evrei din închisoarea Odessa.

229. *1941 octombrie 28.* Notă a generalului C. Gh. Voiculescu, guvernatorului general al Basarabiei, către Comandamentul Militar Chişinău referitoare la evacuarea evreilor grav bolnavi din Chişinău, numai după însănătoşire.

230. *1941 octombrie 28.* Ordin al Guvernământului Basarabiei către Comandamentul Militar Chişinău referitor la evacuarea evreilor.

231. *1941 octombrie 29.* Ordin al Comandantului Garnizoanei Odessa, generalul Constantin Trestioreanu, către regimentul 33 dorobanţi prin care se ordona încetarea internării evreilor în ghetou.

232. *1941 octombrie 29.* Comandantul Regimentului 3 artilerie, colonelul Paul Alexiu, raportează Diviziei 10 infanterie încetarea operaţiunii de ridicare şi internare a evreilor în ghetou.

233. *1941 octombrie 29.* Comunicat al Marelui Cartier General referitor la clarificarea situaţiei militare a evreilor.

234. *1941 octombrie 29.* Raport al comandantului garnizoanei Odessa, general Constantin Trestioreanu, către Comandamentul Militar Odessa referitor la constatările făcute la ghetoul oraşului.

235. *1941 octombrie 29.* Propuneri ale preşedintelui Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din Ţară şi a preşedinţilor altor comunităţi evreieşti din România prin care se solicită amendarea unor prevederi ale decretului-lege din 21 octombrie 1941 privitor la obligaţia populaţiei evreieşti de a achita contribuţia în natură faţă de statul român.

236. *1941 octombrie 29.* Cerere a lui Tudor Muşatescu către şeful Marelui Cartier General prin care solicită detaşarea a doi evrei la teatrul său, în cadrul muncii de folos obştesc.

237. *1941 octombrie 30.* Adresă a colonelului Dumitru Tudose, şeful de Stat Major al Armatei 4, către Comandamentul militar Odessa în care se arată că populaţia evreiască evacuată se înapoiază în oraş.

238. *1941 octombrie 30.* Dispoziţii telegrafice privitoare la trierea şi eliberarea unora din cei 16.258 evrei aflaţi în închisoarea ghetoului Odessa.

239. *1941 octombrie 31.* Adresă a comandantului militar al municipiului Chişinău, colonelul Eugen Dumitrescu, referitoare la dinamica deportării evreilor din Chişinău.

240. *1941 octombrie 31.* Notă a comandantului Detaşamentului 11 S.S. german către comandantul militar al Odessei, generalul Ghineraru, cu privire la măsurile ce trebuiau luate pentru rezolvarea problemei evreilor din Odessa.

241. *1941 octombrie.* Notă referitoare la numărul evreilor executaţi de regimentele Diviziei 10 infanterie în urma aruncării în aer de către teroriştii din Odessa a comandamentului marii unităţi.

242. *1941 octombrie.* Cerere a Comunităţii Evreilor din ghetoul Chişinău către guvernatorul Basarabiei, prin care solicită încetarea deportării lor în Transnistria sau suspendarea acţiunii până în primăvara anului 1942.

243. *1941 octombrie.* Studiu întocmit de şeful Marelui Stat Major, generalul Nicolae Mazarini, referitor la situaţia juridică şi militară a evreilor din România.

244. *1941 octombrie.* Dare de seamă a Secţiei 1 din Marele Cartier General referitoare la întrebuinţarea evreilor la muncă de folos obştesc în cursul anului 1941.

245. *1941 octombrie.* Tabel întocmit de maiorul Eugen Popescu din marele Cartier General referitor la numărul mare de evrei care solicită să fie scutiţi de efectuarea muncii de folos obştesc.

246. *1941 noiembrie 5.* Notă a Cabinetului militar al conducătorului statului, Biroul 2, privind instrucţiunile referitoare la întrebuinţarea evreilor în tabere de muncă, precum şi rezoluţia mareşalului Ion Antonescu vizând înlocuirea muncii obligatorii pentru evrei printr-un impozit special.

247. *1941 noiembrie 11.* Ordonanţa nr. 23 a profesorului Gh. Alexianu, guvernatorul Transnistriei, referitoare la fixarea domiciliului stabil pentru fiecare familie de evrei şi la obligaţia de a rămâne la dispoziţia autorităţilor comunale pentru prestarea de activităţi potrivit pregătirii şi profesiunii fiecăruia.

248. *1941 noiembrie 12.* Notă a Cabinetului militar privind situaţia generală a evreilor şi modul de întrebuinţare la munca de folos obştesc.

249. *1941 noiembrie 12.* Notă a Secţiei a 2-a a Marelui Cartier General referitoare la raporturile dintre evreii din detaşamentele de muncă repartizate Căilor Ferate Române şi personalul acestei întreprinderi.

250. *1941 noiembrie 14.* Autorizaţie de călătorie eliberată de comandantul militar al municipiului Chişinău, colonelul Eugen Dumitrescu, pentru familia Schwartzberg în vederea emigrării în Palestina.

251. *1941 noiembrie 15.* Expunere de motive a ministrului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, dr. Petre Tomescu, la decretul-lege privind înfiinţarea şi organizarea Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de muncă.

252. *1941 noiembrie 15.* Decretul-lege nr. 3205 pentru înfiinţarea şi organizarea Inspectoratului General al Taberelor şi Coloanelor de muncă obligatorie de folos obştesc.

253. *1941 noiembrie 15.* Notă a şefului Cabinetului militar al conducătorului statului, Biroul 2, colonelul Radu Davidescu, către Ministerul Afacerilor Străine despre problema emigrării evreilor din România.

254. *1941 noiembrie 18.* Tabel nominal cu evreii ce urmau să emigreze în Palestina întocmit de Secţia 1-a a Marelul Stat Major.

255. *1941 noiembrie 18.* Tabel nominal întocmit de Biroul 7 B, din Secţia 1-a a Marelui Cartier General, cu evreii care urmează a părăsi ţara cu vasul „Struma".

256. *141 noiembrie 19.* Precizări ale mareşalului Ion Antonescu făcute în Consiliul de coordonare privind munca de folos obştesc, impozite pentru evrei şi evitarea abuzurilor în aplicarea acestora.

257. *1941 noiembrie 20.* Notă informativă a contraamiralului adjutant N. Păiş, ministru subsecretar de stat pentru marină, către mareşalul Ion Antonescu cu privire la organizarea a trei transporturi de evrei de la Constanţa la Haifa.

258. *1941 noiembrie 21.* Ordonanţa nr. 26 a guvernatorului Transnistriei, Gh. Alexianu, referitoare la instituirea muncii obligatorii de folos obştesc pentru toţi locuitorii din municipiul Odessa între 16–60 ani.

259. *1941 noiembrie 21.* Propuneri ale Cabinetului Militar, Biroul 2, în legătură cu emigrarea evreilor din România.

260. *1941 noiembrie 26.* Notă a colonelului Georgescu, şeful Secţiei a 1-a din Marele Stat Major, în care se propune recrutarea pentru munca de interes obştesc, alături de evrei, şi a altor minoritari, în special a maghiarilor.

261. *1941 noiembrie 26.* Raport al şefului de Stat Major al armatei, general Nicolae Tătăranu, către Preşedinţia Consiliului de Miniştri privind noile reglementări referitoare la munca de interes obştesc prestată de evrei.

262. *1941 noiembrie 26.* Notă a Marelui Stat Major referitoare la situaţia generală a evreilor din România.

263. *1941 noiembrie 27.* Notă a Cabinetului militar, Biroul 2, privind crearea impozitului special pentru evrei în locul muncii obligatorii.

264. *1941 noiembrie 28.* Raport al colonelului E. Broşteanu, şeful Inspectoratului de Jandarmi Transnistria, către Comandamentul Armatei 3, referitoare la lagărele de muncă şi la numărul evreilor deportaţi în Transnistria.

265. *1941 noiembrie 30.* Scrisoare a lui Lascăr Şaraga către secretarul Uniunii Comunităţilor Evreieşti din România, referitoare la consecinţele negative pe care le-ar avea pentru evrei eventuala înlocuire a dr. W. Filderman din funcţia de preşedinte al Uniunii Comunităţilor.

266. *1941 decembrie 2.* Raport al guvernatorului Basarabiei, generalul C. Gh. Voiculescu, către Preşedinţia Consiliului de Miniştri cu privire la situaţia ghetoului Chişinău.

267. *1941 decembrie 5.* Informare a dr. W. Filderman, preşedintele Confederaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti, către Marele Cartier General, referitoare la subscrierile făcute de evrei la Împrumutul Reîntregirii.

268. *1941 decembrie 9.* Notă a Serviciului Special de Informaţii cu privire la disensiunile survenite între membri din conducerea Uniunii Comunităţilor Evreieşti.

269. *1941 decembrie 9.* Scrisoare a dr. W. Filderman către dr. Lupu prin care-l informează că a adresat mareşalului Ion Antonescu o notă cu privire la situaţia evreilor.

270. *1941 decembrie 12.* Instrucţiuni ale Eşalonului 2 al Marelui Cartier General pentru apărarea oraşului Odessa împotriva atacurilor organizate de partizani şi pentru internarea în lagăre a evreilor şi comuniştilor.

271. *1941 decembrie 13.* Raport al ministrului de finanţe, generalul Nicolae Stoenescu, către mareşalul Ion Antonescu, referitor la posibilităţile de organizare a emigrării evreilor.

272. *1941 decembrie 15.* Buletin informativ al Inspectoratului de Jandarmi din Transnistria referitor la încercările evreilor de a evita evacuarea în lagărele de pe Bug, datorită tratamentului neomenos din partea populaţiei ucrainene şi la dorinţa acestora de a rămâne la Moghilev, Odessa, Balta, unde aveau condiţii de trai mai bune.

273. *1941 decembrie 16.* Decretul-lege nr. 3415 referitor la dizolvarea Federaţiei Uniunilor de Comunităţi Evreieşti din România şi înfiinţarea Centralei Evreilor din România.

274. *1941 decembrie 16.* Scrisoarea adresată de A.L. Zissu către dr. W. Filderman în care se protestează faţă de hotărârea acestuia de a mai rămâne în fruntea comunităţii evreilor din România.

275. *1941 decembrie 22.* Notă a Serviciului Special de Informaţii referitoare la disensiunile dintre fruntaşii evrei în problema emigrării.

276. *1941 decembrie 28.* Telegramă a Marelui Cartier General, Eşalonul 2, prin care comunică ordinul mareşalului Ion Antonescu cu privire la evacuarea tuturor evreilor din Odessa.

277. *1941.* Memoriu al guvernatorului Basarabiei, generalul Constantin Gh. Voiculescu, adresat mareşalului Ion Antonescu cu privire la situaţia evreilor din Basarabia.

278. *1941.* Hotărâre a Ministerului Afacerilor Străine, Direcţiunea Afacerilor Administrative şi Judiciare, prin care cetăţenilor străini de origine evreiască stabiliţi în România nu li se aplică măsuri speciale restrictive.

279. *1941.* Notă referitoare la hotărârea mareşalului Ion Antonescu pentru ajutorarea evreilor deportaţi în Transnistria.

List of Documents

1. *1939 February 8.* Telegram sent by Grigore Gafencu, the Romanian Foreign Minister, to the Romanian Legation in Geneva on the rights of the Romanian Jews.

2. *1939 March 12.* Memo of the Romanian Ministry of Foreign Affairs to Romanian ministers to foreign countries, accompanying the report of the Romanian government on the situation of the Romanian Jews and the proposal for the establishment of a Jewish State.

3. *1939 July 1.* Report made by the Section of Studies and Information in the Ministry for Minorities on the numerical, economic and political situation of the Romanian Jews.

4. *1939 October.* Intelligence report of Section II of the General Staff on the frame of mind of the Romanian Jews and their attitude to international events (excerpt).

5. *1939 December 20.* Briefing made by the Romanian press attaché to Egypt on Itzhak Gruenbaum's radio conference of December 20, 1939, on the situation of Polish Jews who emigrated to Romania.

6. *1939.* Report made by the Section of Studies and Information in the Ministry for Minorities on the setting up of a Jewish national organization.

7. *1940 March.* Report made by Section II of the General Staff on the frame of mind and desiderata of the Jewish population after the election of the new Rabbi, Alexander Safran (excerpt).

8. *1940 June 28.* Report made by the Staff of the Frontier Guards Corps to the Romanian General Staff on the anti-Romanian activities of the Jews and communists in Bessarabia during evacuation.

9. *1940 June 28.* The numerical situation of the population left in Bessarabia (per nationalities) worked out by the Police Bureau of the Inspectorate of the Gendarmerie – Chişinău.

10. *1940 June 30.* Note on the hostile acts of the Jewish, Russian and Ukrainian population in Bessarabia and northern Bukovina (abuses, devastations, murders) against the Romanian civilian authorities and military during the retreat of 1940.

11. *1940 June 30.* Telegram sent by Colonel Ion Palade, chief of the Military Statistical Bureau – Iaşi concerning the hostile and defying attitude of Jewish communists in Bessarabia to the Romanian military and civilian authorities during their retreat and the enthusiasm shown by part of the Jewish population in welcoming the Russian occupation army.

12. *1940 July 1.* "The Tragedy of Bessarabia's Evacuation", an article published in the "Universul" concerning the destruction and plunder of the Romanian population in Chişinău by Russians and Jews.

13. *1940 July 1.* Note of the Special Intelligence Service on the abuses and terrorist acts perpetrated by Jewish groups against Romanian military during the evacuation of Bessarabia and northern Bukovina.

14. *1940 July 1.* Report made by Subcenter no. 3 on the attitude of the Soviet military authorities and the Jewish population to the Cavalry Brigade commanded by Colonel Postelnicescu during the retreat from Bessarabia.

L

15. *1940 July 1.* Telegram sent by Major Bădărău to the Romanian general Staff on the retreat of the Romanian troops from Bessarabia and the hostile attitude of the Jewish population.

16. *1940 July 2.* Synthesis of the anti-Romanian activities of the Jews of Bessarabia and northern Bukovina after the occupation of the two provinces by the Soviet armies.

17. *1940 July 2.* Confidential report of the Military Statistical Bureau in Bucharest on the aggressive acts of Jewish groups and Soviet military in Bessarabia and northern Bukovina to the retreating Romanian authorities and military as well as the concern of Jews in Romania about possible reprisals.

18. *1940 July 2.* Counter-intelligence report sent by Colonel Ion Eftimiu to the Romanian General Staff on the hostile behaviour of Soviet troops and Jewish population during the retreat of the Romanian troops from Bessarabia.

19. *1940 July 3.* Telegram sent by General of the Army Constantin Ilasievici and General Nicolae Tătăranu to the General Staff, Section II on the measures taken to prevent the Romanian military from committing aggressive acts against the Jewish population.

20. *1940 July 3.* Telegram sent by Army Corps General Nicolae Ciuperca on the hostile attitude of the Jewish population to the Romanians, particularly in the counties adjoining the River Prut and the measures taken to keep order.

21. *1940 July 3.* Report drawn up by Lt. Col. Ion Palade, chief of the Military Statistical Bureau, Iaşi, to the general Staff, Section II, on the incidents in Moldova on July 2 between the Romanian soldiers and the Jewish population.

22. *1940 July 3.* Article published in "Pesti Ujsag" on some articles in the Italian press covering the provocative acts of the Jewish

population to the Romanian population in Bessarabia and northern Bukovina.

23. *1940 July 3.* Report made by the commander of the Frontier-Guard Corps, Division General Th. Serb, referring to the hostile attitude of the Soviet troops and communist Jews in Bessarabia versus the Romanian retreating troops.

24. *1940 July 3.* Telegram sent by General Nicolae Tătăranu to the General Staff on the killing of 4o Jews and wounding of other 15 at Dorohoi by Romanian frontier guard troops.

25. *1940 July 4.* Telegram sent by the First Army Group referring to the aggressions committed by Romanian military at Dorohoi against the Jews.

26. *1940 July 4.* Counter-intelligence report on the aggressions committed by the Romanian military against Jews on trains in Moldavia.

27. *1940 July 4.* Intelligence report on certain actions and aggressions committed against the Jews.

28. *1940 July 4.* Briefing made by the commander of the frontier guard corps on the anti-Romanian attitude of the Jews in Cernăuţi after the retreat of the Romanian troops.

29. *1940 July 4.* Briefing on the terrorist actions committed by communist Jews in Bessarabia and northern Bukovina against the Romanian military and civilian authorities on retreat as well as the protests of some Jewish leading personalities living in Bucharest and in other towns of the country versus such actions.

30. *1940 July 4.* Telegram sent by Colonel Socrate Mardare on the anti-Jewish frame of mind of the Romanian population and military during their retreat from Bessarabia.

31. *1940 July 5.* The article "Tragical Events in Bessarabia and Bukovina" published in "Journal de Geneve" depicting the violent actions committed against Romanian authorities in Cernăuţi and Chişinău by left-wing extremists and Jews.

32. *1940 July 6.* Note on anti-Romanian actions staged by the Jews in Cernăuţi between June 28 – July 1, 1940.

33. *1940 July 7.* Briefing made by General Staff on the aggressive actions committed by communist Jews against the Romanian population in Bessarabia and northern Bukovina and the violent actions of some Romanian military against the Jews leaving for Bessarabia and northern Bukovina.

34. *1940 July 8.* Address sent by the Ministry of the Interior to the prefects of counties in Moldavia and Bukovina whereby measures were required to forestall possible aggressive actions against Jews by Romanian military retreating from the Soviet-occupied territories.

35. *1940 July 8.* Counter-intelligence report of the Bureau II of the 1st Infantry Division Staff on the frame of mind of military and civilians, given the hostile attitude of the Jews.

36. *1940 July 9.* Report drawn by the cooperation council of Prahova county on the attitude and frame of mind of the Romanian population versus the Jews.

37. *1940 July 18.* Report of the Odorhei county prefect, Colonel Ivan C. Pleşoianu, to the Ministry of the Interior on the measures taken in order to prevent any aggressions against the Jews.

38. *1940 July.* Report drawn by the chief of the Military Statistical Bureau, Lieutenant-Colonel Ion Palade on the evacuation of Bessarabia and the hostile attitude of the Jewish population towards the Romanian army and administration.

39. *1940 August 8.* The decree-law no. 2650 on the juridical status of the Jews in Bessarabia.

40. *1940 August 15.* A study made by Colonel C. E. Manolescu, chief of the Military Statistical Service, Cluj county, on the Jews' situation in Transylvania.

41. *1940 September 17.* Telegram sent by the minister of the United States to Bucharest, Fr. Mott Gunther, to the State Department, whereby he informed that the Romanian State recognized and protected the Mosaic creed.

42. *1940 September 26.* Declaration made by General Ion Antonescu in the Italian newspaper "La Stampa" on the Romanianization of the personnel working in economic enterprises.

43. *1940 October 5.* Communiqué issued by the Presidency of the Council of Ministers on some measures envisaged to be taken against the Jews who had illegally entered the country.

44. *1940 October 29.* Record of a meeting held at the Council of Ministers referring to some measures concerning the Jews.

45. *1940 November 1.* Note drawn by the chief of the personnel department in the General Staff, General Gh. Cealâc, on the political-juridical status of the Jews.

46. *1940 November 15.* Report drawn at the Ministry of the Interior for the President of the Council of Ministers advancing some solutions to facilitate the Jews'emigration to Palestine.

47. *1940 November 20.* Petition sent by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities, Dr. W. Filderman, to the Minister of the Interior, asking for the punishment of legionaries for having profaned Jewish synagogues.

48. *1940 November 21.* Petition sent by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania, Dr. W. Filderman, to the Minister of the Interior whereby he denounced the requisition by some legionaries of assets belonging to the Jewish Community in Ploieşti.

49. *1940 November 23.* Letter sent by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania, Dr. W. Filderman, to the Minister of the Interior, denouncing a series of abuses committed by the legionaries in Braşov.

50. *1940 November 26.* Petition sent by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania, Dr. W. Filderman, to General Ion Antonescu, denouncing the abuses committed by the legionaries against the Jews.

51. *1940 December 4.* Decree-law nr. 3984 on the Jews' military status in Romania.

52. *1940 December 8.* Memo sent by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania, Dr. W. Filderman, to General Ion Antonescu on the activity developed by the "Liberty" Circle.

53. *1940 December 9.* Petition made by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania. Dr. W. Filderman, and sent to General Ion Antonescu, asking for an end to be put to the army's requisition of buildings belonging to Jewish institutions.

54. *1940 December 9.* Memo drawn by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania, Dr. W.Filderman, on abuses committed by legionaries against the Jewish population.

55. *1940 December 9.* Report sent by the prefect of the Hunedoara county, Iosif I. Costea, to the Ministry of the Interior pointing out the uselessness of new inquiries in pursuance of the complaint made by Aurel Vlad, a former minister, on behalf of the Jews in Orăştie.

56. *1940 December 11.* Note sent by the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania Dr. W. Filderman, to General Ion Antonescu on the illegal requisition of a Jewish school by the Romanian army.

57. *1940 December 31.* Address sent by General Constantin Petrovicescu, Minister of the Interior, to the Ministry of Foreign Affairs asking for an intercession with governments interested in facilitating the Jews' emigration from Romania

58. *1940.* Memo drawn up by the Central Statistical Institute on the numerical and professional structure of the Jewish population in Romania before and after the territorial losses in summer and autumn 1940.

59. *1941 January 8.* Petition sent by Rabbi Dr. Erwin Goldstein and Professor Dr. S. M. Littman to the Ministry of National Education asking for permission to open special courses to prepare the young Jews for emigration.

60. *1941 January 8.* Note of the Ministry of National Defence containing the resolution of General Ion Antonescu on the Jews' emigration from Romania.

61. *1941 January 9.* Address sent by the State Under-secretary for the Navy, Rear Admiral Gh. Koslinski, on the possibility of the Jews' emigration from Romania.

62. *1941 January 10.* Stenograph of the debates in the Council of Ministers on watching the activities of communist Jews.

63. *1941 January 17.* Stenograph of the discussions in the Council of Ministers on the Romanianization of trade in Romania.

64. *1941 January 27.* Decision taken by General Ion Antonescu, the head of the Romanian State, on the situation of the Jewish doctors,

chemists, veterinary surgeons, engineers and architects engaged in the army.

65. *1941 February 3.* Stenograph of the discussions in the Council of Ministers where General Ion Antonescu brought forward the programme for the Romanianization of economy.

66. *1941 February 6.* Official statement referring to the number of the Romanians and Jews killed and wounded during the legionary rebellion of January 21 and 23, 1941.

67. *1941 February 11.* Stenograph of discussions in the Council of Ministers where General Ion Antonescu asked the Minister of the Interior to take measures against sabotage actions.

68. *1941 February 15.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers where General Ion Antonescu presented the policy in the Jewish question.

69. *1941 February 25.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers where General Ion Antonescu mentioned the presence of some Jews in Bessarabia as informers.

70. *1941 March 4.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers where General Ion Antonescu ordered measures to put an end to the Jews' conversion to the Catholic creed.

71. *1941 March 4.* Memo sent by the director of the Directorate of Private and Confessional Education to the Minister of National Education requiring the settlement of the situation of the Jewish private pupils.

72. *1941 March 11.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers referring to General Ion Antonescu's order on the organization of public labour.

73. *1941 March 12.* Memo made at Federation of the Union of Jewish Communities in Romania including the Jews' petitions that their work in labour detachments be submitted to and settled by the Ministry of National Defence.

74. *1941 March 19.* Note sent by the Chief of the General Staff, General Alexandru Ioaniţiu, to all military commands and units concerning the use of Jewish craftsmen in public labour.

75. *1941 March 20.* Petition sent by Professor Ernest Abason to the Ministry of National Education, Cults and Arts requiring that some theoretical and practical courses be opened for the Jewish pupils and students.

76. *1941 March 23.* Note sent by the Ministry of the Interior to the prefects of counties informing them to set some districts in towns and villages to be turned into Jewish residential areas.

77. *1941 March 27.* General Ion Antonescu's statements on the decree-law concerning the passing of the Jews' urban properties into state patrimony.

78. *1941 April 1.* Address sent by the Director of the Directorate of Private and Confessional Education to Ernest Abason informing him that the opening of the preparatory course for Jewish graduates of secondary school was approved.

79. *1941 April 7.* Report sent by Professor Ernest Abason to the Ministry of National Education on the functioning of the training courses organized for Jewish graduates and students.

80. *1941 April 8.* General Ion Antonescu's statement regarding the project of camouflaging the taking over and Romanianization of Jewish enterprises.

81. *1941 April 18.* Report made by the President of the Permanent Council of the Ministry of Education, Cults and Arts, Nicolae

Cartojan, on the consequences of the decree-law of October 14, 1940, concerning Jewish primary and secondary education.

82. *1941 May 14.* Report of the Minister of State, Mihai Antonescu, to the head of the Romanian State and President of the Council of Ministers, Ion Antonescu, on the decree-law concerning the organization of national labour.

83. *1941 May 15.* Decree-law on the organization of national labour.

84. *1941 May 15.* The statistic situation of the Jews on May 15, 1941, except Bessarabia and Bukovina, listed on socio-occupational groups.

85. *1941 May 16.* Report made by Brutus Coste referring to the stand of the United States towards an eventual mass emigration of the Jews overseas.

86. *1941 May.* Memo sent by former senator I. Finkelstein to the Minister of Law requiring a distinct treatment for the Jews settled in Romania before World War I.

87. *1941 June 5.* Report of the Military Statistic Bureau in Iaşi sent to the Staff of the Third Army on the activity and conduct of Jews in the area.

88. *1941 June 21.* General Ion Antonescu's order on the evacuation of the able-bodied Jews, aged 18 to 60, from the territory between the Siret and Prut Rivers to the Tîrgu Jiu camp as well as of the other members of Jewish families to urban settlements in the respective counties.

89. *1941 June 25.* Counter-intelligence report of the IV Territorial Corps on the unfriendly attitude of the Jews towards the Romanian army.

90. *1941 June 25.* Intelligence report of the Gendarmerie Inspectorate in Suceava on the frame of mind of the population after mobilization was decreed.

91. *1941 June 28.* Minutes drawn up by Nicolae Crăciun, chief of the V Police Commissariat in Iaşi, referring to the events unfolded in the Tătăraşi district.

92. *1941 June 29.* Telegram sent by General Alexandru Ioaniţiu, Chief of General Staff to the commands of the large units, referring to the sabotage, espionage, and aggressive actions committed by agents supported by the Jewish population.

93. *1941 June 29.* Report made by the prefect of Iaşi county, Colonel Dumitru Captaru, to the Ministry of the Interior on the anti-Jewish actions staged in Iaşi.

94. *1941 June 30.* Communiqué regarding the riots and aggressive acts staged in Iaşi by Soviet agents with the help of communist Jews.

95. *1941 June 30.* Order of General Ion Antonescu to prefect's offices, the General Inspectorate of the Gendarmerie, the General Directorate of the Police and the Bucharest Police informing on the measures to be taken for stopping sabotage, terrorism and aggressions.

96. *1941 June 30.* General Ion Antonescu's order according to which communist Jews in Iaşi who hid red flags and weapons were to be executed.

97. *1941 June 30.* Order of General Ion Antonescu deciding on the execution of Second Lieutenant (ret.) Florin Angelescu, should he be found guilty of having taken hold of belongings from the Jews he had searched.

98. *1941 June 30.* Minutes drawn up by the authorities in Podul Iloaiei on the arrival of the train with Jews arrested in Iaşi.

99. *1941 June 30.* Report made by General Gheorghe Stavrescu, commander of the 14th Infantry Division on the involvement of some Romanian military into anti-Jewish actions staged in Iaşi on June 29.

100. *1941 June 30.* Report made by the Iaşi Police Station to the Ministry of the Interior informing of the bloody events that took place in Iaşi over June 28-29, 1941.

101. *1941 July 1.* Telegram sent by the prefect of Iaşi county to the Ministry of the Interior informing that illegal arrests and abuses were put an end to in Iaşi.

102. *1941 July 1.* Intelligence report on the light signalling made by Jews in Roman and Bacău for the Soviet aircraft bombarding Romania.

103. *1941 July 1.* Report made by Lieutenant-Colonel A. Marino, commander of the recruiting office in Dorohoi, to the commander of the territorial guard of the IV Army Corps on the population's frame of mind and the events unfolded between June 28 and July 1, 1941 in the town of Dorohoi.

104. *1941 July 3.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers on the war contributions to be paid by the Jews.

105. *1941 July 4.* Order no. 255 signed by General Ion Antonescu whereby he deplored the crimes committed against the Jews living in the town of Iaşi at the end of June 1941.

106. *1941 July 4.* Order of General Alexandru Ioaniţiu, Chief of the General Staff, whereby he asked to be informed on the measures taken against those who committed crimes and plunders against the Jews living in the towns of Iaşi and Galaţi.

107. *1941 July 8.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers where Mihai Antonescu, vice-president of the Council of Ministers, suggested a thorough revision of property, the organization of production, labour discipline as well as the forced emigration of the Jews from Bessarabia and Bukovina.

108. *1941 July 8.* Counter-intelligence report of the Cavalry Corps on the frame of mind of the army and civilian population, minorities

including, on the enthusiastic welcoming of the Romanian army by the Romanians in Bessarabia.

109. *1941 July 9.* Report sent by Second Lieutenant Aurel Triandaf to the Gendarmerie Inspectorate in Iaşi referring to the transport of 35 carriages with 2,530 Jews from Tîrgu Frumos to Călăraşi.

110. *1941 July 12.* Decree-law no. 2030 referring to the Regulation on the Jews' military status.

111. *1940 July 14.* Counter-intelligence report of the Military Statistic Bureau in Iaşi on the frame of mind of the population in Bessarabia and the moving of people from the Old Kingdom to that province.

112. *1941 July 14.* Counter-intelligence report sent by the Mountain Corps to the Third Army referring to the frame of mind of the Romanian population in Bessarabia and the behaviour of minorities and Soviet troops.

113. *1941 July 15.* Note sent by the commander of the recruiting office in Braşov to 75 enterprises informing that the Jews requisitioned for work in enterprises will not be evacuated to Transnistria.

114. *1941 July 17.* Verbal instructions given by General Ion Antonescu to the authorities in the Bălţi county concerning the treatment to be applied to the Jewish population in the area.

115. *1941 July 17.* Telegram sent by the Third Army to the Cavalry Corps on the evacuation and internment conditions of Jews.

116. *1941 July 18.* Counter-intelligence report of the territorial IV Corps on the frame of mind of the Jews.

117. *1941 July 18.* Excerpt from the memo sent by Iuliu Maniu, president of the National Peasant Party, to General Ion Antonescu, the head of the Romanian State, referring to the events unfolded in Iaşi in late June 1941.

118. *1941 July 19.* Report sent by the Police Inspectorate of Galaţi to the Fourth Army on the measures taken against the Jews.

119. *1941 July 19.* Report sent by Colonel Ion Golgoteanu, commander of Focşani garrison, to the Fourth Army on the evacuation of the Jews from areas of military concern and the distinct mark they had to wear.

120. *1941 July 20.* Report sent by Lieutenant-Colonel Ion Chirchiu, chief of staff of the Mountain Corps, to the Third Army on the threat posed by the 10,000 Jews deported to Cazlov to the security of the frontline.

121. *1941 July 21.* Note made by Section II of the General Staff on the anti-Jewish measures taken in June 1941.

122. *1941 July 24.* Order of General C. Gh. Voiculescu, governor of Bessarabia, to the Military Command of Chişinău requiring the setting up of ghettoe for Jews and their employment in public jobs.

123. *1941 July 25.* Report of the Praetorial Service of the Third Army on the frame of mind of the minorities.

124. *1941 July 25.* Counter-intelligence report of the Territorial Corps on the Frame of mind of the population, minorities included, and on some terrorist actions a.o.

125. *1941 July 26.* Intelligence report drawn by the Inspectorate of the Gendarmerie in Cernăuţi on the attitude of the population living in Suceava to the treatment applied to the Jewish hostages.

126. *1941 July 27.* Report made by the Inspectorate of the Gendarmerie in Iaşi on the events unfolded in Iaşi on the night of 28/29 of June, 1941.

127. *1941 July 28.* Report sent by Colonel Matieş Ermil, commander of the VI Mountain Regiment to the 14th Infantry Division of the Jews executed in the town of Bălţi and the villages of Sculeni and Mărculeşti accused of trying to escape from under escort, of

128. *1941 July 29.* General order of the Minister of National Defence, Army Corps General Iosif Iacobici, on the intercessions made by 23 Romanian officers in favour of the Jews mobilized in compulsory labour detachments.

Second Part

129. *1941 July 29.* Note sent by Colonel Dumitru Tudose, military commander of Chişinău, to the Town Hall concerning the setting up and organization of the ghetto.

130. *1941 July 30.* Telegram sent by General Alexandru Ioaniţiu, chief of the General Staff, to the Ministry of Finance of the special taxes to be paid by all Jews.

131. *1941 July 30.* Ordinance of Alexandru Rioşanu, the head of the state's commissioner for Bukovina, imposing restrictions and interdictions on the Jews in Bukovina who were required to wear a distinct mark.

132. *1941 August 1.* Note of the Ministry of the Interior to the Bucharest Police asking for the Jews' employment in railway work.

133. *1941 August 2.* Report made by the military commander of Chişinău, Colonel Dumitru Tudose, referring to the setting up, organization and running of the ghetto in Chişinău.

134. *1941 August 3.* Intelligence report of the Police Regional Inspectorate of Cernăuţi on the improvement of the Jews' material and financial condition.

135. *1941 August 5.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers on the Jews' situation.

136. *1941 August 5.* Order of the Ministry of the Interior concerning the payment conditions for the Jews involved in compulsory labour.

137. *1941 August 6.* Order of the State Under-secretary in the Ministry of the Interior, Division General Ion Popescu, to the Military Command of Chişinău on the measures to be taken for the Jews' employment in public labour.

138. *1941 August 7.* Report of Colonel N. Pătruţoiu on the Jews' employment in railway construction.

139. *1941 August 7.* Report sent by the Ministry of the Interior to the Presidency of the Council of Ministers on the Jews' employment in public labour.

140. *1941 August 8.* Order of the Chief of Staff of the Fourth Army, General Nicolae Palangeanu, to the Military Command of Chişinău on the compulsory wearing of a distinct mark by the Jews living in Moldova, Bukovina and Bessarabia.

141. *1941 August 8.* General Instructions no. 31200 issued by Section I of the General Staff on the carrying into effect of Regulations concerning the decree-law on the Jews' military status.

142. *1941 August 10.* Report of the Inspectorate of the Gendarmerie in Chişinău on the measures taken to provide food for the Jews in the camps at Hotin and Soroca.

143. *1941 August 10.* Table made by the Transport Section of the General Staff on the numerical situation of the railway labour detachments including Jews.

144. *1941 August 10–20.* Excerpt from the counter-intelligence report of the Police Regional Inspectorate of Chişinău on the measures taken by the Romanian authorities on the Jews' life in ghettoes and the return to Bessarabia of 12,500 Jews from the territory east of the Dniester.

145. *1941 August 12.* Order of the Fourth Army Army Staff for rounding up the Jews in ghettoes and forbidding their crossing across the Dniester.

146. *1941 August 15.* Report of the ghetto commander in Chişinău, Captain Florescu, to the Military Command of Chişinău on the measures taken for the good running of the ghetto as well as on the infectious diseases spreading among the Jews.

147. *1941 August 16.* Report made by General Staff, Section I, to the Presidency of the Council of Ministers on the obligation of Jews to wear a distinct mark.

148. *1941 August 20.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers on the debates round the legislation referring to the Romanianization of enterprises, the Jews' employment in public work and the Jews' living conditions in camps.

149. *1941 August 21.* Note drawn up by the Chief of the General Staff General Nicolae Mazarini on the Jews' attitude towards the government decision to employ them in public labour and the obligations encumbent on the General Staff for organizing and managing that activity.

150. *1941 August 21.* Address sent by the Ministry of the Interior to the General Staff, Section I, asking for the employment in public labour of the Jews who are to return to the county capital towns.

151. *1941 August 22.* Report drawn up by the commander of the prisoners camp no. 5 in Vîrtejeni, Lieutenant-Colonel Alexandru Constantinescu, on the hard living conditions of the Jews.

152. *1941 August 23.* Note sent from the 'prefect's office of Lăpuşna county to the Military Command of Chişinău on the offer made by the villagers in Nisporeni and Vărzăreşti to take care of the Jewish' orphans.

153. *1941 August 25.* Permit issued by the military commander of Chişinău Colonel Dumitru Tudose, to set up an asylum for elderly people in the ghetto of the town.

154. *1941 August 26.* Notification of the Social Hygiene Department in the Ministry of Health and Social Assistance to the commissioner of the head of state for Bessarabia, General Gheorghe Voiculescu, asking for prophylactic measures to be taken in the camps and ghettoes in Bessarabia.

155. *1941 August 29.* Report of the General Inspectorate of the Gendarmerie, Section II, State Security, to the Ministry of the Interior on further forbidding the Jews to leave the labour camps and the proposal concerning the organization of an own supply service in each camp.

156. *1941 August 31.* Address of the prefect's office of Soroca county to the commander of the labour camp in Vertujeni on the measures to be taken for the organization and running of the labour camp.

157. *1941 August.* Order of the Chief of the General Staff, General Nicolae Mazarini, to the territorial commands on the disorders found in the administration and command of the Jewish labour detachments.

158. *1941 August.* The article "More Barbarian than the Huns" published in the newspaper "Neue Leipziger Tageszeitung" on the situation in Bessarabia and the role of the Jews in Bessarabia and northern Bukovina.

159. *1941 August.* Order of the Ministry of the Interior on the return to Iaşi of Jewish women and children evacuated to Podul Iloaiei.

160. *1941 September 2.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers on the law for the expropriation of the Jewish goods, the conditions in labour camps, and the Jews' employment in public labour.

161. *1941 September 2.* Report of the Directorate for the mobilization and organization of the people and territory in the Ministry of the Interior

to the General Staff asking for 25 requisition orders to be issued for the Jews engaged as informers in the Police General Directorate.

162. *1941 September 3.* Report sent by the Jewish Community in the ghetto in Chişinău asking for a shop to be opened inside the ghetto for essential goods.

163. *1941 September 5.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers on the betterment of the situation in Bessarabia and northern Bukovina after the devastations made by the Jews.

164. *1941 September 5.* Note sent by the Division General Ion Popescu, State Under-secretary in the Ministry of the Interior to the governor of Bessarabia concerning the compulsory wearing of a distinct mark by the Jews.

165. *1941 September 9.* Excerpt from the stenograph of the meeting of the Council of Ministers on the further employment in enterprises of those Jews who were indispensable for national economy, the situation of goods from Jewish shops in Bukovina, etc.

166. *1941 September 11.* Report sent by the Third Army Command to the General Staff on the situation of Jews living in the labour camps deployed in the command area (the Bălţi and Soroca counties).

167. *1941 September 11.* Note and instructions for the Jews' evacuation from Bessarabia to Transnistria sent by the Inspectorate of the Gendarmerie in Bessarabia to the government of Bessarabia.

168. *1941 September 12.* Note of Major Eugen Popescu from the General Staff on the living conditions of Jews interned in the camps of Tîrgu-Jiu, Teiş (Dîmboviţa) and Giurgiu as well as of those mobilized in the compulsory labour camps.

169. *1941 September 13.* Order of the Ministry of the Interior to the general Directorate of the Police approving the request of the Jewish Community to perform religious services in synagogues on autumn holidays.

170. 1941 September 15. Administrative memorandum of the Federation of the Jewish Communities in Romania through which the whole Jewish population in asked to subscrie to the Country Re-Construction Loan.

171. *1941 September 15.* Note sent by the governor of Bessarabia to the Military Command Chişinău informing of the decision of the Ministry of the Interior to forbid the wearing of a distinct mark by Jews.

172. *1941 August 18 – September 18.* Counter-intelligence report of the Intelligence Centre in Chişinău on the situation of Jews interned in the Chişinău ghetto: their frame of mind, attempts to escape by bribe, trade with valuables inside the ghetto, etc.

173. *1941 September 18.* Note of the Romanian Special Intelligence Service on the measures taken by the Budapest government against the communist Jews from both Hungary and occupied northern Transylvania.

174. *1941 September 23.* Order of the Ministry of Foreign Affairs annulling, on the basis of government decision, any restrictions imposed on Jews coming from abroad.

175. *1941 September 27.* Report of the commander of 53rd Infantry Fortifications Regiment, Colonel Octav Vorobchievici, sent to General Ion Arbore, on the situation of the Jews in Rabniţa.

176. *1941 September 30.* Numerical table of the Jews whose exemption from public labour was requested by the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania.

177. *1941 September 30.* Report of the Gendarmerie Inspector in Chişinău, Colonel T. Meculescu, to the governor of Bessarabia, referring to the number of Jews evacuated to Transnistria on in 27, 28 and 29 September, 1941.

178. *1941 September 30.* Address of the military commander of Chişinău, Colonel Dumitrescu Eugen, on the number and situation of Jews in the ghetto of Chişinău.

179. *1941 September.* Study drawn up by the General Inspectorate of the Gendarmerie in Cernăuţi on the frame of mind of Jews.

180. *1941 October 2.* Report of the Gendarmerie Inspector in Bessarabia, Colonel T. Meculescu, to the governor of Bessarabia, referring to the number of Jews evacuated to Transnistria on September 30 and October 1, 1941.

181. *1941 October 3.* Report of the Inspectorate of the Gendarmerie in Bessarabia to Bessarabia's government on the number of Jews evacuated to Transnistria on October 2, 1941.

182. *1941 October 5.* Note of the General Staff, Section I, on the employment of Jewish doctors in public labour.

183. *1941 October 6.* Report of the Prosecutor General of Arad, Alexandru Vaşvary, sent to Mihai Antonescu, vice-president and ad-interim president of the Council of Ministers, referring to the checking of Jews who left labour camps on medical reasons.

184. *1941 October 6.* Order of General Nicolae Pălăngeanu, Chief of the General Staff, to the Fourth Army on the immediate internment of Jews in Transnistria in the labour camps on the Bug river.

185. *1941 October 7.* Report of the Police Station in Sibiu sent to the Ministry of the Interior referring to the Jews' situation in Timişoara.

186. *1941 October 8.* Report made by the Inspectorate of the Gendarmerie in Bessarabia and sent to the government of Bessarabia referring to the number of Jews evacuated to Transnistria between October 2–6, 1941.

187. *194 October 9.* Telegram sent by the governor of Bessarabia addressed to the prefects of Bălţi and Soroca counties informing of the order issued by Marshall Ion Antonescu on the exchange of jewelry and other valuables belonging to the Jews evacuated from Bessarabia and Bukovina.

188. *1941 October 9.* Confidential report of the police chief of Chişinău, N. Marinescu, to the military commander of the town, on the frame of mind of the Jews in the ghetto on the eve of their evacuation across the Dniester.

189. *1941 October 10.* Report of the Territorial Corps III to the General Staff on the medical leaves given to 103 Jews in the labour detachment Făurei.

190. *1941 October 10.* Instructions sent with letter no. 2830 on the Jews' evacuation from the ghetto in Chişinău and from south of Bessarabia.

191. *1941O October 10.* Report of the Inspectorate of the Geandarmerie of Bessarabia to the government of Bessarabia referring to the number of Jews evacuated to Transnistria between October 7–10.

192. *1941 October 11.* Note of the governor of Transnistria, G. Alexianu, to the commander of the Fourth Army on the organization of the Jews' evacuation from Bukovina and Bessarabia to Transnistria.

193. *1941 October 11.* Appeal made by Chief Rabbi Alexandru Safran to Marshal Ion Antonescu to put an end to the Jews' deportation to Transnistria.

194. *1941 October 11.* Petition of the Union of Federation of Jewish Communities in Romania, following the appeal received from the leadership of the ghetto in Chişinău, sent to Marshal Ion Antonescu for the betterment of the living conditions of the Jews deported to Transnistria.

195. *1941 October 11.* Order of the General Staff, Section II, to the Fourth Army on the measures to be taken for denying the Jews the possibility to come close the population of villages while they carry out public labour.

196. *1941 October 14.* Report of Colonel T. Meculescu, Inspector of the Gendarmerie Corps in Chişinău to the governor of Bessarabia referring to the number of Jews deported from Bessarabia to Transnistria.

197. *1941 October 14.* Memo drawn up by of the President of the Federation of the Union of Jewish Communities, Dr. W. Filderman, and addressed to Marshal Ion Antonescu on the Jews' obligation to carry out public labour, the employment of intellectuals, young men aged 18 to 21, conditions for exemption from public labour, special taxes in exchange of public labour.

198. *1941 October 15.* Statement of the General Staff on the conduct norms and rules for the Jews in the labour detachments.

199. *1941 October 17.* Report of the Inspectorate of the Gendarmerie of Chişinău to the Government of Bessarabia referring to the number of Jews evacuated to Transnistria.

200. *1941 October 18.* Instructions of the 10th Infantry Division for the organization, selection and evacuation of Jews from Odessa into ghettoes.

201. *1941 October 18.* Report of the Gendarmerie Inspector of Chişinău, Colonel T. Meculescu, to the governor of Bessarabia referring to the number of Jews evacuated from Transnistria on October 15 and 16, 1941.

202. *1941 October 19.* Memo of the President of the Federation of the Union of Jewish Communities in Romania, dr. W. Filderman, to Marshal Ion Antonescu on the deportation of Jews to the Transnistria.

203. *1941 October 21.* Report of the military commander of Odessa, General I. Glogojeanu, to the governor of Transnistria on the measures to be taken for rounding up and interning the Jews in ghettoes, demining the towns, setting the electric facilities into operation, maintaining in town the administrative, economic, technical, and medical personnel.

204. *1941 October 21.* Letter of Marshal Ion Antonescu to W. Filderman on the Jews' attitude towards the Romanian army and population in summer 1940.

205. *1941 October 22.* Resolution made by Marshal Ion Antonescu forbidding that the Christian Romanians in Bessarabia married to Jewish women as well as Jews converted to Christianity be moved across the Dniester.

206. *1941 October 22.* Note sent by General Nicolae Tătăranu, Chief of Staff of the Fourth Army to the Military Command of Odessa on the measures concerning the Jews in Transnistria.

207. *1941 October 22.* Briefing made by the Police Station of Dorohoi on the frame of mind and the situation of the Jews living in that town.

208. *1941 October 22.* Excerpt from the operations diary of the 10th Infantry Division referring to the blowing up by terrorists of the building of the Romanian Military Command and the Command of the 10th Infantry Division in Odessa.

209. *1941 October 22.* Telegram sent by the commander of the Fourth Army, General Iosif Iacobici, to the Militay Cabinet of the Presidency of the Council of Ministers, to inform of the consequences of the blowing up of the Romanian Military Command in Odessa and the retallicitory measures.

210. *1941 October 22.* Telegram sent from the Presidency of the Council of Ministers, the Military Cabinet, by Marshal Ion Antonescu to ask for further information on the blowing up of the building of the

Romanian Military Command in Odessa and to order retalliatory measures.

211. *1941 October 23.* Counter-intelligence report of Section 4 of the Romanian Fourth Army on the frame of mind in the army, the member of prisoners taken and the execution of terrorists in Odessa.

212. *1941 October 23.* Telegram no. 1 sent by Colonel Stănculescu, deputy chief of the staff of the 10th Infantry Division, to General NicolaeTătăranu, chief of the staff of the Romanian Fourth Army on the salvation of the Romanian military from under the ruins of the Romanian Military Command blown up by terrorists in Odessa and the contemplated retalliatory measures.

213. *1941 October 23.* Telegram of the Military Cabinet of the Presidency of the Council of Ministers to the Fourth Army ordering retaliation for the blowing up of the building of the Romanian Military Command in Odessa.

214. *1941 October 23.* Telegram no. 2 of Colonel Stănculescu to General Nicolae Tătăranu, informing that the operation of drawing out Romanian killed or wounded military from the ruins of the building of the Romanian Military Command in Odessa and the retaliation measures are further continued.

215. *1941 October 23.* Telegram no. 3 of Colonel Stăncluescu to General Nicolae Tătăranu, informing that the body of General Glogojeanu, the commander of the 10th Infantry Division was taken from a under ruins and the command of the division was taken over by General Nicolae Ghineraru.

216. *1941 October 23.* Telegram of the Fourth Army to the General Headquarters communicating the names of Romanian and German military killed or wounded in the blowing up of the Romanian Military Command in Odessa.

217. Excerpt from the operation diary of the 23rd Infantry Regiment referring to the reprisals ordered in consequence of blowing up the building of the Romanian Military Command in Odessa.

218. *1941 October 23.* Report of Colonel Constantin Iordăchescu, commander of the 33rd Dorobantzi Regiment, to the 10th Infantry Division on the execution of 75 Jews and Russian communists in consequence of the blowing up of the building of the Romanian Military Command in Odessa.

219. *1941 October 23.* Counter-intelligence report on the terrorist activity of groups of partisans and Jews inside the town of Odessa.

220. *1941 October 23.* Order of the Inspectorate of the Gendarmerie Chişinău to the legions of gendarmes Cetatea Albă and Chilia Nouă on the plan to evacuate a number of 227 Jews from the Tarutino ghetto across the Dniester.

221. *1941 October 23.* I Address sent by the "Alyia" Committee of the New Sionist Organization to the General Director of the Police in Cernăuţi asking for permits of 285 Jewish adults and 35 children to leave Cernăuţi for Constanţa where they were to embark on the "Struma" in order to emigrate to Palestine.

222. *1941 October 23.* Intelligence report of the Police General Directorate on the Jews' deportation from Bessarabia and Bukovina.

223. *1941 October 24.* Telegram sent by Colonel Radu Davidescu, chief of the Military Cabinet of the Presidency of the Council of Ministers to General Nicolae Macici to convey Marshal Ion Antonescu's order to continue reprisals in Odessa.

224. *1941 October 25.* The report sent by Bessarabia's government to the military cabinet of the Presidency of the Council of Ministers on the measures taken to guard all assets belonging to the Jews evacuated from Bessarabia.

225. *1941 October 25.* Petition of the President of the Jewish Community in Iaşi to the mayor of the town asking for an intercession with the competent authorities to bring back to town the 800 Jews evacuated to Podul Iloaei.

226. *1941 October 25.* Report of the Intelligence Special Service to the Presidency of the Council of Ministers on the attempted murders and the people's frame of mind in Odessa.

227. *1941.* Report of the Intelligence Special Service on the Jews' evacuation from Odessa.

228. *1941 October 28.* Report submitted by Captain magistrate Ştefan Constantin to the Military Court of the Fourth Army on the situation of the Jews imprisoned in Odessa.

229. *1941 October 28.* Report of General C. Gh. Voiculescu, Governor General of Bessarabia to the Military Command of Chişinău on the evacuation from Chişinău of seriously ill Jews only after their recovery.

230. *1941 October 28.* Order of Bessarabia's government to the Military Command of Chişinău on the Jews' evacuation.

231. *1941 October 29.* Order of the Odessa garrison commander, General Constantin Trestioreanu, to the 33rd Dorobantzi Regiment to cease the rounding up and internment of Jews in the Odessa ghetto.

232. *1941 October 29.* The commander of the 3rd Artillery Regiment, Colonel Paul Alexiu, reports to the 10th Infantry Division that the rounding up and internment of Jews in ghetoes was put an end to.

233. *1941 October 29.* Comunnique of the Gęneral Staff referring to the clarification of Jews' military situation.

234. *1941 October 29.* Report made by the commander of the Odessa garrison, General Constantin Trestioreanu, to the Odessa Military Command on the facts in the town ghetto.

235. *1941 October 29.* Proposals made by the President of the Federation of the Union of the Jewish Communities in Romania and the presidents of other Jewish communities to ammend the stipulations of the decree-law of October 21, 1941, concerning the obligation of the Jewish population to pay in kind their contribution to the Romanian state.

236. *1941 October 29.* Petition sent by Tudor Muşatescu to the Chief of the General Headquarters asking for two Jews to be temporarily assigned to his theatre, their activity being considered public labour.

237. *1941 October 30.* Address sent by Colonel Dumitru Tudose, chief of Staff of the Fourth Army, to the Odessa Military Command informing of the return of evacuated Jews.

238. *1941 October 30.*Telegraphic orders on the selection and liberation of some of the 16, 258 Jews confined in the Odessa ghetto.

239. *1941 October 31.* Address of the military commander of Chişinău, Colonel Eugen Dumitrescu referring to the dynamics of the Jews' deportation from Chişinău.

240. *1941 October 31.* Note sent by the commander of the 11th German SS Detachment to the Odessa military commander, General Ghineraru, on the measures to be taken for solving the Jewish question in Odessa.

241. *1941 October.* Note on the number of Jews executed by the regiments of the 10th Infantry Regiment after terrorists of Odessa blew up the command of that large unit.

242. *1941 October.* Petition of the Jews' Community from the Chişinău ghetto to the governor of Bessarabia asking for the cessation of deportations to Transnistria or at least an adjournment till spring 1942.

243. *1941 October.* Study drawn up by the Chief of the General Staff, General Nicolae Mazarini, on the juridical and military status of Romanian Jews.

244. *1941 October.* Account made by Section I in the General Headquarders on the engagement of Jews in public labour during 1941.

245. *1941 October.* List made by Major Eugen Popescu from the General Headquarters referring of the great number of Jews asking for exemption from carrying out public labour.

246. *1941 November 5.* Note of Bureau II the military cabinet of the head of state, on the instructions referring to the internment of Jews in labour camps as well as the resolution of Marshal Ion Antonescu envisaging the replacement of compulsory work with special taxes.

247. *1941 November 11.* Ordinance no. 23 signed by Professor Gh. Alexianu the governor of Transnistria, on the obligation of every Jewish family to have a stable domicile, to be at the disposal of the authorities, to carry out various mandatory jobs, according to their education and profession.

248. *1941 November 12.* Note of the Military Cabinet on the general situation of the Jews and their engagement in public labour.

249. *1941 November 12.* Note of the Section II of the General Headquarters on the relations between the Jews in the labour detachments assigned to the Romanian Railways Company and the company staff.

250. *1941 November 12.* Instructions issued by Echelon 2 of the General Headquarters for the defence of Odessa against partisan attacks and for the interment of Jews and communists in camps.

251. *1941 November 13.* Report made by the minister of labour, health and social assistance, Dr. Petre Tomescu, substantiating the Decree-

law on the setting up and organization of the General Inspectorate of Labour Camps and Columns.

252. *1941 November 14.* Travel permit issued by the military commander of Chişinău, Colonel Eugen Dumitrescu, for the Schwartzberg family in view of their emigration to Palestine.

253. *1941 November 15.* Decree-Law no. 3205 for the setting up and organization of the general Inspectorate of Labour Camps and Columns for public benefit.

254. *1941 November 15.* Note made by the chief of the Military Cabinet of the head of the state, Bureau 2, Colonel Radu Davidescu to the Ministry of Foreign Affairs on the emigration of Jews from Romania.

255. *1941 November 15.* Specifications made by Ion Antonescu in the Council of Coordination as regards public labour, the taxes imposed on the Jews and the avoidance of abuses.

256. *1941 November 18.* Nominal table of all Jews that were to emigrate to Palestine, drawn up at Section I of the General Staff.

257. *1941 November 18.* Nominal table drawn up at Bureau 7 B of Section I of the General Headquarters listing the Jews that were to leave Romania on board the "Struma".

258. *1941 November 20.* Informatory note drawn up by Rear Admiral N. Pais, state undersecretary for the Naval Forces, to Marshal Ion Antonescu on the organization of three transports of Jews to the Conference of Haifa.

259. *1941 November 21.* Ordinance no. 26 issued by Gh. Alexianu, governor of Transnistria, on the enforcement of mandatory public labour for all inhabitants of Odessa ages 16–60.

260. *1941 November 21.* Proposals made by the Military Cabinet – Bureau 2 – regarding the emigration of Jews from Romania.

261. *1941 November 26.* Note drawn up by Colonel Georgescu, chief of Section I in the General Staff suggesting recruitment for public labour of other minority groups alongside the Jews, particularly the Hungarians.

262. *1941 November 26.* Report made by General Nicolae Tătăranu, chief of the general Staff, to the Presidency of the Council of Ministers on the new regulations concerning public labour to be carried out by Jews.

263. *1941 November 27.* Note of the General Staff on the general situation of Romanian Jews.

264. *1941 November 27.* Note of the Military Cabinet, Bureau 2, on the special tax to be paid by Jews in exchange for exemption from public labour.

265. *1941 November 28.* Report made by Colonel E. Broşteanu, chief of the Inspectorate of the Gendarmerie Transnistria, to the commander of the Third Army on labour camps and number of Jews deported to Transnistria.

266. *1941 November 30.* Letter sent by Lascăr Saraga to the Secretary of the Union of Jewish Communities in Romania on the negative consequences the replacement of Dr. W. Filderman, President of the Union of Jewish Communities, might have on the situation of the Romanian Jews.

267. *1941 December 2.* Report made by the governor of Bessarabia, General C. Gh. Voiculescu, to the Presicency of the Council of Ministers on the situation in the ghetto in Chişinău.

268. *1941 December 5.* Informatory note made by Dr. W. Filderman, President of the Federation of the Unions of Jewish Communities, to the General Headquarters, on the Jewish subscriptions to the Reunion Loan.

269. *1941 December 9.* Note of the Special Intelligence Service on the frictions between the leaders of the Union of Jewish Communities.

270. *1941 December 9.* Letter sent by Dr. W. Filderman to Dr. Lupu informing that he had sent a note on the situation of Jews to Marshal Ion Antonescu.

271. *1941 December 13.* Report made by the minister of finance, General Nicolae Stoenescu, to Marshal Ion Antonescu, on the possibilities to organize the emigration of Jews.

272. *1941 December 15.* Informatory bulletin of the Inspectorate of the Gendarmerie of Transnistria on the Jewish attempts to escape evacuation to the camps on the Bug, because of the inhuman treatment applied by the Ukrainian population and their request to remain in Moghilev, Odessa, Bălţi, where they had better living conditions.

273. *1941 December 16.* Decree-law no. 34/5 on the dissolution of the Federation of Unions of Jewish Communities in Romania and the setting up of the Jews Central in Romania.

274. *1941 December 16.* Letter sent by A. L. Zissu to Dr. W. Filderman, protesting against the latter's decision to further remain at the head of the Jewish Community in Romania.

275. *1941 December 22.* Note of the Special Intelligence Service on the frictions between the Jewish leaders regarding the question of emigration.

276. *1941 December 28.* Telegram sent by the General Headquarters, Echelon 2, to communicate the order issued by Marshal Ion Antonescu on the evacuation of all Jews from Odessa.

277. *1941*. Memo drawn up by General C. Gh. Voiculescu, the governor of Bessarabia, to Marshal Ion Antonescu on the situation of Jews in Bessarabia.

278. *1941*. Decision of the Ministry of Foreign Affairs, the Directorate of Administrative and Juridical Affairs, stipulating that no special restrictive measures were to be enforced on foreign citizens of Jewish origin settled in Romania.

279. *1941*. Note concerning Marshal Ion Antonescu's decision to provide assistance to the Jews deported to Transnistria.

A

[MINISTERUL PENTRU MINORITĂŢI
Secţia de Studii şi Informaţiuni]

SCURT ISTORIC ASUPRA PROBLEMEI EVREIEŞTI ÎN ROMÂNIA

Problema evreiască în România are aspectul, destul de ciudat când îl judeci prin prisma dreptului de suveranitate al naţiunii şi al statului român, al unei lupte de aproape un secol între naţiunea română şi imigraţia continuă a evreilor din Rusia şi Galiţia la care se adaugă aceea a evreilor din Ungaria, Germania şi Austria.

Imigraţia evreiască în Principatele Române se manifestă imediat după tratatul de la Adrianopol din 1829. Prin acest tratat se deschideau strâmtorile Bosforului comerţului internaţional şi se recunoştea Principatelor Române dreptul de comerţ cu alte state străine. Fiindcă până la această dată, deşi în principiu cele două principate aveau dreptul acesta de comerţ cu alte state, el era anulat prin rezerva făcută în favoarea Turciei de a se îndestula întâi imperiul otoman şi numai după aceea restul produselor să fie liber la export. Rezerva aceasta ducea, în fapt, la obligaţia principatelor de a vinde întreaga lor producţie turcilor care o cumpărau la preţuri derizorii, prin negustorii lor turci, greci sau armeni stabiliţi în Principatele Române sau veniţi anume pentru aceasta la epoca strângerii recoltelor.

Dela 1829 dreptul acesta al Turciei dispare şi Principatele Române sunt libere să negocieze produsele lor naţionale peste hotare.

Situaţia se prezenta în acelaşi fel şi în ceea ce priveşte importul care se făcea tot prin intermediul statului turc. În fapt, în Principatele Române nu se aduceau decât mărfuri din cuprinsul Imperiului Otoman tot prin intermediul negustorilor turci, greci şi armeni aşezaţi în principate sau în restul imperiului.

Cu totul altfel se prezintă situaţia după 1829. Principatele Române fiind libere şi în fapt şi în drept să stabilească raporturi comerciale cu alte state, capătă o frumoasă perspectivă de prosperitate, prin posibilităţile de valorificare a produselor naţionale pe pieţele străine. În acelaşi timp

comerţul care până atunci era aproape inexistent în principate ia o mare dezvoltare din princina schimbului permanent cu pieţele străine.

Invazia evreiască

Principatele Române se găseau la acea epocă la începuturile dezvoltării vieţii lor sociale şi politice datorită dominaţiei turceşti şi nesiguranţei în care se desfăşura viaţa lor naţională. Din această pricină nu existau decât două clase sociale bine determinate: clasa conducătoare formată din boieri, mari proprietari de pământuri rurale şi clasa ţărănească ce ducea o viaţă aspră de iobăgie fiind înfeudată marilor proprietari. O clasă intermediară, o burghezie propriu-zisă, nu exista. Nici nu avea cine să o formeze. Negustorime nu exista decât în câteva oraşe şi într-o proporţie foarte redusă. De altfel, negoţul era în mâna grecilor, armenilor şi turcilor veniţi de la Constantinopol. Profesiuni liberale iar nu existau, cultura fiind apanajul clasei conducătoare şi o instrucţie publică de stat neexistând încă.

În aceeaşi situaţie perspectivele pe care le deschidea comerţului tratatul de la Adrianopol dădeau posibilitatea de a se crea o clasă burgheză din negustorimea care s-ar fi ridicat în urma prosperităţii comerciale a Principatelor Române şi care, insistându-se, ar fi dat o populaţie orăşenească înstărită şi gata să înlocuiască treptat clasa conducătoare boerească.

Cum însă viaţa socială în principate era foarte redusă, cum o negustorime naţională care să fi putut folosi avantagiile libertăţii comerţului nu exista şi cum înşişi negustorii greci, armeni şi turci ce se aflau în principate şi erau mai înstăriţi, nu aveau experienţa legăturilor de comerţ cu străinătatea, s-a pornit o masivă imigraţie de evrei din Galiţia şi Rusia în Principatele Române pentru a acapara comerţul românesc.

Aceşti evrei aveau legături mai vechi cu negustorii din apusul Europei şi aveau şi experienţa negoţului pe un picior mai întins. Şi de unde populaţia evreiască în Principatele Române era până la 1829 de circa 20.000 de suflete dintr-un total de aproximativ trei milioane de locuitori, ea ajunge la 1860 la cifra de 200.000 de suflete dintr-un total de 3.917.541 (Recensământul din 1860). Aşa dară în curs de treizeci de ani populaţia evreiască din principate s-a înzecit.

Din nenorocire nu există nici un fel de date oficiale cari să stabilească cu exactitate mersul populaţiei evreieşti în Principatele Române

şi nici chiar în România până la 1930. De aceea afirmaţiile ce se fac atât cu prilejul discuţiei în jurul modificării articolului 7 din Constituţie la parlamentul dela 1879 cât şi ulterior şi cari arată cifrele asupra mersului populaţiei evreieşti, diferă, mergând dela treisute de mii până la patru sute de mii între anii 1870 şi 1910. Cert este însă că luând în considerare cifrele anterioare şi mersul firesc al populaţiei din România care la 1912 se cifrează la 7.234.919 locuitori, numărul evreilor trebuie să fie de circa treisute de mii de suflete în primii ani ai secolului XX.

Acapararea economiei naţionale

Poate că proporţia aceasta de 4-5 la sută a populaţiei evreieşti faţă de totalul populaţiei din România n-ar părea atât de primejdioasă. În fond însă ea reprezintă o primejdie gravă şi reală dacă ţinem socoteală de împrejurările în care se găsesc evreii faţă de populaţia băştinaşă.

În adevăr aceşti evrei veniţi în România numai atraşi de perspectivele începuturilor de prosperitate ale ţărilor române, au acaparat întreaga piaţă comercială românească şi, realizând beneficii importante, au început să se substituie burgheziei româneşti.

Astfel, pe la 1865 majoritatea terenurilor arabile din Moldova şi o bună parte din Muntenia se găseau grefate de ipoteci grele în favoarea evreilor. Chiar o parte din pământurile ţărăneşti acordate prin legea agrară a domnitorului Alexandru Cuza erau ipotecate evreilor. Tendinţa lor era evidentă. Fiindcă la acea epocă singura şi marea sursă de bogăţie a Ţărilor Române era proprietatea rurală, evreii încercau să acapareze acest izvor de bogăţie acordând împrumuturi pe ipoteci asupra moşiilor marilor proprietari care începând să ducă o viaţă de lux erau vecinic în căutare de bani. În acelaşi fel evreii reuşiseră să obţină ipoteci şi pe pământurile ţărăneşti, împrumutând cu camătă mare pe ţărani pentru nevoile acestora de a-şi procura vite şi unelte de muncă.

Primejdia era atât de mare şi atât de bine simţită încât a fost nevoie ca în constituţia dela 1866 să se insereze articolul 7 prin care cetăţenia română nu putea fi acordată decât creştinilor. Şi în aceeaşi constituţie se prevedea că bunurile imobile rurale nu pot fi luate în proprietate decât de cetăţenii români.

Tot comerţul trecuse în mâna acestor evrei veniţi de peste hotare şi acum, înstăriţi din câştigurile uşoare realizate prin speculă, îşi îndreptau spiritul lor de acaparare asupra pământurilor rurale.

Nu era în drept naţiunea română care se luptase atâtea veacuri în bătălii sângeroase împotriva năvălitorilor războinici să se apere acum împotriva acestei invazii paşnice? Fiindcă ce erau aceşti imigranţi evrei cari râvneau la de-a gata, într-o ţară ce sîngerase atâtea veacuri pentru a-şi păstra fiinţa ei naţională, decât tot nişte năvălitori cari voiau să acapareze prin vicleşug şi camătă bogăţiile naţionale? Ce drepturi puteau invoca ei pe acest pământ pe care se aşezaseră de 30-40 de ani şi numai în momentul în care robia străină fusese uşurată şi condiţiile de trai îmbunătăţite graţie muncii şi luptei de veacuri a poporului românesc?

Aşezaţi la oraşe – în oraşele din Moldova mai cu osebire – aceşti evrei veniţi de peste hotare ajunseseră să desnaţionalizeze , oraşele româneşti. Astfel, s-a ajuns să se constate, cu ocazia recensământului din 1899 că la Iaşi – în capitala Moldovei – dintr-o populaţie totală de 74.982 de locuitori, 39.443 erau evrei şi numai 35.539 creştini. Şi pentru a se vedea care este rostul acestei proporţii îngrijorătoare de evrei în populaţia Iaşilor vom arăta că la 1839, adică la începuturile imigraţiei evreieşti, după registrul de naşteri al oraşului Iaşi s-au născut în acel an 674 de ortodocşi faţă de 301 evrei. Iar la 1867, adică după numai 28 de ani, s-au născut la Iaşi 997 de ortodocşi faţă de 1792 evrei. Imigraţia evreiască reuşise numai în 30 de ani să majoreze populaţia creştină a Iaşilor. Şi aceasta se întâmpla în aproape toate oraşele din Moldova.

În acelaşi timp infiltraţia se făcea şi într-o bună parte din oraşele Munteniei, dar mai cu osebire în capitala ţării, în Bucureşti.

De altfel asupra cauzelor acestei creşteri a populaţiei evreieşti în oraşele româneşti, studiul demografic al domnului Agappi: *Cercetări demografice asupra populaţiei României şi în special asupra districtului şi oraşului Iaşi*, apărut în 1876, stabileşte că de la 1861 până la 1865 au intrat în ţară 81.227 străini, în realitate evrei veniţi să se aşeze în Ţările Române.

În felul acesta cei 300.000 de evrei veniţi de peste hotare şi aşezaţi în oraşele româneşti, într-o proporţie ce mergea dela 15% până la 60% din populaţia acestor oraşe, au reuşit cu timpul să scoată din micul comerţ pe puţinii români cari se găseau totuşi pe la 1850 în oraşele româneşti, printr-o concurenţă neleală şi o solidaritate necruţătoare întrebuinţată împotriva acestor mici negustori români.

Astfel, la 1849, Principele Şuţu din Moldova a stabilit printr-o numărătoare situaţia breslaşilor din oraşul Iaşi. Şi statistica astfel întocmită arată că în anul acela erau în Iaşi următorii negustori şi breslaşi români: 115 băcani, 178 cârciumari, 22 olari, 21 săpunari, 101 negustori de fabricate ruseşti, 75 brutari etc. Din toţi aceşti breslaşi şi negustori români din Iaşi nu mai rămâne la 1890 decât o proporţie de 4-5% faţă de numărul stabilit de statistica lui Şuţu, toţi ceilalţi fiind înlocuiţi de evrei deşi numărul general al acestor negustori şi breslaşi crescuse până aproape de dublul cifrei din 1849.

Situaţia aceasta vizibilă şi bine simţită de populaţia românească dela oraşe şi de cea rurală în Moldova, unde evreii începuseră să se infiltreze şi la sate ca arendaşi de moşii şi cârciumari, exploatând cu neomenie ţărănimea, a alarmat pe români şi a sfârşit prin a crea un curent antisemit în opinia publică românească.

S-au produs astfel o serie de mişcări şi agitaţii pe chestia evreiască şi s-a ajuns chiar la mişcarea sângeroasă dela 1907 care a pornit din Moldova din revolta ţărănimii împotriva arendaşilor evrei şi s-a întins apoi în toată ţara luând aspectul unei revolte cu caracter social.

Presiunea evreilor în forurile internaţionale

Spiritul acesta de ostilitate împotriva evreilor a fost întreţinut graţie greşelilor conducătorilor evrei care au căutat să profite de toate împrejurările internaţionale spre a-şi crea o situaţie privilegiată în România.

Astfel, la 1866, când s-a alcătuit constituţia românească, s-au făcut mari presiuni de către evreii din străinătate prin „Alianţa Israelită Universală" pentru a se acorda cetăţenia evreilor din România. În acest scop a venit chiar Adolphe Cremieux la Bucureşti încercând să facă să treacă în constituţie articolul 6 redactat astfel: „Religia nu este o piedică pentru naturalizare în România. O lege specială va regula admiterea graduală a izraeliţilor la naturalizare".

Când s-a aflat conţinutul acestui articol s-a produs o mare indignare în populaţia românească şi o serie de agitaţii au determinat înlocuirea lui cu art. 7 redactat în felul următor: „numai străinii de rit creştin pot dobândi calitatea de român".

Faptul acesta a nemulţumit foarte tare pe evreii din Apus şi Alianţa Izraelită a început o violentă şi stăruitoare campanie împotriva României pe chestiunea evreiască.

Guvernul român însă se punea la adăpostul articolului 46 din Convenţia dela Paris din 1858 care spunea textual: „Moldovenii şi Valahii vor fi egali în faţa impozitelor şi deopotrivă admisibili la funcţiunile publice. Moldovenii şi Valachii de rit creştin vor avea deasemenea drepturi politice; aceste drepturi vor putea fi extinse şi la celelalte culte prin dispoziţii legislative".

Tocmai acest articol însă a fost luat de evreii din Apus drept bază a pretenţiilor lor şi atât au agitat această chestiune peste hotare încât la 1870 Anglia a propus un proiect de intervenţie colectivă a Marilor Puteri pe lângă guvernul român pentru acordarea dreptului de cetăţenie evreilor. Proiectul Angliei a fost respins de unele dintre Marile Puteri, astfel încât s-a ajuns la prezentarea unor note separate de protest ale unora dintre puterile europene pe lângă guvernul român. Nota engleză spunea că art. 46 al Convenţiei din Paris înţelege să garanteze drepturi legale şi siguranţa bunurilor pentru evrei ca şi pentru creştini.

Aceasta tendinţă permanentă a evreilor de a face presiuni pe cale de intervenţii internaţionale pentru a căpăta drepturi, în afara legilor ţării şi în afara situaţiei lor de proaspeţi locuitori ai acestei ţări, a fost şi este încă una din cauzele principale de iritaţie a spiritului public românesc împotriva lor. Şi totuşi evreii nu vor să-şi dea seama de acest fapt şi în toate timpurile au stăruit prin forurile internaţionale spre a-şi câştiga o situaţie privilegiată în România. Este marea lor greşeală împotriva unei ţări în care toleranţa a devenit legendară şi unde, prin cereri directe şi potrivit legilor în funcţiune, au obţinut întotdeauna drepturile lor consfinţite de vechimea şederii lor în ţară şi de identificarea cu interesele statului român atunci când se constată.

Astfel, cu prilejul Congresului dela Berlin din 1878 când a fost vorba să se recunoască independenţa României, presiunile Alianţei Izraelite au fost atât de mari încât Waddington, reprezentantul Franţei, bine secondat de reprezentantul Angliei a cerut condiţionarea recunoaşterii independenţei României de acordarea drepturilor de cetăţenie evreilor. Şi cu toată opoziţia Rusiei s-a înscris în tratatul dela Berlin din 1878 articolul 44 pentru România, în care se spune: „Deosebirea de credinţă religioasă şi de confesiune nu va putea fi opusă nimănui ca un motiv de excludere sau de incapacitate în ceea ce priveşte acordarea drepturilor civile şi politice,

admiterea în funcţiunile publice, funcţiuni şi onoruri, sau la exercitarea diferitelor profesiuni şi industrii în orice localitate ar fi".

Astfel, graţie presiunii evreilor Tratatul dela Berlin impune României însăşi baza dreptului public intern. Şi ca o exagerare nepermisă, prin articolul 43 al tratatului se condiţionează independenţa şi recunoaşterea internaţională a României de observarea şi aplicarea stipulaţiilor din art. 44, mai sus citat.

Evreii jubilau prin toată presa din Apus şi puterea lor era în adevăr atât de mare încât Gambetta nu s-a sfiit să răspundă unui reprezentant al guvernului român trimes să arate guvernului francez situaţia grea în care era pusă România: „Cer guvernului vostru să se execute; Franţa nu va recunoaşte independenţa ţării voastre fără ca voi să fi recunoscut drepturile civile tuturor evreilor fără de nici o distincţiune. D. Cremieux (preşedintele Alianţei Izraelite – n.n.) ţine la aceasta. Waddington a luat la congresul din Berlin iniţiativa acestei chestiuni, e în joc onoarea Franţei pentru a nu o lăsa să fie eludată. Eu însumi am dat cuvântul meu lui Cremieux că-l voi sprijini; astfel că încă odată nu pot decât să vă angajez să îndepliniţi fără întârziere angajamentele voastre".

Toate aceste detalii au fost cunoscute în opinia publică românească şi e uşor explicabil că ele au dat naştere la o şi mai mare ostilitate faţă de evrei. Condiţiunile acestea umilitoare pentru statul român şi cari anulau aproape dreptul de suveranitate al României, care îşi câştigase independenţa pe câmpul de luptă şi cu arma în mână împotriva turcilor, nu puteau fi primite decât cu indignare de opinia publică românească şi cu atât mai mult cu cât se ştia că ele fuseseră impuse de stăruinţa nejustificată a evreilor din asociaţiile internaţionale.

Nu este acesta un motiv în plus, şi din cele mai serioase, pentru a mări ostilitatea românească împotriva evreilor?

Şi rezultatul n-a întârziat să se vadă. Tot ceea ce România avea mai reprezentativ ca oameni de cultură şi ca valori intelectuale a luat poziţie împotriva stipulaţiilor umilitoare din tratatul dela Berlin. Şi astfel chestiunea evreiască pe care guvernul român ar fi aranjat-o în mod echitabil şi fără intervenţia forurilor internaţionale, a luat aspectul unei probleme ce făcea motivul de agitaţie al cercurilor conducătoare şi a populaţiei româneşti.

În Camera română dela 1879 au avut loc furtunoase dezbateri cu prilejul modificării articolului 7 din Constituţie, dezbateri cari au înăsprit raporturile dintre români şi evrei prin punerea în adevărata ei lumină a

situaţiei evreilor din România şi denunţarea apelului lor continuu la forurile internaţionale împotriva statului român.

Articolul 7 a fost modificat dar nu aşa cum îşi închipuiau evreii şi prietenii lor de peste hotare. „Naturalizarea nu se poate acorda decât printr-o lege şi individual“, spune noul articol; deci, evreii n-au fost naturalizaţi în masă cum se aşteptau în urma presiunilor făcute la Congresul din Berlin.

Astfel, prin obiceiul acesta de a se adresa forurilor internaţionale, prin intermediul asociaţiilor evreieşti internaţionale, pentru a face presiuni asupra statului român evreii n-au câştigat niciodată mai mult decât a voit să le acorde statul român, ba, dimpotrivă, prin iritarea produsă de aceste manevre peste hotare, au reuşit să ridice opinia publică românească împotriva lor înăsprind astfel şi mai tare raporturile dintre ei şi populaţia băştinaşă.

Nu este însă mai puţin adevărat că de la 1879 şi până la 1918 s-au acordat totuşi un număr însemnat de încetăţeniri evreilor. Şi poate că încetul cu încetul problema evreiască în România ar fi mers către o soluţionare pacinică şi firească, prin acordarea treptată a cetăţeniei române tuturor evreilor cari prin vechimea şederii lor în ţară puteau cere recunoaşterea acestui drept.

Problema evreiască în timpul războiului şi după război

A intervenit însă izbucnirea războiului mondial şi faptul acesta a schimbat din nou situaţia evreilor faţă de naţiunea română.

Procesul de înăsprire din nou a raporturilor dintre evrei şi români a început prin atitudinea evreilor în timpul războiului. Ar fi nedrept să nu recunoaştem că o parte din ei – destul de puţini, de altfel – şi-au făcut datoria către ţară. Marea majoritate însă cu căutat şi au obţinut numai profiturile pe cari le putea da războiul.

Fapt este că evreii din teritoriul ocupat de trupele inamice s-au pus la dispoziţia acestor trupe şi au urmărit cu tenacitate pe români contribuind la şicanarea, maltratarea şi jefuirea românilor de către trupele inamice. Din acest trafic al trădării faţă de ţara care le dădea adăpost au realizat beneficii mari, au făcut averi.

La terminarea războiului s-a venit totuţi cu un decret-lege nr. 3902 din 30 decembrie 1918 – care acorda cetăţenia tuturor locuitorilor Regatului

României, fără deosebire de religie, cari vor dovedi că sunt născuţi în ţară şi că nu au fost supuşi nici unui stat străin. De această dovadă erau scutiţi cei ce au fost mobilizaţi în vreuna din campaniile dela 1913 încoace.

Procedura era foarte simplă şi scutită de orice taxe de timbru. Termenul de înaintare a cererilor era de trei luni pentru cei aflaţi în ţară, de şase luni pentru cei aflaţi în străinătate şi de trei luni dela întoarcerea în ţară pentru cei ce se găseau sub arme prizonieri în străinătate.

Nici nu se putea o lege mai largă şi care dădea posibilitate tuturor evreilor stabiliţi în România să capete cetăţenia română.

Totuşi, după cinci luni, la 22 Mai 1919, se vine cu un nou decret-lege nr. 2085, care acordă cetăţenia română tuturor evreilor locuitori ai Vechiului Regat, născuţi în ţară sau întâmplător în străinătate din părinţi aşezaţi în ţară, cari nu au fost supuşi unui stat străin, pe baza unei simple declaraţii făcută la judecătoria sau la tribunalul domiciliului. Cei ce satisfăcuseră legea de recrutare sau au fost mobilizaţi în urma campaniilor de la 1913 încoace erau scutiţi de condiţia de a fi fost născuţi în ţară. Termenul era de două luni pentru cei aflaţi în ţară şi de 4 luni pentru cei aflaţi în străinătate, pentru înaintarea acestor cereri. Acest termen a fost prelungit cu încă trei luni pentru cei aflaţi în ţară şi străinătate prin decretul-lege nr. 3465 din 13 august 1919.

Aşa dară o nouă şi cum nu se poate mai largă înlesnire pentru evreii din România de a căpăta cetăţenia.

Faptul însă că nu se cerea decât o simplă declaraţie pentru acordarea cetăţeniei a dat naştere la o mulţime de fraude fiindcă între timp se refugiaseră în România o mulţime de evrei din Rusia care se găsea în plină revoluţie, din Ungaria revoluţionară şi din Polonia, unde războiul continua încă.

Cu toate acestea evreii au socotit că e locul să facă noi presiuni în forurile internaţionale şi astfel s-a ajuns că în tratatul minorităţilor semnat la Paris la 9 decembrie 1919 între puterile aliate şi România să se insereze articolul 7 care spune: „România se obligă să recunoască drept cetăţeni români, de plin drept şi fără de nici o formalitate, pe evreii locuind toate teritoriile României şi neputând să se prevaleze de nici o altă naţionalitate".

După atâta bunăvoinţă arătată de statul român articolul acesta din tratatul minorităţilor nu îşi mai avea rostul şi nu era în nici un caz o bună recomandaţie pentru evreii din România.

Cu toate acestea art. 133 din Constituţia dela 29 Martie 1923, după ce ratifică toate decretele-legi despre cari ne ocupăm mai sus şi toate încetăţenirile acordate evreilor, acordă un nou termen de trei luni dela promulgarea acestei constituţii pentru evreii cari n-au făcut încă declaraţiile conform decretului-lege din 22 mai 1919.

Fraudele săvârşite

Faptul că încetăţenirea se acorda pe temeiul unei simple declaraţii a solicitantului, fără nici o obligaţie de a depune acte doveditoare în sprijinul cererii, a dat loc la numeroase fraude săvârşite în favoarea evreilor imigraţi după 1918. Ba ceva mai mult, prin legea din 1924 autorităţile comunale au fost îndreptăţite să întocmească liste de naţionalitate pentru locuitorii comunei cari au dobândit de plin drept naţionalitatea română conform legii.

Întocmirea acestor liste de naţionalitate a dat loc la o nouă serie de fraude, autorităţile comunale înscriind în aceste liste fie din neglijenţă, fie din rea credinţă, o mulţime de evrei veniţi în ţară după 1918. S-a constatat chiar, din anchetele făcute de Ministerul de Interne, că s-au făcut înscrieri în aceste liste, de evrei veniţi din Germania după 1933 din pricina regimului naţional-socialist.

Aceste constatări, precum şi faptul că între timp invazia continuă de evrei de peste hotare creiase o situaţie primejdioasă pentru interesele statului nostru naţional prin creşterea îngrijorătoare a proporţiei evreilor în profesiunile libere şi în comerţ, ceeace dăduse naştere la o stare de spirit ce putea duce la grave agitaţii, în opinia publică românească s-a decis revizuirea cetăţeniilor obţinute pe baza decretului-lege din 22 mai 1919, toate celelalte, anterioare acestui decret, nefiind supuse revizuirii. Revizuirea aceasta s-a făcut numai pentru constatarea fraudelor săvârşite şi ea nu loveşte în nici un fel drepturile evreilor cari intră în prevederile pomenitului decret.

Revizuirea era absolut necesară fiindcă pe deoparte se constatase în unele oraşe din ţară apariţia unui însemnat număr de evrei cari, pe baza unor diplome obţinute în străinătate, exercitau profesiuni libere reuşind să majoreze pe profesioniştii români, prevalându-se de o cetăţenie obţinută în mod fraudulos, iar pe de alta pentru a preîntâmpina agitaţiile ce începuseră să se semnaleze în opinia românească faţă cu această situaţie ce se datora unor fraude la legea încetăţenirii.

De altfel, este de remarcat că majoritatea evreilor din România sunt de acord cu măsurile guvernului şi cu această revizuire fiindcă îşi dau seama că aceste măsuri sunt în favoarea evreilor cu drepturi câştigate şi bine stabilite prin lege, urmărind să facă să înceteze pe viitor orice antagonism între evrei şi populaţia băştinaşă.

Cei ce se agită şi protestează împotriva acestor măsuri sunt numai o minoritate din totalul evreilor din România şi anume aceia ce au legături cu asociaţiile evreieşti internaţionale şi urmăresc scopuri şi tendinţe opuse intereselor statului român, ceea ce nu este permis din partea unor cetăţeni ai acestui stat.

Dacă unele nedreptăţi au putut fi săvârşite cu ocazia revizuirii cetăţeniilor – şi aceştia într-un număr infim de mic – ele se datoresc fie lipsei de vigilenţă a celor chemaţi la revizuire şi care au neglijat să depună în apărarea dreptului lor actele cerute de lege, fie relei lor voinţe determinată de instigaţia conducătorilor evrei la sfatul asociaţiilor internaţionale evreieşti.

Legea dă posibilitatea de reparaţie celor nedreptăţiţi prin căile de atac pe cari le au în justiţie şi acest fapt nu dă dreptul unor cetăţeni români de a se plânge prin forurile internaţionale de legile statului român.

Legea revizuirii este o chestiune de drept public intern

Aceasta cu atât mai mult cu cât legea revizuirii cetăţeniei este o chestiune de drept public intern şi ea nu poate face obiectul unor discuţii internaţionale fără a atinge grav suveranitatea statului român. Această lege nu urmăreşte decât descoperirea şi anularea fraudelor săvârşite şi nimeni nu poate interveni nici în interiorul statului român şi cu atât mai puţin din afară pentru apărarea fraudelor şi fraudatorilor la legile statului.

Statul român s-a arătat în toate timpurile respectuos faţă de drepturile tuturor cetăţenilor lui fără deosebire de credinţă, rasă sau origine etnică şi foarte tolerant faţă de străini. Credem că nu exagerăm când afirmăm că nicăieri minoritarii nu au o situaţie mai bună decât în România unde sunt aproape privilegiaţi faţă de populaţia românească.

În ceea ce priveşte pe evreii din România ei au în mod special o situaţie strălucită, deţinând o proporţie de 70% din economia ţării.

Statul român are nu numai dreptul dar datoria să se apere împotriva invaziei străine, el fiind un stat tânăr şi la începuturile consolidării fiinţei lui

naţionale. Într-o epocă în care state mari din Apus înţeleg să se apere împotriva străinilor, într-un moment în care Franţa şi Anglia însele refuză să primească pe refugiaţii evrei din alte ţări, ca simpli străini nu ca cetăţeni, a pretinde statului român să primească pe aceşti refugiaţi recunoscându-le o cetăţenie obţinută prin fraudă nu este numai o exagerare ce atinge grav dreptul de suveranitate al statului român dar este chiar o primejdie pentru liniştea şi ordinea acestui stat fiindcă nimic nu poate impune unei naţiuni să renunţe la dreptul de apărare al existenţei ei naţionale: nici legea, nici forţa.

Întemeiat pe aceste consideraţiuni statul român a înţeles să rezolve pe cale pacinică o problemă ce ameninţă să tulbure ordinea publică, nu numai în interesul statului dar în interesul însuşi al populaţiei evreieşti. Acesta este mobilul care a dus la alcătuirea legii de revizuire al cetăţeniilor şi orice alt comentariu s-ar face în jurul lui el nu poate fi întemeiat decât pe rea credinţă şi pornit dintr-o voinţă interesată de a denigra statul român.

Ca dovadă a bunelor intenţiuni ale statului român faţă de minorităţile din România a luat fiinţă un Comisariat General al Minorităţilor care, pe temeiul Statutului Minorităţilor – elaborat în cel mai larg spirit de libertate – are în atribuţiile lui de a veghea la respectarea drepturilor acestor minorităţi pentru a face să dispară orice abuz sau nedreptate ce s-ar putea săvârşi întâmplător împotriva vreunui minoritar.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul pentru Minorităţi, dos., nr. 30/1939, f. 108–123.

B

[MINISTERUL PENTRU MINORITĂŢI
Secţia de Studii şi Informaţiuni] [1939, Bucureşti]

[REFERAT CU PRIVIRE LA SITUAŢIA JURIDICĂ ŞI ECONOMICĂ A EVREILOR DIN ROMÂNIA]

La recensământul făcut în 1930, numărul tuturor evreilor din România a fost, potrivit statisticii făcute pe baza acestui recensământ de 758.222 de suflete, adică 4,2% din populaţia totală a ţării. De remarcat că acest procent de 4,2% este calculat după religia declaranţilor, fiindcă după neam acest procent a fost numai de 4%. Deci un procent de 0,2% din evrei s-au declarat de altă origine etnică.

Luăm deci numărul evreilor după procentul maxim stabilit de recensământul din 1930, potrivit religiei declaranţilor şi el este de 758.222 de suflete.

Cu ocazia revizuirii cetăţeniilor, statistica judiciară a Ministerului de Justiţie a stabilit că s-au înregistrat 208.217 cereri de revizuire, reprezentând tot atâţia capi de familie evreieşti care cereau revizuirea pentru 962.270 de evrei – membri ai familiilor lor. S-ar părea deci că populaţia evreiască a crescut vertiginos de la 29 decembrie 1930 până în februarie 1938 – adică în curs de 7 ani – dând un surplus de peste 200.000 suflete.

Se întâmplă însă că Institutul Central de Statistică al statului a constatat că populaţia evreiască a fost în descreştere în cursul ultimilor ani, că în ceea ce priveşte situaţia migraţiunilor, numărul emigranţilor evrei este mult mai mare decât al imigranţilor pe acelaşi interval (datele „Buletinului Demografic al României“) iar procentul mediu de creştere al populaţiei României în cei 7 ani (1 ianuarie 1931 – 1 ianuarie 1938) este de 12,1 pe an la mia de locuitori.

Dacă am acorda deci – împotriva tuturor datelor statistice stabilite de Institutul central de Statistică – acest procent al populației evreiești, am vedea că în cei 7 ani populația evreiască ar fi crescut cu 64.225 de suflete, ceea ce ar da pentru anul 1938 un total de 822.447 de suflete, deci cu 139.823 de suflete mai puțin decât s-au prezentat la revizuire.

Și trebuie bine notat că, în afară de faptul că statisticile oficiale stabilesc o descreștere a populației în ultimii ani după numărul nașterilor și al deceselor, ca și prin emigrarea evreilor de cetățenie română – procentul de 12,1 la mie pe an, aplicat populației evreiești, este o absurditate, fiindcă procentul mediu de creștere al populației României, este în acești 7 ani de 14,2 la mie pe an pentru mediul rural și numai de 2,7 la mie pentru mediul urban. Ori, recensământul din 1930 a stabilit că din totalul populației evreiești din România, o proporție de 90% se găsește la oraș.

De unde atunci această neexplicabilă creștere a populației evreiești? Fiindcă, chiar dacă luăm de bune toate exagerările ce s-ar putea face, se dovedește totuși că există un surplus de 139.823 de evrei, a căror existență pe teritoriul României nu-și poate afla nici o explicație în afară de aceea că s-au introdus prin fraudă. Și această fraudă s-a săvârșit odată la înscrierea în listele de cetățenie și a doua oară cu prilejul recensământului din 1930, când toți cei intrați în țară prin fraudă și înscriși în listele de cetățenie în același mod, nu s-au declarat la recensământ deloc, sau s-au dat de altă naționalitate, de teamă ca nu cumva numărul prea mare de evrei să deștepte vigilența autorităților românești.

Dar, în afară de faptul că acest număr apare cu mult mai mare prin aceea că procentul de creștere al populației evreiești a fost exagerat până la absurditate, se mai adaugă și acela, că, în afară de cei 962.270 de evrei supuși revizuirii, mai sunt în România și un număr de evrei, cărora nu li s-a cerut revizuirea, ca unii ce au fost încetățeniți individual, pe cale de lege, și care n-au fost supuși revizuirii. Dacă stabilim și numărul acestora la un minim de 70.000 de suflete, reiese că avem astăzi pe teritoriul țării între 200.000 și 250.000 de evrei intrați în România și încetățeniți în mod fraudulos.

Și, evident, în această lumină legea revizuirii apare ca o măsură mai mult decât necesară, pentru statul român, care are datoria de a se apăra împotriva acestei adevărate invazii de străini încetățeniți în mod fraudulos.

În aceiaşi măsură plângerile evreilor împotriva pretinselor restricţiuni de ordin economic nu-şi pot găsi nici o justificare fiindcă aceste măsuri sunt dictate de nevoia imperioasă de a stăvili acţiunea de înstrăinare a comerţului şi industriei româneşti, care se găseşte într-o proporţie de peste 50% în mâinile străinilor.

După statistica întocmită de „Uniunea Camerelor de Comerţ şi Industrie din România" asupra firmelor comerciale şi industriale individuale înscrise la Oficiul Central al Registrului Comerţului de pe lângă această uniune, până la 22 iulie 1938, situaţia este următoarea, din punct de vedere al naţionalităţii proprietarilor acestor firme.

Totalul firmelor individuale din România 229.043

Acest total se repartizează astfel din punct de vedere al originii etnice:

Proprietari de origine etnică română 111.056

Proprietari evrei 71.336

Proprietari de altă origine etnică
(minoritari) 46.651

Aşadar evreii care reprezintă un procent de 4,2% din totalul populaţiei ţării, deţin 31,1% din totalul firmelor comerciale şi industriale individuale din România, iar românii care reprezintă un procent de 80% din populaţia ţării deţin numai 45,5% din totalul lor, restul de 20,4% revenind celorlalţi minoritari, care împreună cu evreii dau un procent de 51,5%, deci o majoritate absolută, faţă de procentul de 20% al tuturor minoritarilor din România.

Mai grav este însă când facem acest procentaj pe provincii.

Astfel, în Bucovina din 10.600 de firme individuale 8.163 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 77%.

În Basarabia din 29.576 de firme 18.683 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 63,2%.

În Moldova din 28.476 de firme 15.979 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 56,1%.

În Crişana şi Maramureş din 20.251 de firme 5.751 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 28,4%.

În Transilvania din 33.239 de firme 8.901 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 26,7%.

În Muntenia din 64.641 de firme 9.636 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 14,9%.

În Banat din 15.453 de firme 3.043 sunt deţinute de evrei, deci un procent de 19,7%.

Numai în două provincii evreii au în proprietatea firmelor o proporţie apropiată de procentul lor ca populaţie: în Dobrogea, unde deţin un procent de 5,2% adică 630 de firme dintr-un total de 12.020, şi în Oltenia unde au un procent de 3,7% şi deţin 550 de firme dintr-un total de 14.787.

Dacă la aceste date care arată că o treime din comerţul şi industria ţării sunt în mâinile evreilor, adăugăm faptul că o imensă majoritate din firmele în nume colectiv (societăţi anonime şi în comandită) care nu sunt prevăzute în statistica Uniunii Camerelor de Comerţ şi Industrie, neputându-se stabili cine sunt adevăraţii lor proprietari, este de asemenea în mâna evreilor, măsurile de naţionalizare a comerţului şi industriei româneşti apar ca o necesitate imperioasă de apărare a drepturilor autohtonilor împotriva străinilor acaparatori.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul pentru naţionalităţi, dosar 30/1939, f. 173–177.

C

[MINISTERUL PENTRU MINORITĂŢI
Secţia de Studii şi Informaţiuni]

PROBLEMA EVREIASCĂ ÎN NOUL REGIM CONSTITUŢIONAL

În momentul în care M. S. Regele Carol al II-lea punea capăt unui regim politic ce nu mai corespundea intereselor ţării şi făcând apel la Naţiune dădea o nouă Constituţie ca fundament al Statului naţional român, problema se găsea într-o fază plină de frământări şi aştepta o rezolvare într-un sens sau altul.

În faţa ofensivei evreieşti care acaparase întreaga viaţă economică a ţării şi care ameninţa să pună stăpânire pe toate posturile de comandă ale vieţii sociale şi politice româneşti – prin infiltraţia din ce în ce mai numeroasă în profesiunile libere unde ajunsese să majoreze în multe oraşe pe români şi prin influenţa pe care o exercitau asupra partidelor politice graţie puterei lor financiare şi industriale – un pronunţat curent de apărare a patrimoniului naţional împotriva acestei adevărate invazii se produsese în opinia publică românească în ultimul timp, curent care se găsea în plină creştere şi începea să ia aspectele unei mişcări antisemite la care adera majoritatea românilor.

Venirea la guvern a partidului naţional-creştin care era prin programul său antisemit, a produs o şi mai mare tensiune între populaţia românească şi cea evreiască, făcând să crească şi mai mult curentul antisemit.

Guvernul naţional-creştin înţelegea să rezolve pe cât posibil problema evreiască în România printr-o serie de măsuri cari, în cadrul legilor existente, să întărească elementul românesc pe poziţiile economice şi politice ale ţării, pentru a-l opune cu succes ofensivei economice şi sociale a evreilor.

Măsurile luate de acel guvern în sensul restabilirii unui just echilibru între elementul românesc şi cel evreiesc, au fost însă depăşite în unele părţi ale ţării de zelul partizanilor din provincie cari, interpretând greşit ordinele

şi măsurile guvernului, au creat abuzuri şi arbitrarii ce loveau în drepturile populaţiei evreieşti şi contraziceau litera legii.

Fireşte nu acestea erau intenţiile guvernului naţional-creştin. Judecând însă cu obiectivitate, acest guvern dat de partidul naţional-creştin nu putea rezolva problema evreiască decât în spiritul antisemit, fiindcă era foarte greu să înfrâneze la guvern un curent pe care el îl dezvoltase şi îl sprijinise în opoziţie. De aici şi abuzurile şi nedreptăţile săvârşite de unele organe administrative din ţară în dauna populaţiei evreieşti.

Odată cu noua aşezare constituţională şi cu instalarea unui guvern în afara partidelor politice, situaţia s-a schimbat însă cu totul. Guvernul cel nou, dat ţării de M. S. Regele Carol al II-lea, sub prezidenţia Sanctităţii Sale Patriarhul Miron al României, deşi potrivit voinţei regale şi sentimentelor I. P. S. Patriarh se găseşte pe linia justelor revendicări româneşti, fiind chemat să desăvârşească opera de întărire şi consolidare a naţiunii române şi a Statului naţional românesc, a înţeles totuşi că această mare împlinire a destinelor româneşti trebuie realizată pe căile legale şi fireşti ale dezvoltării naţiunii române, fără a se atinge întru nimic drepturile cetăţenilor minoritari din Statul român.

De aceea, încă dela instalarea lui, noul guvern a luat toate măsurile pentru anularea abuzurilor săvârşite împotriva evreilor şi intrarea în ordinea legală a administraţiei de pe întinsul ţării.

S-au anulat şi reparat toate nedreptăţile ce putuseră fi săvârşite împotriva unora dintre evrei în scurta guvernare a partidului naţional-creştin, fiind revocate destituirile sau transferările abuzive de funcţionari evrei şi toate măsurile ce loviseră împotriva legii pe unii dintre comercianţii evrei în unele părţi ale ţării.

Printr-o dreaptă aplicare a legilor, prin curmarea favoritismului politic inerent vechiului regim, noul guvern a reuşit să reducă simţitor curentul antisemit, tinzând la rezolvarea problemei evreieşti pe cale paşnică, prin măsuri de încurajare şi sprijinire a elementului românesc în economia ţării pentru a crea o contrapondere elementului evreiesc şi a da astfel satisfacţia cuvenită românilor.

Cât priveşte legea revizuirii cetăţenilor guvernul se găsea în faţa unor constatări precise de fraude săvârşite de către un important număr de evrei, intraţi în ţară după 1918 şi trecuţi în listele cetăţeniei fără a avea nici un drept la aceasta, fie din neglijenţa organelor însărcinate cu aceste operaţii, fie prin coruperea acestora şi fraudarea legilor în vigoare.

S-a putut astfel constata că sunt înscrişi în listele de naţionalitate română peste 200.000 de evrei refugiaţi din statele vecine sau din Germania în ultimii zece ani şi care nu puteau beneficia sub nici o formă de legile de încetăţenire din 1918 şi 1919 sau potrivit prevederilor Constituţiei din 1923. În afară de aceştia s-a găsit un număr destul de însemnat de evrei înscrişi în listele de naţionalitate pe baza decretului-lege din 28 Maiu 1919 şi a legii din 26 septembrie 1920 cari de asemenea nu aveau dreptul la cetăţenia română ca unii ce intraseră în ţară fie în timpul războiului, fie după terminarea acestuia, din pricina stărilor tulburi din Rusia, Ungaria şi Polonia.

În felul acesta beneficiau de cetăţenia română fără nici un drept şi împotriva prevederilor legii, circa 250.000 de evrei veniţi de peste hotare şi care au contribuit într-o mare măsură la înăsprirea raporturilor dintre populaţia românească şi cea evreiască prin infiltrarea lor în toate categoriile de profesiuni libere, în comerţul şi în industria ţării.

Verificarea acestor cetăţeni era deci absolut necesară şi în afară de faptul că statul român este în drept să caute a constata fraudele împotriva legii pentru a le anula şi sancţiona – nimeni şi nimic neputând să-i impună a tolera vădita încălcare a legilor ţării – măsura aceasta a revizuirii cetăţenilor este în înşişi interesul cauzei evreieşti, ea având menirea să aplaneze conflictul dintre populaţia românească şi cea evreiască, prin excluderea de la beneficiile cetăţeniei române a celor introduşi prin fraudă şi cari, prin proporţia lor numerică însemnată, au fost cauza principală a acestui conflict.

Populaţia evreiască din cuprinsul României cu drepturi reale de a se prevala de cetăţenia română, pe care a căpătat-o în baza legilor ţării, nu are nici un interes să intervină în favoarea cetăţenilor frauduloşi făcând cauză comună cu ei fiindcă şi-ar crea ea însăşi o situaţie nefavorabilă faţă de naţiunea dominantă. De altfel, majoritatea evreilor din România privesc măsura aceasta a revizuirii cetăţenilor în adevărata ei lumină şi se arată bucuroşi să fie întăriţi în drepturile lor printr-o nouă verificare care nu are alt scop decât acela de a înlătura pe beneficiarii frauduloşi ai cetăţeniei române şi de a se ajunge la o destindere între populaţia majoritară a ţării şi cea evreiască.

Cei ce se agită în jurul legii revizuirii sunt numai o mică minoritate din totalul populaţiei evreieşti din România şi anume aceea ce stă într-o permanentă legătură cu asociaţiile evreieşti internaţionale care au interesul de a agita continuu problema evreiască în forurile internaţionale.

Pentru a da o cât mai largă posibilitate evreilor de a-şi apăra drepturile lor, guvernul a venit cu unele modificări şi interpretări ale legii revizuirii cetăţeniei. Astfel, prin Decretul-lege nr. 1107 din 7 martie 1938, termenul de 20 de zile, prevăzut de art. 6 din legea revizuirii cetăţeniilor pentru depunerea actelor în dovedirea drepturilor pe baza cărora s-a obţinut cetăţenia, a fost prelungit la 50 de zile de la data afişării tabloului de revizuire şi s-a îngăduit prezentarea prin procurator în faţa instanţelor de judecată.

De asemenea, regulamentul legii, publicat la 9 martie 1938, completând prevederile legii arată că sunt socotite registre privitoare la cei cărora li s-au acordat drepturi cetăţeneşti numai registrele ţinute de tribunale ori judecătorii în temeiul art. 3 al Decretului-lege nr. 2085 publicat în Monitorul Oficial nr. 33 din 28 Maiu 1919 (art. 84 din regulament).

Această specificare în completarea legii scoate de sub regimul revizuirii pe evreii încetăţeniţi pe baza decretului-lege din 30 decembrie 1918 şi anterior acestui decret, mărginind revizuirea numai la aceia încetăţeniţi conform decretului-lege din 28 Maiu 1919 cari, potrivit prevederilor acestui decret, au fost încetăţeniţi pe temeiul unei simple declaraţii, fără obligaţia de a depune acte doveditoare a drepturilor lor în sprijinul cererii de încetăţenire.

De altfel, această verificare a titlurilor de cetăţenie obţinute pe baza decretului-lege din 1919 nu este altceva decât aplicarea prevederilor însăşi ale acestui decret care cerea această verificare ce nu s-a făcut totuşi până în prezent.

Prin urmare noul regim înţelege să verifice numai încetăţenirile care s-au făcut fără o hotărâre dată în baza cercetării actelor necesare asupra drepturilor de cetăţenie ale solicitanţilor. Verificare absolut trebuitoare în urma constatărilor făcute asupra numeroaselor fraude săvârşite în listele de cetăţenie.

În acelaşi timp, guvernul studiază potrivit rezultatelor obţinute prin aplicarea legii revizuirii posibilităţile de a veni cu noi măsuri pentru repararea nedreptăţilor ce s-ar fi putut săvârşi împotriva unora dintre cetăţenii evrei revizuiţi, fie prin faptul că nu au putut depune la timp actele necesare, fie prin acela de a nu şi le fi putut procura din pricini independente de voinţa lor. În orice caz lucrările de revizuire ale cetăţeniei se fac cu atâta minuţioasă grijă încât se poate afirma că va fi imposibil să se săvârşească nedreptăţi în dauna evreilor cu drepturi bine stabilite prin legi.

Şi pentru o mai bună şi definitivă fixare a drepturilor cetăţenilor minoritari de orice categorie, prin jurnalul Consiliului de Miniştri nr. 170 bis din 1 August 1938 se stabilesc pe baza prevederilor noii Constituţii şi a legiuirilor în vigoare, normele după cari se va călăuzi activitatea tuturor departamentelor şi a oricăror autorităţi şi servicii publice, în chestiunile interesând viaţa minorităţilor în cadrul statului român.

În acelaşi sens înfiinţarea Comisariatului General pentru minorităţi având largi atribuţii de supraveghere a aplicării legilor şi măsurilor luate cu privire la minorităţi, precum şi dreptul de a interveni în cazul când drepturile minorităţilor ar fi încălcate, pune la îndemâna acestor minorităţi o instituţie care veghează permanent la stricta respectare a drepturilor lor, lucrând pentru o desăvârşită armonizare a intereselor acestor minorităţi cu acele ale Statului român şi ale naţiunii dominante.

Prin oficiul acestui Comisariat General plângerile minoritarilor sunt cercetate cu o deosebită atenţiune, luându-se măsurile necesare pentru soluţionarea lor de câte ori se constată că ele sunt îndreptăţite.

Problema evreiască prezintă astfel sub noul regim constituţional toate garanţiile că-şi va găsi o soluţie echitabilă şi conformă şi intereselor Statului român şi acelora ale populaţiei evreieşti din România.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul pentru Minorităţi, dosar nr. 30/1939, f. 163–168.

1

Nr.8282
8 Februarie 1939

Telegramă cifrată

Legaţiunea României
Geneva

Referindu-mă la raportul Dvs. nr. 55*

La scrisoarea care v-a fost trimisă de Dl. Skylstad pe temeiul lucrărilor Comitetului de 3**, veţi da, potrivit uzanţelor, un răspuns verbal.

Veţi arăta că Guvernul român se străduieşte mai departe şi în noua organizaţie a vieţii publice româneşti – care are la baza ei o puternică afirmare a simţămintelor naţionale în paşnică şi deplină concordanţă de altfel cu celelalte naţionalităţi din cuprinsul ţării – să vegheze asupra drepturilor şi bunei stări a populaţiei evreeşti.

Dat fiind, însă, că deoparte Societatea Naţiunilor şi-a îngrădit voluntar sfera de activitate şi de înrâurire în viaţa internaţională în împrejurările grele de astăzi, iar, de altă parte, că, în împrejurările deosebit de grele din Europa răsăriteană, statul nostru e nevoit să facă faţă şi să îngrădească puternicele curente antisemite, credem nimerit ca Societatea Naţiunilor, ţinând seamă de politica generală a Guvernului nostru şi de tendinţele ei drepte şi temeinic cumpănite, să se abţie de a intra în amănunte şi de a ne crea dificultăţi pe cari, cu puterile ei, nu ar fi în stare să ne ajute să le deslegăm.

Gafencu

■ Arhiva Ministerului de Externe, fond Problema 33, vol. 9. f. 370.

---

* Prin Raportul nr. 55 Legaţia română din Geneva cerea date din ţară asupra rezultatului revizuirii naţionalităţii ca urmare a intervenţiei lui R. B. Skylstad, directorul Secţiunii Minorităţii a Societăţii Naţiunilor.

** Comitetul de trei (Franţa, Anglia, Iran) a fost numit de Consiliul Societăţii Naţiunilor pentru examinarea chestiunii evreieşti din România.

2

MINISTERUL REGAL AL AFACERILOR STRĂINE
Direcţiunea politică **Nr. 15869**

12 Martie 1939

Domnului Însărcinat cu Afaceri,

Ca urmare la instrucţiunile şi informaţiile trimise până în prezent Oficiului Domniei-voastre cu privire la problema evreiască, am onoarea a face să vă parvină Memoriul aici alăturat al Guvernului român, rugându-vă să binevoiţi a-l remite Guvernului pe lângă care sunteţi acreditat, atrăgându-i atenţiunea asupra importanţei problemei la care se referă şi exprimându-i speranţa, că va sprijini punctul de vedere expus în Memoriu.

Primiţi, vă rog, Domnule Însărcinat cu Afaceri, asigurarea deosebitei mele consideraţiuni.

Ministru
Al. Cretzianu

Director
S. Davidescu

PRO-MEMORIA

Le Gouvernement Roumain croit de son devoir de s'adresser aux Gouvernements des Puissances pouvant collaborer à la solution du problème Juif, et de leur exposer son point de vue à l'égard d'une question qui devient chaque jour plus sérieuse en Roumanie.

Le présent mémoire a pour but d'exposer, d'une part, les origines et l'évolution de la question juive en Roumanie ainsi que ses données actuelles et, d'autre part, de formuler les propositions concrètes du Gouvernement roumain en vue de la solution de ce problème sur le plan de la coopération internationale.

I. *Historique du problème juif en Roumanie*

L'établissement des masses juives en Roumanie, aussi bien dans l'Ancien Royaume que dans les nouvelles provinces, est de date rélativement récente. Les chroniques du pays, les inscriptions, les

chrysobulles, en un mot toutes les sources de l'histoire du pays, restent presque entièrement muettes à leur sujet jusqu'au XVIII-ème siècle.

Dans l'Ancienne Roumanie, au début du XIX-ème siècle, on constate à peine la présence de quelque trois mille familles juives. En 1820, ce nombre atteint à peine celui de 4.855. À partir de ce moment, le territoire roumain devient le théâtre d'une vraie invasion. En 1859 leur nombre a déjà atteint le chiffre de 118.922 personnes. En 1899, il a doublé à nouveau pour atteindre celui de 269.000 âmes. En moins d'un siècle, par conséquent, l'élément juif de l'Ancien Royaume s'est accru de plus de deux mille pour cent et cela non par l'accroissement normal de la population mais uniquement par l'afflux incessant de nouveaux immigrants.

En Bucovine, lors de l'annexion de cette province par l'Autriche, en 1775 il y avait en tout 526 familles juives, soit environ 2.100 personnes; en 1924 , leur nombre était de 128.000 personnes. Alors qu'en 1846, les juifs représentaient à peine 3,12% de la population totale, en 1880, c'est-à-dire quelque trente ans plus tard, cette proportion s'était elevée à 11,83%. De 1868 à 1880, c'est-à-dire dans un intervalle de douze ans, alors que la population roumaine, malgré ses qualitée prolifiques bien connues, augmentait à peine de 7,84%, l'élément juif augmentait de 41,10%.

En Transylvanie, on comptait en 1804, dans toute la province, à peine 1.606 juifs. Cinquante ans plus tard, leur nombre a augmenté dix fois, soit 15.573, pour arriver, vingt ans plus tard, en 1870, à 24.842 et, en 1923 à 200.000, en chiffres ronds.

En Bessarabie, au moment du démembrement de cette province de la Moldavie, en 1812, leur nombre était insignifiant. Il est de nos jours de 276.000, soit un dixième de la population de cette province.

Si nous ajoutons aux chiffres ci-dessus le nombre des juifs venus ces dernières années de Russie, de Hongrie, d'Autriche, voir même d'autres pays étrangers, le chiffre des Juifs, citoyens ou non citoyens, vivant actuellement en Roumanie, dépasse celui d'un million deux cent mille âmes (1.200.000). L'importance de ce chiffre paraîtra encore plus évident si l'on considère que le nombre des juifs, dans le monde entier est, d'àprès les statistiques du bureau de Philadelphie, de 14.600.000. Les juifs de Roumanie représentent donc à eux seuls, environ le 9% du nombre total des juifs.

On comprend, dans ces conditions, que ce problème prenne un tout autre aspect en Roumanie que dans les autres pays d'Europe.

L'origine des Juifs de Roumanie

A l'exception de quelques milliers du type espagnol dit „Sephardim", les Juifs de Roumanie sont du type polonais, dit „Askenazim". Immigrés, à une date récente, de Russie, de Pologne, de Hongrie, d'Autriche ou d'Allemagne pour échapper aux persécutions, à l'intolérence religieuse ou à la misère, ils sont établis presqu'exclusivement dans les villes, en masses distinctes; vivant à l'écart de la population roumaine à cause de leur particularisme ils restent inassimilables.

De 1831 à 1838, c'est-à-dire dans un intervalle de sept ans à peine, on peut suivre l'augmentation anormale de l'élément juif dans les villes avec une précision frappante. Cette augmentation est de 60% à Jassy, de 248% à Piatra Neamtz, de 278 % à Fălticeni, de 320% à Bacău, enfin de 600% à Botoşani; c'est ainsi qu'on s'explique que d'environ 12.000, en moins d'un siècle, leur chiffre a passe à 270.000 âmes.

Si un problème juif existe en Roumanie, il importe de souligner qu'il a eu de tout temps un caractère strictement économique et politique, jamais religieux. Tous les voyageurs qui ont eu l'occasion d'étudier les problèmes de la Roumanie, sont d'accord pour reconnaître cette vérité.

Le particularisme des Juifs et leur nombre toujours croissant ont fini, vers la fin du siècle dernier par éveiller dans l'esprit des Roumains de légitimes inquiétudes.

Toutefois il serait superflu de s'étendre ici sur la situation de la population juive dans l'Ancien Royaume, puisque cela n'aiderait point à la solution du problème juif sous l'aspect qu'il présente aujourd'hui. Il faut cependant relever que l'afflux continuel de nouveaux immigrés juifs – même dans la période d'avant guerre – prouve la large tolérance du peuple roumain, grâce à laquelle l'élément juif a pu arriver à une prospérité économique bien connue. Cette prospérité, en attirant constamment de nouveaux venus dans le pays, a contribué ainsi à rendre impossible un procès d'assimilation normale et a donné à question juive son caractère actuel et sérieux .

Le problème juif après la guerre.

En 1916 la Roumanie entra en guerre et réalisa son idéal national au prix des plus lourds sacrifices. A la fin de la guerre elle accorda spontanément aux juifs le droit de cité moyennant des formalités très simples.

En effet, pour acquérir le droit de citoyen, elle n'exigea des intéressés que d'être en Roumanie et de ne pas avoir bénéficié de la

protection d'un Etat étranger. Ces conditions ne furent pas exigées des personnes ayant servi aux armées pendant la guerre. Enfin, un décret-loi du 22 mars 1919 en simplifia encore plus les formalités. Toute personne déclarand être née en Roumanie et n'ayant jamais bénéficié d'une protection étrangère et qui on ferait la demande, devient ipso facto citoyen roumain.

Ainsi, bien avant la Traité des minoritès, qui date de décembre 1919, l'écrasante majorité des juifs de Roumanie avait la possibilité d'accorder à la cité roumaine par simple déclaration de volonté.

Mais, en même temps que se poursuivait cette oeuvre législative, témoignant de la sollicitude du Gouvernement roumain à l'égard de l'élément juif établi en Roumanie, des centaines de milliers de réfugiés, venant de Russie, dont la plupart étaient Juifs, affluaient vers les frontières Nord et Est du pays. Cette nouvelle invasion augmenta considérablement les difficultées d'approvisionnement de la population autochtone, déjà si éprouvée; elle compliqua à l'excès la tâche, déjà si lourde des organes administratifs, et risqua de compromettre, dans une période particulièrement troublée l'ordre et la sécurité intérieure du pays.

On put ainsi assister, à nouveau, à un mouvement de population rappelant à certains moments, une véritable migration de peuples, d'un seul peuple surtout, du peuple juif. Plus tard, leur nombre augmenta encore, par des infiltrations provenant de Pologne, de Hongrie, d'Autriche, d'Allemagne, etc.

II. Les données actuelles du problème juif en Roumanie

Les Roumains n'ont – et n'ont jamais eu – des préjugés de race ou de religion contre les Juifs. Mais la présence d'une masse juive inassimilable constitue un élément de déséquilibre et de trouble dont les répercussions d'ordre économique, social et politique deviennent de jour en jour plus sérieuses.

Etablis dans leur immense majorité dans les villes, les Juifs se sont introduits dans le commerce, l'industrie, le petit artisanat et les professions libérales au point de constituer pour les roumains un barrage à l'accès de ces professions.

Nous citons quelques chiffres à titre d'exemple:

Alors que le chiffre total des Juifs de Roumanie représente environ 6% de la population, celui des Juifs habitant dans les villes représente plus de 14% de la population totale des villes.

Ces chiffres sont grandement dépassés dans plusieurs provinces du Royaume. C'est ainsi que la population juive habitant les villes de Bucovine représente 30,5% de la population urbaine de cette province. En Moldavie le chiffre respectif est de 31,7% et il atteint 37,4% en Bessarabie.

Voici la proportion de la population juive dans certaines villes de Moldavie, Bessarabie, Bucovine et Transylvanie:

Jassy (Moldavie)	34,5%
Bacău (Moldavie)	30,8%
Botoşani (Moldavie)	36,6%
Dorohọi (Moldavie)	36,7%
Bălţi (Bessarabie)	46,6%
Hotin (Bessarabie)	37,7%
Chissinau (Bessarabie)	36,0%
Călăraşi-Târg (Bessarabie)	76,7%
Orhei (Bessarabie)	41,9%
Soroca (Bessarabie)	36,3%
Cernăuţi (Bucovine)	38,2%
Rădăuţi (Bucovine)	33,6%
Vijniţa (Bucovine)	70,2%
Sighet (Transylvanie)	38,9%

Est-il étonnant, si l'on consulte ces statistiques, de constater que les Juifs constituent une barrière au libre développement économique de la population autochtone? Les Roumains établis dans les villes ou ceux quittant le milieu rural pour chercher à gagner leur existence dans les villes se heurtent partout aux éléments juifs qui leur barrent la voie dans le commerce dans les établissements de crédit, dans les professions libérales, etc. Le nombre des médecins, des avocats juifs a sans cesse augmenté depuis la guerre au détriment des roumains. Certaines professions, comme celle de pharmacien, sont presque devenues un monopole des Juifs. Pour ce qui est du commerce, la situation ne cesse d'empirer.

Un pareil état de choses ne saurait se parpétuer sans provoquer une grave crise.

Les mouvements antisémites des pays limitrophes ou plus proches ne pourraient manquer d'exercer une influence sur la jeunesse roumaine.

Le Gouvernement Royal n'a pas omis d'appeler plus d'une fois, l'attention des Gouvernements européens sur le danger qu'offrait la question des Juifs de l'Europe Centrale et Orientale, pour la paix et l'ordre social du monde civilisé.

En ce qui le concerne, en tous les cas, les Gouvernement Roumain estime que l'heure des déclarations de principes et des considérations philosophiques est passée et qu'il s'agit de procéder à une action basée sur les méthodes de coopération internationelle, afin d'éviter que la question juive ne fasse l'objet – en Roumanie comme dans d'autres pays – d'un règlement par la vois des mesures administratives d'ordre intérieur.

Le Gouvernement roumain s'emploie à éviter cette dernière éventualité vers laquelle une pression de plus en plus forte de l'opinion publique voudrait l'entrainer. Toutefois-en dehors de cette pression – des raisons vitales d'ordre économique et social, de même que le souci de l'avenir du Pays, imposent au Gouvernement le devoir impérieux de rechercher - sans retard – la solution du problème juif. En effet, l'avenir de la Roumanie dépend, en premier lieu, de son unité et de sa conscience nationales, sans lesquelles elle ne saurait suvegarder son patrimoine etnique ni accomplir sa mission historique. Or la permanence au milieu de son peuple d'une masse que son particularisme obstiné rend inassimilable, constitue non seulement un lourd fardeau mais aussi – par les réactions qu'elle provoque – un grave danger pour la paix intérieure et extérieure, qu'il faut éviter à tout prix.

Aussi le Gouvernement roumain aime à croire qu'il sera possible de donner suite, dans le cadre d'une action internationale, à la proposition qu'il formule. Cette proposition est d'ailleurs conforme aux suggestions faites dans les derniers temps, aussi bien par les Gouvernements recherchant une solution humanitaire et durable du problème juif, que par les personnalités éminentes ayant étudié la question sous son aspect international, ainsi que par les Organisations juives elle-même.

Proposition du Gouvernement Roumain

Le Gouvernement roumain – ainsi qu'il l'a déjà proclamé, plus d'une fois – ne voit qu'une seule solution: la création d'un véritable Etat juif, d'un vaste Etat ou Dominion juif, oú, suivant des méthodes scientifiques et un plan bien étudié, on puisse coloniser le trop'plein de la population juive de Roumanie et de Pologne, ainsi que des autres pays de l'Est européen qui le demanderaient.

Cet Etat devrait avoir une capacité d'absorbtion (succesive et dans des délais raisonables) d'environ dix millions d'immigrants. A cet effet le Gouvernement roumain veut espérer que les Grandes Puissances intéressées

à la solution du problème pourront s'entendre pour désigner le territoire qu'Elles seraient prêtes à mettre à la disposition du peuple juif. Ce territoire devrait être assez étendu et offrir de sérieuses possibilités de mise en valeur et de prospérité.

Aussitôt ce territoire déterminé, une Conférence des Puisances intéressées serait convoquée en vue de procéder à l'organisation du nouvel Etat ou Dominion juif et de sa colonisation.

En ce qui le concerne, le Gouvernement roumain, prêt à apporter sa collaboration à cette oeuvre internationale à laquelle il est directement intéressé, estime que l'oeuvre de colonisation devra être répartie sur une période d'environ vingt ans, avec un contingent annuel de colons qui reste à établir et qui au bout de ce temps réduirait le nombre de Juifs de Roumanie au tiers de la population israélite actuelle.

D'autre part, vu que ceux des Israélites qui se trouveraient encore en Roumanie à la fin de la période de colonisation, seraiont pour la plupart nés en Roumanie; que ceux-ci auraient fait leur éducation dans les écoles roumaines; qu'ils seraient répandus dans la masse de plus en plus homogène de la population autochtone; qu'enfin – à cette époque – par suite de l'accroissement normal, la population totale étant probablement d'environ 30 millions, la proportion des Juifs sera considérablement diminuée, leur assimilation serait sinon complètement réalisée, du moins en bonne voie de l'être et ceci sans souffrances, sans troubles et sans complications internationales.

Telle est la proposition que la Gouvernement Roumain se permet de soumettre au bienveillant examen du Gouvernement de...

Le Gouvernement Royal ajoute qu'il est prêt à soumettre un plan méthodique et détaillé concernant l'organisation du nouvel Etat envisagé, les modalités d'execution de l'oeuvre de colonisation, ainsi que le financement de cette vaste entreprise dans le cadre de la coopération internationale.

Il est également prêt à examiner et à discuter dans l'esprit le plus largement compréhensif, tout plan similaire comportant une solution immédiate, générale et définitive du problème juif.

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3342, f. 15–24. Original.

Pro Memoria

Guvernul român crede de datoria sa de a se adresa guvernelor Marilor Puteri, putând să colaboreze la rezolvarea problemei evreieşti şi de a le expune punctul său de vedere cu privire la o problemă care devine cu fiecare zi mai serioasă în România.

Prezentul memoriu are drept scop să expună, pe de o parte, originile şi evoluţia problemei evreieşti în România, precum şi datele lor actuale şi, pe de altă parte, să formuleze propunerile concrete ale guvernului român în vederea soluţionării acestei probleme pe planul cooperării internaţionale.

I. Istoricul problemei evreieşti în România

Stabilirea populaţiei evreieşti în România, atât în Vechiul Regat cât şi în noile provincii, este relativ de dată recentă. Cronicile ţării, inscripţiile, sigiliile, într-un cuvânt toate izvoarele istoriei ţării, nu spun aproape nimic în legătură cu evreii până în secolul al XVIII-lea.

În România veche, la începutul secolului al XIX-lea, de abia se constată prezenţa a vreo trei mii de familii evreieşti. În 1820, acest număr de abia ajungea la 4.855. Din acest moment, teritoriul românesc devine teatrul unei adevărate invazii. În 1859 numărul lor a atins deja cifra de 118.922 de persoane. În 1899, el s-a dublat din nou, atingând cifra de 269.000 de persoane. În mai puţin de un secol, prin urmare, elementul evreiesc din Vechiul Regat a sporit cu peste două mii la sută şi aceasta nu printr-o creştere normală a populaţiei, ci printr-un aflux neîncetat de noi imigranţi.

În Bucovina de la anexarea acestei provincii de Austria, în 1775 erau cu totul 526 familii de evrei, cam în jur de 2.100 de persoane, în 1924, numărul lor era de 128.000 de persoane. În timp ce în 1846, evreii reprezentau abia 3,12% din populaţia totală, în 1880, adică vreo treizeci de ani mai târziu, această proporţie se ridicase la 11,83%. De la 1868 la 1880, adică într-un interval de doisprezece ani, în timp ce populaţia românească, în ciuda calităţilor sale prolifice binecunoscute, creştea de-abia cu 7,84%, elementul evreiesc creştea cu 41,10%.

În Transilvania, se numărau în 1804, în toată provincia, de abia 1.606 de evrei. Cincizeci de ani mai târziu, numărul lor a crescut de zece ori, cam 15.573, pentru a ajunge, douăzeci de ani mai târziu, în 1870, la 24.842 şi, în 1923 la 200.000, în cifre rotunde.

În Basarabia, în momentul dezmembrării acestei provincii a Moldovei, în 1812, numărul lor era neînsemnat. El este, în zilele noastre de 276.000, cam o zecime din populaţia acestei provincii.

Dacă adăugăm la cifrele de mai sus numărul de evrei veniţi în aceşti ultimi ani din Rusia, din Ungaria, din Austria, chiar şi din alte ţări, cifra evreilor, cu cetăţenie sau fără cetăţenie română, ce trăiesc acum în România, depăşeşte pe aceea de un milion două sute de mii suflete (1.200.000). Importanţa acestei cifre va apare şi mai evidentă dacă se apreciază că numărul evreilor din toată lumea este, după statisticile Biroului din Philadelphia, de 14.600.000. Evreii din România reprezintă, deci, ei singuri, în jur de 9% din numărul total de evrei.

În aceste condiţii, se înţelege că această problemă ia un alt aspect în România faţă de celelalte ţări din Europa.

Originea evreilor din România

Cu excepţia câtorva mii de rit spaniol zis „Sephardim", evreii din România sunt de rit polonez zis „Askenazim". Imigranţi, la o dată recentă, din Rusia, Polonia Ungaria, Austria sau Germania, pentru a scăpa de persecuţii, intoleranţă religioasă sau mizerie, ei s-au stabilit aproape exclusiv în oraşe, în grupuri distincte, trăind separat de populaţia românească din cauza intereselor lor personale, ei rămân neasimilabili.

De la 1831 la 1838, adică într-un interval de numai şapte ani, se poate urmări creşterea anormală, cu o precizie frapantă, a elementului evreiesc în oraşe. Această creştere este de 60% la Iaşi, de 248% la Piatra Neamţ, de 278% la Fălticeni, de 320% la Bacău, în sfârşit de 600% la Botoşani; astfel se explică că de la aproximativ 12.000, în mai puţin de un secol, cifra lor a ajuns la 270.000 de suflete.

Dacă există o problemă evreiască în România, este necesar să subliniem că a avut tot timpul un caracter strict economic şi politic, niciodată religios. Toţi străinii, care au avut ocazia să studieze problemele României, sunt gata să recunoască acest adevăr.

Atitudinea evreilor şi numărul lor mereu în creştere au făcut, spre sfârşitul secolului trecut, să trezească în spiritul românilor legitime nelinişti.

Totodată ar fi de prisos să desfăşurăm aici situaţia populaţiei evreieşti din Vechiul Regat, pentru că aceasta n-ar ajuta deloc la soluţionarea problemei evreieşti sub aspectul pe care-l prezintă acum.Trebuie totuşi relevat că afluxul continuu de noi imigranţi evrei – chiar în perioada de dinainte de război – dovedeşte larga toleranţă a poporului român, mulţumită căreia elementul evreiesc a putut să ajungă la o

prosperitate economică foarte cunoscută. Această prosperitate, atrăgând în mod constant noi veniţi în ţară, a contribuit astfel la imposibilitatea unui proces de asimilare normală şi a dat problemei evreieşti caracterul său actual şi serios.

Problema evreiască după război

În 1916 România a intrat în război şi a realizat idealul său naţional cu preţul celor mai grele sacrificii. La sfârşitul războiului ea a acordat voluntar evreilor dreptul de cetăţenie prin formalităţi foarte simple.

Într-adevăr, pentru a dobândi dreptul de cetăţean, ea nu cerea interesaţilor decât să domicilieze în România şi să nu fi beneficiat de protecţia vreunui stat străin. Aceste condiţii nu au fost pretinse persoanelor care au luptat în timpul războiului. În sfârşit, un decret-lege din 22 martie 1919 simplifică şi mai mult formalităţile. Orice persoană care declară că s-a născut în România şi nu s-a bucurat niciodată de o protecţie străină devine ipso facto cetăţean român, la cerere.

Astfel, cu mult înaintea Tratatului minorităţilor, care datează din decembrie 1919, marea majoritate a evreilor din România avea posibilitatea să i se acorde cetăţenia română printr-o simplă cerere.

Dar, în timp ce continua această operă legislativă, ce dovedea grija guvernului român faţă de elementul evreiesc stabilit în România, sute de mii de refugiaţi, ce veneau din Rusia, din care marea majoritate o constituiau evreii, năvăleau spre frontierele din nordul şi estul ţării. Această nouă invazie sporea considerabil dificultăţile de aprovizionare a populaţiei autohtone, deja atât de încercate; ea complică excesiv datoria, şi aşa destul de grea, a organelor administrative, şi riscă să compromită, într-o perioadă deosebit de tulbure, ordinea şi securitatea interioară a ţării.

Astfel, s-a putut asista, din nou, la o mişcare de populaţie, amintind în anumite momente, de o adevărată migraţie de popoare, a unui singur popor mai ales, a poporului evreiesc. Mai târziu numărul evreilor creştea încă prin pătrunderile ce proveneau din Polonia, Ungaria, Austria, Germania etc.

II. Datele actuale ale problemei evreieşti în România

Românii nu au – şi nu au avut niciodată – prejudecăţi de rasă sau de religie faţă de evrei. Dar prezenţa unei mase de evrei neasimilabili constituie un element de dezechilibru şi de agitaţie ale cărei repercusiuni de ordin economic, social şi politic devin din zi în zi mai serioase. Stabiliţi în

marea lor majoritate în oraşe, evreii s-au angajat în comerţ, industrie, micul artizanat şi în profesiunile libere astfel încât constituiau pentru români un obstacol în exersarea acestor profesiuni.

Citām aici cîteva cifre cu caracter de exemplu.

Pe când cifra totală a evreilor din România reprezintă aproximativ 6% din populaţie, aceea a evreilor ce locuiesc în oraşe reprezintă mai mult de 14% din populaţia totală a oraşelor.

Aceste cifre sunt cu mult depăşite în multe provincii ale Regatului. Astfel că populaţia evreiască ce locuieşte în oraşele din Bucovina reprezintă 30,5% din populaţia urbană a acestei provincii. În Moldova cifra respectivă este de 31,7% şi ea atinge 37,4% în Basarabia.

Iată proporţia populaţiei evreieşti în numeroase oraşe din Moldova, Basarabia, Bucovina şi Transilvania:

Iaşi (Moldova)	34,5%
Bacău (Moldova)	30,8%
Botoşani (Moldova)	36,6%
Dorohoi (Moldova)	36,7%
Bălţi (Basarabia)	46,6%
Hotin (Basarabia)	37,7%
Chişinău (Basarabia)	36,0%
Călăraşi-Tîrg (Basarabia)	76,7%
Orhei (Basarabia)	41,9%
Soroca (Basarabia)	36,3%
Cernăuţi (Bucovina)	38,2%
Rădăuţi (Moldova)	33,6%
Vijniţa (Bucovina)	70,2%
Sighet (Transilvania)	38,9%

Este oare de mirare dacă consultăm aceste statistici să constatăm că evreii constituie o barieră în libera dezvoltare economică a populaţiei autohtone? Românii stabiliţi în oraşe sau cei ce părăsesc mediul rural pentru a căuta să-şi câştige existenţa în oraşe se ciocnesc pretutindeni de elementele evreieşti care le barează calea în comerţ, în instituţiile de credit, în profesiunile libere etc. Numărul medicilor, al avocaţilor a crescut fără încetare de la război în detrimentul românilor. Anumite profesii, ca aceea de farmacist, au devenit aproape un monopol al evreilor. Pentru cei ce lucrează în comerţ situaţia nu încetează să se agraveze.

O asemenea stare de lucruri n-ar putea să se perpetueze fără a provoca o gravă criză.

O asemenea stare de lucruri n-ar putea să se perpetueze fără a provoca o gravă criză.

Mişcările antisemite din ţările vecine sau mai apropiate nu pot să nu exercite o influenţă asupra tineretului român.

Guvernul regal n-a omis să atragă atenţia, în dese rânduri, guvernelor europene asupra primejdiei pe care ar oferi-o problema evreilor din Europa Centrală şi Orientală, pentru pacea şi ordinea socială a lumii civilizate.

În orice caz, în ceea ce îl priveşte, guvernul român apreciază că ora declaraţiilor de principii şi a consideraţiilor filosofice a trecut şi că trebuie să se acţioneze pe baza metodelor cooperării internaţionale, în scopul de a evita ca problema evreiască să nu facă – în România ca şi în alte ţări – obiectul unei reglementări pe calea unor măsuri administrative de ordin interior.

Guvernul român se străduie să evite această ultimă eventualitate, spre care o presiune din ce în ce mai puternică a opiniei publice ar vrea să-l antreneze. Totodată – în afară de această presiune – raţiuni vitale de ordin economic şi social, ca şi grija pentru viitorul ţării, impun guvernului datoria imperioasă de a căuta, fără întârziere, soluţionarea problemei evreieşti. Într-adevăr, viitorul României, depinde în primul rând, de unitatea şi de conştiinţa sa naţională, fără care ea n-ar putea să salveze patrimoniul etnic, nici să-şi îndeplinească misiunea istorică. Or, permanenţa în mijlocul poporului a unei mase al cărei particularism o face neasimilabilă, constituie nu numai o povară grea dar şi – prin reacţiile pe care le provoacă – o gravă primejdie pentru pacea interioară şi exterioară, pe care trebuie să o evite cu orice preţ.

De aceea, guvernul român crede că va fi posibil să se dea curs, în cadrul unei acţiuni internaţionale, propunerii pe care o formulează. De altfel, această propunere corespunde sugestiilor făcute, în ultimul timp, atât de guvernele ce caută o soluţie umanitară şi durabilă a problemei evreieşti, precum şi de personalităţile eminente ce au studiat problema sub aspectul său internaţional, şi înseşi organizaţiile evreieşti.

Propunerea Guvernului român

Guvernul român – după cum a declarat de mai multe ori – nu vede decât o singură soluţie: crearea unui veritabil stat evreiesc, a unui vast stat sau dominion evreiesc, în care, urmând metode ştiinţifice şi un plan bine studiat, s-ar putea coloniza aproape toată populaţia evreiască din România şi din Polonia, ca şi din alte ţări din estul european care ar cere acest lucru.

Acest stat ar trebui să aibă o capacitate de cuprindere (succesivă şi în intervaluri de timp rezonabile) de aproximativ zece milioane de emigranţi. În acest scop guvernul român speră ca Marile Puteri interesate în soluţionarea problemei ar putea să se înţeleagă să desemneze teritoriul pe care ele ar fi gata să-l pună la dispoziţia poporului evreiesc. Acest teritoriu ar trebui să fie destul de întins şi să ofere serioase posibilităţi de punere în valoare şi de prosperitate.

De îndată ce acest teritoriu ar fi determinat, ar fi convocată o Conferinţă a Puterilor interesate cu scopul de a proceda la realizarea unui nou stat sau dominion evreiesc şi la colonizarea sa.

În ceea ce îl priveşte, Guvernul român, gata să-şi aducă contribuţia la această operă internaţională la care este direct interesat, apreciază că opera de colonizare ar trebui să fie repartizată pe o perioadă de aproximativ douăzeci de ani, cu un contingent anual de colonişti care rămâne să se stabilească şi care după un timp ar reduce numărul evreilor din România la o treime din populaţia israelită actuală.

Pe de altă parte, dat fiind că acei israeliţi, care s-ar mai găsi încă în România la sfârşitul perioadei de colonizare, s-au născut în România; că şi-au primit educaţia în şcolile româneşti; că sunt răspândiţi în masa tot mai omogenă a populaţiei autohtone; că, în fine, la vremea aceea, ca urmare a creşterii normale, populaţia totală fiind probabil de circa 30 milioane – proporţia evreilor în cadrul acesteia va fi considerabil diminuată, asimilarea lor ar fi realizată, dacă nu complet cel puţin în parte şi aceasta fără suferinţe, fără tulburări şi fără complicaţii internaţionale.

Aceasta este propunerea pe care Guvernul român îşi permite s-o prezinte (analizei binevoitoare) a Guvernului din...[1]

Guvernul regal adaugă că este gata să prezinte un plan metodic şi detaliat privind organizarea (noul stat propus), modalităţile de realizare a operei de colonizare, precum şi finanţarea acestei vaste întreprinderi în cadrul cooperării internaţionale.

De asemenea, el este gata să examineze şi să discute în cel mai larg spirit de înţelegere, orice plan asemănător care prezintă, o soluţie imediată, generală şi definitivă a problemei evreieşti.

---

[1] Lipsă în text.

3

MINISTERUL PENTRU MINORITĂŢI
Secţia de Studii şi Informaţii 1 iulie 1939

PROBLEMA EVREEASCĂ

Populaţia evreească din România s-a bucurat de o situaţie excelentă sub toate raporturile, statul român aplicând fără deosebire principiul egalităţii de drepturi între toţi cetăţenii săi indiferent de originea etnică, de religie sau de limbă.

MIŞCAREA ANTISEMITĂ

Cum însă această populaţie evreească a acaparat într-un foarte scurt timp viaţa economică a ţării într-o proporţie îngrijorătoare, ameninţând dezvoltarea economiei româneşti, s'a produs în sânul populaţiei româneşti o mişcare de ostilitate împotriva evreilor, mişcare care a mers crescând, luând proporţii şi ameninţând liniştea publică.

Venirea la guvern a Partidului naţional-creştin[1], care era cunoscut prin programul său antisemit, a produs o şi mai mare tensiune între populaţia românească şi cea evreească, făcând să crească şi mai mult curentul antisemit.

Guvernul naţional-creştin înţelegea să rezolve pe cât posibil problema evreească în România printr'o serie de măsuri care, în cadrul legilor existente, să întărească elementul românesc pe poziţiile economice şi politice ale ţării, pentru a-l opune cu succes ofensivei economice şi sociale a evreilor.

Măsurile luate de acel guvern, în sensul restabilirii unui just echilibru între elementul românesc şi cel evreiesc au fost însă depăşite în unele părţi ale ţării de zelul partizanilor din provincie care, interpretând greşit ordinele şi măsurile guvernului au creat abuzuri şi arbitrarii ce loveau în drepturile populaţiei evreieşti şi contraziceau litera legii.

Fireşte nu acestea erau intenţiile guvernului naţional-creştin. Judecând însă cu obiectivitate, acest guvern, dat de partidul naţional-creştin, nu putea rezolva problema evreească decât în spirit antisemit, fiindcă era foarte greu să înfrâneze un curent pe care el îl dezvoltase şi îl sprijinise în opoziţie. De aici şi abuzurile şi nedreptăţile săvârşite de unele organe administrative din ţară în dauna populaţiei evreeşti.

NOUL REGIM POLITIC

Odată cu noua aşezare constituţională[2] şi cu instalarea unui guvern în afara partidelor politice[3], situaţia s-a schimbat însă cu totul.

Noul guvern a luat toate măsurile pentru anularea abuzurilor săvârşite împotriva evreilor şi intrarea în ordinea legală a administraţiei de pe tot întinsul ţării.

S-au anulat şi reparat toate nedreptăţile ce putuseră fi săvârşite împotriva unora dintre evrei în scurta guvernare a partidului naţional-creştin, fiind revocate destituirile sau transferurile abuzive de funcţionari evrei şi toate măsurile ce loviseră, împotriva legii, pe unii dintre comercianţii evrei în unele părţi ale ţării.

Printr-o dreaptă aplicare a legilor, noul guvern a reuşit să reducă simţitor curentul antisemit, tinzând la rezolvarea problemei evreeşti pe cale paşnică, prin măsuri de încurajare şi sprijinirea elementului românesc în economia ţării pentru a crea o contrapondere elementului evreesc şi a da astfel satisfacţia cuvenită românilor.

LEGEA REVIZUIRII

Cât priveşte legea revizuirii cetăţenilor, guvernul se găsea în faţa unor constatări precise de fraude săvârşite de către un important număr de evrei, intraţi în ţară după 1918 şi trecuţi în listele cetăţeniei, fără a avea nici un drept la aceasta fie din neglijenţa organelor însărcinate cu aceste operaţii, fie prin coruperea acestora şi fraudarea legilor în vigoare.

S'a putut astfel constata că sunt înscrişi în listele de naţionalitate română peste 200.000 de evrei refugiaţi din statele vecine sau din Germania în ultimii zece ani şi care nu puteau beneficia sub nici o formă de legile de încetăţenire din 1918 şi 1919 sau potrivit prevederilor Constituţiei din 1923. În afară de aceştia s'a găsit un număr destul de însemnat de evrei înscrişi în listele de naţionalitate pe baza decretului-lege din 28 mai 1919 şi a legii din

26 septembrie 1920 care de asemenea nu aveau dreptul la cetăţenia română ca unii ce intraseră în ţară fie în timpul războiului, fie după terminarea acestuia, din pricina stărilor tulburi din Rusia, Ungaria şi Polonia.

În felul acesta beneficiau de cetăţenia română fără nici un drept şi împotriva prevederilor legii, circa 250.000 de evrei veniţi de peste hotare şi care au contribuit într-o mare măsură la înăsprirea raporturilor dintre populaţia română şi cea evreească prin infiltrarea lor în toate categoriile de profesiuni libere, în comerţ şi în industria ţării.

SITUAŢIA NUMERICĂ

La recensământul făcut în 1930, numărul tuturor evreilor din România a fost, potrivit statisticei făcute pe baza acestui recensământ, de 758.222 de suflete, adică 4,2% din populaţia totală a ţării. De remarcat că acest procent de 4,2% este calculat după religia declaranţilor, fiindcă după neam acest procent a fost numai de 4%. Deci un procent de 0,2% din evrei s-au declarat de altă origine etnică.

Luăm deci numărul evreilor după procentul maxim stabilit de recensământul din 1930, potrivit religiei declaranţilor şi el este de 758.222 de suflete.

Cu ocazia revizuirii cetăţeniilor, statistica judiciară a Ministerului de Justiţie a stabilit că s'au înregistrat 208.217 cereri de revizuire, reprezentând tot atâţia capi de familii evreeşti, care cereau revizuirea pentru 962.270 de evrei – membri ai familiilor lor. S'ar părea deci că populaţia evreească a crescut vertiginos de la 29 decembrie 1930 până în februarie 1938 – adică în curs de 7 ani – dând un surplus de peste 200.000 suflete.

Se întâmplă însă că Institutul Central de Statistică al Statului a constatat că populaţia evreească a fost în descreştere în cursul ultimilor ani, că în ceea ce priveşte situaţia migraţiunilor, numărul emigranţilor evrei este mult mai mare decât al imigranţilor pe acelaş interval (datele „Buletinului Demografic al României“), iar procentul mediu de creştere a populaţiei României în cei 7 ani (1 ianuarie 1931 – 1 ianuarie 1938) este de 12,1 pe an la mia de locuitori.

Dacă am acorda deci – împotriva tuturor datelor statistice stabilite de Institutul Central de Statistică – acest procent al populaţiei evreeşti, am vedea că în cei 7 ani populaţia evreească ar fi crescut cu 64.225 de suflete,

ceea ce ar da pentru anul 1938 un total de 822.447 suflete, deci cu 139.823 de suflete mai puţin decât s'au prezentat la revizuire.

Şi trebuie bine notat că, în afară de faptul că statisticile oficiale stabilesc o descreştere a populaţiei în ultimii ani – după numărul naşterilor şi al deceselor, ca şi prin emigrarea evreilor de cetăţenie română – procentul de 12,1 la mie pe an aplicat populaţiei evreeşti, este o absurditate, fiindcă procentul mediu de creştere al populaţiei României este, în aceşti 7 ani, de 14,2 la mie pe an pentru mediul rural şi numai 2,7 la mie pe an pentru mediul urban. Ori, recensământul din 1930 a stabilit că din totalul populaţiei evreeşti din România, o proporţie de 90% se găseşte la oraş.

De unde atunci această neexplicabilă creştere a populaţiei evreeeşti? Fiindcă, chiar dacă luăm de bune toate exagerările ce s-ar putea face, se dovedeşte totuşi că există un surplus de 139.823 evrei, a căror existenţă pe teritoriul României nu-şi poate afla nici o explicaţie în afară de aceea că s-au introdus prin fraudă. Şi această fraudă s'a săvârşit odată la înscrierea în listele de cetăţenie şi a doua oară cu prilejul recensământului din 1930, când toţi cei intraţi în ţară prin fraudă şi înscrişi în listele de cetăţenie în acelaşi mod, nu s'au declarat la recensământ deloc, sau s-au dat de altă naţionalitate, de teamă ca nu cumva numărul prea mare de evrei să deştepte vigilenţa autorităţilor româneşti.

Dar, în afară de faptul că acest număr apare cu mult mai mare prin aceea că procentul de creştere a populaţiei evreeşti a fost exagerat până la absurditate, se mai adaugă şi acela, că, în afară de cei 962.270 evrei supuşi revizuirii, mai sunt în România un număr de evrei, cărora nu li s-a cerut revizuirea, ca unii ce au fost încetăţeniţi individual, pe cale de lege, şi care n-au fost supuşi revizuirii. Dacă stabilim şi numărul acestora la un minim de 70.000 de suflete, reiese că avem astăzi pe teritoriul ţării circa 250.000 de evrei intraţi în România şi încetăţeniţi în mod fraudulos.

Verificarea acestor cetăţeni era deci absolut necesară şi, în afară de faptul că statul român este în drept să caute a constata fraudele împotriva legii pentru a le anula şi sancţiona – nimeni şi nimic neputând să-i impună a tolera vădita încălcare a legilor ţării – măsura aceasta a revizuirii cetăţenilor este în însăşi interesul cauzei evreeşti, ea având menirea să aplaneze conflictul dintre populaţia românească şi cea evreească, prin excluderea de la beneficiile cetăţeniei române a celor introduşi prin fraudă şi care, prin proporţia lor numerică însemnată, au fost cauza principală a acestui conflict.

Populaţia evreească din cuprinsul României cu drepturi reale de a se prevala de cetăţenia română pe care a căpătat-o în baza legilor ţării, nu are nici un interes să intervină în favoarea cetăţenilor frauduloşi făcând cauză comună cu ei fiindcă şi-ar crea ea însăşi o situaţie nefavorabilă faţă de naţiunea dominantă. De altfel, majoritatea evreilor din România privesc măsura aceasta a revizuirii cetăţenilor în adevărata ei lumină şi se arată bucuroşi să fie întăriţi în drepturile lor printr-o nouă verificare care nu are alt scop decât acela de a înlătura pe beneficiarii frauduloşi ai cetăţeniei române şi de a se ajunge la o destindere între populaţia majoritară a ţării şi cea evreească.

Cei ce s'au agitat şi se agită în jurul legii revizuirii sunt numai o mică minoritate din totalul populaţiei evreieşti din România şi anume aceea ce stă într-o permanentă legătură cu asociaţiile evreieşti internaţionale care au interesul de a agita continuu problema evreească în forurile internaţionale.

MODIFICĂRI ÎN LEGEA REVIZUIRII

Pentru a da o cât mai largă posibilitate evreilor de a-şi apăra drepturile lor, guvernul a venit cu unele modificări şi interpretări a legii revizuirii cetăţeniei. Astfel prin decretul-lege nr. 1107 din 7 martie 1938, termenul de 20 de zile, prevăzut de art. 6 din legea revizuirii cetăţenilor pentru depunerea actelor în dovedire a drepturilor pe baza cărora s-a obţinut cetăţenia a fost prelungit la 50 de zile de la data afişării tabloului de revizuire şi s-a îngăduit prezentarea prin procurator în faţa instanţelor de judecată.

De asemenea, regulamentul legii, publicat la 9 martie 1938, completând prevederile legii arată că sunt socotite registre privitoare la cei cărora li s-au acordat drepturi cetăţeneşti numai registrele ţinute de tribunale ori judecătorii în temeiul art. 3 al decretului-lege nr. 2085 publicat în Monitorul Oficial nr. 33 din 28 Mai 1919 (art. 84 din regulament). Această specificare în completarea legii scoate de sub regimul revizuirii pe evreii încetăţeniţi pe baza decretului-lege din 30 decembrie 1918 şi anterior acestui decret, mărginind revizuirea numai la aceia încetăţeniţi conform decretului-lege din 28 Mai 1919, care, potrivit prevederilor acestui decret, au fost încetăţeniţi pe temeiul unei simple declaraţii, fără obligaţia de a depune acte doveditoare a drepturilor lor în sprijinul cererii de încetăţenire.

De altfel, această verificare a titlurilor de cetăţenie obţinute pe baza decretului-lege din 1919 nu este altceva decât aplicarea prevederilor însăşi ale acestui decret care cerea această verificare ce nu s'a făcut totuşi până în prezent.

Prin urmare noul regim înţelege să verifice numai încetăţenirile care s'au făcut fără o hotărâre dată în baza cercetării actelor necesare asupra drepturilor de cetăţenie ale solicitanţilor. Verificare absolut trebuitoare în urma constatărilor făcute asupra numeroaselor fraude săvârşite în listele de cetăţenie.

În acelaşi timp, guvernul studiază, potrivit rezultatelor obţinute prin aplicarea legii revizuirii, posibilităţile de a veni cu noi măsuri pentru repararea nedreptăţilor ce s'ar fi putut săvârşi împotriva unora dintre cetăţenii evrei revizuiţi, fie prin faptul că nu au putut depune la timp actele necesare fie prin acela de a nu şi le fi putut procura din pricini independente de voinţa lor.

PLÂNGERILE EVREEŞTI

Secretariatul General al Societăţii Naţiunilor a primit următoarele plângeri adresate de către asociaţiile evreeşti internaţionale, cu privire la situaţia evreilor din România.

1. Plângerea din 13 Ianuarie 1938 a „Comitetului executiv al Congresului evreesc mondial".

2. Plângerea din 14 Ianuarie a „Alianţei israelite universale" şi a „Societăţii evreeşti din Franţa".

3. Plângerea din 14 Ianuarie 1938 a lui „Joint Foreign Committee of the Board of Deputies of British Jews and Anglo-Jewish Association".

Toate aceste plângeri se referă la măsurile administrative luate de guvernul Octavian Goga împotriva evreilor şi citează cu lux de amănunte toate cazurile de evrei îndepărtaţi din serviciu, de retragere de brevete de băuturi spirtoase, de suspendări şi suprimări de ziare şi altele. În plus se discută în aceste plângeri drepturile de băştinaşi ale populaţiei evreeşti din România, încercându-se a se demonstra că evreii sunt tot atât de vechi pe pământul românesc ca şi românii.

Deosebit de aceste plângeri s'au mai adresat Secretariatului General al Societăţii Naţiunilor alte trei plângeri, care se referă la legea revizuirii cetăţeniei şi la măsurile luate de autorităţile româneşti în legătură cu această lege.

Astfel avem:

1. Plângerea din 23 Ianuarie 1938 a „Comitetului pentru apărarea drepturilor israeliţilor în Europa Centrală şi Orientală".

2. Plângerea suplimentară din 12 Februarie 1938 a „Comitetului executiv al congresului evreesc mondial".

3. Plângerea suplimentară din 5 Septembrie 1938, a „Comitetului pentru apărarea drepturilor israeliţilor din Europa Centrală şi Orientală".

Toate aceste plângeri căutau să dovedească anume că legea pentru revizuirea cetăţeniei este numai un mijloc de a deposeda pe evrei de cetăţenia română, arătându-se că termenul scurt îngăduit pentru procurarea actelor necesare şi greutăţile ce se pun în eliberarea acestor acte, fac aproape imposibilă dovedirea drepturilor de cetăţenie pentru majoritatea evreilor din România. Chiar prima prelungire a termenului, acordată de guvernul român este considerată ca nesuficientă dat fiind numărul mare de evrei care solicitau autorităţilor eliberarea de acte întru dovedirea drepturilor lor.

Pe de altă parte asociaţiile evreeşti internaţionale căutau să ne creeze o atmosferă cât mai nefavorabilă în cercurile internaţionale, prin articole de presă şi în convorbiri particulare şi oficiale cu personalităţile din lumea diplomatică.

Se arată că numărul evreilor respinşi de la cetăţenia română ar fi mai mult de jumătate din totalul celor ce locuiesc în România, afirmându-se că cifra ar fi de 400.000 dintr-un total de 758.000 constatat pe baza recensământului din 1930 – şi că toţi aceştia vor fi trecuţi peste graniţă ca străini.

Decretul-lege nr. 3253 din 15 Septembrie 1938, prin care cei şterşi din listele de cetăţenie pe baza legii revizuirii cetăţeniei sunt supuşi prevederilor legii pentru controlul străinilor, a fost folosit ca o dovadă de continuare a politicii antisemite de către guvernul român şi ca un argument că toţi cei respinşi de la beneficiul cetăţeniei române de către prima instanţă sunt deposedaţi de toate drepturile lor.

De remarcat că această agitaţie defavorabilă României s'a făcut cu deosebire peste graniţele ţării, evreii mărginindu-se la o atitudine rezervată în ţară şi mulţumindu-se să înainteze autorităţilor române câteva proteste semnate de Dr. W. Filderman cu privire la problema încetăţenirii, a situaţiei evreilor din barouri şi la unele măsuri ce priveau populaţia evreească.

La Geneva în urma explicaţiilor date d-lui director al Secţiunii Minorităţilor, Comitetul de Trei a dat o rezoluţie prin care se declară satisfăcut cu spiritul de înţelegere de care a dat dovadă guvernul român în aplicarea măsurilor pentru revizuirea cetăţeniei şi îşi exprimă speranţa că şi în viitor va fi animat de acelaşi spirit în rezolvarea situaţiei evreilor cărora li s'a retras cetăţenia.

În Februarie 1939 d. Dr. N. Goldman, în numele „Comitetului Executiv al Congresului Mondial evreesc", a adresat o scrisoare d-lui ministru al Afacerilor Străine [Grigore Gafencu] prin care se plânge că, deşi la Geneva s'au dat asigurări în ceea ce priveşte uşurarea situaţiei evreilor din România, totuşi până în prezent nu s'a făcut nimic în acest sens.

Scrisoarea afirmă că nici o măsură nu a fost luată pentru a se reduce asprimea legii de revizuire a cetăţeniei, că nu s'a revenit asupra suspendării avocaţilor evrei din unele barouri din ţară, că un mare număr de medici evrei este supus unor noi examene; că se refuză înscrierea firmelor evreieşti de către Camerele de Comerţ că se refuză evreilor din străinătate viza de intrare în ţară deşi sunt cetăţeni români că legea pentru protecţia muncii naţionale ar duce la excluderea evreilor din întreprinderi, că noul statut al minorităţilor nu se aplică şi evreilor în măsura în care se aplică pentru celelalte minorităţi şi, în concluzie, îşi exprimă speranţa că guvernul român va lua măsurile necesare pentru soluţionarea acestei probleme într-un spirit de înţelegere mutuală şi fără a mai fi nevoie de intermediul forurilor internaţionale.

În acelaşi sens, evreii continuă să se plângă de acţiunea barourilor din unele oraşe şi de rigorile legii revizuirii împotriva cărora ridică următoarele obiecţiuni:

1. Că, potrivit decretului-lege de revizuire a cetăţeniei şi decretului-lege de aplicare a legii pentru controlul străinilor celor respinşi la revizuire, cei care şi-au pierdut cetăţenia, prin deciziunea primei instanţe, îşi pierd dreptul la muncă, sunt lipsiţi de pensiuni etc.

2. Că în multe cazuri decizia de ştergere din registrele de naţionalitate se întemeiază pe motive lipsite de importanţă, ca: o greşită ortografie a numelui, o prea strictă aplicare a dispoziţiilor legale privitoare la actele doveditoare prezentate de interesaţi şi altele.

3. Că legea de revizuire ar fi anulat în mod virtual dreptul parchetului general de a introduce recursuri împotriva comisiilor de apel care funcţionau în baza art. 64 din legea pentru dobândirea şi pierderea naţionalităţii române din 1924.

4. Că recursurile introduse de parchetul general s'ar judeca fără citarea interesatului şi fără ca acesta să poată depune actele necesare pentru dobândirea dreptului său de cetăţenie.

5. Că în ceea ce priveşte radierea avocaţilor evrei din unele barouri din ţară, printr-un vot al adunărilor generale deliberative şi prin deciziile consiliilor de disciplină, hotărârile ar fi ilegale pe motivul că date fiind atribuţiunile de care adunările generale deliberative dispun în baza art. 164 din legea avocaţilor, ele ar fi incompetente să ia decizii de natura celor privitoare la radierea avocaţilor evrei.

Osebit de aceste plângeri formulate prin petiţiuni adresate de d. Dr. W. Filderman şi de avocaţii evrei radiaţi de unele barouri din ţară autorităţilor noastre, populaţia evreească se abţine de la orice manifestare publică împotriva dispoziţiunilor legii revizuirii sau hotărârii barourilor, activitatea ei mărginindu-se la o stăruitoare acţiune în cadrul organizaţiei sioniste mondiale şi al diverselor asociaţii încadrate în această organizaţie.

Această activitate este îndreptată mai cu osebire în sensul adunării fondurilor de sprijinire a acţiunii sioniste mondiale dându-se o mai mare importanţă aşa zisului „Fond Naţional Evreesc" (Keren Hayessod) şi fondului evreesc Keren Kayemeth, ambele cu organizaţii centrale în Ierusalim.

S-ar părea că evreii din România nu au alte preocupări decât acelea de a susţine mişcarea sionistă şi a întări poziţia evreilor în Palestina.

Toate asociaţiile încadrate în „Executiva Sionistă din România" de sub prezidenţia rabinului şef Dr. Niemirover, îşi concentrează activitatea lor în sprijinirea rezistenţei evreeşti în Palestina şi pentru organizarea imigraţiei în Ţara Sfântă. Ele urmăresc cu mare interes politica guvernului britanic în problema palestiniană şi cer, în întruniri organizate în toată ţara, respectarea angajamentului luat prin declaraţia Balfour. O serie de manifestaţii şi întruniri de protest împotriva „Cărţii Albe" au avut loc în diferite centre din România, adresându-se moţiuni de protest diferitelor guverne şi telegrame de încurajare evreilor din Palestina.

SITUAŢIA ECONOMICĂ

În ceea ce priveşte situaţia economică a populaţiei evreeşti din România, ea prezintă în adevăr caracterul unei grave probleme pentru apărarea patrimoniului economic naţional în statul român.

După statistica întocmită de „Uniunea Camerelor de Comerț și Industrie din România" asupra firmelor comerciale și industriale individuale înscrise în Oficiul Central al Registrului Comerțului de pe lângă această uniune, până la 22 Iulie 1938, situația este următoarea din punct de vedere al naționalității proprietarilor acestor firme:

Totalul firmelor individuale din România 229.043

Acest total se repartizează astfel din punct de vedere al originii etnice:

– Proprietari de origine etnică română 111.056
– Proprietari evrei 71.336
– Proprietari de altă origine etnică (minorit.). 46.651

Așadar evreii care reprezintă un procent de 4,2% din totalul populației țării, dețin 31,1% din totalul firmelor comerciale și industriale individuale din România, iar românii care reprezintă un procent de 80% din populația țării dețin numai 45,5% din totalul lor, restul de 20,4% revenind celorlalți minoritari, care împreună cu evreii dau un procent de 51,5% , deci o majoritate absolută, față de procentul de 20% al tuturor minoritarilor din România.

Mai grav este însă când facem acest procentaj pe provincii.

Astfel în Bucovina din 10.600 de firme individuale 8.163 sunt deținute de evrei, deci un procent de 77%.

În Basarabia din 29.576 de firme 18.683 sunt deținute de evrei, deci un procent de 63,2%.

În Moldova din 28.476 de firme, 15.979 sunt deținute de evrei, deci un procent de 56,1%.

În Crișana și Maramureș din 20.251 de firme, 5.751 sunt deținute de evrei, deci un procent de 28,4%.

În Transilvania din 33.239 de firme 3.901 sunt deținute de evrei, deci un procent de 26,7%.

În Muntenia din 64.641 de firme 9.636 sunt deținute de evrei, deci un procent de 14,9%.

În Banat din 15.453 de firme 3.043 sunt deținute de evrei, deci un procent de 19,7%.

Numai în două provincii evreii au în proprietatea firmelor o proporție apropiată de procentul lor ca populație: în Dobrogea, unde dețin un procent de 5,2%, adică 630 de firme dintr-un total de 12.000 și în Oltenia unde au un procent de 3,7% și dețin 550 de firme dintr-un total de 14.787.

Dacă la aceste date care arată că o treime din comerţul şi industria ţării sunt în mâinile evreilor, adăugăm faptul că o imensă majoritate din firmele în nume colectiv (societăţi anonime şi în comandită) care nu sunt prevăzute în statistica Uniunii Camerelor de Comerţ şi Industrie, neputându-se stabili cine sunt adevăraţii lor proprietari, este de asemenea în mâna evreilor, măsurile de naţionalizare a comerţului şi industriei româneşti apar ca o necesitate imperioasă de apărare a drepturilor autohtonilor şi de restabilire a echilibrului economic în sânul populaţiilor ţării.

SITUAŢIA POLITICĂ

Din punct de vedere al politicii interne, evreii din România se bucură şi astăzi ca şi în trecut de liberul exerciţiu al drepturilor politice în cadrul stabilit de noul regim constituţional.

La înfiinţarea Frontului Renaşterii Naţionale evreii s-au înscris individual în această organizaţie. Chestiunea constituirii lor într-o colectivitate politică în cadrul F. R. N. nu se poate pune întrucât evreii nu au calitatea de minoritate etnică, ei având comunitatea lor numai în scopuri religioase, culturale şi de opere sociale, comunitate care n'a fost desfiinţată cu prilejul desfiinţării partidelor, ca una ce nu avea scopuri politice.

La alegerile din 1 şi 2 Iunie 1939 evreii nu au prezentat candidaturi însă au votat alături de ceilalţi cetăţeni, fără nici o restricţiune.

Aceasta este în linii generale situaţia evreilor din România în momentul de faţă, problema evreească fiind încă în curs de rezolvare.

DIRECTORUL
Secţiei de Studii şi Informaţiuni,

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul pentru minorităţi, dosar nr. 30/1939, f. 148–162. Copie.

---

[1] Partidul Naţional Creştin constituit la 14 aprilie 1935 prin fuziunea Partidului Naţional Agrar, prezidat de Octavian Goga, şi Liga Apărării Naţional Creştine, prezidat de A. C. Cuza. În urma alegerilor parlamentare din decembrie 1937, Octavian Goga a format guvernul, care a durat 44 de zile.

[2] Se referă la Constituţia din februarie 1938.

[3] Guvernul patriarhului Miron Cristea (10 februarie 1938 – 31 ianuarie 1939).

4

MARELE STAT MAJOR
Secţia II-a

BULETIN CONTRAINFORMATIV
pe luna Octombrie 1939
Partea II-a

A. STAREA DE SPIRIT A POPULAŢIEI CIVILE

[...] 5) *Evreii*

În rândurile evreilor s'a putut constata oarecare satisfacţie ca urmare a svonului răspândit de unii agitatori că nu este exclusă o invazie a trupelor sovietice în Basarabia. Ei întreţin legături ascunse cu U.R.S.S.

Element de discordie, boicot şi anarhism, evreilor nu le scapă nici o ocazie pentru a semăna ura şi a agita spiritele celor nemulţumiţi.

Sunt mulţumiţi de îndepărtarea hitlerismului dela frontiera României.

Sunt unele informaţiuni că, evreii din judeţul Soroca ar fi format comitete secrete, pentru primirea cât mai bine a trupelor ruseşti, la o eventuală intrare în Basarabia (S'au luat măsuri pentru identificarea membrilor acestor comitete) (C. 4. A).

Evreii din Ardeal au început a fi ostili ungurilor, datorită curentului antisemit din Ungaria, şi comentează cu durere soarta conaţionalilor lor din Polonia, contra cărora naţional-socialismul german a luat o serie de măsuri represive (Corpul 6 Armată).

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale fond 333, dosar nr. 86, f. 1, 17, 24–25.

5

LEGAŢIUNEA REGALĂ A ROMÂNIEI
ÎN EGIPT
ATAŞATUL DE PRESĂ

Vezi adresa no. 456 din
30. XII. 1939

CONFERINŢA DOMNULUI ITZHAK GRUENBAUM, MEMBRU AL EXECUTIVEI „JEWISH AGENCY" ŢINUTĂ LA STAŢIUNEA DE RADIO DIN JERUSALIM ÎN ZIUA DE 20 DECEMBRIE 1939

TRADUCERE:

În aşteptarea evenimentelor, în România domneşte linişte. La graniţele ei au avut loc evenimente istorice, cu iuţimea cutremurului de pământ. Un Stat vecin[1], care era sigur în puterile sale, a fost desfiinţat în timp de câteva săptămâni. România, văzând că armata polonă se retrage spre graniţele sale şi că cetăţenii Poloniei fug de groaza războiului, şi-a deschis porţile în faţa lor şi i-a adăpostit. În faţa ochilor României, această ţară a fost ştearsă de pe lista Statelor existente, iar Rusia a ocupat locul ei la nordul României. Deci acum Rusia o înconjoară atât dinspre Răsărit cât şi dela Nord. Acest fapt a aruncat teamă asupra României. Deşi Rusia este cam slăbită, în ultimul timp, din cauza evenimentelor şi războiului cu Finlanda, totuşi acest pericol nu a dispărut încă.

Şi dinspre Apus, Ungaria cere revizuirea convenţiunei de pace pe baza căreia a fost anexată[2] Transilvania României. Aceiaşi Ungarie, care a profitat de pe urma distrugerii Cehoslovaciei, ocupând o parte din Slovacia şi Rusia Subcarpatică, aşteaptă acum momentul potrivit pentru a ocupa şi Transilvania. Ea declară în mod net că acest tratat de pace nu este sfânt sau definitiv.

Şi la Sud, Bulgaria are pretenţiuni vechi asupra Dobrogei. Peste toate acestea pluteşte spiritul Germaniei care nu are pretenţiuni teritoriale ci comerciale. Are nevoie de petrolul românesc şi de alte mărfuri, şi nu are nici voinţa şi nici posibilitatea să le achite în întregime; de aceea trebue să se folosească de ameninţări şi să execute vechile ameninţări.

Nu se poate şti din ce parte va veni răul, şi nici nu se poate preciza când va avea loc desnodământul. Trebue aşteptat şi a se pregăti. România

așteaptă și se pregătește din punct de vedere militar și financiar deși dorința ei este a fi scutită de neplăcerile războiului.

În interior de asemenea există teamă. Nu de mult, România a fost cutremurată de detunăturile împușcăturilor teroriștilor, cari au pus capăt vieții Primului Ministru al său[3], și de detunăturile de pedeapsă, prin cari au fost omorâți, pe loc, criminalii și tovarășii lor.

Guvernul a dovedit energie și a împiedicat împrăștierea spiritelor rele, scoase din ascunzătoare de către Germania. Aceste spirite rele au fost deocamdată izgonite, dar cine știe dacă ele nu stau încă ascunse și pândesc.

Deși în România este liniște, o liniște în așteptarea desnodământului, în așteptarea „cutremurului de pământ", fiecare se întreabă: când?

Dar în special evreii sunt cei cari se întreabă. În aparență ei sunt liniștiți, căci își amintesc de pericolul regimului antisemit de cari au scăpat ca prin minune. Urmele acestui regim nu au dispărut încă. Iată rezultatul: circa 300.000 evrei se găsesc în țară fără a avea dreptul la cetățenia română, și neavând nici o altă cetățenie, au rămas pe drumuri. Care va fi viitorul lor? Noui legi în contra evreilor nu se fac, deși există posibilități. Noul guvern a declarat că are de gând să micșoreze numărul evreilor și să încurajeze și sprijine eșirea lor. Ce concluziuni se pot trage de pe urma acestor declarațiuni?

Deocamdată domnește liniște, iar evenimente speciale nu sunt. Afacerile merg bine și mărfurile românești sunt foarte căutate. Bine înțeles că în Basarabia și Bucovina situația este încordată, dar în Regat și chiar în Transilvania nu sunt semne de frică.

În văzul evreilor români a fost distrusă evreimea polonă. Refugiații lor au găsit aici un refugiu. Numărul lor nu este mare, maximum 1500[4]. Aceștia au adus cu sine gemetele orașelor bombardate, mulțimea refugiată, pe drumuri, a fost atacată din ceruri cu bombe și cu mitraliere. Ecoul detunăturilor a fost auzit din povestirile lor, iar imaginea câmpurilor de bătaie și a căilor morții ies în relief din aceste povestiri. Evreimea română și-a deschis inimile și casele în fața fraților lor refugiați spre ei. O atitudine caldă și inimoasă; le-au arătat o atitudine frățească, încât și printre refugiați sunt voci conștiincioase cari s-au deșteptat: „Nu avem dreptul să ne bucurăm de o asemenea inimozitate, căci la timpul său, nu am primit tot astfel pe refugiații evrei din Germania cari au venit spre noi".

Refugiații trăesc în mijlocul populației evreești. Aceasta suferă cu ei nenorocirile și suferințele lor. Evreii români aud mereu ecoul chinurilor din teritoriile poloneze ocupate. Deși din teritoriile ocupate de germani sosesc

veşti puţine, totuşi şi acestea sunt de ajuns pentru a mişca sufletul până la adâncul lui. Din regiunile ocupate de ruşi nu se povestesc cazuri de teroare ne-omenească, dar şi aci a fost distrusă viaţa spirituală şi naţională.

Nu este de mirare că faţă de cruzimile ne-omeneşti din teritoriile ocupate de germani, evreii nu şi-au ascuns dorinţa de a scăpa de acolo, iar cei ce au scăpat au fost bucuroşi. Chiar şi cei ce au fugit în Rusia erau bucuroşi, nefiindu-le viaţa în pericol. Şi iată că această situaţie a răspândit svonul printre polonezii din România că evreii din teritoriile ocupate de ruşi au trecut de partea ruşilor şi fac tot ce vor ei, pentru a le fi pe plac. Probabil că cel ce a răspândit acest svon a fost interesat să adâncească mai mult prăpastia dintre poloni şi evrei. Întrucât evreii din regiunile ocupate de germani nu puteau fi acuzaţi cu nimic, au fost acuzaţi cei din teritoriile ocupate de ruşi.

Viaţa refugiaţilor evrei din România nu ne dă acea impresie grea cu care suntem obişnuiţi, căci ei nu locuiesc în locuinţe comune, ci separate. Ei primesc din partea poliţiei româneşti, pe contul Guvernului Polon, suma de lei 100 zilnic. Bine înţeles că această sumă nu este de ajuns, dar aceasta îi scuteşte de ruşinea foamei, mai ales din cauza eftinătăţii din orăşelele României, unde s-au stabilit majoritatea refugiaţilor săraci. Toţi au primit haine de iarnă din partea comitetelor de ajutorare; bani pentru acest scop se primesc din străinătate. Cei cari activează în acest comitet de ajutorare sunt evreii poloni, veniţi în România încă din timpul lui Grabsky, cari şi-au deschis în România fabrici şi o parte din ei s-au îmbogăţit. De asemenea şi „Joint-ul" a început a organiza această activitate de ajutorare. Acest fapt a adus la formarea unui comitet mare de ajutorare a conducătorilor evreimii române. Între aceste două comitete au fost şi unele neînţelegeri, cari probabil că între timp au dispărut.

Cu toate acestea, nu sunt speranţe ca refugiaţii sau o parte din ei să poată prinde rădăcini în România sau să poată aştepta acolo până la sfârşitul războiului. Se povesteşte că printre aceştia sunt şi unii cari au încercat să câştige ceva, deşi majoritatea din ei nu au nici o perspectivă să găsească de lucru. Toţi trebuesc să părăsească ţara de refugiu şi e bine să o facă cât mai repede. Posibilităţile de plecare nu sunt încă prea mari. Cine primeşte autorizaţia de intrare în vre-o ţară se consideră fericit. Majoritatea tind, bine înţeles, să emigreze în Palestina, dar spre regretul nostru, nu am putut trimite în ultimul timp decât vre-o 30 de certificate de emigrare pentru conducătorii sionişti şi sperăm că vom putea strânge, peste câteva zile, un

număr de certificate pentru acei ce au averi în Palestina, şi poate că şi pentru cei lipsiţi de mijloace.

Refugiaţii poloni, în special cei bogaţi, sunt un exemplu pentru evreii din România; ţara le-a fost distrusă, averea au pierdut-o şi le-a rămas numai ceeace mai posedă în Palestina sau în ţările Apusene. Fără îndoială că acest fapt deşteaptă gândurile evreilor din România, atât ale celor bogaţi dintre ei, cât şi ale celor săraci. Ei ar voi să fie pregătiţi la caz de nenorocire, dar lucrul nu este deloc uşor. Condiţiunile de astăzi constituiesc piedici acestor pregătiri, piedici peste cari nu se poate trece.

În afară de aceasta, se crede că evreii români au datoria de a umple lipsa creată prin distrugerea evreimii polone. În special sioniştii cari au înţeles că evreii români formează acum cel mai mare grup de evrei din Europa şi că au obligaţiunea de onoare, ca în această oră istorică, să stea în primele rânduri în munca de ispăşire şi scăpare. Sioniştii au fost primii cari s'au grăbit să ajute pe refugiaţii din Polonia, şi ei simt că au datoria să mărească eforturile pentru această activitate.

Din această cauză s-au unit cu toţii într-o singură organizaţie, care îşi va mări activitatea. Ei nu au mare încredere în puterea lor, dar dorinţa este foarte mare. Aceştia ştiu că atât timp cât soarta lor le permite, trebue să-şi facă datoria faţă de poporul şi ţara lor.

Acesta este comandamentul orei istorice în care trăesc şi nu vor trece peste el.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul Propagandei Naţionale. Informaţii, dosar nr. 740, f. 1–4.

---

[1] Este vorba de Polonia, ocupată de armata germană şi armata sovietică în septembrie 1939.

[2] Termen impropriu.Transilvania s-a unit cu România în urma hotărârii de la 1 Decembrie 1918 adoptate la Alba Iulia.

[3] Referire la asasinarea lui Armand Călinescu de către legionari, la 21 septembrie 1939.

[4] Alte surse evaluează numărul evreilor refugiaţi din Polonia în România la 10.000.

6

MINISTERUL PENTRU MINORITĂŢI
Secţia de Studii şi Informaţiuni

REFERAT

Reprezentanţii populaţiei evreeşti din România s'au prezentat în repetate rânduri la Ministerul pentru Minorităţi cerând să li se îngăduie înfiinţarea unei secţiuni evreeşti în „Frontul Renaşterii Naţionale" şi constituirea unei asociaţii proprii după modelul celor acordate minorităţilor etnice sau cel puţin organizarea lor într-o comunitate de apărare a intereselor lor speciale.

De curând s'au prezentat din nou la acest minister, domnii Teodor Fischer, W. Filderman şi I. Finkelstein care ne-au depus câte un memoriu în aceiaşi chestiune.

D. T. Fischer cere autorizaţie de înfiinţare a unei asociaţii generale a minorităţii etnice evreeşti din ţară care s-ar numi „Obştea Evreească a României" şi va fi un organ de reprezentare a populaţiei evreeşti şi de colaborare cu guvernele ţării.

D. W. Filderman cere şi domnia sa tot o „Obşte evreească a României" şi tot în aceleaşi condiţiuni ca şi d. Fischer ceea ce arată că s'au pus de acord înainte de a prezenta memoriile respective.

D. I. Finkelstein cere să se numească de către guvern un „Consiliu Superior al Cultului Mozaic" dintre evreii recunoscuţi ca buni cetăţeni români şi în acelaşi timp şi ca buni cunoscători ai chestiunilor evreeşti, care în acord cu organele statului, să coordoneze viaţa socială, culturală şi religioasă a evreilor din ţară şi să propună forurilor tutelare măsurile de luat în problema evreească.

Având în vedere situaţia actuală a populaţiei evreeşti din România ca şi evenimentele politice internaţionale, socotim că ar fi nimerit să se găsească o formulă în cadrul căreia să se urmărească soluţionarea problemei evreeşti, cu colaborarea conducătorilor evreilor din ţară, pentru a putea preîntâmpina orice eventualităţi de viitor.

Cum însă nu trebue să se creeze evreilor din România o altă situaţie juridică decât aceea pe care au avut-o în trecut şi cum recunoaşterea lor ca minoritate etnică istorică nu se poate face, ei fiind în fapt o minoritate religioasă în cadrul statului român, o încadrare a lor în „Frontul Renaşterii Naţionale", după modelul celor făcute pentru minorităţile etnice istorice, nu este recomandabilă. Tot astfel autorizarea de a se constitui într-o asociaţie cu scopuri culturale, economice şi sociale ar fi fără obiect întrucât evreii au comunităţile lor care funcţionează în acest scop.

Totuşi pentru a da şi populaţiei evreeşti din România un statut juridic care să acopere o lipsă de care se plâng evreii în forurile internaţionale şi a asigura astfel şi o legătură directă între guvern şi reprezentanţii ei cu prilejul oricăror măsuri ce se iau întru rezolvarea problemei evreeşti, obligându-i să-şi ia şi ei răspunderea în aplicarea acestor măsuri, propunem următoarea soluţie:

1. Să se autorizeze constituirea unei „Asociaţii generale a comunităţilor de rit mozaic din România".

2. Autorizaţia să se dea la 3 persoane care ar popune apoi Ministerului pentru Minorităţi o listă din care să se aleagă încă 6 persoane pentru a forma Comitetul de conducere al Asociaţiei. Cei nouă membri ai comitetului vor trebui să reprezinte comunităţile din toate ţinuturile în care există o populaţie evreească mai numeroasă.

3. Comitetul de conducere va elabora un statut pe care îl va prezenta Ministerului pentru Minorităţi, care împreună cu ministerele interesate va face observaţiile necesare pentru forma definitivă.

În felul acesta, Comitetul de Conducere al Asociaţiei generale a Comunităţilor de rit mozaic din România ar fi organul central care va reprezenta interesele populaţiei evreeşti, în toate chestiunile referitoare la problema evreească, fiind şi organul prin care statul român ar putea răspunde diferitelor plângeri adresate de asociaţiile internaţionale evreeşti, forurilor politice internaţionale.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul pentru Minorităţi, dosar nr. 30/1939, f. 170–172.

7

MARELE STAT MAJOR
Secţia II-a

SECRET

BULETIN CONTRAINFORMATIV
pe luna Martie 1940

PARTEA II-A

A. *STAREA DE SPIRIT A POPULAŢIEI CIVILE*

[...] 6. *Evreii*

Populaţia evreească a continuat a se manifesta, în cursul lunei Martie a.c., aşa cum s-a semnalat şi prin Buletinele anterioare.

– Oportunistă, urmărind a-şi servi exclusiv interesele proprii în dauna societăţii şi a Statului.

– Speculantă, fără nicio milă, a nevoilor populaţiei române.

– Neloială, căutând a se eschiva, prin toate mijloacele, dela îndatoririle faţă de legiuirile şi instituţiile Statului.

Luna Martie a anului 1940 are drept caracteristică, pentru mişcarea evreească „O nouă organizare a evreilor pentru căutarea unor noui mijloace de acţiune".

Două fapte au contribuit la adoptarea acestui sistem:

– Informaţiunile deţinute asupra celor ce s-au petrecut cu evreii în regiunile poloneze ocupate de germani şi ruşi.

– Alegerea noului rabin, Alex. Şafran[1].

Din informaţiunile căpătate, evreii din România şi-au dat seama că atât regimul sovietic, cât şi cel hitlerist le sunt potrivnice realizărilor spre care năzuesc; deaceea au căutat, atât prin alegerea noului rabin cât şi prin noua orientare dată activităţii mişcării evreeşti, să ia o atitudine de mai multă loialitate.

S'au mărginit deci a se reorganiza formulând deziderate:

– Federalizarea organizaţiilor sioniste din România cu secţiuni sioniste locale, în toate localităţile cu populaţie evreească.

– Reorganizarea Secţiei Culturale a organizaţiilor sioniste din România „Tarbut".

– Tineretul evreesc, din toate asociaţiile evreeşti, să fie grupat într-o „uniune", pusă sub conducerea directă a Comitetului Central al Organizaţiei Sioniste.

– Pentru propaganda evreească au hotărât să tipărească un Buletin, din care a şi apărut un număr.

– Să se înfiinţeze, în ţara noastră, un seminar pentru pregătirea rabinilor, deoarece România are comunitatea evreească cea mai importantă din Europa de Est şi Sud-Est [...].

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 333, Cabinetul ministrului, dosar nr. 86, f. 131, 149, 157–158.

---

[1] Dr. Alexandru Şafran, Şef Rabin al Comunităţilor Evreieşti din Vechiul Regat (4 februarie 1940), membru al Senatului României (17 martie 1940), Şef Rabin al Comunităţii Evreilor din Bucureşti (13 mai 1940).

8 - 9*

CORPUL GRĂNICERILOR
Stat Major **Nr. 8327** din 28 Iunie 1940

Către
MARELE STAT MAJOR, SECŢIA III-A

De îndată ce s'a dat ordinul de evacuare[1], evreii s'au dedat la manifestaţiuni antiromâneşti rupând şi scuipând tricoloru şi suindu-se pe monumentul Unirei[2] au arborat steagul roşu.

Se produc devastări şi împuşcături în stradă.

Înainte de intrarea trupelor sovietice, centrala telefonică a fost ocupată de comuniştii locali.

ŞEF DE STAT MAJOR,
Maior (ss) Gh. Constantinescu

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.347, f. 71. Copie.

[*] Vezi Anexa nr. 1, p. 304.

[1] În zilele de 26-28 iunie 1940 guvernul de la Moscova a adresat guvernului român două note ultimative cerându-i ca, în decurs de patru zile, să evacueze teritoriul Basarabiei şi nordul Bucovinei. Pentru a evita războiul cu URSS, care ar fi avut grave consecinţe pentru existenţa statului român, guvernul de la Bucureşti a acceptat evacuarea armatei şi administraţiei româneşti. Înaintarea rapidă a trupelor sovietice, care nu au respectat termenul de evacuare, a dat naştere la grave şi numeroase incidente.

[2] Din oraşul Cernăuţi.

10

NOTĂ
30 Iunie 1940

În legătură cu operaţiunile de evacuarea teritoriului cedat U.R.S.S., se semnalează următoarele:

A. OSTILITATEA POPULAŢIEI EVREEŞTI FAŢĂ DE ELEMENTUL ROMÂNESC

Din Basarabia s'a evacuat, în primul rând, funcţionarii cu familiile lor, apoi populaţia care doreşte.

Evreii din Basarabia au rămas şi s'au dedat la agitaţii şi manifestaţii comuniste pentru a câştiga încrederea autorităţilor sovietice. Se semnalează trecerea din vechiul Regat în Basarabia a unui număr important de evrei (numai în ziua de 29.VI. a.c. au trecut prin punctul Reni circa 3000 de evrei). Alţii tot atât de numeroşi au continuat să treacă prin diferite puncte şi în zilele următoare.

Elementul evreesc din Basarabia a căutat să instige şi pe unii Moldoveni la manifestaţiuni ostile contra refugiaţilor civili şi în special a armatei.

Toţi refugiaţii din Basarabia declară că au avut de întâmpinat foarte mari greutăţi numai din partea comuniştilor locali, majoritatea evrei, cari sub influenţa evenimentelor i-au supus la torturi, i-au bătut cu pietre, le-au devalizat bagajele, le-au împiedicat transporturile, luându-le animalele şi distrugându-le vehiculele.

La *Chişinău* avocaţii evrei din baroul local au pus cocarde roşii, încă înainte de intrarea trupelor sovietice, şi au comis acte de violenţă contra funcţionarilor români.

La fel au procedat intelectualii din *Reni, Ismail* şi *Cahul* – în majoritate evrei – au început imediat să poarte cocarde roşii sovietice şi să manifeste favorabil comunismului.

Evreii din Chişinău au arborat drapele roşii, manifestând pe stradă şi barând străzile spre gară pentru a nu permite refugierea funcţionarilor români. Au ocupat, de asemenea, localurile instituţiilor. Comisarii Pascal Nicolae, Mateescu C-tin, Severin şi Stol au fost executaţi de evrei în stradă.

Din declaraţiile refugiaţilor sosiţi în ziua de 30 Iunie la Bucureşti, rezultă că o bandă de comunişti au împuşcat mai mulţi funcţionari din Chişinău.

Evreii din *Cernăuţi,* imediat ce au luat cunoştinţă de evacuare, s'au dedat la manifestaţiuni antiromâneşti, rupând şi scuipând tricolorul românesc şi, suindu-se pe monumentul „Unirii", au arborat steagul roşu.

S-au produs, de asemenea, devastări şi împuşcături în stradă.

Refugiaţii din Bucovina declară că la Cernăuţi înainte de intrarea trupelor ruseşti, populaţia evreească a devastat biserici şi a executat numeroşi fruntaşi români şi ofiţeri.

Evreii comunişti între 15-16 ani au comis acte de barbarie, dezarmând pe unii soldaţi români, izolaţi de ofiţeri, şi pe poliţişti, înfingând baionetele şi armele în corpurile acestora.

Toţi refugiaţii declară că toată dezordinea o provoacă numai evreii comunişti şi ucrainienii.

La *Bălţi,* sub protecţia blindatelor sovietice, cari au depăşit liniile stabilite, populaţia evreească a dezarmat patrulele şi posturile noastre însărcinate cu menţinerea ordinei. Au fost jefuite trenuri regimentare de către populaţia ostilă a târgurilor.

La Bălţi, evreii au cerut concursul trupelor sovietice pentru a dezarma pe ofiţerii şi soldaţii români.

În târgul *Răşcani* - Bălţi, evreii umblau cu steguleţe şi rozete roşii la butoniere. Pe unele case din centrul târgului s'au arborat drapele roşii.

La *Soroca,* evreii au format imediat comitet terorist.

Înarmaţi, evreii au atacat camioanele destinate evacuării, opunându-se astfel evacuării funcţionarilor şi familiilor militarilor.

Au fost împuşcaţi aci comisarul Murafa (de către avocatul evreu Flexor); Administratorul Financiar Gheorghiu, avocatul Stănescu, Căpitanul

Georgescu dela C. R. au fost, de asemenea, executaţi de către comunişti evrei. Căpitanul Buruiană s-a spânzurat.

S'a atacat camionul cu tezaurul Adm-ţiei Soroca, furându-i-se circa 157.000.000 lei şi asasinându-se administratorul financiar. Ofiţerul ce-l întovărăşea şi un subofiţer din cei neasasinaţi au fost degradaţi şi batjocoriţi.

B. MANIFESTĂRI ALE COMUNIŞTILOR, ÎN MARE MAJORITATE TOT EVREI

La *Chişinău*, populaţia simpatizantă regimului Sovietic, a comis atentate contra personalului românesc, fost în poliţie şi siguranţă.

Înainte de intrarea trupelor sovietice, centrala telefonică a fost ocupată de comuniştii locali.

În momentul retragerii de la Chişinău, deţinuţii închisorii centrale au evadat, manifestând pentru venirea armatei roşii. La această manifestaţiune s'au asociat şi comuniştii.

La *Chişinău, Hotin* şi *Cetatea Albă* au manifestat pe străzile oraşelor în grupuri, cu placarde şi steaguri roşii.

Se spune că au împuşcat şi pe unii poliţişti, dedându-se la devastări şi jafuri şi eliberând pe condamnaţi.

Populaţia trece prin clipe de groază, timpul scurt neputându-le permite evacuarea, din lipsă de mijloace suficiente de transport.

La *Cernăuţi*, muncitorii, în grupuri, au devastat imobilele şi căminurile studenţeşti, molestând populaţia română şi armata care se refugiază, dând drumul condamnaţilor din închisori.

La Catedrala din Cernăuţi, comuniştii au dat crucea jos şi au pus steag roşu cu fotografia lui Stalin, iar interiorul a fost devastat cu grenade.

Printre personalităţile marcante ucise de bandele comuniste la Cernăuţi, se afirmă că este şi Chestorul de Poliţie Vasile Bolocan, cum şi ajutorul de primar al oraşului.

La *Soroca*, după actele comise în contra ofiţerilor şi şefilor de autorităţi rămaşi încă pe loc, s'a ţinut o şedinţă a bandelor comuniste, care apoi au eşit înaintea trupelor sovietice purtând drapelul roşu.

La *Vijniţa* au fost împuşcaţi de comunişti şeful gării şi un magazioner.

În pădurea *Cobeni (Reni)* ar fi fost împuşcaţi de către comunişti 2 ofiţeri români; în comunele învecinate populaţia civilă atacă unităţile

române în retragere. S'au format comitete revoluţionare iar pe silozuri a fost arborat drapelul roşu.

C. MANIFESTĂRI OSTILE ALE POPULAŢIEI MINORITARE (RUŞI, UCRAINENI ŞI BULGARI)

La *Bolgrad,* mulţimea s'a adunat în grupuri la apariţia avioanelor sovietice şi a manifestat. Acelaşi lucru s'a petrecut şi în alte localităţi din Basarabia, populaţia minoritară fiind încurajată de trupele motorizate ruse.

Populaţia bulgară din Bolgrad a atacat pe românii rămaşi în oraş. Întâmplător, trecând o coloană motorizată română a intervenit şi ordinea a fost restabilită.

Între Bolgrad şi Etulia circa 500 bulgari au înconjurat un tren militar cu scop de a-l împiedica să se retragă.

Mecanicul trenului deşi rănit grav de focurile de armă ale atacatorilor, a reuşit totuşi să conducă trenul trecându-l peste Prut.

Puţin mai târziu, în acelaşi loc, a fost atacat un alt tren militar care avea şi refugiaţi.

Se crede că atacul s'ar fi executat de către soldaţii sovietici îmbrăcaţi în hainele populaţiei locale. S'a tras cu mitraliera. Sunt mai mulţi morţi şi răniţi.

În oraşul Bolgrad, câţiva soldaţi din Grupul Pază Talmaz au fost atacaţi de către bulgari, care i-au jefuit luându-le bocancii şi bluzele.

La *Ismail,* inginerul şef al drumurilor a fost împiedicat de populaţie să părăsească localitatea, pe când se afla într-o maşină pe şosea. Intervenind între timp un camion militar, a reuşit să-şi continue drumul.

O mică unitate, în retragere prin *Ismail* a fost atacată de populaţie – partizanii comuniştilor – care au prădat parte din materialul acestei unităţi.

La *Bălţi,* la *Ismail* şi *Cahul* populaţia minoritară a fost ostilă refugiaţilor, iar la Soroca minoritarii au atacat coloanele de refugiaţi, luându-le caii.

Personalul minoritar C. F. R. din *Bălţi* şi staţia *Drochia* a derutat trupele din trenuri, colportând ştiri false relativ la o pretinsă distrugere a podului dela Ungheni.

Populaţia oraşului *Reni* s-a dedat la manifestaţiuni şi atacă convoiurile de refugiaţi români.

Au intervenit trupele din garnizoana Reni, care au răspândit pe atacatori.

Ruşii şi evreii din oraşul *Reni* au arborat drapele roşii şi s'au dedat la acte de dezordine, asasinând câteva persoane simpatizante ale regimului românesc.

O mică unitate a fost atacată de populaţie la Reni. S'a putut retrage făcând uz de arme.

La *Româneşti* minoritarii au căutat să oprească garniturile de tren, iar slujbaşii minoritari ceferişti manifestau o atitudine ostilă la trecerea garniturilor cu trupe române.

D. *PROPAGANDA COMUNISTĂ A TRUPELOR SOVIETICE*

Înainte de retragerea trupelor, numeroase avioane sovietice făceau evoluţii lansând manifeste şi foi din ziarul „Libertatea" cu conţinut comunist.

Înaintând cu trupele motorizate într-un ritm viu şi trecând liniile stabilite, trupele sovietice căutau să se amestece cu trupele româneşti, pentru a face propagandă printre ostaşii români şi a întinde comunismul şi în armata română.

E. *ATITUDINEA UNORA DIN TRUPELE SOVIETICE FAŢĂ DE ELEMENTELE ARMATEI ROMÂNE*

În ziua de 29.VI. trupe sovietice au dezarmat în gara Bălţi unele elemente ale armatei române. Soldaţii evrei şi basarabeni au fost opriţi, iar unii ofiţeri degradaţi. Populaţia evreească a ajutat la dezarmare.

Raporturile dintre autorităţile româneşti şi sovietice sunt încordate. Câţiva ofiţeri capturaţi şi eliberaţi ulterior au fost maltrataţi.

În Sudul Basarabiei se remarcă acţiunea paraşutiştilor şi a aviaţiei. Paraşutiştii au lansat agenţi, care au îndemnat populaţia să se înarmeze cu armele noastre, să stânjenească retragerea trupelor prin cererea de a se înapoia rechiziţiile şi dezertări în masă.

F. *INFLUENŢA COMUNISTĂ PE RESTUL TERITORIULUI*

Gara Galaţi a fost atacată de un grup de comunişti în cursul zilei de 30.VI. Intervenind armata şi făcând uz de arme, comuniştii au fost împrăştiaţi.

La Oradea au fost scrise pe ziduri, în limba maghiară, lozinci comuniste; la Baia Mare au fost răspândite manifeste cu acelaşi conţinut.

Partidul Comunist intenţionează să intervină pe lângă Legaţia Sovietică din Bucureşti pentru a opri plecarea comuniştilor în Basarabia, spre a nu fi micşorat efectivul comuniştilor activi.

Partidul Comunist urmăreşte să exploateze intens actuala stare de spirit a populaţiei şi să canalizeze toate nemulţumirile în favoarea mişcării revoluţionare, desfăşurând în acelaşi timp o intensă propagandă pro-sovietică.

G. *INFLUENŢA ASUPRA POPULAŢIEI ROMÂNEŞTI*

Populaţia românească este profund îndurerată de pierderea frumoaselor provincii româneşti.

Elementul românesc este, în acelaşi timp, adânc indignat de faptele comise de evrei şi unele manifestări de reacţiune n'au întârziat să se producă.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 941, f. 217–226.

11

COPIE de pe telegrama Nr. 1767
din 30.VI.1940

Brumarul[1] 35 – 30.VI. – 21/30

În afară de cele raportate, prin rapoartele No. 759 şi No. 1764 de astăzi 30, se mai adaugă următoarele:

1. Se continuă scurgerea coloanelor peste Prut prin punctele de trecere în zona Ungheni. Şoselele sunt supra aglomerate, mişcarea făcându-se cu circa 1 km pe oră.

2. Oraşul Ungheni fiind ocupat de trupele sovietice, retragerea trupelor noastre au întâmpinat mari greutăţi. Nu se ştie ce unităţi au rămas la est de Prut. Două trenuri de muniţii nu au fost evacuate, fiind oprite în Basarabia. Se duc tratative de a se permite transbordarea muniţiei la Vest de Prut.

3. Populaţia evreească de pretutindeni a avut o atitudine ostilă şi de sfidare, batjocorind pe funcţionari, asasinând pe unii din ei, furând tezaurul

instituţiilor statului etc. şi, dedându-se la cele mai neaşteptate nereguli, unii funcţionari basarabeni având o atitudine asemănătoare. Astfel, în afară de cele raportate: s'a atacat camionul cu tezaurul administraţiei Soroca, furându-i-se circa 157 milioane lei şi asasinându-se administratorul financiar. Ofiţerul ce-l întovărăşea şi un subofiţer, cei neasasinaţi, au fost degradaţi şi batjocoriţi. Avocatul Michel Flexer din Soroca, conducând bandele de evrei, a ocupat poliţia şi primăria unde a făcut percheziţii. Tot el a asasinat, în faţa statuei lui G-ral Poetaş, pe comisarul Murafa şi Eustate Gabriel. La Prefectura de judeţ, în asistenţa trupelor sovietice, a luat cuvântul institutorul Gh. Lupaşcu, fost prefect, deputat şi membru în sfatul orăşenesc F. R. N.*. Asemenea, Petre Sfeclă, preşedintele f. r. n. din Soroca, împreună cu institutorii Anop Alexandru şi Cutubar Ioan, au ieşit cu drapelul roşu în întâmpinarea trupelor roşii, arborând un steag sovietic la casa corpului didactic.

Petre Hritzcu, fost preşedinte al f. r. n., Alex. Anop, Inspector Şcolar, şi Teodor Rusnac, secretar al f. r. n., nu au voit să se refugieze. Impiegaţii de mişcare din staţia Lipnic au primit trupele sovietice cu drapele roşii. Evreii din Chişinău au arborat drapele roşii, manifestând pe stradă şi barând străzile spre gară pentru a nu permite refugierea funcţionarilor români, au ocupat de asemenea localurile instituţiilor; comisarii Pascal Nicolae, Mateescu Constantin, Severin şi Stol au fost executaţi de evrei în stradă.

4. Populaţia refugiată din Basarabia manifestă o adâncă desnădejde, pentru pierderea unor membri de familie şi a avutului lor, mai există refugiaţi necăjiţi.

5. Un grup de muncitori din Galaţi, circa 1500, ce urmau a fi trecuţi în Basarabia pe la Reni, s'au răsvrătit şi au fugit de sub pază, s-au tras focuri de armă, sunt morţi şi răniţi.

6. La Sculeni, Basarabia, la ora 18, au apărut pe malul Prutului 4 tancuri, care au dezarmat un detaşament de lucrători români sub ameninţarea că, dacă nu se restituie lucrurile luate de la locuitorii din Basarabia, vor pătrunde în Moldova.

7. La Iaşi, neliniştea creşte mereu, discutându-se posibilitatea unei treceri a Prutului de către trupele sovietice. O' parte din populaţie, începând cu marii demnitari, au evacuat o parte din bagaje. Funcţionarii Administraţiei Financiare şi Corpul Didactic au fost avertizaţi să-şi facă bagajele pentru evacuare (circa 50 kg), de asemenea la Şcoala Normală de fete din Iaşi, Direcţia Şcoalei a înmânat profesoarelor dosarele cu actele

individuale spre păstrare, scoţându-le astfel din arhiva şcoalei. Toate acestea măresc neliniştea populaţiei.

Şeful Biroului Statistic Militar Iaşi
Lt. Colonel (ss) Ion Palade

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 3–4. Copie.

---

[1] Denumirea codificată neidentificată.

* Instaurată la 10 februarie 1938, dictatura regelui Carol al II-lea a pus capăt vieţii parlamentare şi a dizolvat partidele politice. La un an de la instaurare a fost înfiinţat Frontul Renaşterii Naţionale, ca partid politic unic de guvernământ. Evreii s-au înscris individual în F. R. N. şi nu ca o organizaţie politică.

12

CENZURAT DIN PRESĂ

1 Iulie 1940

„Universul"

TRAGEDIA EVACUĂREI BASARABIEI
Însemnările redactorului nostru pentru Basarabia

De 24 de ore mă găsesc sub cerul Capitalei şi nu mă pot desprinde de visul groaznic, care a fost evacuarea Basarabiei româneşti.

Îmi mângâiu cei trei copilaşi şi nu-mi vine să cred că sunt în viaţă. Ce caută şi la această oră matinală pe peronul Gării de Nord, dormind pe coşul de răchită, singura noastră avere salvată în care soţia a aruncat fără să ştie ce, câtăva rufărie, desperechiate?

Nu. Nu este vis. Este cruda realitate. Sosesc mereu trenuri cu refugiaţi şi din ele coboară fărâme din marea dramă naţională, care a început să se desfăşoare fulgerător, în noaptea de Joi, 27 Iunie.

S'a făcut dimineaţă şi în zadar aştept să bată clopotele catedralei din Chişinău, şi ceasul Primăriei vestind începerea muncii.

În apropiere se aud sughiţuri înecate în lacrimi, se deschid ochişorii copilaşilor privind miraţi forfoteala peronului.

Aveţi rude? Vor copiii lapte?

Întrebări ce măresc durerea, dar aduc mângâerea.

Nu suntem între străini. Nu suntem între străini. Nu se va apropia nimeni pentru a ne suprima viaţa. Nu vedem ţevile revolverelor întinse.

O singură zi şi o noapte ne desparte de clipa în care ne aflam la Chişinău. Atâta doar.

Vestea dureroasă a venit pe neaşteptate şi atât de fulgerător, încât nimeni n'a mai putut să-şi păstreze calmul şi sângele rece.

Joi, la 6 dimineaţa, mă găseam la comandamentul Corpului 3 Armată.

Se anunţase de cu noapte că trupele sovietice vor intra în Capitala Basarabiei la ora 10 în aceiaşi zi. Timp atât de scurt pentru o evacuare totală a elementului românesc.

La ora 7 s'a anunţat oficial: „Trupele sovietice vor intra la ora 2 d.a.".

În oraş nu se mai putea găsi cu uşurinţă nici un fel de mijloc de transport la gară, la o depărtare de 4 klm. de centrul oraşului.

Coloane de refugiaţi, fiecare cu câte o legătură în mână, mame purtând copii în braţe şi târând pe alţii, ochii împăenjeniţi de lacrimi, paşii grăbiţi cu o singură ţintă: gara.

Sufletele sdrobite cu o singură dorinţă: salvarea vieţii.

În grădina publică şi-au făcut apariţia bandele teroriste.

Nucleele comuniste au intrat să înfigă steagurile roşii.

Comandamentul militar desfăşoară patrulele pentru a pune pe goană pe acei cari, înarmaţi, opresc automobilele şi mai ales trăsurile, smulgând bagajele şi poşetele din mâna femeilor.

Cuiburile locale de comunişti, în unanimitate alcătuite din evrei, au ocupat în chip de simpli spectatori centrele şi colţurile străzilor, gata spre a da semnalul începerei devastărilor şi executării fruntaşilor români, cari nu vor mai avea timpul să părăsească oraşul, în momentul intrării trupelor sovietice.

În faţa redacţiei noastre, pe Str. Ştefan cel Mare, un grup de comunişti evrei, arhi-cunoscuţi din atâtea procese răsunătoare, mă aşteaptă să ies din casă.

Unul din ei mi-a făcut „cinstea" să înfigă sub firma „Universului" o cârpă roşie.

La orele 8 fără un sfert, capăt legătura telefonică cu d-l Comandant al Corpului 3 Armată*.

Îi comunic situaţia şi perspectivele unui sfârşit mişelesc a vieţii copiilor mei.

În mai puţin de 10 minute, 12 ostaşi înarmaţi sub comanda unui sergent, ocupă trotuarul din faţa redacţiei.

Înlocuesc cârpa roşie cu stindardul ţării.

Comuniştii, în faţa ţevilor întinse, dispar, spre a pătrunde în curte, de astă dată, prin spatele casei. Este momentul cel mai critic.

Domnul Comandant al Corpului de Armată îmi trimite automobilul personal şi ordinul scris către comandamentul militar al gărei, să'mi înlesnească evacuarea către Bucureşti, cu orice preţ şi cu răspundere personală.

Sergentul are ordinul să nu retragă ostaşii decât în momentul ce ultimul copil a părăsit casa.

O avertizare

Şi, în timp ce automobilul se pune în mişcare pentru a efectua primul transport, cu o parte din familie, doctorul Derevici, comunistul care de curând părăsise Doftana, îmi comunică la telefon că, nu trebue să uit că la 1924 pe vremea revoluţiei dela Tatarbunar[1], comitetul „Tovarăşilor", m'a condamnat la moarte.

„Nu te vom spânzura, vom fi generoşi, îţi vom smulge câte o unghie pe fiecare zi cu cleştele".

Într'adevăr, generozitate comunistă!

Niciodată nu mi'am închipuit'o altfel!

Cele 20 de minute scurse până la reîntoarcerea automobilului mi-au părut o veşnicie.

Îmi iau copiii. Închid casa în care am lăsat tot rodul muncii a 21 de ani.

Salutăm drapelul, soldaţii iau arma pentru onor!

Toate ferestrele caselor evreilor sunt deschise.

Ei privesc fără suflet acest moment înălţător, cel mai înălţător de azi înainte din viaţa copiilor mei.

Şase soldaţi şi sergentul iau loc pe scările automobilului.

Iată-mă pe peronul gării, tixită de lume.

Rapidul pentru Bucureşti, format din 30 de vagoane, este sub presiune şi arhiplin, dela scări până la acoperiş. Câteva mii de oameni vor să pătrundă cu orice preţ în el. Este ceva îngrozitor. Mamele îşi îndeasă copiii prin ferestre. Altele îi strigă disperate pe cei rătăciţi.

Bărbaţii cari se tăvălesc pe jos cu braţele şi picioarele fracturate, cu faţa însângerată, în lupta pentru ocuparea locului salvator.

Svonul că trupele sovietice vor intra la ora 10 dimineaţa, adică peste o oră, persistă, cu toate asigurările autorităţilor că această intrare nu se va produce decât la ora 2 d.a. Nimeni nu vrea să creadă şi toţi vor să scape cu viaţă, să părăsească oraşul cu primul tren.

Acei cari au reuşit să transporte bagaje, mai multe, renunţă la ele. Rămân deasupra baloturilor doar câinii, cari şi-au urmat nechemaţi de nimeni stăpânii.

În toiul acestei disperări, casa mai vinde bilete şi tichete pentru rapid. N'am putut înţelege acest lucru şi nu-l înţeleg nici acum.

Pe linia II-a, altă garnitură de tren personal, pentru Galaţi, cu multe vagoane goale. Nimeni nu vrea să plece cu acest tren cu distanţa prea mare până la Prut, de frica unei eventuale capturări a lui de trupele sovietice, mai ales că Tighina se şi ocupase la ora aceia, înainte de termenul comunicat de Comandamentul rusesc.

Nu-mi rămâne să plec decât cu acest tren dacă vreau să nu-mi văd copiii stâlciţi în picioare sau pierduţi printre lume.

Din oraş vin ştiri dureroase. Devastările au început în partea de sus a oraşului, acolo unde îşi au gospodăriile românii, despărţiţi de ghetou prin Catedrală şi Biserica Sft. Ilie.

Listele întocmite de organizaţiile comuniste, locale, cuprinzând numele românilor basarabeni şi ai celor din regat, destinaţi arestării şi suprimării, au fost împărţite de avocatul Karol Steinberg şi de avocata Etea Diner, tovarăşa de idei a lui Constantinescu Iaşi[2], şi dânsa evreică şi de curând eşită din puşcărie.

Bandele au început devastările pe str. Ion Inculeţ, unde îşi au gospodăriile majoritatea fruntaşilor basarabeni, între cari Ion Pelivan, Gherman Pântea şi alţii.

De acolo au coborât şi, unde au ştiut o casă de român, au pus în funcţiune târnăcoapele, au dat în lături uşile şi au scos în stradă mobila şi lucrurile de valoare.

Automobilele şi camioanele răsleţe au fost oprite, conducătorii înlăturaţi, iar cei ce au opus rezistenţă au fost, pur şi simplu, suprimaţi.

Rezultatul jafului s'a depozitat în locurile indicate de cu vreme, odată cu împărţirea listelor.

Prima devastare în centrul oraşului a fost la marele magazin de coloniale al fraţilor Covalski.

Alte ştiri, necontrolate încă, au anunţat asasinarea unui director de bancă şi sinuciderea altuia.

În această atmosferă de îngrijorare, de revoltă sufletească, personalul de Galaţi s'a pus în mişcare.

Din vagoane, strigătele de „Trăiască România", „Trăiască Basarabia Românească" se amestecă cu hohotele de plâns.

După tren, mai aleargă doi străjeri, rătăciţi de părinţii lor.

Străjerii poartă cocarde tricolore îndoliate.

Mecanicul opreşte trenul şi străjerii sunt smulşi în interior.

Înainte de a intra în prima staţie după Chişinău, coloane groase de fum se ridică jertfitoare către cer. Identificăm baia „Dobromirov". Arde biserica Mazarache, cu trecut istoric românesc.

Comuniştii evrei au inaugurat astfel începutul nefastei lor opere, împotriva lăcaşurilor sfinte. În vagonul de alături stă o femeie îngenunchiată şi rosteşte rugăciuni însoţite de blesteme, împotriva păgânilor încălziţi atâta vreme la sânul generos al neamului.

Despre acest moment, profund de impresionant, află tot trenul. Genunchii cedează singuri. Toţi cădem în ei. Nimeni nu mai poate opri lacrimile.

Doamne Dumnezeule, pedepseşte-i Tu! Numai puterea Ta poate face asemenea minuni! Numai Cerul poate arunca focul pentru nemernicii pângăritori de altare.

Ocroteşte-ne copiii ca să-i salvăm cu viaţă!

Ne vei asculta oare ruga? Iată că ne-am adus aminte de tine. Prea de multă vreme te-am dat uitării.

Sufletul copiilor noştri este neprihănit. Ei n'au nici o vină. Opreşte-i Doamne.

ELEFTERIE NEGEL

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 941, f. 250–254.

---

* Generalul de divizie Vasile Atanasiu.

1 Tatar Bunar (puţul tătăresc), târg în sudul Basarabiei. Aici, în septembrie 1924, terorişti ruşi şi ucraineni instrumentaţi la Moscova şi Kiev şi elemente rusofone locale au organizat o răscoală împotriva autorităţilor româneşti cu scopul de a provoca desprinderea Basarabiei de România.

2 Istoric român, fondator al Partidului Comunist din România. În perioada dintre cele două războaie mondiale a activat într-o serie de organizaţii de stânga.

13

NOTĂ

1 Iulie 1940

Atitudinea evreilor în legătură cu evacuarea teritoriilor cedate

Soroca.

1. În ziua de 28 Iunie a.c., ora 16.30–17, *comuniştii evrei din oraş au ocupat Poliţia şi Primăria,* unde au făcut percheziţii.

La Poliţie a vorbit avocatul evreu Michel Flexor, comunist, care a defăimat autorităţile şi administraţia română.

În acest timp a apărut comisarul ajutor *Murafa Vladimir* şi agentul *Eustaţiu Gabriel,* cari nu avuseseră timp să se refugieze.

Aceştia au fost mai întâi percheziţionaţi şi apoi *puşi cu mîinile în sus în Piaţa Unirii, la statuia Generalului Poetaş, unde au fost împuşcaţi de Michel Flexor.*

2. La ora 17, un autocamion cu tezaurul Administraţiei Financiare Soroca, în valoare de circa 15-18.000.000 lei, a plecat dela Cercul de Recrutare spre Piaţa Unirii, spre a se aproviziona cu benzină, urmând ca apoi să ia pe administratorul financiar *Ion Gheorghiu* şi *Cpt. Georgescu* de la acelaş Cerc de Recrutare, care urmau să conducă transportul.

În Piaţa Unirii, însă, *autocamionul, în care se aflau Locot. Pavelescu Gheorghe, mai mulţi subofiţeri, Vartolomei, Dirigintele Oficiului Poştal şi avocatul Gheorghe Stănescu, a fost oprit de evrei, cari au rupt galoanele*

Locotenentului Pavelescu și ale subofițerilor, în asistența soldaților sovietici.

În fața acestei situații, Locot. Pavelescu și Vartolomei au dat 50–60.000 lei la doi evrei, cari i-au scos din mulțime.

Subofițerul Ene, fugind, a fost împușcat pe la spate.

Avocatul Stănescu a fost dat jos din mașină, de către avocatul evreu Pizarecsky Alexandru și din informații reese că a fost executat.

Autocamionul cu *tezaurul a rămas în mâinile bandelor de evrei.*

3. Din informațiuni rezultă că *au fost asasinați ulterior de evrei administratorul financiar Gheorghiu Ion și Cpt. Georgescu, de la Cercul de Recrutare.*

4. *Maiorul Virtic Gheorghe,* comandantul Legiunei de Jandarmi Soroca și Căpitanul *Ramadan,* tot dela acea legiune, însoțiți de un număr de subofițeri, și căutînd să se refugieze cu o mașină, au fost *opriți de evrei, cari le-au rupt galoanele,* dându-le apoi drumul.

5. După toate acestea, a urmat *o ședință a bandelor teroriste de evrei,* la Prefectura de Județ, în asistența trupelor de ocupație, la care a luat cuvântul învățătorul *Lupașcu Gheorghe,* fost prefect de județ, fost deputat, membru în Sfatul Orășenesc al Organizației F.R.N.

6. *Preoții cari voiau să se refugieze au fost opriți de evrei și întorși înapoi în oraș.*

7. *Petre Sfeclă,* președintele F.R.N. pentru județul Soroca și institutorii *Anoc Alexandru* și *Cuțubal Ioan* au ieșit cu drapelul roșu în întâmpinarea soldaților sovietici și au arborat un drapel mare sovietic la Casa Corpului Didactic.

8. Cu circa jumătate oră înainte de intrarea trupelor sovietice în Soroca, *Florentin Cernăianu,* șeful poliției, întâlnind pe stradă pe avocatul *Petre Hritzcu,* fost președintele F.R.N. Soroca, *Alexandru Anop,* institutor și inspector școlar primar, *Teodor Rusnac,* secretar la F.R.N. județul Soroca, și întrebându-i dacă sunt gata de plecare, aceștia au răspuns că „nu au de ce pleca".

Bălți

1. În stația Bălți a fost împușcat, în ziua de 28 Iunie a.c. un individ de către o persoană necunoscută.

Cadavrul lui a fost expus pe peron, spunându-se că a fost împuşcat de soldaţii români, cu scopul de *a provoca reacţia bandelor de comunişti evrei împotriva populaţiei româneşti.*

2. În timp ce în staţia Bălţi se aflau două garnituri cu trupe româneşti şi funcţionari, *evrei în grupuri se strecurau printre cei aflaţi în garnituri, sfătuind pe soldaţi să depună armele şi să rămână în Basarabia.*

Văzând că metoda persuasiunii nu reuşeşte, a venit un ofiţer sovietic însoţit de trei soldaţi, care ameninţând cu revolverele, au somat pe ofiţerii şi soldaţii români să depună armele, declarând că în caz contrariu vor fi împuşcaţi.

Un evreu a anunţat cu glas tare că cei originari din Basarabia nu au voe să părăsească localitatea.

Majoritatea celor prezenţi, în special funcţionarii basarabeni ce se evacuau, şi-au distrus pe loc toate actele şi numai în acest mod au putut să scape de la controlul individual ce li s'a făcut ulterior.

În urma somaţiilor ofiţerului sovietic, soldaţii români au depus armele după care au fost scoşi din tren, cei identificaţi ca basarabeni şi opriţi pe loc.

Ofiţerii şi soldaţii români au fost suiţi din nou în tren urmând a fi percheziţionaţi de o comisiune care nu a mai venit.

Ulterior li s'a permis să plece din Bălţi, la intervenţia Generalului Manafu şi Pleniceanu.

În staţia Bălţi au rămas armele acestor trupe şi vagoane de muniţie şi artilerie.

Chişinău

1. În ziua de 28 Iunie a.c., la ora 16, a aterizat la Chişinău un grup de 25-30 avioane sovietice.

Imediat, evreii din Chişinău au arborat drapele roşii, pornind manifestaţiuni pe stradă la care se adăugau deţinuţii comunişti eliberaţi din penitenciarul local.

Manifestanţii au barat străzile, nepermiţând accesul spre gară a populaţiei ce se evacua.

Pe tot parcursul, *manifestanţii evrei şi comunişti strigau: „Jos Carol", „Jos Armata Română", „Trăiască Stalin şi Armata Sovietică".*

Poliţiştii cari au vrut să facă ordine, pentru ca populaţia ce se evacua să se poată scurge spre gară, au fost prinşi, iar *comisarii Lascăr Nicolae,*

Mateescu Constantin, Severin şi Stol, au fost executaţi de evrei în stradă prin împuşcare.

2. Pe strada Alexandru cel Bun (Alexandrovskaia) *funcţionarii români cari voiau să meargă spre gară au fost împiedicaţi de o masă compactă de evrei şi ruşi cari ocupau trotuarele ţipând, ameninţând şi aruncând cu pietre.*

Româneşti (Lăpuşna)

La primirea ştirei că Sovietele vor ocupa Basarabia, elevii – în majoritatea evrei – şi părinţii lor cari se aflau la un examen de fine de an, au devenit provocatori, bruscând pe profesori.

Reni

În oraş au fost *incidente grave între evrei şi autorităţile militare.*

Evreii au ieşit cu benzi roşii în mână:

Au fost 15-20 morţi.

Tighina

Evreii comunişti din Tighina au dezarmat şi dezbrăcat pe jandarmi, cărora luându-le uniformele s'au erijat în organe de ordine şi pază, oprind pe cetăţeni să părăsească oraşul.

Cernăuţi

1. Încă înainte de intrarea trupelor sovietice, *populaţia evreiască a devastat bisericile şi a împuşcat pe mulţi dintre capii autorităţilor.*

Printre cei ucişi sunt *şeful gării, un locotenent-colonel comandant de regiment, probabil primarul oraşului şi foarte mulţi poliţişti, precum şi gardieni publici.*

Deţinuţii din închisori au fost eliberaţi de către evreii şi comuniştii locali şi se găseau în fruntea bandelor teroriste.

2. *Evreii comunişti între 15–16 ani au comis acte de barbarie,* dezarmând pe soldaţii români, pe ofiţeri şi pe poliţişti, înfigându-le propriile lor baionete şi arme.

La gară forţau sub ameninţări pe soldaţi să rămână să ia parte la defilare şi să nu plece în România.

Vijniţa

1. Întreaga desordine a fost provocată de evreii comunişti şi ucraineni.

Doctorul evreu *Winer,* şeful Sanatoriului din Vijniţa, nu a dat voie personalului român să părăsească sanatoriul, a rupt steagul românesc, din care a oprit numai fâşia roşie cu care s'a încins peste piept, strigând că a sosit ceasul evreilor.

2. În ziua de 28 Iunie a.c. ora 11, când trupele sovietice au intrat în oraş au fost întâmpinate la podul de peste Ceremuş de către primarul oraşului, evreul *Şatran*, înconjurat de populaţia evreiască, făcând odată cu actul de supunere şi o manifestaţie de simpatie trupelor ruse. De pe drapelele româneşti au fost rupte culorile galben şi albastru şi au lăsat numai culoarea roşie.

3. O bandă, în frunte cu avocatul *Rauferger* au atacat pe perceptor şi pe pretor, obligându-i să-i predea banii din cassa percepţiei.

Galaţi

Un grup de 2.000 basarabeni dintre cari 90% evrei, care aşteptau în gară, sub pază militară, să fie îmbarcaţi spre a pleca, după dorinţa lor, în Basarabia, s'au revoltat că nu li se formează garnitura mai repede şi o parte din ei au încercat să fugă de sub pază.

Somaţi să stea, aceştia au răspuns cu focuri de armă.

Soldaţii au tras în plin, omorând circa 10–12 persoane şi rănind circa 40.

Au fost arestaţi 80 dintre ei de organele Chesturei de Poliţie Galaţi.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 941, f. 53–57. Copie.

14

SUBCENTRUL Nr. 3
1 Iulie 1940
ora 11

RAPORT INFORMATIV TELEFONIC

1. Azi 1 Iulie 1940, ora 9,40, după unele greutăţi şi peripeţii s'a terminat complect scurgerea peste podul de pe Prut, Branişte – Ştefăneşti, a

Brig. de Cav. comandată de Dl. Colonel Postelnicescu. Brig. are lipsă mai mulţi ofiţeri şi trupă şi din materiale.

Această brigadă a fost supusă la cele mai mari greutăţi, şicane şi umiliri din partea autorităţilor sovietice militare, în asociaţie cu bandele de bolşevici şi jidani civili, care în nimic nu au respectat convenţia în legătură cu retragerea trupelor noastre.

Toate aceste greutăţi au avut loc numai graţie faptului că trupele noastre au avut ordin precis a nu trage.

2. Constructorul de telefoane Bârsan Mihail de la Briceni, judeţul Orhei, ne comunică următoarele:

În noaptea de 28/29 Iunie, ora 2, au încercat a trece podul de peste Prut, în punctul Lipcani – Rădăuţi, mai multe tancuri sovietice, trăgând focuri de intimidare. Au răspuns soldaţii noştri şi bolşevicii s'au retras.

Jidanii din Lipcani strigau Trăiască Rusia Sovietică şi Stalin.

La Lipcani bolşevicii au dezarmat şi mai mulţi soldaţi din Regimentul 6 Roşiori, care erau basarabeni şi au rămas în Basarabia. Numai un soldat a căzut. Unitatea respectivă a Regimentului 6 Roşiori a văzut-o trecând Prutul din Basarabia în România.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 5.

15

TELEGRAMĂ
BUJOR[1] - 1.VII.1940

Către
M. St. Major, Secţia 2, B. 1

1) Trupele sovietice au atins pe toată lungimea ei linia de demarcaţie.

2) Se pare că Sovietele manifestă tendinţa de a nu se mulţumi cu ce au ocupat până acum. În rândurile militarilor sovietici se aude vorbindu-se că ei trebue să ajungă cât mai repede la Ploeşti.

În cursul zilei de 1 Iulie, comandantul rus din faţa oraşului Siret a cerut comandantului român predarea oraşului în timp de 24 ore, ameninţând că îl va ocupa cu forţa dacă nu-l predăm de bună voe. Menţionăm că oraşul Siret este la Sud de linia de demarcaţie fixată tot în cursul zilei de azi. Câteva tancuri sovietice din Lipcani au înaintat pe podul Lipcani-Rădăuţi

având intenţia să treacă Prutul la Rădăuţi. Primite cu focuri de arme şi arme automate de unităţile noastre tancurile s'au retras.

Asemenea sonde au de scop să constate reacţiunea ce ar provoca din partea noastră în vederea unei eventuale înaintări peste linia fixată. Tot în legătură cu intenţia ce o atribuim Ruşilor de a nu respecta frontiera fixată prin convenţie, trebue să menţionăm că din indicaţiunile ce avem ar rezulta că dispozitivul lor este în curs de strângere pe cap pe linia noei frontiere.

D-l G-l. Constantinescu, Comand. C. 10 A., mi-a afirmat că şi D-sa are impresia că armata sovietică nu se va ţine de angajamente şi profitând de succesele prea uşoare obţinute până acum, nu ar fi exclus să reia înaintarea peste linia de demarcaţie.

3) Din cauza actelor ostile la cari s'au dat evreii din Bucovina şi Basarabia împotriva militarilor români, toată populaţia românească din teritoriul neocupat şi unii militari, grade inferioare mai ales, execută represalii contra evreilor: sunt bătuţi, aruncaţi jos din trăsuri etc. Asemenea excese ar putea determina o intervenţie a armatei sovietice sub pretext de a menţine ordinea. Se impun urgente măsuri pentru a opri asemenea acte din partea noastră acum.

4) Unităţile române, cari s'au retras din teritoriul ocupat de Ruşi, fac impresia că nu sunt în mână. Disciplina lasă de dorit chiar şi între ofiţeri, se observă o oarecare demoralizare pe feţele lor. Ofiţerii trebuiau să fie mereu în mijlocul trupei, să explice soldaţilor evenimentele cari s'au petrecut, pentru că soldaţii se întreabă de ce nu se trage.

5) Mâine sosesc la Bucureşti.

6) La încheerea acestui raport am surprins o convorbire telefonică a unui post de pândă aerian român, care raporta că un avion străin se îndrepta din regiunea front spre Iaşi. Am încercat să iau legătura cu acel post de pândă însă nu am reuşit.

Maior (s.s.) Bădărău
Nr. 1225 din 1.VII.1940

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 85–86.

---

[1] Denumirea codificată a Corpului 10 armată.

16

2 Iulie 1940

ACŢIUNEA EVREEASCĂ

I. EVREII DIN BASARABIA ŞI BUCOVINA ÎN TIMPUL EVACUĂRII

1. *Comitete Revoluţionare*

La Cernăuţi, comisar al poporului este actualmente evreul Salo Brüll, de profesiune fotograf, primar este evreul Glaubach, ajutor de primar evreul Hitzig, iar prefect este alt evreu, Meer sau Beer.

La Chişinău, sovietul comunal este condus de avocatul evreu Steinberg, originar din Huşi.

La Chilia Nouă s'a format un comitet local condus de evreul dr. Rabinovici, medic primar al oraşului.

Foştii gazetari evrei de la „Adevărul" şi „Dimineaţa" anume Torziman şi Cândea au căpătat funcţiuni importante în Basarabia.

La Soroca, conducătorul acţiunii teroriste a fost evreul Leizer Ghinsberg, gardian public la poliţia locală.

2. *Atentate şi asasinări*

Bandele evreo-comuniste din Chişinău au jefuit pe refugiaţii cari nu aveau posibilitatea să se apere.

În diferite gări evreii comunişti, în grupuri cu drapele roşii, încercau să facă presiuni pentru a determina pe călători să coboare.

În unele cazuri au cedat numai după ce călătorii s'au apărat cu focuri de armă.

La Chişinău, o bandă de comunişti evrei a încercat să linşeze pe studenţii teologi, cari au scăpat numai datorită intervenţiei unui detaşament de jandarmi ce a făcut uz de arme.

Inspectorul financiar Preoţescu şi fostul inspector financiar, pensionar, Pădureanu din Chişinău au fost împuşcaţi.

La Chişinău, listele de executări au fost întocmite de intelectualii comunişti evrei: av. Carol Steinberg, avocata Etea Diner şi dr. Dorevici.

La Chişinău avocatul evreu Steinberg, în fruntea unui grup, a aruncat cu pietre în trupele române cari se retrăgeau.

Perceptorul şi notarul din comuna Ceadâr-Lunga (Tighina) au fost omorâţi.

Preotul Bujacovschi din Tighina a fost împuşcat de teroriştii evrei. Deasemeni şi colonelul Adamovici, fost senator. Şeful postului de jandarmi din Abaclia (Tighina) a fost împuşcat de evrei.

Perceptorul şi agentul de percepţie din comuna Calaglia (Cahul) au fost reţinuţi timp de 9 ore şi condamnaţi la moarte, dar au reuşit să fugă.

Comisarul ajutor Chela Grigore de la poliţia Vâlcov, sunt indicaţiuni că a fost omorât.

În comunele din judeţul Cetatea Albă locuite şi de bulgari, aceştia au făcut cauză comună cu comuniştii evrei prilejuind incidente sângeroase.

În Cazaclia şi Ceadâr-Lunga au fost omorâţi notari, preoţi şi poliţişti.

La Reni au fost incidente grave între evreii care împuşcaseră 2 marinari români şi autorităţile militare româneşti. Evreii purtau brasarde roşii. Au fost împuşcaţi 15–20 terorişti evrei comunişti.

În judeţul Cetatea Albă bandele comuniste evreeşti au schingiuit preoţi, le-au ars bărbile cu ţigări, au devastat bisericile.

La Cernăuţi un grup de evrei a asaltat şi lovit cu pietre două autocare în care se aflau soldaţi; evreii au cedat numai când aceştia au făcut uz de arme.

Faţă de toate aceste erori comise exclusiv de către evreii basarabeni, se observă o adâncă indignare a populaţiei româneşti care în unele cazuri nu-şi poate stăpâni sentimentul de revoltă.

Astfel, în ziua de 1 Iulie a.c., la ora 18,35, din trenul personal Teiuş-Arad, în care se aflau un mare număr de soldaţi şi ofiţeri ce veneau dinspre Cernăuţi, au fost aruncaţi din tren în timpul mersului, între gările Teiuş – Alba Iulia, trei evrei care călătoreau în acest tren, dintre care unul din cauza rănilor primite în timpul busculadei şi din cauza căderii din tren, probabil că a murit.

Până în prezent nu s'a putut încă verifica.

Militarii susmenţionaţi erau foarte revoltaţi contra evreilor, fiind hotărâţi a linşa orice evreu ar întâlni în cale, întrucât asistaseră la agresiunea evreilor împotriva ofiţerilor şi soldaţilor români pe linia Cernăuţi – Dorneşti, cu care ocazie se afirmă că ar fi fost omorât un ofiţer superior şi răniţi mai mulţi ofiţeri şi soldaţi români.

Tot în ziua de 1 Iulie a.c. la ora 18,30, la Bârlad, un grup de militari a împuşcat mortal pe evreul Poise Leib Goldstein, comerciant din acel oraş. Numitul a fost transportat la spitalul local în stare de comă.

3. *Propaganda antinaţională*

Încă înainte de retragerea autorităţilor româneşti s'au constituit de către evreii comunişti locali comitete orăşeneşti care, pe lângă faptul că au organizat primirea trupelor sovietice cu flori şi pavoazări cu drapele roşii, s'au dedat la manifestaţiuni ostile împotriva autorităţilor în retragere patronând şi îndrumând, în acelaşi timp, acţiunea teroristă.

Conform instrucţiunilor acestor comitete, imediat ce s'a aflat de hotărârea Consiliului de Coroană, evreii au înlocuit în grabă firmele româneşti cu altele ruseşti.

Cu ocazia trecerii trupelor române prin sate, oraşe şi gări, evreii manifestau ostil în unele cazuri aruncând cu pietre.

În exodul lor refugiaţii au avut de întâmpinat vexaţiuni, umilinţi şi lovituri, iar în unele cazuri au trebuit să lase în urmă morţi, numai datorită comuniştilor evrei, cari înafară de acestea i-au devalizat de puţinele lucruri cu care mai scăpaseră.

Pe de altă parte, pentru a împiedica retragerea populaţiei româneşti, evreii distrugeau vehiculele cu cari se retrăgeau românii, iar în unele cazuri au încercat să incendieze traversele de cale ferată pentru a provoca deraieri.

Înşişi copii evrei, dintre unii chiar străjeri, aşteptau în gări trenurile refugiaţilor pentru a-i injuria şi a le arunca cu pietre şi orice obiecte ce le cădeau la îndemână, creind o impresie dintre cele mai oribile.

De asemenea, refugiaţii basarabeni comentează faptul că împreună cu românii de peste Prut, cari se retrăgeau în interiorul ţării, sosesc grupuri de tineri evrei originari din Basarabia.

Aceşti tineri evrei au fost observaţi de refugiaţii români că au atitudine de veselie şi satisfacţie, ceea ce nu ar cadra cu situaţia celui ce îşi părăseşte avutul, cât de modest, familia şi mediul în care a trăit.

De asemeni, refugiaţii români afirmă a fi observat la aceşti tineri evrei că posedă valută forte, dolari şi lire sterline, cari nu ar putea fi justificată nici de ocupaţiile şi nici de veniturile lor normale, după cum nu ar fi necesară într'un caz de exod normal când nevoile şi le-ar putea satisface prin lei.

Considerând şi faptul că actualmente mişcarea populaţiei evreeşti basarabene este înspre Basarabia, nicidecum în sensul părăsirii acestei provincii, cercurile menţionate formulează presupunerea că aceşti tineri

basarabeni au de îndeplinit în ţara noastră misiuni contra ordinei publice şi siguranţei statului.

II. *EVREII DIN RESTUL ŢĂRII*

Comunicarea vestei acceptării notei ultimative sovietice a avut ca efect o bruscă schimbare de atitudine în totalitatea cercurilor evreeşti.

Părăsind teama şi atitudinea de rezervă manifestate până atunci datorită măsurilor cu caracter naţionalist luate în cadrul noii organizaţii politice de stat, aceste cercuri au adoptat spontan o atitudine de accentuată veselie manifestată îndeosebi prin comentarii sgomotoase în grupuri numeroase pe străzi şi în localuri publice, asupra evenimentelor în curs de desfăşurare, din care nu au fost excluse aprecieri jicnitoare la adresa ţării noastre, a conducătorilor statului, a armatei şi a tot ce este românesc şi în acelaşi timp o vie simpatie pentru acţiunea sovietelor, precum şi atitudini sfidătoare adoptate faţă de cetăţenii români.

Acestei veselii i-a corespuns o altă serie de manifestări exprimând neîndoios brusca, dar puţin justificata, simpatie a evreilor faţă de comunism, soviete şi Armata Roşie.

Astfel, cu acest prilej, în toate casele evreeşti, având aparate de radio-recepţie, s'au ascultat posturile emiţătoare sovietice, neomiţându-se să se deschidă larg ferestrele, îndeosebi, în timpul când acestea transmiteau „Internaţionala“, care apoi a fost cu insistenţă îngânată de către ascultători.

S'a început apoi răspândirea discretă a fotografiilor lui Stalin şi a celorlalţi conducători sovietici, precum şi confecţionarea de steaguri roşii.

Cu prilejul ultimelor examene, studenţii evrei de la Politehnică au devenit provocatori faţă de colegii lor creştini.

Tuturor acestora li s'a adăugat o întreagă serie de svonuri colportate cu insistenţă în toate straturile sociale, după care se încerca să se arate că acţiunea Sovietelor nu este limitată şi că în scurt timp Armata Roşie, depăşind limitele indicate, va ocupa diverse regiuni din ţară.

În acest sens, evreii cunoscuţi ca având legături cu mişcarea comunistă, discută că tendinţa reală a Uniunii Sovietice este de a extinde revoluţia în primul rând în Balcani, unde cadrele sunt pregătite dinainte şi unde se aştepta numai prilejul.

Ocuparea Basarabiei şi Nordului Bucovinei – discută cercurile comuniştilor evrei – *constituie* o primă etapă pentru înfăptuirea planului sovietic care actualmente urmăreşte cu perseverenţă să exploateze orice eveniment şi prin svonuri, abil lansate sau prin deformarea realităţilor, să

creeze o stare generalizată de nemulţumiri, iar la un moment dat să găsească pretextul pentru o intervenţie a armatelor roşii în ţara noastră, care să sprijine şi să fie paralelă cu declanşarea revoluţiei comuniste în România.

Ca şi la Bucureşti, în provincie şi îndeosebi la Timişoara, populaţia evreiască locală, la aflarea vestei şi-a manifestat satisfacţia prin aceleaşi gesturi şi manifestări.

După răspândirea însă în opinia publică a ştirilor privind jaful şi acţiunea teroristă întreprinsă de evrei la intrarea trupelor sovietice în provinciile ocupate, veselia ce cuprinsese cercurile semite din Capitală şi provincie dispărând, a făcut loc unei acute îngrijorări faţă de perspectivele unor ample represiuni ce se presupunea că urmează a se întreprinde ca urmare a terorismului la care s'au dedat coreligionarii lor din Basarabia şi Bucovina.

Sesizând indignarea ce a cuprins întreaga suflare românească la aflarea celor petrecute în Basarabia şi Bucovina, conducătorii evreimei, în frunte cu dr. Filderman şi Şef Rabinul Alexandru Şafran, au recomandat expres coreligionarilor lor, prin intermediul comunităţilor, să se abţină de la orice manifestare ce ar putea creia incidente cu populaţia românească.

S'a insistat în acest sens, asupra necesităţii ca evreii să se abţină în timpul liber de a circula pe străzi, şi, stând în case, să evite orice contact cu populaţia autohtonă.

Urmând sfaturile primite, evreii s'au menţinut în ultimele două zile de la orice manifestaţii publice, luând în acelaş timp măsuri pentru a evita sau a reduce din efectele unor eventuale devastări.

În acest sens, evreii, atât cei din Capitală cât şi cei din provincie, s'au retras din timp în cadrul cercurilor lor, negustorii şi-au închis magazinele stingând luminile şi trăgând obloanele, iar diversele instituţii şi-au întărit paza prin posturi de alarmă şi grupe de tineri sionişti.

Răspândindu-se ştirea că autorităţile române ar studia modalitatea întreprinderii unui recensământ al evreilor originari din Basarabia şi Bucovina, aflaţi în alte provincii, în vederea expedierii lor în localităţile de origină, cei vizaţi şi-au făcut pregătirile de plecare, lichidându-şi în grabă întreprinderile, şi în numeroase cazuri părăsind singuri localităţile unde îşi aveau sediul pentru a se duce în provinciile ocupate.

Teama de eventuale represiuni, precum şi propaganda întreprinsă de evreii basarabeni de a imita gestul lor au creiat, îndeosebi în rândurile

evreilor aparţinând micii burghezii, un pronunţat curent de emigrare în provinciile ocupate.

Această acţiune îşi găseşte în plus aprobarea unora dintre cercurile conducătoare evreieşti, în frunte cu dr. Filderman, Şef Rabinul dr. Şafran şi scriitorul Horia Carp, cari întrevăd astfel posibilitatea descongestionării teritoriului ţării noastre de un important număr de evrei ceea ce speră să aducă, într'o oarecare măsură, o ameliorare, cel puţin temporară, a problemei evreeşti din România.

În schimb se constată opoziţia manifestată de către cercurile evreeşti sioniste socialiste, cari militează pentru emigrarea evreilor în Palestina.

Deşi cuprinşi de panică, o bună parte de evrei continuă să păstreze, fără a-şi exterioriza însă prea mult sentimentele, o atitudine ostilă ţării noastre, manifestată îndeosebi prin lansarea de svonuri privind o eventuală agravare a actualei situaţii a ţării noastre, precum şi în viaţa economică, printr-o categorică abţinere dela îndeplinirea oricăror operaţiuni comerciale şi de credit.

În afară de acestea, se constată că evreii au refuzat în ultimele zile de a-şi achita obligaţiunile ce au faţă de fisc, încercând prin aceasta să creeze dificultăţi statului după sistemul practicat în timpul guvernării Goga-Cuza.

Excepţie făcând de la atitudinea generală manifestată de evrei în actualele împrejurări membrii cercului „Mutualitatea", cu sediul în str. Spătarului nr. 15, critică cu asprime acţiunea teroristă întreprinsă de coreligionarii lor în Basarabia şi sunt decişi să participe, cu maximum de mijloace, la acţiunea de ajutorare a refugiaţilor.

Explicaţia acestei atitudini constă în aceia că membrii acestui cerc sunt în majoritate bine situaţi materialiceşte şi în totalitatea lor se recrutează dintre evreii refugiaţi din U.R.S.S., cari au avut de suferit de pe urma instaurării regimului bolşevic în acest stat.

III. *TRECEREA ÎN TERITORIUL OCUPAT DE SOVIETE*

Acţiunea trupelor sovietice în Basarabia şi Bucovina a avut ca urmare o emigrare a numeroşi evrei basarabeni din capitală către aceste provincii.

Se constată că totalitatea celor ce pregătesc plecarea din Capitală, se recrutează din meseriaşi, mici comercianţi, misiţi şi unii studenţi, lipsiţi în general de o situaţie materială mai bună.

Deasemeni, încearcă să părăsească ţara şi o serie de liber profesionişti, intelectuali, majoritatea dintre aceia, cari au fost excluşi de la

exercitarea profesiunilor lor din diverse motive, sau cari au fost decăzuţi din drepturile de cetăţenie. Motivul care îi determină pe aceşti evrei să părăsească ţara noastră îl constituie în majoritatea cazurilor credinţa abil susţinută de propaganda comunistă că sub regimul sovietic vor reuşi să-şi creeze situaţii mai înfloritoare decât cele avute în România, nemaifiind totodată nici obiectul presupuselor represiuni antisemite.

Tendinţa de emigrare a acestor evrei, în general încurajaţi de coreligionarii lor originari din Basarabia este însă în parte combătută de către evreii originari din Vechiul Regat, ca şi de cei bine situaţi materialiceşte, cari speră încă într'o ameliorare a situaţiei lor în ţara noastră.

În general, cadenţa trecerilor în Basarabia este în medie de aproximativ 10.000 persoane pe zi.

Printre cei care şi-au manifestat intenţia de a trece în Basarabia sunt şi următorii:

Zimcenko – Bucureşti, Cal. Moşilor 130 (la general medic Marosin);

S. Fernagi – Galaţi, str. Egalităţii 11;

Horevici – Galaţi, str. Pas Mercur (la Iunius Jean).

De asemenea, *Kratzman Raia,* dactilografă la biroul de presă „Luvru“ din Capitală, reprezentantul sovietic din ţara noastră al publicaţiunilor, domiciliată în Bucureşti, str. Poenaru Bordea 18 şi-a manifestat intenţia de a pleca la Cetatea Albă, unde îşi are părinţii.

De la biroul „Luvru“ a mai plecat în Basarabia, de unde este originară, şi funcţionara *Steinberg D. Fania.*

Printre cei cari au trecut în Basarabia este fostul senator evreu din Tighina, *Moise Zipstein,* care în ultimul timp domicilia în Capitală, unde conducea o tipografie.

Deasemenea, se înregistrează plecarea din Bucureşti spre Basarabia şi Bucovina a unui număr de 70–80 studenţi evrei de la Căminul Studenţilor Evrei Schuller din Capitală, cunoscut focar de propagandă comunistă.

Este de relevat că faţă de eventualitatea de a rămâne lipsită de cadre, cari în bună parte şi peste aproape tot cuprinsul ţării se recrutează din evreii basarabeni, Partidul Comunist din România a dat ordine severe în sensul ca membrii cari, fără autorizaţia conducerii partidului, vor părăsi localităţile unde au însărcinări, vor fi socotiţi trădători.

 Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond. 948, dosar nr. 155, f. 162–172. Copie.

17

BIROUL STATISTIC MILITAR 2 Iulie 1940, ora 19
BUCUREŞTI

RAPORT CONTRAINFORMATIV Nr. 4

1) *Evacuarea Basarabiei*

a) Dr. Constantinescu, fost medic primar al oraşului Cernăuţi, refugiat, declară următoarele:

Ucrainienii au avut o atitudine foarte corectă faţă de populaţia românească care se refugia, atât în Cernăuţi, cât şi la sate, oferind refugiaţilor alimente gratuite. Mulţi ucrainieni s'au refugiat de asemenea.

Atitudinea evreilor a fost atât de neomenoasă încât a revoltat chiar pe şefii trupelor de ocupaţie, cari au dat ordonanţe, prin care se atrăgea atenţiunea că se vor sancţiona cu moartea jafurile şi crimele.

Preotul bisericii catolice din Cernăuţi a fost împuşcat de evrei. Racoci, directorul penitenciarului Cernăuţi, a fost împuşcat de către deţinuţii comunşti eliberaţi.

b) Doi controlori de la C.F.R., care călătoreau cu rapidul Galaţi-Bucureşti, au afirmat că, comisarul Simionescu din Basarabeasca ar fi fost împuşcat de un subaltern al său anume Tiplica, telefonist.

c) Un controlor de la C.F.R. a spus că cerând la telefon staţia C.F.R. Reni i s'a răspuns de către magazionerul Muşat că el este acum preşedintele sovietului din acea localitate şi numai el pune la dispoziţie vagoane. Controlorul, ducându-se spre staţie, l-a văzut pe Muşat, pe peron, înconjurat de personalul inferior şi mai multe alte persoane.

d) Şeful Postului de jandarmi din Bugaz a fost văzut cu mâinile arse de apa feartă pe care doi jandarmi subalterni, dintre care unul de origină bulgară, au aruncat-o asupra sa.

e) Pe unul din şlepurile N.F.R. sosite în ziua de 30 Iunie a.c. la Galaţi, venind de la Ismail cu militari, a fost adus soldatul Diaconu Ion, originar din comuna Cobăeşti-Lăpuşna, din Regimentul 28 Infanterie, care a fost împuşcat în picior de camarazii săi pentru faptul că îmbrăcându-se în civil, a dezertat şi, asociindu-se cu bandele comuniste, au atacat trupa

Regimentului 28 Infanterie, în timp ce se afla pe cheiul portului Ismail. Cu această ocazie au mai fost împuşcaţi şi alţi comunişti.

Soldatul se află internat în spitalul comunal din Brăila, urmând a fi cercetat de autorităţile militare.

f) O refugiată din Ismail declară următoarele:

– Învăţătorul Savitzki, căzut de trei ori la examenul de admitere şi intrat ulterior ca funcţionar în poliţia Ismail, a afirmat că la retragerea românilor, el va conduce teroarea contra lor.

– D-ra Galiveski, profesoară la Liceul de fete din Ismail, cari e soră căsătorită cu un General român al cărui nume nu-l cunoaştem, îşi manifestă sgomotos bucuria pentru venirea bolşevicilor.

– Fiul avocatului regăţean Popovici, din Ismail, concentrat în prezent cu gradul de căpitan, înainte de retragerea românilor, a arborat steaguri roşii la liceul al cărui elev este, la Prefectură şi Primărie, iar pe un Plutonier român dela Manutanţă, a cărui familie se refugiase, l-a împuşcat fără motiv.

– În portul Ismail se adunase mase compacte de ţărani din suburbiile oraşului, înarmate cu coase, ciomage şi topoare.

g) Locuitorii Bălan Gheorghe şi Coţofan Nicoale, originari din judeţul Ialomiţa, cari au plecat cu ultimul tren de refugiaţi din Cernăuţi, spun că înainte chiar de intrarea trupelor sovietice, comuniştii din acel oraş – în majoritate evrei – opreau maşinile, autobuzele şi căruţele cu refugiaţi, pe care după ce-i maltratau le luau vehicolele strigându-le: „ne furaţi averea, sunt ale noastre". O Doamnă care se refugia într'un automobil, opunându-se, a fost lovită cu cuţitul de un comunist. Nu se ştie starea ei.

h) Refugiatul Molnicov Otto, agent de control al Ministerului de finanţe, din Văscăuţi – Bucovina, originar din Cernăuţi, declară:

– La Ştefăneşti, Jud. Cernăuţi, trupele sovietice au arestat un Maior român de Grăniceri, pe care l'au surprins în biroul său şi l'au torturat pentru a lua informaţiuni militare.

– În comuna Bărbăeşti, Jud. Storojineţ, elementele înaintate ale trupelor sovietice au împuşcat pe Şeful de Post cu trei Jandarmi români, care refuzaseră să predea armele.

– Reg. 54 Inf., care se afla în Nordul Bucovinei, a fost capturat şi dezarmat. Pe ofiţeri după ce îi desbrăca şi îi maltrata, îi menţinea arestaţi, iar pe soldaţii români, după ce i-a desarmat, i-a lăsat liberi.

– Un comisar ajutor dela poliţia Văscăuţi a fost surprins şi luat de bolşevici.

– Ajutorul de Primar al oraşului Cernăuţi a fost împuşcat de trupele sovietice.

– Fotograful Brull, evreu din Cernăuţi, s'a instituit Comisar al Poporului în acel oraş, având ca ajutor pe evreul Herdan.

i) Refugiatul Braicu Ioan, originar din Gorj, pensionar militar stabilit în Soroca, declară că Inspectorul Financiar, Preoţescu, şi fostul Inspector Financiar pensionar, Pădureanu, au fost împuşcaţi de evreii din Chişinău.

j) În sovietul comunal comunist din Chişinău, condus de avocatul Steinberg, originar din Huşi, au intrat Bivol Nicolae Lupaşcu, funcţionar la Banca Basarabiei şi Pojogea.

Steinberg a organizat teroarea contra românilor cu puşcăriaşii eliberaţi şi tineretul evreu.

– preotul Bujacovschi, fost consilier eparhial şi alţi preoţi au fost executaţi.

– Crucile dela Biserici şi Statuile Regelui Ferdinand şi Ştefan cel Mare au fost distruse.

– La Tighina a fost împuşcat senatorul colonel Adamovici.

k) Refugiatul Condurachi din Bârlad, aflat la fratele său, şeful postului Jand. din Abaclia, Tighina, a declarat că a fost de faţă când un grup de trei evrei l'a împuşcat pe fratele său.

2) *Chestia evreească*

a) Doctorul Filderman, în unire cu rabinul Şafran, a trimis în ziua de 30 Iunie, prin curier tuturor comunităţilor evreeşti din ţară consemnul ca timp de 5–6 zile nici un evreu fără ocupaţie, precum şi copiii de ori ce vârstă să nu fie văzuţi pe stradă. Cei ce lucrează în magazine şi birouri să evite ori ce provocări, iar magazinele cu vitrine mari să fie oblonite după ora închiderii.

b) În rândurile evreilor din Câmpina se observă un sentiment de teamă şi consternare, întrucât toţi se aşteaptă la represalii din partea populaţiei româneşti, faţă de faptele coreligionarilor lor din Basarabia şi Bucovina.

La cercurile negustorilor români se discută cu insistenţă asupra modalităţilor pentru a se realiza boicotarea magazinelor evreeşti.

c) Evreul Iosif Schwartzman, ceasornicar din Câmpina, în ziua de 20 Iunie, s'a exprimat faţă de doi negustori români, că acum România este

nevoită să aibă un guvern simpatizat de Rusia. A fost înaintat Tribunalului Militar.

d) Instituţiile evreeşti din Ploeşti sunt păzite de detaşamente ale tinerilor sionişti; paza are maimult rolul de alarmă.

e) În seara zilei de 29 Iunie, comercianţii evrei din Ploeşti au tras obloanele la vitrine şi au stins luminile.

Directorul Rafinăriei Unirea, Mastersohn Sam Thomas, şi'a făcut bagajele, având în permanenţă o maşină pregătită pentru drum lung. Obiectele mai uşoare precum şi banii şi giuvaerurile le'a şi expediat deja.

3) *Informaţiuni diverse* .

a) Doctorul Depner din Braşov în cursul săptămânii expirate a fost la Bucureşti, a vorbit cu Fabricius[1] care i'a spus: Ocuparea Basarabiei şi Nordului Bucovinei de către soviete s'a făcut cu asentimentul Germaniei.

Ruşii au cerut frontieră comună cu Bulgaria în Dobrogea însă Germanii s'au opus.

Bulgarii vor obţine tot cu asentimentul Germaniei, Cadrilaterul, iar Ungariei i se va da o fâşie din teritoriu, începând dela Chişinău-Criş, Jud. Arad, care să treacă prin Salonta, străbătând Jud. Bihor, până la 10 km. în faţa localităţii Ciucea, de unde apoi, ridicându-se spre Nord, să cuprindă Şimleul Silvaniei, localitatea Seini şi până la Halmeu.

Ducele Musolini nu'i mai susţine cu tărie pe Unguri, astfel că Germania a putut cade de acord cu Italia pentru a se face această minimă rectificare de frontieră în favoarea Ungariei.

Dunărea va deveni fluviu German, iar cei doi conducători, Hitler şi Musolini, au hotărât ca Europa centrală să devină spaţiul Vital al Germaniei. Germania intenţionează să creieze mai târziu Statul Ucrainean, care să cuprindă pe lângă Ucraina, deţinută actualmente de soviete, părţile Nordice ale Bucovinei şi Galiţia.

În realizarea acestui proect, o parte din Basarabia va reveni României.

Ciocnirile, ce eventual s'ar putea să se producă între Unguri şi Români, nu vor fi de lungă durată, întrucât puterile axei vor obliga românii să demilitarizeze zona indicată mai sus pentru a fi cedată Ungariei.

Din cauza răului tratament aplicat minorităţii germane din Ungaria, Germania este foarte supărată şi dacă de hatârul lui Musolini acceptă concesiunile teritoriale în favoarea ei, mai târziu Germania se va răfui cu Ungaria a cărei soartă este pecetluită.

Saşii sunt ostili pretenţiunilor Ungariei asupra Ardealului şi chiar în intimitate afirmă că ungurii nu vor mai ajunge nici odată să stăpânească Ardealul.

b) În oraşul Turtucaia, svonul că bulgarii ar fi atacat posturile de grăniceri şi că înaintează spre oraş a produs panică ceiace a determinat pe şeful poliţiei ca împreună cu personalul său să-şi transporte bagajele peste Dunăre; s'au mai evacuat şi următorii: Preoţii Manoliu, Ghe. Dumitrescu şi Suzeanu, revizorul şcolar Vasile, agentul technic Capmare, controlorii Popescu Satmar şi Tonciu, precum şi întregul corp didactic al oraşului.

Căpitanul Gheorghiu, comandantul Grănicerilor, văzând că panica ia proporţii, a interzis transportul de bagaje.

c) În cercurile englezilor şi francezilor dela Câmpina şi Ploeşti se observă o vie îngrijorare faţă de urmările ce ar putea avea asupra lor situaţia actuală internă.

d) La Buzău a dezertat un soldat basarabean, ordonanţă la un căpitan şi un soldat jandarm.

4) *Informaţiuni din Bulgaria*

a) În dimineaţa zilei de 1 Iulie, în oraşul Şiştov au sosit 12 convoiuri de trenuri cu trupe, cari au debarcat şi au fost băgate în cazărmi şi locuinţe particulare; se pare că aceste convoiuri vor continua.

b) În Bulgaria este deplină linişte şi nici un fapt nu dovedeşte că bulgarii ar intenţiona să atace România. Orice manifestaţii au încetat, iar locuitorii par liniştiţi.

Cei care au fost chemaţi în ultimul timp la concentrare erau dintre cei care rămăseseră cu instrucţia nefăcută, iar în prezent chemările de oameni au fost sistate şi nici mişcări de trupe nu se mai fac.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 174–178. Copie.

---

[1] Dr. Wilhelm Fabricius, ministru plenipotenţiar al Germaniei la Bucureşti (aprilie 1936 – decembrie 1940).

18

TELEGRAMA
CĂTRE
MARELE STAT MAJOR, SECŢIA II-A

Fr. Graniţa[1] – 140

RAPORT CONTRAINFORMATIV

1) Trupele obosite din cauza marşurilor.

2) Exodul şi triajul refugiaţilor a scăzut simţitor.

3) Se constată mai multă organizare la trupele ce trec Vest Prut. Tendinţa de a veni cu armamentul intact.

4) Populaţia, în special evreii din Basarabia continuă a ataca fracţiuni izolate la adăpostul trupelor ruseşti.

5) Au fost ostaşi români care după plecarea din rânduri a basarabenilor în dorinţa de a nu lăsa în special material automat, au adus în spate 3–5 puşti mitraliere.

6) Ostaşii care au răzleţit rătăcesc prin Moldova între Prut şi Siret; trebuiesc recuperaţi.

7) În general armata şi populaţia evacuată din Basarabia îşi manifestă revolta contra evreilor. Nu sunt excluse manifestări antisemite mai grave din partea armatei.

8) La Sculeni trupele sovietice care au dezarmat unele detaşamente ameninţă că dacă nu se restituie obiectele rechiziţionate dela cetăţenii basarabeni vor trece în Moldova. Evreii ce trec în Basarabia amplifică unele restricţii ce li s'au făcut, înrăutăţind relaţiile româno-ruse şi rezolvarea evacuării.

D.O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
Colonel Eftimiu

Nr. 21 417 din 2 Iulie 1940

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155,f. 73–74.

---

[1] Denumirea codificată a Armatei 4.

19

3 Iulie 1940

TELEGRAMA No. 11307

GORUN[1]

Către M. St. M., Secţia II-a

Am onoare a raporta următoarele:

Lt. col. Borş Gheorghe, fost Inspector P.P. la Bălţi, în călătoria ce a făcut cu C.F., pe parcursul Iaşi–Bacău, în ziua de 1 iulie, a observat la toţi ostaşii o stare de spirit foarte agitată contra evreilor, stare de spirit care a dat naştere la acte de agresiune ce au degenerat în bătăi şi chiar omoruri, astfel:

1) În staţia Cucuteni, un evreu în haine militare a fost surprins când a scos un revolver din buzunar cu intenţia probabilă [de a trage] într'un general ce se afla pe scara unui tren în trecere. Evreul a fost dezarmat de serg. Paveleanu din Reg. 6 Vânători şi apoi bătut şi străpuns cu baioneta de mai mulţi ostaşi. În această staţie alţi 2 evrei au fost aruncaţi din tren trăgându-se asupra lor.

2) În staţia Târgul Frumos, un alt evreu găsit cu un revolver şi o grenadă în buzunar a fost dezarmat şi apoi omorât. Evreul era medic în Târgu Frumos.

3) În staţia Bacău 2 evrei au fost bătuţi şi predaţi poliţiei gărei.

4) Deasemenea, s'a constatat în gările Cucuteni şi Podul Iloaei şi alte gări, noduri de cale ferată, că soldaţii ce caută unităţile dislocate din Basarabia şi Bucovina sunt lăsaţi să staţioneze în gări, discutând între ei şi cu civili situaţia actuală. Din atitudinea şi discuţiile auzite între ostaşi s'a desprins hotărârea acestora de a se răsbuna pe evrei din cauza exceselor connaţionalilor lor din Bucovina şi Basarabia. Pentru a preveni asemenea acte şi a preîntâmpina chiar eventuale mişcări, comandamentul Gorun a luat următoarele măsuri: În toate gările, noduri de comunicaţie să se înfiinţeze imediat birouri de informaţii care să îndrumeze toţi ostaşii ce nu-şi găsesc unităţile.

Gărzile militare din gări să fie imediat întărite şi comandate de un ofiţer activ din garnizoana cea mai apropiată. Fiecare tren de persoane sau accelerat să fie însoţit de o gardă comandată de un Subofiţer care va face poliţie în tren la oprirea în staţii.

Comandantul Gorun | Şef de stat major
General de Armată Adj. C. Ilasievici | G-l Tătăranu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 125.

---

[1] Denumirea codificată a Grupului de armate nr. 1.

20

TELEGRAMA
Granița[1], 346, 3, 14

Atitudinea ostilă a populației evreești, care se manifestă tot mai accentuat în special în zona Prutului, face ca centrele populate de această minoritate să consitute un focar comunist foarte periculos în dispozitivul armatei. Situația operativă actuală impunând măsuri imediate de înlăturarea acestui pericol, armata a luat următoarele măsuri:

Evreii din Fălciu târg și Drănceni târg, Județul Fălciu, cari doresc,să fie trecuți imediat în Basarabia, cei cari nu doresc, însă, sunt semnalați ca agitatori, să fie internați provizoriu în zona Vidra, Județul Putna; s'a dat ordin Reg. 3 Jandarmi să organizeze o regiune de internare provizorie în acea zonă.

COMANDANTUL GRANIȚEI
GENERAL DE CORP DE ARMATĂ
N. Ciupercă

Nr. 21473 din 3 Iulie 1940

■ Arhiva Ministerului Apărării Naținale, fond 948, dosar nr. 155, f. 155.

---

[1] Denumirea codificată a Armatei 4.

21

TELEGRAMA
BRUMAR
către
MARELE STAT MAJOR, Secția 2-a
Brumar, 87, 2.7.1940 ora 10,30

RAPORT INFORMATIV No. 1814
din 3 Iulie 1940

1) Eri, 2.7.1940, la 15, în gara Scânteia, doi soldați evrei au fost bătuți de către militari și aruncați pe fereastră, din tren, fără a li se cauza răni grave.

2) Un convoiu de 35–40 căruțe cu soldați din Reg-tul 3 Grăniceri, trecând prin satul Săuceni – Botoșani, s'au dedat la dezordini, căutând evrei spre a-i molesta. Prin intervențiile jandarmilor lucrurile s'au liniștit.

3) În zilele de 1 și 2.7.1940 pe distanța Verești–Pașcani au fost aruncați din tren 14 evrei.

4) Un vagon cu refugiați evrei pentru Basarabia, atașat la trenul București–Iași din seara de 2.7.1940 a fost atacat cu focuri de armă dintr'un vagon alăturat, între stațiile Vaslui–Bălteni. 3 morți și 6 răniți.

5) La sosirea în Iași a unui vagon cu evrei ce veneau dinspre Galați, eri 2.7.1940, ora 16, aceștia au început să strige că au fost bătuți de civili între stațiile Vaslui–Grajduri și Bârnova, creind alarmă.

6) Urmare la raportul informativ No. 1783 din 1.7.1940.

Cu ocazia agresiunei produsă la Dorohoi, Regimentul 4 Jandarmi informează că sunt 53 morți și 6 răniți.

ȘEFUL BIROULUI STAT. MIL. IAȘI,
LT. COLONEL (ss) Palade

Transmisă Brumar de Ofițerul Danțos 3.7.1940.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fond 948, dosar nr. 155, f. 207. Copie

22

Din: „Pesti Ujság“
3 Iulie 1940
Budapesta

PRESA ITALIANĂ CONDAMNĂ UNELTIRILE EVREILOR DIN ROMÂNIA

Iulie 1940

Roma. Interesul ziarelor italiene față de evenimentele din România a mai scăzut luni. Ziarele fac cunoscute comunicatele oficiale ale guvernelor român și sovietic în legătură cu evenimentele din Basarabia și Bucovina. Știrile referitoare la conflictul dinte autoritățile românești și jidovime au produs mare vâlvă la Roma.

Ziarele italiene accentuează că *Evreii au provocat incidente sângeroase prin atitudinea lor provocatoare.*

După corespondentul din Bucureşti al ziarului „Giornale d'Italia", populaţia românească primeşte ştirile cu oarecare calm, însă Evreii nu-şi pot păstra sângele rece.

„Giornale d'Italia" vorbeşte despre atitudinea Evreilor din România, care îndemnaţi de cei din Londra, doresc a provoca un războiu civil. Planul sioniştilor din Londra însă nu a reuşit, şi Evreii din România nu vor apăra Marea Britanie.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 941, f. 501.

23

CORPUL GRĂNICERILOR
STAT MAJOR

Informaţiuni obţinute în ziua de 2 Iulie până la orele 18

1940

Frontiera cu U.R.S.S.

Extras din darea de seamă a Grupului 3 Gr. Pază asupra modului cum s'au făcut operaţiunile de evacuare a parte din subunităţi.

1. În sectorul companiei 6 Gr. Pază Cozmeni, primele forţe sovietice trecute pe teritoriul românesc au fost unităţi de tancuri în valoare de circa 600, dirijate pe direcţiile:

Rutka – Ştefăneşti – Sadagura;

Borăuţi – Suhaverka – Cozmeni.

Aceste unităţi mecanizate au fost îndeaproape urmate de circa un escadron de cavalerie care opera în grupuri de 2–3 călăreţi. Aceşti călăreţi pare că aveau însărcinarea să exploateze panica produsă, să desarmeze şi să escorteze trupele noastre.

2. În sectorul Companiei 7-a Gr. Pază Carapciu, ocuparea teritoriului s'a efectuat tot cu unităţi de tankuri (circa 200) care acţionau în serie şi la intervale de timp. Erau urmate apoi de unităţi de cavalerie în aceeaşi formaţie şi cu aceiaşi însărcinare.

Acţiunea principală în sectorul acestei Companii s'a desfăşurat pe direcţia Vijniţa – Berhomet – Lucavăţ – Jadova.

3. Atitudinea forţelor sovietice faţă de trupele noastre în retragere a fost cât se poate de ostilă.

Parte din tankurile sovietice, care în majoritate nu au respectat orariul de ocupare, au devansat trupele noastre în retragere, folosind tankurile ca mijloc de transport de arme pentru înarmarea populaţiei ucrainiene. Aceştia, înarmaţi, s'au dedat la atacarea convoiurilor noastre, omorând şi jefuind soldaţii care treceau izolaţi.

4. O Brigadă de Infanterie sovietică înaintând pe valea Prutului a tăiat retragerea Companiei 1-a Gr. Pază Lipnic, Companiei 2-a Gr. Pază Româncăuţi şi a Companiei de rezervă din Batalionul 1 Gr. Pază Briceni.

Trupa a fost în întregime desarmată iar parte din ofiţeri, printre care şi maiorul Georgescu C., Comandantul Batalionului Briceni, au fost arestaţi. Maiorul Georgescu a scăpat mituindu-i cu suma de 5.000 lei.

Întreaga avere a subunităţilor a fost jefuită fie de trupele sovietice, fie de populaţia ucrainiană sau bandele de comunişti.

5. În ziua de 28 VI 1940, Domnul General Iliescu urma să aibă o întrunire cu parlamentarii sovietici în Zwanice (în faţa satului Atachi). Contrar hotărârilor anterioare, Delegaţia Sovietică trecuse deja frontiera şi întrunirea a avut loc la Hotin.

Parlamentarul rus era însoţit de o gardă de soldaţi sovietici, care ţineau puştile mitraliere întinse asupra soldaţilor noştri, pe teritoriul românesc.

Atitudinea delegaţilor sovietici a fost foarte necuviincioasă. Când Domnul General Iliescu s'a legitimat, parlamentarul sovietic a spus că şi el este General şi vorbeşte de la egal la egal.

Între timp trecuse frontiera încă o Companie sovietică.

Ofiţerii noştri au fost duşi la Cercul de Recrutare Hotin, unde au fost ţinuţi sub stare de arest. Foarte târziu, după ce au primit instrucţiuni – zic ei – li s'a dat drumul.

6. În momentul retragerii trupelor noastre din Hotin, comuniştii şi evreii în număr foarte mare, manifestau ostil contra Armatei Române. Un ofiţer de cavalerie pentru a-i intimida, a îndreptat o armă automată asupra lor. În acest timp venind o patrulă sovietică, manifestanţii i-au făcut loc după care, au deschis focuri împuşcând câţiva soldaţi, calul şi mânzul căpitanului Teohari C., comandantul Companiei Gr. Pază Hotin. Trupa întreagă desarmată cu foarte multă greutate s'a putut degaja pentru a se putea retrage.

7. În general sovieticii s'au purtat foarte rău cu ofiţerii şi trupa ce le-a căzut în mână.Ofiţerilor şi subofiţerilor li s'au rupt epoleţii, batjocorindu-i iar parte din ei au fost reţinuţi.

Au căutat să desorganizeze unităţile îndemnând ostaşii să plece la vetrele lor, lucru pe care mulţi basarabeni şi bucovineni l-au făcut.

Concluziuni asupra valorii trupelor sovietice:
Şofeuri şi mecanici buni.
Ofiţerii, trupa şi mai ales cei din infanterie, foarte slab pregătiţi şi nedisciplinaţi.
Majoritatea din ocupanţii tankurilor erau beţi.
Material slab. Tankete vechi şi uzate.

Modul de comportare a unităţilor de grăniceri în retragere
Deşi izolaţi şi legătura dintre unităţile de grăniceri şi trupele de acoperire a fost aproape inexistentă, subunităţile de pază s'au retras în bune condiţiuni fie pe itinerariile stabilite, fie pe drumurile care le apreciau neocupate şi mai ascunse.
Unităţilor şi subunităţilor de grăniceri nu li s'a făcut cunoscut la timp ordinul de retragere de căte unităţile din acoperire, din care cauză, retragerea lor s'a făcut cu întârziere şi în majoritatea cazurilor, după ce ele au fost devansate de trupele sovietice.
Buna stare morală a grănicerilor a făcut ca retragerea să fie executată în condiţiuni optime, în afară de faptul că din cauza lipsei de timp nu au putut salva nimic din avutul subunităţilor. Puţinul ce putuse fi salvat a fost prădat în timpul retragerii, fie de soldaţii sovietici fie de populaţia comunizată.
Ordinul de retragere a fost primit cu multă nedumerire. Părăsirea teritoriului naţional fără luptă, a desorientat la început atât pe ofiţeri cât şi trupa, care, deşi în inferioritate ca număr şi dotare, ar fi vrut cu tot dinadinsul să reziste puhoiului duşman pe care îl depreciau ca pregătire.
Totuşi această măsură, care li s'a explicat ulterior de ofiţeri că este generală şi hotărâtă în interesul Statului, nu a avut nici o influenţă asupra spiritului de disciplină al ostaşilor, care s'au retras în ordine spre locurile de regrupare, cu toată oboseala şi peripeţiile înfruntate, cauzate în drumul lor de bandele de evrei comunizaţi.
Moralul lor se menţine încă ridicat şi privesc cu încredere viitorul.

Comandantul Corpului Grănicerilor
General de divizie Th. Şerb

Şeful de Stat Major
Maior Gh. Constantinescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 107–109. Original.

24

BIROUL STATISTIC

TELEGRAMA No. 11910
GORUN[1]
către
MARELE STAT MAJOR, SECŢIA II

În dimineaţa de 2 Iulie Reg. 3 Grăniceri Pază, venind din Basarabia unde a avut dificultăţi foarte mari cu evreii dela Nord de Prut, trecând prin Dorohoi s'au răzbunat. Au împuşcat mortal 40 şi rănit 15. S'au devastat câteva prăvălii.

Liniştea a fost restabilită imediat cu ofiţerii şi trupa lui Ghiocel[2].

Regimentul 3 Pază nu are nici o pierdere.

Comunicarea o face Colonel Halunga, şeful de stat major a lui Ghiocel.

D.O. Şeful de Stat Major,
General Tătăranu

No. 11910 din 3 iulie 1940.

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3347, f. 88. Copie.

---

[1] Denumirea codificată a Grupului de armată nr. 1.

[2] Denumirea codificată a Corpului 8 armată.

25

Copie

TELEGRAMA
GORUN[1]
către
MARELE STAT MAJOR [Secţia 2-a]
Gorun Nr. 162 din 4.7.1940 ora 21,50'
RAPORT CONTRAINFORMATIV
4 Iulie 1940

Urmare la Nr. 11342 din 3 Iulie 1940 din zona Glia[2].

1) *Dela Ghiocel*[3]

Organele Jandarmeriei şi Curtea Marţială a Diviziei 6-a au constatat că devastările diverselor prăvălii şi locuinţe, la Dorohoi, în ziua de 1 Iulie a.c., s'a făcut de către soldaţii Legiunei de Jandarmi Hotin şi Regimentul 3 Grăniceri pe tot axul şoselei ce trece prin Dorohoi. Focurile au fost trase de soldaţi. Sunt 43 de morţi dintre care 7 militari. Majoritatea morţilor au fost în regiunea cimitirului evreesc, adică la eşirea Sud-Est Dorohoi. Victimele sunt evrei. Panica a fost provocată de svonul lansat poate intenţionat, că la gară se găsesc tankuri ruseşti care trag. După circa o oră panica a încetat, populaţia reluându-şi calmul. Din cauza focurilor trase unităţile ce eşiseră din Dorohoi spre Botoşani au început să fugă, lansând şi ele svonul că vin ruşii. Au fost liniştiţi de un ofiţer trimis de comandament cu auto în urma lor.

2) *Dela Pin*[4]

Moralul unităţilor este bun. Până la 2 Iulie, ora 2 au dezertat 39 soldaţi de origină rusă din unităţile Pajiştei[5]. Aceştia locuiau în teritoriul predat. În prezent la Pajiştea sunt arestaţi 12 soldaţi din Regimentul 56 Infanterie, prinşi în situaţii dubioase după retragerea regimentului. Populaţia nu are sentimente ostile.

3) *Dela Brânduşa*[6]

a) Nu s'au semnalat cazuri de părăsirea unităţilor de către ofiţeri sau subofiţeri, decât numai un Locotenent, de origină ucrainean, dela Brutăria Nr. 7 Campanie şi un farmacist Locotenent de origină evreu din Cernăuţi aflat la Ambulanţa Diviziei.

b) Brânduşa are un ofiţer şi circa 700 oameni trupă dispăruţi.

Se crede că unii ar fi reţinuţi de trupele sovietice, iar majoritatea dezertori.

REPARTIZAT:
Comandm. G-ral al Pazei Terit.
Secţia III-a M.St.Major
Biroul 1, Secţia 2-a M.St.M.
Subbiroul 2 /Bir.2, Secţia 2-a M.St.Major

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 238.

[1] Denumirea codificată a Grupului de Armate nr. 1.
[2] Denumirea codificată a Armatei 3.
[3] Denumirea codificată a Corpului 8 Armată.
[4] Denumirea codificată a Corpului de Munte.
[5] Denumirea codificată a Brigăzii 1 mixte munte.
[6] Denumirea codificată a Diviziei 7 infanterie.

26

TELEGRAMA

GRANIŢA[1]
către

MARELE STAT MAJOR, SECŢIA 2-a
Graniţa 484 din 4.7.1940, ora 21,35

RAPORT CONTRAINFORMATIV

1) În trenuri, evreii şi minoritarii ruşi continuă a fi maltrataţi de către ostaşii care călătoresc izolat. Pe podul dela Cosmeşti, în noaptea de 2/3, au fost aruncaţi din tren 4 evrei. Între Nichişeni şi Berhoci au fost aruncaţi din tren soldatul Popov Mihail, de origine etnică rusă, din Reg. 23 Artilerie şi sergentul Segal Pentel din Regimentul 68 Infanterie.

2) Plutonierul Doja Iosif din Regimentul 5 Artilerie a fost aruncat din tren în apropiere de Cosmeşti. Cazul se cercetează de Legiunea Tecuci.

COMUNICAT:

Comandam. G-ral al Pazei Terit.
Secţia III-a, M.St.Major
Biroul 1, Secţia 2-a, M.St.M.
Subbiroul 2, Secţia II-a, Bir.2

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 1.824, f. 66. Copie.

[1] Denumirea codificată a Armatei 4.

27

TELEGRAMĂ

DUD[1]
către

M.ST. MAJOR, Secţia II-a
Dud. No. 141 din 4.7.1940, ora 20,40

RAPORT INFORMATIV No. 1859-149
Din 4 Iulie 1940

1) În cursul zilei de 4.7. nu se semnalează până în prezent noui incidente şi agresiuni antisemite.

2) Dintre agresiunile petrecute în zilele de 2 şi 3 Iulie a.c. se raportează astăzi, de către organele de poliţie şi jandarmerie din zonă.

Agresiunea contra unui număr de 53 evrei, dintre cari, unii cu răni uşoare au fost pansaţi. Au fost, deasemenea, patru morţi pe distanţa Paşcani – Dolhasca, toţi evrei ce au sărit din tren şi şapte găsiţi în pădurea Probota-Baia.

Se fac cercetări.

3) În ziua de 3.7. a.c. a fost jefuită o prăvălie din Iaşi de către soldaţi.

4) Poliţia Roman raportează că asupra individului Isac Marcu, din acel oraş, s'au găsit manifeste comuniste.

5) Poliţia Fălticeni comunică, că în seara de 2.7. un individ rămas neidentificat a fost surprins de santinela postului de radio emisiune al Gliei[2], în grădina în care este instalat acesta. Individul îmbrăcat civil a reuşit să dispară.

6) În noaptea de 1/2.7. s'a tras un foc de armă dela colţul cazarmei Flotilei 1 Aviaţie Iaşi, asupra telegrafistului dela Secţia Aviaţiei civile. Glonţul pătrunzând pe fereastră fără a-şi atinge scopul.

7) La Bacău a fost descoperită o adunare clandestină sionistă, la care au luat parte mai mulţi tineri. Sunt 10 arestări. Tinerii sunt originari din Bacău, Iaşi, Botoşani, Tighina şi Cernăuţi.

8) La Galaţi există un număr de circa 10.000 de evrei ce vor să se refugieze în Basarabia, cazaţi în mai multe şlepuri în mijlocul Dunărei.

Problema hranei, higienei este foarte grea. S'a intervenit de rezidenţă pentru soluţionarea problemei.

9) Populaţia evreească agitată şi intimidată de ultimele agresiuni. A început a fi prudentă în manifestări. În urma măsurilor de pază luate se constată linişte în zonă.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 531, f. 164–165. Copie.

---

[1] Denumirea codificată a Corpului 11 armată.

[2] Denumirea codificată a Armatei 3.

28

CORPUL GRĂNICERILOR
STAT MAJOR

INFORMAŢIUNI OBŢINUTE PÂNĂ LA 4.VII.1940, ORELE 12.

1940

FRONTIERA CU U.R.S.S.

Imediat după retragerea ultimului element al armatei noastre, evreii şi ucrainenii au arborat drapele roşii pe toate clădirile, manifestând în grupuri compacte pe străzi, molestând funcţionarii civili cari mai rămăseseră în oraşul Cernăuţi.

Străzile sunt înţesate cu trupe.

Magazinele sunt închise, afară de cele cu alimente, de unde ruşii încarcă totul în camioane mari şi transportă spre interior.

Deasemeni, dela Liceul Militar au luat tot mobilierul şi toată vesela.

Populaţia de origină românească nu se vede deloc pe străzi.

Faţă de populaţia germană, care a primit dispoziţiuni dela Consulatul German să rămână pe loc, chiar după ocupaţia sovietică, trupele roşii au o atitudine din ce în ce mai brutală.

Spre exemplu, se comunică cum că doi germani trebuiau să fie executaţi, în cursul zilei de 30.VI.1940, în faţa casei germane.

Informaţia, din care rezultă că germanii au primit recomandaţiuni să rămână pe loc, o deţinem dela un redactor al ziarului german DEUTSCHE TAGESPOST, ce apare la Cernăuţi cu sediul la casa germană.

Pe monumentul din Piaţa Unirei, a fost arborat steagul roşu.

În cursul zilei de 1.VII.1940, a sosit la Cernăuţi G.P.U.-ul (poliţia secretă sovietică). Deasemeni, a sosit şi Guvernatorul ţinuturilor ocupate.

Refugiaţii mai declară că au văzut pe străzi ordonanţe ale Comandamentului trupelor roşii prin care se arată că furtul este pedepsit cu moartea.

Se face o intensă propagandă în defavoarea României, căutând să se scoată în evidenţă faptul că la noi ar fi revoluţie, iar capul statului ar fi fost împuşcat, astfel încât trupele roşii au venit să elibereze pe cei asupriţi de tirania boerilor români. Această propagandă se face prin toate mijloacele: radio, manifeste din avion, filme etc.

Anexăm la acest buletin informativ un exemplar din aceste manifeste aruncate din avion (copie); este adresat populaţiei din Basarabia în limba românească, prin care se preamăreşte noul regim şi puterea sovietică.

Altele sunt scrise în limba rusească şi cuprind textul notelor diplomatice schimbate între Ministerul de Externe al României şi Comisarul Poporului pentru Afaceri Externe din U.R.S.S.

În ceiace priveşte propaganda prin radio se anunţă că a fost instalat un difuzor în Piaţa Unirei, de unde se transmit toate ştirile.

Evreii sunt aceia care se ocupă în special cu propaganda.

În ziua de 30.VI.1940, trupele roşii au defilat şi au fost filmate.

Diferite relaţiuni în legătură cu operaţiunile militare şi activitatea trupelor.

– În general, se observă o cantitate mare de elemente blindate (mici şi mijlocii) care se înşiră pe şosele.

În ziua de 30.VI.1940, a sosit în gara Cernăuţi un tren blindat.

Se pare că trupele blindate au ordine să circule pe străzile principale în circuit, lăsând impresia că ar fi foarte multe.

În drumul lor către Iţcani, aceşti refugiaţi care au mers pe jos dela Cernăuţi prin Siret până aci, au întâlnit iarăşi trupe blindate şi motorizate.

Aceste trupe blindate se îndreaptă mai ales spre Nord către Storojineţ.

Soldaţii şi ofiţerii sovietici întreabă încotro este Iaşul.

La Cernăuţi, au fost zărite şi unităţile de cavalerie, relativ puţine (circa 1-2 regimente de cavalerie).

A fost văzută şi artilerie hipomobilă de diferite calibre.

Comandamentul armatei roşii de ocupaţie s'a instalat în fosta clădire a Ţinutului Suceava.

Cazarma Regimentului 8 Vânători este plină de trupe.

În general, se observă că unităţile sunt formate din tineri mongoli, între 18–25 ani.

Spun că sunt aceia care au luat parte la ocuparea fostei Polonii.

Soldaţii noştri sunt desarmaţi, după care se pun în libertate.

Ofiţerii, care sunt prinşi, sunt desarmaţi şi reţinuţi.

Banii, care se găsesc asupra diferitelor unităţi, se împart la soldaţi.

Au fost zăriţi mulţi soldaţi Români cari veneau în grupuri mari pe străzi şi pe şosele spre a se întoarce la unităţile lor.

Moralul trupelor roşii se pare că este destul de ridicat până acum, deoarece organele propagandei, care însoţesc trupele, exaltă aceste victorii uşor câştigate.

Sursa: Grupul 3 Gr. Pază, cu raportul Nr. 73 din 2.VII.1940, dela doi refugiaţi din zona ocupată, foşti funcţionari în Garda Financiară şi care au colaborat cu grănicerii. Sunt români din oraşul Craiova.

Valoarea: Refugiaţii au stat liberi trei zile în Cernăuţi, astfel încât şi-au putut dea seama în mare măsură asupra situaţiei rezultate după ocupaţie.

CONCLUZIUNI

De remarcat:

– Manifestaţiunile de simpatie făcute de populaţia evreească şi ucraineană la intrarea trupelor sovietice în Cernăuţi.

– Tratamentul ostil al sovieticilor faţă de populaţia germană.

– Propaganda deşănţată făcută printre populaţie contra conducerii şi administraţiei Statului Român.

– Afluenţa trupelor moto-mecanizate însoţite de cavalerie.

– Compunerea trupelor sovietice din tineri mongoli între 18–25 ani.

– Răul tratament aplicat trupei şi ofiţerilor noştri.

COMANDANTUL CORPULUI GRĂNICERILOR
GENERAL DE DIVIZIE, Şeful de Stat Major
Maior Th. Şerb
Gh. Constantinescu

 Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 333, dosar nr. 93, f. 194–196. Original.

29

SECRET

ACȚIUNEA EVREEASCĂ

I. EVREII ÎN BASARABIA ȘI BUCOVINA ÎN TIMPUL EVACUĂRII

1. *Comitete Revoluționare:*

– La Chilia Nouă în calitate de șef local al G.P.U., care execută toată acțiunea teroristă împotriva populației românești este evreul Dr. Rabinovici.

Primar al orașului este.fratele său, profesor de ebraică.

2. *Atentate și asasinate:*

– La Cernăuți, evreii au devastat mai multe biserici, printre cari și cea cu hramul Sf. Nicolae.

– Depozitul de muniţiuni din Rădăuți a fost atacat cu focuri de armă de către un grup de evrei, cari la riposta gărzii depozitului s'au retras lăsând 2 morți pe teren.

– La Chișinău, ziarele sovietice, cari au apărut după ocupație, „Sovietskaia Bessarabia" și „Bessarabskaia Pravda" sunt conduse de redactori evrei.

– La Cetatea Albă, evreii comuniști au oprit un tren încercând să dezarmeze un batalion[1] de artilerie, renunțând la aceasta numai la intervenția trupelor sovietice.

În același oraș au omorât pe protopopul județului Crișan Folescu, pe preotul Petru Siniță, pe șeful gării și pe ajutorul acestuia, anume Ojov.

Acțiunea teroristă a fost condusă de evreul Abram Carolic.

– La Ceadâr-Lunga (Cetatea Albă), evreii comuniști au ajutat soldaților sovietici să dezarmeze și să desechipeze un detașament de lucru al Reg. 35 Inf.

– La Volintiri (Cetatea Albă), grupuri de manifestanți evrei au terorizat populația împușcând mai multe persoane printre cari pe grefierul Știrbul Iosif, dela judecătoria de muncă.

– La Bălți, bande de evrei au atacat cu focuri de revolver populația civilă care se retrăgea; deasemeni au rupt crucile bisericilor arborând pavilionul roșu.

– La Bolgrad, comuniștii circulau pe străzi având ca semn distinctiv steaua evreească cu 6 colțuri și o panglică roșie.

– La Ismail, morarii şi brutarii, toţi evrei, au refuzat să scoată pâine cu o zi înainte de ultimatum, răspândind imediat după anunţarea ultimatumului svonul că lipsa de pâine se datoreşte faptului că făina a fost rechiziţionată de armată.

Svonul a produs agitaţie iar bandele de terorişti evrei au devastat manutanţa locală, omorând pe Locot. Alexandrescu şi Plut. Major Jianu.

Datorită tot instigaţiilor evreo-comuniste, 20 din cei 23 soldaţi ai manutanţei s'au răsculat ajutând la asasinarea celor menţionaţi.

– La Reni, un grup de comunişti evrei isbeau cu buzdugane improvizate pe cei ce voiau să se refugieze pe vaporul „Carpaţi" care pleca spre ţară.

Vaporul nu a putut pleca din cauza acestor evrei decât tăind parâmele.

– În gara Reni, populaţia evreească a arborat pavilionul roşu.

– În comuna Ashita, 2 soldaţi cari rămăseseră în urmă au fost împuşcaţi în picioare de populaţia evreească.

– La Chilia Nouă, comuniştii evrei au devastat bisericile, au arborat drapele roşii la localurile autorităţilor şi au împiedicat populaţia să se refugieze în interiorul ţării.

– La Gura Humorului, evreii au sechestrat autovehicolele nepermiţând retragerea populaţiei româneşti.

– La Herţa (Dorohoi) înainte de intrarea din greşeală a trupelor sovietice, evreii comunişti au ucis patru ofiţeri români, iar zece soldaţi evrei dintr'un escadron de cavalerie şi-au ucis locotenentul (informaţie neverificată).

– La Roman, un căpitan a fost împuşcat de patru evrei, cari imediat au fost omorâţi cu baionetele de un grup de soldaţi (informaţie neverificată).

– La Cucuteni (Iaşi), un evreu în haine militare, scoţând un revolver probabil pentru a împuşca un general, a fost linşat.

– La Tg. Frumos (Iaşi), un evreu, fiind găsit având asupra sa o grenadă şi un revolver, a fost linşat.

– La un punct dela fortificaţiile de 'pe Nistru, un ofiţer evreu a deteriorat aparatul de radio, aşa încât detaşamentul respectiv de lucru, fiind izolat, nu a putut lua la cunoştinţă de ultimatum decât la apariţia trupelor sovietice.

II. EVREII DIN RESTUL ŢĂRII

Continuând să aplice tactica, tinzând să arate că evreii din ţara noastră nu vor fi făcuţi sub nici un raport răspunzători de actele teroriste săvârşite de către coreligionarii lor din provinciile ocupate împotriva populaţiei autohtone şi a autorităţilor, fruntaşii evrei din Capitală au ales o delegaţie în frunte cu *Achile Şaraga,* fost ajutor de primar, în scopul de a se prezenta Consilierului Regal, Dr. Alex. Vaida Voevod, ministru de stat, şi a-i înainta o moţiune exprimând solidarizarea evreilor la doliul ţării, odată cu protestul lor împotriva actelor de teroare săvârşite de coreligionarii lor în Basarabia şi Bucovina.

Pe de altă parte, fruntaşii evrei au transmis coreligionarilor lor dispoziţiunea de a-şi păstra calmul şi, abţinându-se dela manifestări menite să irite opinia publică românească, să-şi continue activitatea ca şi în trecut, întrucât „se poate prevedea că cel puţin până în toamna anului curent, Statul român nu va adopta nici o măsură efectivă menită să elimine din viaţa socială pe evrei".

Cu toate recomandările de linişte şi comportare ireproşabilă faţă de autohtoni primite din partea conducătorilor pe de o parte, opinia publică evreească din Capitală şi provincie continuă să rămână îngrijorată de perspectiva unor severe reacţiuni din partea Statului şi a populaţiei româneşti, iar pe de alta, se produc noui acte din partea evreilor menite să evidenţieze profunda lor aversiune pentru poporul, armata şi conducătorii Statului nostru.

În acest sens, se relevă impresia de panică produsă de svonul, care se încearcă a se lansa printre evrei, privind intenţia Consilierului Regal N. Iorga, de a alcătui un memoriu, pe care să-l înainteze forurilor superioare conducătoare, în care reeditând unul din punctele de program ale fostului partid naţional-democrat[2], să ceară expulzarea imediată a evreilor pentru a fi puşi astfel în imposibilitatea ca organizându-se să poată eluda măsurile antisemite ce se vor lua de către autorităţi.

Cât priveşte manifestările trădând sentimentele ostile ale evreilor faţă de ţara noastră se menţionează între altele următoarele:

În portul Constanţa, majoritatea birourilor de expediţie şi vânzare fiind deţinute de evrei, aceştia interzic expedierea materialelor şi mărfurilor aflate în depozite scontând o eventuală ocupare inamică a Dobrogei.

Se menţionează că o bună parte dintre materialele aflate în depozite sunt destinate a fi folosite pentru apărarea naţională.

La Galaţi, evreul *Max,* patronul prăvăliei de haine vechi „Braufman Sami" din Piaţa Nouă, a fost auzit de către un grup de refugiaţi adresând ameninţări românilor, spunând între altele că „peste 5 zile le va plăti el poliţa".

Deasemeni, evreul *Schächter,* proprietarul unei băcănii din acel oraş, deşi este bine aprovizionat, refuză categoric să vânză orice fel de marfă clienţilor români, la adresa cărora proferă injurii şi ameninţări.

La Brăila, datorită atitudinei evreilor din localitate, populaţia românească este profund indignată, stare de spirit care prilejuieşte dese incidente.

Printre evreii din acest oraş, care încearcă prin diferite mijloace să turbure liniştea publică, se menţionează:

Fraţii *Birmbaum,* cari critică cu asprime administraţia şi „lipsa de energie a autorităţilor locale".

Pe de altă parte, numiţii afirmă că „multora dintre români le-a sunat ceasul" şi că au şi ei pe câţiva cu care să se răfuiască.

Iancu Berman, achizitor de cereale pe liniile Ţăndărei, Buzău şi Brăila.

Numitul încearcă să agite spiritul locuitorilor dela sate, îndemnându-i să reclame pretinse drepturi.

Carol Wurmbrand, domiciliat în str. Călăraşi, achizitor de cereale în str. Misiţilor, manifestă în ultimul timp o atitudine direct provocatoare. Nu se sfieşte să spună tuturor că „este mândru de origina lui evreiască".

Iancu zis Jean, funcţionar la societatea de navigaţie „Nurik", care a ameninţat pe un birjar că „în curând îi va tăia gâtul pentru a-l sătura de românism".

Rosman, dela Biroul Supravegherea, fost Jaques Salmanowitz.

Burăh Halpern, proprietarul firmei „Granimex", precum şi fraţii acestuia sunt bănuiţi că întreţin legături cu cercurile comuniste.

În cadrul ameninţărilor pe care evreii le adresează românilor cu prilejul incidentelor ce se ivesc, este şi aceea că „în curând steagul roşu va fâlfâi şi deasupra Palatului Regal".

Pe de altă parte sunt indicaţiuni după care evreii din Brăila ar dispune de arme.

În ultimul timp a avut loc la locuinţa lui *Salomonidis*, preşedintele comunităţii evreeşti din Brăila, o consfătuire la care au participat numeroşi fruntaşi în majoritate comercianţi, hotărând „măsurile de apărare ale populaţiei evreieşti".

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.377, f. 14–19. Copie.

---

[1] Corect: Divizion de artilerie.

[2] Partidul Naţional Democrat a fost creat de Nicolae Iorga în 1910. A guvernat între aprilie 1931 – iunie 1932. S-a menţinut pe scena vieţii politice româneştii, fără întrerupere, aproape trei decenii.

30

TELEGRAMA

GRANIŢA[1]
către
MARELE STAT MAJOR, SECŢIA II-A

Graniţa 396-4/7-3440

1) Exodul populaţiei a încetat. Pe timpul evacuării au trecut la Ţuţora mii refugiaţi din Basarabia. Pe la podul Daroieni 400; majoritatea intelectuali de origină română; ei sunt deprimaţi.

2) Populaţia românească din Basarabia rezervată; se poate observa o deprimare şi regretul că trupele româneşti au părăsit Basarabia. Populaţia germană de asemenea nu se arată entuziasmată de sosirea trupelor sovietice.

3) Acţiunea de răzbunare a militarilor români cari sosesc izolaţi din Basarabia a continuat să se manifeste contra evreilor. Actele de răzbunare se petrec mai mult în trenuri. Faţă de trecut însă s'au rărit mult cazurile ceea ce denotă că măsurile luate în ultimile zile (de dirijare sub comandă a soldaţilor şi de control în trenuri pentru paralizarea instigatorilor) au avut efectul urmărit.

În ultimul timp a avut loc la locuinţa lui *Salomonidis,* preşedintele comunităţii evreeşti din Brăila, o consfătuire la care au participat numeroşi fruntaşi în majoritate comercianţi, hotărând „măsurile de apărare ale populaţiei evreieşti".

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.377, f. 14–19. Copie.

---

1 Corect: Divizion de artilerie.

2 Partidul Naţional Democrat a fost creat de Nicolae Iorga în 1910. A guvernat între aprilie 1931 – iunie 1932. S-a menţinut pe scena vieţii politice româneştii, fără întrerupere, aproape trei decenii.

30

TELEGRAMA

GRANIŢA[1]
către
MARELE STAT MAJOR, SECŢIA II-A

Graniţa 396-4/7-3440

1) Exodul populaţiei a încetat. Pe timpul evacuării au trecut la Ţuţora mii refugiaţi din Basarabia. Pe la podul Daroieni 400; majoritatea intelectuali de origină română; ei sunt deprimaţi.

2) Populaţia românească din Basarabia rezervată; se poate observa o deprimare şi regretul că trupele româneşti au părăsit Basarabia. Populaţia germană de asemenea nu se arată entuziasmată de sosirea trupelor sovietice.

3) Acţiunea de răzbunare a militarilor români cari sosesc izolaţi din Basarabia a continuat să se manifeste contra evreilor. Actele de răzbunare se petrec mai mult în trenuri. Faţă de trecut însă s'au rărit mult cazurile ceea ce denotă că măsurile luate în ultimile zile (de dirijare sub comandă a soldaţilor şi de control în trenuri pentru paralizarea instigatorilor) au avut efectul urmărit.

4) Fruntaşul Catriniu Alexandru, ctg. 1937, şofeur la maşina delegatului M.ST.M. pe lângă Arţar[2], a împuşcat mortal pe fruntaşul T.R. Schur.

Cazul se cercetează.

D.O.
ŞEF DE STAT MAJOR
Colonel (ss) Mardari

Nr. 21495 din 4 VII 1940

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 250.

---

[1] Denumirea codificată a Armatei 4.

[2] Denumirea codificată a Corpului 1 Armată.

31

Din: „Journal de Geneve“
5 Iulie 1940
Geneva

SCENE TRAGICE ÎN BASARABIA ŞI BUCOVINA

Refugiaţii sosiţi din Basarabia şi din Bucovina povestesc că între trupele sovietice şi autorităţile româneşti s'ar fi produs unele excese.

Numeroase biserici au fost prădate şi incendiate atât în Basarabia cât şi la Cernăuţi. Adversarii politici ai comuniştilor cât şi preoţii ar fi fost maltrataţi sau împuşcaţi.

Martorii oculari povestesc că la Cernăuţi mulţimea s'a îndreptat către penitenciar chiar înainte ca autorităţile româneşti să fi părăsit oraşul şi că sute de deţinuţi, dintre care cea mai mare parte erau agitatori extremişti de stânga, au fost eliberaţi. Imediat ce au fost puşi în libertate, aceştia au pornit în fruntea mulţimei.

Biserici şi numeroase case au fost incendiate, poliţia a fost atacată, iar trenurile cu refugiaţi care se pregăteau să plece au fost lovite cu pietre.

În cursul unui interview, doi din refugiaţii care se aflau în tren în momentul când a fost atacat cu pietre, au arătat rănile produse de cioburile geamurilor sparte cu această ocazie.

D-l. Pan Halippa[1], fost ministru al Sănătăţii, care s'a refugiat la Chişinău, a spus că întorcând capul să-şi mai revadă odată casa pe care o părăsea, a văzut că ea era cuprinsă de flăcări.

Un alt refugiat din Basarabia povesteşte că a văzut alergând către gară un preot ordodox, pe care comuniştii revoltaţi vroiau să-l împuşte.

Ultimile persoane sosite în Bucureşti, povestesc că primarul Cernăuţiului a fost grav rănit. El a fost destituit şi înlocuit printr'un avocat comunist destul de cunoscut, în vârsta abia de 30 de ani.

Autorităţile sovietice se degajează de orice răspundere în ceeace priveşte aceste incidente, susţinând că s'au produs înainte de sosirea trupelor sovietice. Cercurile româneşti spun că nu vor uita niciodată faptul că Sovietele n'au lăsat autorităţilor româneşti timpul necesar pentru a evita astfel de incidente.

Refugiaţii pretind că *90% din populaţia evreească a rămas în teritoriile ocupate.* Cea mai mare parte din evrei aparţin clasei sărace. Evreii bogaţi s'au refugiat însă în mare grabă.

Svonuri, neconfirmate încă, susţin că ar fi fost incendiată catedrala ortodoxă din Cernăuţi şi că Episcopul ar fi rămas la postul său, cu toate că era cunoscut ca un mare duşman al comuniştilor.

Autorităţile însărcinate să se ocupe de refugiaţi, afirmă că aproape 100.000 de familii s'au refugiat din Bucovina de Nord şi Basarabia.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 941, f. 491–492.

---

[1] Pan Halipa, om politic român (n. 1 august 1883 la Gubolta, jud. Soroca), fruntaş al luptei de eliberare naţională a românilor din Basarabia, participant activ la înfăptuirea actului unirii Basarabiei cu România (27 martie/9 aprilie 1918); deputat în Parlamentul României Întregite (1917–1940), ministru în diverse guverne (1919–1933).

32

C.A.

NOTA INFORMATIVĂ NR. 133
din 6 iulie 1940

ACTIVITATEA ÎN CERNĂUŢI ÎN PRIMELE ZILE DE OCUPARE

1. *Vineri 28 Iunie 1940*

La ora 14 s'au adunat în Piaţa Unirei din Cernăuţi circa 200 lucrători exclusiv evrei, care aveau cu ei un steag roşu ce avea cusut pe el secerea şi ciocanul, arborându-l pe clădirea primăriei. Odată cu această arborare au fost afişate şi tabloul lui Stalin şi Molotov pe monumentul Unirei, tablourile având dimensiunile de circa 60/60 cm. Aceşti lucrători erau sub conducerea cunoscutului comunist evreu Vagner.

La orele 16, aceiaşi coloană de lucrători evrei s'a dus la podul de peste Prut, pe drum încolonându-se şi alţi lucrători cu steaguri roşii în mână, unde au primit trupele cu urale şi strigăte ce ajunsese la delir. Vagner a cerut pentru toţi lucrătorii arme ca să plece şi să apere populaţia autohtonă contra burgheziei române, formând aşa zisa poliţie muncitorească.

După intrarea trupelor în oraş, toţi aceşti muncitori au primit de la trupele sovietice arme postându-se în faţa clădirilor ce trebuiau ocupate de autorităţile de stat, formând paza care a a stat până Duminică seara.

2. *Sâmbătă 29 Iunie 1940*

În ziua de 29 a.c., comandantul sovietic al oraşului Cernăuţi a dat dispoziţiuni ca toate prăvăliile să fie închise în afară de restaurante şi băcănii.

Toţi pensionarii evrei, care au avut servicii pe la diferite instituţiuni au revenit la locurile lor (poştă, telegraf, primărie, uzină etc.).

3. *Duminică 30 Iunie 1940.*

A apărut un comunicat sovietic scris în limbile ucraineană, evreească, germană şi română, în care se repeta ordonanţa de sâmbătă privitoare la închiderea prăvăliilor şi interzicerea vânzării de băuturi spirtoase, în afară de bere. Ordonanţa mai prevedea următoarele:

Circulaţia se interzice după ora 21; oraşul se declară în stare de asediu;

Nimeni nu are voie să părăsească oraşul fără o învoire specială, toţi funcţionarii urmând a-şi face serviciul mai departe;

Toţi posesorii de arme, inclusiv cei ce le-au primit deja de la trupele sovietice, trebuiau să se prezinte luni la comandatură pentru a le depune;

Se interzice orice fel de manifestaţie fără aprobarea Comandamentului.

4. *Luni 1 iulie 1940*

Luni dimineaţă s'au depus toate armele, ceea ce n'a plăcut evreilor.

După masă s'au prezentat o mulţime de ucraineni de la sate fiind conduşi de evrei, care au manifestat în faţa primăriei, iar guvernatorul le-a ţinut o cuvântare difuzată prin megafoane.

5. De marţi, viaţa a intrat aproape în normal.

Marţi dimineaţă s'a prezentat la oficiul de telefoane un diriginte venit din interiorul Rusiei, evreu, şi un inginer, tot evreu. Până la venirea acestora serviciul la telefoane s'a făcut de către foştii funcţionari împreună cu militarii sovietici.

Funcţionarilor români li s'a spus că nu pot să fugă în România pentru că sub soviete le va fi mai bine, funcţionarii fiind plătiţi cu lefuri mult superioare celor româneşti. Dintre funcţionarii rămaşi la Societatea de telefoane se semnalează Chamotov şi Agapiev primul fiind pornit în mod hotărât contra a tot ce este românesc.

6. În zilele următoare nu s'a semnalat nimic important cu privire la măsurile administrative ale noului regim.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, dosar nr. 155, f. 321–322. Copie.

33

SECRET 7 Iulie 1940

ACŢIUNEA EVREEASCĂ

I. EVREII ÎN BASARABIA ŞI BUCOVINA ÎN TIMPUL EVACUĂRII

Atentate şi asasinate

Din relatările tuturor refugiaţilor din provinciile răpite, reiese că atitudinea manifestată de populaţia evreească din aceste provincii, atât faţă

de armata română în retragere, cât şi faţă de populaţia civilă ce se refugia, a luat forme cari depăşesc o imaginaţie chiar divagantă.

Imediat după anunţarea ultimatului sovietic şi înainte de intrarea Armatei Roşii, în toate oraşele basarabene şi nord bucovinene, ca la un consemn, s'au format grupuri de evrei înarmaţi, în majoritate tineret de ambe sexe, cari numaidecât au început acţiunea teroristă.

Au fost împuşcaţi cu predilecţie funcţionarii judecătoreşti, cei poliţieneşti, slujitorii altarului, precum şi funcţionarii financiari, aceştia din urmă, cu ocazia devalizării diferitelor casierii ale Statului, întrucât în afară de zelul revoluţionar, bandele teroriste au arătat, în timpul desfăşurării acţiunei lor, o pronunţată tendinţă pentru adunarea de capital, în flagrantă contradicţie cu principiile anticapitaliste cuprinse în doctrina în numele căreia îşi desfăşurau acţiunea.

Nu a fost cruţată nici armata şi zilnic sosesc noui informaţiuni despre ofiţeri, subofiţeri şi soldaţi cari, chiar fără a fi contrazis intenţiile comuniştilor evrei de a manifesta, au fost împuşcaţi sau schingiuiţi.

Au fost cazuri, după cum relatează refugiaţii, când executările au luat aspectul unei sinistre vânători de oameni, în care tot ce putea constitui un element reprezentativ românesc stimula activitatea sângeroasă a tinerilor terorişti evrei.

Conexând scopurile teroriste cu cele de natură a produce avantagii materiale, evreii comunişti nu s'au mulţumit a jefui locuinţele româneşti şi bisericile creştine, dar atunci când erau în superioritate numerică, opreau refugiaţii pentru a-i prăda de puţinul pe care aceştia încercau a-l salva cu ei.

– La Chişinău, 400–500 evrei comunişti constituiţi în bandă, înarmaţi unii cu puşti şi revolvere, iar alţii cu pietre şi bastoane, au cerut D-rului Ioneţ, medicul spitalului de copii, ca imediat clădirea acestuia să le fie predată.

La încercarea medicului de a calma spiritele l-au împuşcat, după care au năvălit în spital devastându-l complect, iar pe copiii aflaţi internaţi, omorându-i şi aruncându-i afară pe geamuri.

– În comuna Olăneşti (Cetatea Albă), învăţătoarea Irina Ţapu a fost împuşcată de bandele evreeşti unite cu cele bulgăreşti.

– În comuna Ceadâr-Lunga, notarul Mincu Nicolae, preceptorul Selerenco şi primarul Caimacanu, toţi din comuna Palanca, au fost desbrăcaţi complect şi deposedaţi de tot ce aveau asupra lor.

– În comuna Olăneşti (Tighina), autorităţile locale au fost omorâte de bandele teroriste.

– În rândurile refugiaţilor se afirmă că au fost împuşcaţi de către bandele comuniste evreeşti colonelul Cernobescu, comandantul Reg. 7

Vânători Chişinău, împreună cu căpitanul în rezervă Grumvescu, fost primar la Ungheni.

Deasemeni, după alte relatări ale refugiaţilor, au fost asasinaţi sau prinşi – printre alţii – Col. Cornea, dela Reg. 8 Roşiori, Col. Grenaru, Maior Millo, căpitan Posu şi Căpitan Al. Mavrocordat.

– La Rădăuţi, plutonierul Major Diaconu Ion, fost la Cercul de recrutare din acea localitate, a fost molestat de o bandă de terorişti evrei cari i-au rupt epoleţii.

II. EVREII ÎN RESTUL ŢĂRII

În puţine împrejurări, ca acelea prin care trecem azi, populaţia evreiască din ţara noatră a reacţionat atât de uniform, evreii părăsind pe cât posibil contactul cu populaţia autohtonă.

Încetinindu-şi activitatea şi retrăgându-se în cadrul strict al grupărilor lor, evreii studiază modalitatea preîntâmpinării oricăror măsuri menite să le aducă o constrângere a libertăţii de acţiune şi să-i deposedeze de bunuri.

În acest cadru de „solidaritate frăţească“, directivele conducătorilor lor îşi găsesc executarea cu cea mai desăvârşită promptitudine.

Conştienţi de rolul important ce deţin în viaţa economică şi comercială a ţării noastre, iar pe de altă parte încredinţaţi de avantagiile ce decurg pentru ei, în actuala situaţie politică internă, din puternica lor solidaritate de rasă, evreii şi-au regăsit în parte echilibru moral, şi, în aşteptatea evenimentelor, se menţin într'o strictă rezervă.

Încercând totuşi o ameliorare a situaţiei coreligionarilor lor, fruntaşii evrei intenţionează să publice o „declaraţie de desolidarizare“ a evreilor din Vechiul Regat de acţiunea criminală a consângenilor lor din provinciile ocupate.

Pe de altă parte, fruntaşii evrei, considerând că noul regim constitue începutul unei epoci critice pentru populaţia minoritară evreiască, studiază modalitatea unor intervenţii pe lângă autorităţile în drept, pentru aplicarea măsurilor antisemite în raport cu situaţia şi drepturile câştigate în România în decursul timpului de către diferitele categorii de evrei, astfel ca să se asigure evreilor originari din Vechiul Regat posibilitatea, ca până la rezolvarea definitivă a problemei evreeşti, procurării mijloacelor de existenţă.

În ce priveşte pe liberii profesionişti, se intenţionează să se solicite autorizaţia ca aceştia să-şi poată exercita profesiunile exclusiv în folosul coreligionarilor lor.

În viaţa comercială se constată din partea comercianţilor evrei o tendinţă de a lichida sau cel puţin micşora extensiunea afacerilor, întreprinderilor, în scopul de a-şi procura valori în numerar care, se speră că, vor fi mai uşor de transportat peste graniţă în eventualitatea când vor fi nevoiţi să recurgă la o emigrare grăbită.

Aceiaş tendinţă se observă şi la evreii deţinători de diverse valori ca bonuri, acţiuni şi obligaţiuni ale diferitelor societăţi anonime din ţară.

O atitudine distinctă, care se caracterizează printr'o vie aversiune împotriva ţării noastre, manifestă în prezent evreii încadraţi în mişcarea sioniştilor revizionişti.

Conducătorii revizioniştilor au dat, în acest sens, dispoziţiuni precise partizanilor lor, deţinători de capitaluri în diferitele întreprinderi, înfiinţate în colaborare cu românii şi germanii, să se retragă din afaceri.

Totodată, s'a interzis membrilor deţinători de valori şi caselor de credit evreeşti să acorde împrumuturi creştinilor, ori cât de mare ar fi dobânda ce li se oferă.

În schimb, s'a decis intensificarea colectării de fonduri, îndeosebi, în scopul ajutorării atât a familiilor de refugiaţi evrei din Basarabia şi Bucovina, cât şi a acelora din ţară cari au avut de suferit de pe urma reacţiunii populaţiei româneşti faţă de actele de banditism săvârşite de evreii din provinciile răpite.

Pe de altă parte, este de relevat, ca o ilustrare a sentimentelor de înveninată ură de care evreii sunt animaţi faţă de populaţia autohtonă, iniţiativa luată de un grup de doamne evreice printre care şi *A. Bruchnor, Paula Schönfeld* şi *Rolly Petreanu* de a organiza în ziua de 9 Iulie a.c., la Sinagoga Centrală, o slujbă religioasă, constituind un „*blestem contra românilor*".

În afară de Legaţia Sovietică, actualmente diferitele organizaţii sioniste, cari se ocupă cu emigrarea, sunt continu vizitate de către numeroşi evrei, solicitând sprijinul acestora pentru emigrare.

Cererile acestora nu pot fi însă satisfăcute decât în parte, întrucât organizaţiile sioniste nu dispun de certificate suficiente de emigrare.

În ce priveşte viitoarea situaţie a mişcării sioniste, cercurile evreeşti consideră că activitatea acesteia nu va fi stânjenită, întrucât mobilul său

corespunde în totul nevoilor superioare ale Statului şi anume: emigrarea evreilor din România.

Cât priveşte însă acţiunea de colectare a fondurilor, cercurile conducătorilor sionişti manifestă temerea că aceasta va fi interzisă, autorităţile nemaipermiţând trimiterea de valori în Palestina.

Tot în legătură cu fondurile evreeşti, printre evreii sionişti din Capitală se discută ştirea după care, la Chişinău, evreii comunişti au devastat sediul organizaţiei sioniste, ridicând chiar maşinile de scris şi însuşindu-şi sumele colectate.

Reacţiunea populaţiei româneşti faţă de cele petrecute în provinciile răpite şi în deosebi excesele de violenţă ce au avut loc în trenuri, continuă să fie exploatate, împreună cu o întreagă serie de versiuni menite să evidenţieze „rigorile pe care evreii vor fi nevoiţi să le îndure sub noul regim din România“, de către agenţii comunişti şi evreii basarabeni, în scopul determinării acestora de a se refugia în provinciile răpite.

III. REACŢIUNEA POPULAŢIEI ROMÂNEŞTI

În ziua de 1 Iulie a.c. în trenul rapid Nr. 52, însoţitorul trenului şi soldatul Popa au bătut pe evreul Max Mendel din Bucureşti, Str. Mihai Vodă 5.

În acelaşi tren, mai mulţi soldaţi au bătut, în apropierea staţiei Mărăşeşti, pe evreii Weiss P. Lupu din comuna Dej, Baruh Gross din Galaţi şi Burcamin Gutman din Piatra Neamţ.

– În ziua de 2 Iulie a.c. din trenul Nr. 8006 Galaţi–Buzău, evreul Hovenstein Simion din Bucureşti a fost desbrăcat şi lăsat în pielea goală, după care a fost aruncat jos în staţia Făurei. Numitul a declarat că a fost desbrăcat de mai mulţi soldaţi. Comandamentul Militar al staţiei Bihor a comunicat că autorii n'au fost identificaţi, iar personalul trenului pretinde a nu fi văzut faptul.

– În noaptea de 3 spre 4 Iulie a.c., a fost găsit aruncat din tren, între staţiile Tecuci şi Cosmeşti, evreul Leiba Segal, funcţionar comercial din Bucureşti; fiind rănit la cap, spate şi mână, a fost internat în spitalul Anton Cincu din Tecuci. Rănitul declară că a fost aruncat din trenul nr. 8087, în staţia Ciceu-Galaţi, de mai mulţi militari.

– În aceiaşi noapte, a fost bătut de militari, în trenul Nr. 503, pe distanţa Ploeşti-Râmnicul Sărat, evreul Greper Simion din Focşani;

coborând în Staţia Râmnicul Sărat pentu a reclama, a fost din nou bătut de un aviator.

– În ziua de 4 Iulie a.c., a fost adus din staţia Deduleşti la Brăila, cu trenul Nr. 805 Buzău–Galaţi, evreul botezat Heliab Panait, licenţiat al Academiei Comerciale, funcţionar la Societatea de Gaz şi Electricitate din Bucureşti, grav rănit la cap. Numitul a declarat că venind dela Bucureşti la Brăila, a fost insultat de mai mulţi călători din tren, apoi aruncat jos. Nu cunoaşte pe agresori însă crede că unul ar fi poliţist, iar altul artist la Teatrul Muncă şi Voe Bună.

– Din trenul rapid Nr. 51, au fost aruncaţi, între staţiile Monteoru-Buzău, evreii Iancu Moise din Roman, şi Iosif Marcu din Opnic-Slănic, premilitar, care a fost tăiat de tren.

– Din acelaşi tren, între staţiile Bebecu şi Joiţa, au mai fost aruncaţi indivizii Scheter Izrail din Bucureşti, Str. Carol Nr. 1, soldat cu ordinul de chemare al unui regiment de aviaţie care, în stare gravă, a fost transportat la spitalul militar din Buzău şi Emanoil Rigler, de 37 ani, funcţionar comercial din comuna Dudeşti-Ilfov.

– Între staţiile Vintileanca şi Ulmeni, au fost aruncaţi din tren trei indivizi, fiind accidentaţi mortal. Până în prezent nu au fost identificaţi.

– Cu trenul personal Nr. 508, a fost adus în staţia Buzău, din gara Joiţa, Locotenentul Beregler Edmund, originar din Hudoşul de Mureş-Turda, din compania 11-a fortificaţii Râmnicul Sărat, aruncat din trenul rapid Nr. 51. Fiind rănit la cap, a fost internat la spitalul militar din Buzău.

– În ziua de 5 Iulie a.c., cu trenul motor Nr. 83 Bucureşti-Galaţi, la ora 11,04 a fost adus în gara Buzău, din staţia Vintileanca, fruntaşul T.R. Leib Idel, din reg. 29 Infanterie, domiciliat în Bucureşti, Cal. Văcăreşti Nr. 20, contabil, găsit pe linia ferată, rănit grav la cap şi la umeri. I s'au dat primele ajutoare, apoi a fost transportat la spitalul din Buzău.

IV. TRECEREA ÎN TERITORIUL OCUPAT DE SOVIETE

Se constată că afluenţa evreilor carį pleacă în provinciile răpite a scăzut într'o oarecare măsură şi că actualmente aceştia nu mai depun aceiaş grabă pentru lichidarea bunurilor lor.

La această situaţie a contribuit, în bună parte, poate şi faptul că Legaţia U.R.S.S., nefiind în posesia unor instrucţiuni prea detaliate, nu dă lămuriri cuprinzătoare şi satisfăcătoare celor cari se prezintă pentru a obţine

informaţiuni în ce priveşte stabilirea în Basarabia şi modalităţile de traiu de acolo.

Totuş, populaţia nevoiaşe evreiască, originară din teritoriile răpite, chiar fără a avea prea multe lămuriri, continuă a pleca înspre Nordul Bucovinei, dar mai cu seamă spre Basarabia.

În acest sens, este relevat că numai prin Galaţi, spre Basarabia, au trecut în cursul zilei de 5 iulie a.c. un număr de aproximativ 4.500 persoane.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 941, f. 558–566. Copie.

34

MINISTERUL DE INTERNE
DIRECŢIUNEA AD-ŢIEI DE STAT

Nr. 922 A 8 Iulie 1940

DOMNULE PREFECT,

Marele Stat Major ne face cunoscut prin ordinul Nr. 21741/940, că este sesizat de unele incidente ce au loc pe teritoriul ţării şi în Moldova şi în Bucovina în special, datorită revoltei elementului românesc contra evreilor.

În unele din aceste incidente au fost amestecaţi şi unii militari răzleţi, retraşi izolat din teritoriile ocupate de URSS.

În acelaşi timp se semnalează unele stări de nelinişte şi chiar trecătoare stări de panică, ce au prins graţie unor repetate şi insistente zvonuri false lansate de interesaţi.

Pentru a zădărnici orice incidente şi a preveni stări de lucruri cu totul dăunătoare în situaţia actuală, Marele Stat Major a dat ordin autorităţii militare din Moldova şi Bucovina să procedeze de îndată la complectarea măsurilor deja luate, întărind controlul tuturor militarilor ce circulă izolaţi şi întărind sancţiunile pentru diferitele abateri.

Pentru atingerea acestui scop, vă rugăm să daţi de urgenţă dispoziţiuni tuturor organelor de poliţie şi jandarmerie ca să colaboreze strâns cu Marile Unităţi din zonă, în special la executarea controlului şi

menţinerea ordinei în trenuri, în gări şi în localităţi, cum şi la împiedicarea actelor de alarmism la care încă mulţi interesaţi se dedau.

Dispoziţiunile ce veţi da, cum şi rezultatul acestora, vă rog a le comunica Ministerului.

p. MINISTRU — DIRECTOR
[Indescifrabil] — [Indescifrabil]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul Afacerilor Interne, dosar nr. 443/1940, f. 28.

35

COMANDAMENTUL M.U.[1] — **Nr. 40193**
STATUL MAJOR — 8 Iulie 1940
Bir. 2.
Ofic. Poştal Militar Nr. 22
SECRET

Comandamentul M.U.
Of. Poştal Milit. Nr. 80

BULETIN CONTRAINFORMATIV

Rugăm a dispune distrugerea buletinului, prin ardere, după ce, mai întâi, au fost exploatate părţile ce interesează M.U.

I. **STAREA DE SPIRIT ÎN ARMATĂ:** În general bună.
II. **POPULAŢIA CIVILĂ**
1. *Populaţia românească*
Desfăşurarea evenimentelor menţine populaţia românească în aceiaşi stare de nelinişte şi îndurerare. Incidentele recente, de pe frontiera de Est, au provocat oarecari îngrijorări între locuitorii din zona acestei frontiere.

Se semnalează că populaţia românească din Iaşi este impresionată şi revoltată de faptele comise de către evrei, cu ocazia evacuării Basarabiei. O reacţiune contra evreilor din Iaşi n'ar fi exclusă.

O stare de nesiguranţă şi agitaţie se remarcă şi în rândurile populaţiei româneşti din Cadrilater. De relevat că această stare de îngrijorare este mărită prin atitudinea populaţiei bulgare, care lansează intenţionat svonuri tendenţioase.

În Banat, populaţia românească este indignată de atitudinea evreilor faţă de evenimentele din Basarabia. Indignarea este cu atât mai mare, cu cât evreii din Timişoara nu se sfiesc a se deda la specularea, prin diferite mijloace, a populaţiei creştine.

Faţă de starea încordată de spirit a populaţiei şi de atitudinea unora din elementele minoritare ca şi a comuniştilor, se impune aplicarea integrală a stării de asediu cu sancţiuni severe şi imediate pentru orice act ce poate prejudicia unitatea sufletească a neamului sau siguranţa Statului.

În legătură cu operaţiunile de evacuarea teritoriului cedat U.R.S.S., se semnalează: actele ostile ale evreilor din Bucovina şi Basarabia au determinat unele reacţiuni în rândurile elementului românesc.

Populaţia minoritară din Sudul Basarabiei a jefuit convoaiele care s'au retras izolat.

Plutonierul Marinescu Petre din Regimentul 1 Vânători, fiind oprit de o coloană rusă cu cisterne, a dezarmat, cu ajutorul câtorva soldaţi, toată coloana, capturând armamentul şi dând drumul trupei dezarmată. Plutonierul a fost citat prin ordin de zi pe Armată, iar materialul capturat va fi înapoiat la cerere.

Informaţiile ce nu contenesc a veni, odată cu cei refugiaţi, arată barbariile ce au de suferit românii, în special din partea evreilor şi a comuniştilor din teritoriile cedate. În special, evreii au fost aceia care au iniţiat şi condus toate atrocităţile îndreptate contra elementului românesc. Se semnalează din Bucovina, că un grup de 40 evrei au atacat cu focuri de armă depozitul de muniţii al Garnizoanei Rădăuţi. Atacul a fost imediat respins de garda depozitului, doi din atacatori rămânând în teren.

La Cucuteni, un evreu în haine militare a fost surprins în momentul când scosese un revolver cu intenţia probabilă de a trage într'un general român ce se afla pe scara unui tren în trecere; a fost linşat.

În Staţia Tg. Frumos, un alt evreu a fost găsit având asupra sa un revolver şi o grenadă; a fost deasemenea linşat.

COMUNISMUL

La Cluj au fost răpândite manifeste comuniste, scrise în limba maghiară. Elementele comuniste dela atelierele Griviţa C.F.R. comentează cu satisfacţie ultimele evenimente.

Agenţii comunişti fac intensă propagandă printre muncitori să plece în Basarabia, sub regimul sovietic situaţia muncitorilor fiind mai bună.

Scopul urmărit ar fi: de a creia o stare de agitaţie soldată, eventual, cu incidente ce ar putea favoriza intervenţia U.R.S.S.

Diverse

Cu ocazia unei percheziţii, făcute unui individ din Oradea, s'au găsit 4 revolvere încărcate.

În gara Dej, militarii concentraţi au bătut mai mulţi evrei.

Se bănuieşte că organizaţia „Magyar a magyar-ért", prin agenţi curieri, ar fi lansat un apel către populaţia din Ardeal pentru ca, împreună cu evreii, să provoace tulburări pregătind astfel o acţiune contra guvernului.

Membrii organizaţiilor „Rongyos Garda" şi „Szabad Csapatok" au fost echipaţi militari şi constituiţi în unităţi speciale.

Conducătorul lor este un oarecare Roman Ioan, şchiop de piciorul drept, iar printre membrii de sub ordinele lui sunt foarte mulţi refugiaţi din România.

Au fost interceptate următoarele convorbiri telefonice:

– Numeroşi evrei din Timişoara, Oradea, Salonta, Arad, etc. anunţă familiile că sunt bătuţi prin gări de soldaţi şi civili români.

– Ofiţerii, din diferite unităţi aflate în zonă, vorbesc la telefon cu familiile lor lucruri nepermise şi alarmante pentru populaţia civilă.

Aceiaşi nelinişte în familiile româneşti dela granţia de Vest, care anunţă că stau cu bagajele împachetate şi gata de plecare spre Bucureşti.

D.O.
ŞEFUL DE STAT MAJOR
COLONEL
[ss] Gheorghiu

pentru conformitate
p. Şeful Bir. 2 Inf.
Căpitan P. Dumitrescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 506, dosar nr. 20, f. 97–98. Copie.

---

[1] Divizia 1 infanterie.

36

PROCES VERBAL

Astăzi 9 Iulie anul 1940

Noi, mai jos semnatarii, întruniţi în consiliu restrâns de colaborare pentru găsirea soluţiilor practice şi imediate în vederea aplicării stricte a

dispoziţiunilor cuprinse în ordinul circular al Ministerului de Interne nr. 9221-A din 8/VII.1940.

Constatăm prin acest act că potrivit scopului arătat mai sus, au avut loc discuţiuni edificatoare, făcându-ni-se nouă, Prefectul de Judeţ, de către membri acestui Consiliu restrâns, expuneri asupra situaţiei generale de pe teritoriul urban şi rural al Judeţului Prahova, interesând ordinea şi Siguranţa Statului.

Din expunerile făcute după materia şi teritoriul de competenţă a fiecăruia, s'a ajuns la următoarele concluzii:

1. În întreg judeţul domneşte pe deplin ordinea.

Incidente de natură mai importantă nu s'au produs.

Populaţia de la sate este preocupată exclusiv de starea câmpului, de muncile gospodăreşti şi de greutăţile pe care le întâmpină mai ales din cauza timpului ploios.

În general starea de spirit a populaţiei rurale este liniştită.

La Ploeşti şi Câmpina unde se găseşte populaţie evreească, tensiunea în raporturile cu românii n'a depăşit limitele ordinei publice – datorită pe de o parte spiritului de înţelegere a populaţiei româneşti, pe de altă parte grija evreilor de a evita sub orice formă stări de provocare şi în sfârşit datorită şi faptului că veghea organelor menite să păstreze ordinea a fost repede şi activ stimulată de noi.

Atitudinea elementelor comuniste identificate în masa muncitorilor este stăpânită, neînregistrându-se nici un început cât de timid de acţiune.

Străinii păstrează în prezent o atitudine potrivită situaţiei şi în cercurile lor nu s'au produs incidente.

2. Pentru organizarea unei perfecte şi continue colaborări între organele militare de pază existente în regiunea noastră şi cele poliţieneşti, am stabilit norma de procedare cari să asigure pe deplin posibilitatea de control civilizat – ce se efectuează prin razii, controluri prin posturi fixe etc.

Găsindu-se necesar şi bine organizat controlul în trenuri, gări şi bariere, se menţine.

Consiliul a luat sfârşit într'o perfectă unitate de vederi, stabilindu-se totodată ca orice caz care intereseazā ordinea publică şi Siguranţa Statului – de la cea mai minimă instanţă – să fie semnalat chiar la producerea lui, nouă prefecţilor de judeţ, urmând ca în timp cu cercetările sau valorificările

ce eventual s'ar face, să putem lua pe loc şi la timp măsurile impuse de situaţie.

De cele stabilite am încheiat acest proces verbal.

PREŞEDINTELE CONSILIULUI DE COLABORARE
Prefectul Judeţului Prahova
Colonel A.Teodorescu

ŞEFUL DE STAT MAJOR AL COMANDAMENTULUI M.U.
Locotenent-Colonel N. Minculescu

COMANDANTUL LEGIUNEI DE JANDARMI PRAHOVA
Locotenent-Colonel A. Ariton

CHESTORUL POLIŢIEI MUNICIPIULUI PLOEŞTI
C. Lipoveanu

ŞEFUL SERVICIULUI DE SIGURANŢĂ
Comisar Şef Gh. Stârcea

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul Afacerilor Interne, dosar nr. 433/1940, f. 38–39.

37

ROMÂNIA **Nr. 9.120 A**
PREFECTURA JUDEŢULUI ODORHEIU **Odorhei, la 18 Iulie 1940**
Serviciul Cancelariei

D-sale
Domnului Ministru al Internelor
Direcţiunea Adm[inistra]ţiei de Stat
Bucureşti

Domnule Ministru,

La ordinul domniei Voastre No. 9 221 A. din 8 Iulie 1940, referitor la unele incidente petrecute în ţară contra evreilor;

Avem onoare a raporta, că am luat toate măsurile în judeţul nostru pentru a împiedica orice agresiune contra evreilor, precum şi pentru

împiedicarea ştirilor alarmiste, ce se răspândesc de unii locuitori interesaţi.

Sănătate!

PREFECT,
Colonel Ioan C. Pleşoianu

p. Şeful Cancelariei
[Indescifrabil]

Arhivele Statului Bucureşti, fond Ministerul Afacerilor Interne, dosar nr. 443/1940, f. 24.

38

DARE DE SEAMĂ ASUPRA MODULUI CUM S'A DESFĂŞURAT EVACUAREA BASARABIEI (DUPĂ PRIMELE INFORMAŢIUNI CULESE)

1. ORGANIZAREA EVACUĂREI

Din declaraţiile funcţionarilor, militarilor şi populaţiei civile, evacuaţi din BASARABIA şi BUCOVINA, rezultă că nu a existat o organizare a evacuării.

Majoritatea celor evacuaţi învinuiesc autorităţile militare superioare şi guvernul, care, deşi informat din timp asupra intenţiilor URSS, nu a permis funcţionarilor şi militarilor să-şi evacueze familiile şi avutul, ba mai mult, cei care au încercat să facă acest lucru au fost opriţi prin ordine severe, fiind ameninţaţi cu pedepse.

La cele de mai sus se adaugă faptul că nu s'au dat dispoziţiuni ca evacuarea funcţionarilor de la telefoane şi jandarmi să se facă odată cu trupele.

Prin faptul că aceştia s'au evacuat înainte şi, în general, fără un plan stabilit, legăturile telefonice au fost întrerupte, comunicări de ordine nu s'au mai putut da, iar actele de banditism, provocate de populaţia minoritară şi evrei, au început pe toată adâncimea zonei, punând în pericol şi desorganizând retragerea trenurilor cu materiale, muniţii, populaţie şi chiar a unităţilor militare.

Faptul că o parte din gărzile podurilor de C.F. n'au ştiut de evacuare şi deci au rămas pe loc până târziu au asigurat scurgerea trenurilor şi au împiedicat actele de terorism.

2. ANUNŢAREA TARDIVĂ A EVACUĂREI

Comandanţii de batalion şi companii din primele linii au primit ordinul de evacuare în ziua de 28.VI, către orele 12–13, putându-se pune în marş abia după 2–3 ore (cazul Batalionului II/Reg. Infanterie, Maior VOICESCU).

Companiile de grăniceri din Batalionul Maior GRADU (Bălţi) au fost anunţate că trupele sovietice vor trece Nistrul, la ora 20, însă acestea au trecut la ora 14, astfel că subunităţile s'au adunat în timpul marşului în retragere.

Autorităţile civile, poliţie şi jandarmerie, primind ordinul de evacuare târziu, nu au anunţat imediat populaţia civilă, gândindu-se, în general, mai întâi la familiile şi persoana lor.

Evacuarea nu a fost anunţată nici în interior, aşa că multă lume a plecat în ultimul timp în BASARABIA, fără să fie prevenită de evacuare.

Din cauza întârzierei pusă în anunţarea evacuărei, unităţile nu şi-au putut organiza evacuarea, făcând rechiziţii etc. De asemenea, nu s'au luat măsuri de siguranţa deplasărei, care în situaţia de faţă trebuia să se execute ca într'un teritoriu duşman.

3. ACŢIUNEA COMUNISTĂ ÎN PREAJMA EVACUĂREI

În ziua de 27 VI a.c., cercurile comuniste, în mare măsură evrei, fiind încunoştiinţate de demersul URSS, au început propaganda filo-sovietică.

În noaptea de 28/29 VI a.c. s'au răspândit manifeste comuniste tipărite, probabil, în BUCUREŞTI, în ultimul timp (atacau problema PARTIDULUI NAŢIUNEI), şi care se adresau şi soldaţilor din MOLDOVA, fiind aruncate în preajma cazărmilor, în atelierele CFR, în cartierele muncitoreşti etc.

Vestea evacuărei BASARABIEI a fost transmisă rapid în cercurile evreeşti şi comuniste, organizându-se acţiunea de teroare, care s'a afişat apoi imediat în toată zona.

4. ACŢIUNEA TERORISTĂ A COMUNIŞTILOR ŞI EVREILOR, PE TIMPUL EVACUĂREI

Încă înainte de a se începe acţiunea de evacuare a Nordului BUCOVINEI şi BASARABIEI, s'au format în toate oraşele şi târgurile, comitete orăşeneşti din comunişti şi evrei, care au hotărât, în prealabil, atât modul cum vor primi trupele sovietice de ocupaţie, cât şi acţiunea de împiedicare a evacuărei.

Manifeste comuniste aruncate din avioane în ziua de 29 VI îndemnau populaţia să împiedice evacuarea, ruinarea fabricelor, staţiile de cale ferată, podurile etc. şi, în general, scoaterea avuţiilor din teritoriul ocupat, care aparţin poporului sărăcit de guvernarea regimului românesc. S'au aruncat şi exemplare din ziarul „LIBERTATEA" în care se făcea apologia regimului sovietic, care vine să salveze BUCOVINA şi BASARABIA din mâinile românilor (exemplare din manifeste s'au înaintat cu raportul nr. 1.784 din 1 Iulie 1940). Prin alte manifeste răspândite se îndemna muncitorimea şi ţăranii să lupte în contra pregătirei de război a ROMÂNIEI, pentru desconcentrare, înapoierea rechiziţiilor şi pentru un guvern popular de prietenie cu URSS; se ataca, de asemenea, Coroana şi guvernul, vinovaţi de toate provocările în contra Rusiei Sovietice.

Atmosfera de ostilitate creiată, populaţia evreească şi comuniştii s'au constituit în bande înarmate, care s'au dedat la acte de sălbăticii împotriva familiilor celor care urmau să-şi transporte puţinul din averea lor pe care puteau să-l ducă în MOLDOVA.

Din multiplele cazuri semnalate de refugiaţi, se menţionează următoarele:

LA SOROCA: Populaţia evreească a atacat convoiul de căruţe cu bagaje deshămând caii, au oprit camioanele, strânse la Cercul de Recrutare, în care se aflau lucrurile familiilor funcţionarilor şi militarilor.

A fost atacat şi reţinut de evrei camionul în care se afla tezaurul ADMINISTRAŢIEI FINANCIARE, sechestrându-se o sumă de 15–18 milioane lei care urma să fie evacuată.

Din informaţiuni culese de la cei care au scăpat, Administratorul Financiar ION GHEORGHIU, Avocatul STĂNESCU, Căpitanul GEORGESCU de la Cercul de Recrutare, Subofiţerul ENEA, Comisarul ajutor MURAFA şi EUSTAFIE GABRIEL au fost împuşcaţi de evrei.

Alţi ofiţeri au fost degradaţi de evrei.

Preoţi opriţi a se evacua.

LA BĂLŢI: Trupele sovietice nerespectând convenţia stabilită şi depăşind linia ce trebuia atinsă, a fost desarmat Batalionul II/Reg. 39 Infanterie, care se găsea îmbarcat în două trenuri de la care au fost scoase locomotivele.

Desarmarea s'a făcut sub ameninţarea trupelor şi a evreilor, care au obţinut de la ruşi, atât desarmarea unităţii, cât şi oprirea soldaţilor evrei şi basarabeni. Unitatea desarmată a plecat din BĂLŢI cu aproximativ 100 de oameni din efectivul de 1060.

În Sudul BASARABIEI, populaţia minoritară a aşezat pe liniile CFR clăi de fân cărora li s'au dat foc la apropierea trenurilor, pentru a le incendia; această tentativă criminală nu a reuşit.

În comuna CEADÂRLUNGA-TIGHINA au fost omorâţi perceptorul şi notarul.

La CHILIA NOUĂ, comitetul terorist local, condus de medicul RABINOVICI, fost Medic primar, a arestat parte din gardienii publici.

În judeţul CAHUL a fost devastat un conac.

La ISMAIL s'au petrecut mari desordini, populaţia a devastat magazinele şi a tras focuri asupra echipajelor Marinei fluviale.

La BOLGRAD, numeroase trenuri cu materiale au fost sechestrate de paraşutişti ruşi, ajutaţi de populaţie şi funcţionarii CFR, care au sabotat plecarea trenurilor.

La CHIŞINĂU, evreii şi comuniştii, eliberând pe comuniştii arestaţi din închisoare, au manifestat cu steaguri roşii pe străzi, barând pe acelea ce duceau spre gară şi împiedicând astfel evacuarea familiilor, funcţionarilor, militarilor şi pe acei ce voiau să plece.

Au fost asasinaţi de evrei în stradă comisarii PASCAL N., MATEESCU CONSTANTIN, SEVERIN şi STOL.

Se semnalează nenumărate acte de teroare, care în haosul ce a domnit nu au putut fi verificate şi care urmează a se stabili ulterior.

Nu avem încă informaţiuni complecte asupra celor petrecute în BUCOVINA.

În ansamblu, acţiunea teroriştilor, care a fost bănuită încă de mult, s'a afirmat în tot spatele frontului evacuat, manifestându-se desigur mai puternic în zona ocupată de trupele sovietice.

Prin surprinderea produsă de ordinul de evacuare s'au neglijat măsurile de siguranţă pe care trupele trebuiau să le ia în spate, în special în noduri de comunicaţie, oraşe etc.

Astfel, au fost lăsate pradă bandelor de terorişti familiile funcţionarilor şi militarilor. Ce este mai grav, unităţile militare au suferit şi ele banditismul populaţiei, care la BĂLŢI, de exemplu, a colaborat cu unităţile sovietice la desarmarea trupelor noastre îmbarcate în tren.

Din observaţiunile făcute, se pare că organizarea terorismului nu era complect pusă la punct şi acţiunea a fost improvizată. Dacă aceasta s'ar fi prezentat complect organizată, haosul celor două zile de evacuare s'ar fi transformat într'un dezastru.

5. MANIFESTĂRI OSTILE ŢĂRII, DIN PARTEA UNOR FUNCŢIONARI SAU CONDUCĂTORI POLITICI ROMÂNI

a) Subinspector poliţie BEREZOVSCHI, chestorul din TIGHINA, a fost văzut pe strada GOGOL, colţ cu Alexandru cel Bun, în fruntea unui grup de 12 indivizi, cei mai mulţi evrei, cu un steag roşu în mână, strigând: „Bine că am scăpat de jugul român, pe care îl purtăm de 22 ani şi ne ajunge".

b) Judecătorii BUJOREANU, CUCIUC MIHAI şi BORISLAVSCHI din CHIŞINĂU şi-au afişat sentimentele filo-sovietice, rămânând în Basarabia.

c) Agenţii de la Percepţia fiscală din Călăraşi-Târg au pus mâna pe casa de bani, care le-a fost smulsă cu forţa de jandarmi.

d) Şeful Detaşamentului de poliţie, comisar IONESCU VIRGIL din CĂLĂRAŞI-TÂRG, a fost ameninţat cu moartea de cei 10 gardieni publici ai săi.

e) Doctorul primar din CAHUL a refuzat evacuarea spitalului.

f) Institutorul LUPAŞCU GHEORGHE, fost prefect de judeţ la Soroca, fost deputat, membru în sfatul orăşenesc al F.R.N., a prezidat imediat o adunare comunistă în SOROCA, în prezenţa soldaţilor sovietici.

PETRE SFECLĂ, Preşedintele F.R.N. Soroca, împreună cu Inspectorul Şcolar primar ALEXANDRU ANOP şi Institutorul CUTUBAB ION au întâmpinat trupele sovietice cu steag roşu, arborând steagul sovietic pe Casa Corpului Didactic.

Avocatul PETRE HRISCU, fost preşedinte al F.R.N., şi TUDOR RUSNAC, secretarul F.R.N., au declarat că nu au de ce pleca din Basarabia.

Profesorul MARCU, Directorul Liceului Agricol SOROCA, suspectat de noi pentru sentimente comuniste, nu a vrut să se refugieze.

g) Impiegaţii de mişcare din LIPNIC au primit trupele sovietice cu steagul roşu.

h) Doctorul RABINOVICI, medic primar la CHILIA NOUĂ, a luat preşedinţia Comitetului local de comunişti.

i) Impiegatul DAGUTA SERGHIEI, din staţia PÂRLITA, este considerat ca autor al ciocnirei din această staţie, care a avut ca urmare rămânerea în BASARABIA a câtorva trenuri de muniţii (declaraţia mecanicului trenului).

7. TRANSPORTURILE DE EVACUARE

a) *Transportul şi evacuarea trupelor şi materialelor militare*

Lipsa de drumuri bune în BASARABIA şi înaintarea rapidă a trupelor sovietice, care, în general, au depăşit etapele fixate, a făcut ca evacuările din Basarabia să se facă în condiţiuni foarte grele. La aceasta au mai contribuit şi ploile căzute în Sudul Basarabiei în zilele de 28 şi 29 VI şi mai ales ploaia torenţială căzută pe întreaga zonă de evacuare în zilele de 1 şi 2 VII.

Starea proastă a rechiziţiilor (animale şi căruţe) a făcut ca mişcările să se facă într'un ritm foarte încet, cu toate că unele unităţi au înlocuit animalele cu alte rechiziţii, dar şi acestea tot de proastă calitate.

Unităţile de infanterie au urmat itinerariile cele mai scurte, mărşăluind în unele locuri direct peste câmp şi făcând în aceste condiţiuni etape ce atingeau 60 de km., în special trupele de grăniceri.

Lipsa de vagoane şi de timp şi mai ales sabotarea personalului minoritar CFR, care a mers până la ciocnirea de trenuri (cazul de la UNGHENI) a făcut ca muniţia şi, în special, materialul de fortificaţie să rămână depozitat prin gări (fier pentru beton) sau în parte distrus (ciment şi material lemnos). Pierderea sângelui rece şi birocratismul unor şefi de gări, care pretindeau îndeplinirea formelor legale de transport (gara BĂLŢI), a făcut ca unele trenuri să plece cu vagoanele goale, dar care au fost oprite de alţi şefi de gară şi încărcate (trebuie subliniată cu toată hotărârea abnegaţia personalului CFR, de origină română, care a făcut sforţări supraomeneşti, rămânând la postul lor câte 70–80 ore, fără odihnă).

b) *Transportul şi evacuarea populaţiei civile*

Cea mai mare greutate au întâmpinat-o funcţionarii şi populaţia civilă. Cu toate că unii dintre ei au reuşit să-şi împacheteze mobila şi îmbrăcămintea, nu aveau cu ce le transporta până la gară, birjarii refuzând

să-i servească. Chiar dacă unii reuşeau să-şi încarce bagajele în vre'o căruţă găsită întâmplător, erau întâmpinaţi de bande evreeşti care devastau conţinutul sau îl împărţeau. Trenurile fiind supra-încărcate, capii familiilor plecau în căutare de locuri, dar la întoarcere nu-şi mai regăseau familia.

Această panică era produsă de bandele evreeşti ce omorau pe funcţionarii români, lansând, în acelaşi timp, svonuri că toate podurile peste PRUT sunt aruncate în aer. Toate acestea au înspăimântat funcţionarii şi locuitorii într'atât, încât unii au renunţat de a-şi revedea familiile, plecând pe jos spre PRUT, mulţi din ei căzând victimă bandelor evreeşti şi minoritare înşirate în satele din lungul drumului.

Faptul că unele punctè de trecere (SCULENI şi UNGHENI) au fost ocupate de trupele sovietice, încă din ziua de 30.VI, a mărit şi mai mult greutăţile de evacuare. Cu toate intervenţiile Comandanţilor M.U. române, pe lângă Comandanţi sovietici ajunşi la mal, aceştia nu au deschis circulaţia decât după un interval de 24 ore.

c) *Transportul evreilor din Moldova în Basarabia*

În timp ce trupele şi populaţia din Basarabia îndura toate lipsurile şi batjocura evreilor, neavând unii din ei decât cămaşa, evreii ce se evacuau în BASARABIA erau îmbrăcaţi în haine de sărbătoare cu enorme cantităţi de bagaje şi însemnate sume de bani. Aceşti indivizi, precum şi bagajele lor au trecut necontrolate de nici-o autoritate română.

Acest fapt a produs indignare în mijlocul refugiaţilor şi trupelor româneşti, astfel că a fost nevoie să se instituie o pază severă la aceste trenuri spre a preîntâmpina eventuale incidente.

8. ORGANIZAREA CAZĂREI REFUGIAŢILOR ŞI ASISTENŢA SOCIALĂ

În primele două zile nici-o organizare. Gara IAŞI, centrul către care s'a scurs majoritatea refugiaţilor, era o masă de oameni, bagaje şi desnădejde.

Prin acţiunea demnă de toată lauda şi răsplată a personalului C.F.R. s'a remarcat în deosebi activitatea neîntreruptă a Locot. colonel MAVRICHI, Delegatul M.ST.M. pe lângă Inspectoratul 9 IAŞI, s'a organizat rapid transportarea evacuaţilor spre Sud. Blocarea gărei, adăugată la slaba capacitate a liniei IAŞI – UNGHENI, ar fi transformat totul în dezastru.

Ulterior s'au luat măsuri de cazare. Specula a fost însă de neînchipuit, fără ca organele administrative să intervină (transportul a 2 sau 3 baloturi sau geamantane în oraş, cu o căruţă cu un cal, se plătea cu 100–120 lei; trăsurile alegeau clienţii care plăteau mai mult etc.).

Asistenţa socială s'a manifestat frumos în unele locuri. În general, slabă la Iaşi.

Cazarea trupelor defectuos organizată. Activitatea organelor de cartiruire IAŞI, slabă.

Intervenţia STRAJEI ŢĂRII pentru ajutorarea refugiaţilor, aproape inexistentă. Parte din Comandamentele străjere lipsă din localitate, fiind plecate în alte regiuni, la adăpost, chiar din primele momente.

9. MĂSURI DE SIGURANŢĂ LUATE ÎN ZONA MOLDOVEI

a) Panica produsă de exodul refugiaţilor şi circulaţia diferitelor svonuri alarmiste, precum şi lipsa unor comunicate oficiale ale guvernului în privinţa zonei ce urmează a fi evacuată, a desorientat masa populaţiei din MOLDOVA.

b) Evacuarea bagajelor unor persoane marcante (Domnul Ministru P. ANDREI, Domnul Rezident Regal (?), Chestorul Poliţiei etc.) au mărit neliniştea şi numărul celor ce împachetează şi transportă o parte din avut. Grija evacuărei era justificată şi prin lipsa unor măsuri, din timp, pentru evacuarea funcţionarilor din BASARABIA, care a dus la pierderea avutului tuturor.

c) Evreii, masaţi pe străzi, îşi arătau satisfacţia la trecerea refugiaţilor şi colportau svonuri fanteziste, ce aveau ca urmare mărirea neliniştei.

d) Ulterior, sosirea trupelor, revoltate de atitudinea populaţiei comuniste şi evreeşti şi unele manifestări individuale antisemite, a distrus avântul populaţiei evreeşti, care a dispărut de pe străzi. În ziua de 1 VII a.c. s'au semnalat agresiuni contra evreilor, raportate prin RAPOARTELE INFORMATIVE.

e) Faţă de desfăşurarea acestor manifestaţiuni şi evenimente, s'au luat următoarele măsuri:

– Dublarea posturilor de poliţie în gări, bariere etc.;

– Razii pe străzile din cartierele evreeşti şi comuniste şi diferite arestări;

– Patrule de jandarmi şi poliţie pentru menţinerea ordinei pe itinerarele de scurgere a trupelor.

S'au luat măsuri ca iluminatul străzilor să funcţioneze în cursul nopţilor, pentru a preîntâmpina posibilitatea unor atacuri şi manifestări comuniste.

Faţă de manifestările de reacţiune ale soldaţilor contra evreilor, trenurile de pasageri, începând din ziua de 2 Iulie a.c., sunt păzite de jandarmi.

ŞEFUL BIROULUI STATISTIC MILITAR „IAŞI"
Locot. Colonel Ion Palade

■ Arhiva MInisterului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 2, dosar nr. 982, f. 116–125. Original.

39

MINISTERUL JUSTIŢIEI

CAROL AL II-lea

Prin graţia lui Dumnezeu şi voinţa naţională, Rege al României,
La toţi de faţă şi viitori, sănătate,
Asupra raportului Preşedintelui Consiliului Nostru de Miniştri şi al ministrului Nostru, secretar de Stat la Departamentul Jusitiţiei, Nr. 108670/1940;
Văzând şi jurnalul Consiliului de Miniştri Nr. 1953/1940;
Văzând şi avizul Consiliului Legislativ nr. 283/1940;
În temeiul art. 46 din Constituţiune;
Am decretat şi decretăm:

DECRET – LEGE
PRIVITOR LA STAREA JURIDICĂ A LOCUITORILOR EVREI DIN ROMÂNIA

Art. 1. Situaţia juridică a evreilor este statornicită în condiţiunile acestui decret cu putere de lege.

Art. 2. Sunt socotiţi evrei în înţelesul acestui decret cu putere de lege:

a) Cei de religie mozaică;

b) Cei născuţi din părinţi de religie mozaică;

c) Creştini născuţi din părinţi de religie mozaică, nebotezaţi;

d) Creştinii născuţi din mamă creştină şi tată de religie mozaică, nebotezat;

e) Cei născuţi din mamă de religie mozaică, afară din căsătorie;

f) Femeile intrând în alineatele premergătoare, căsătorite cu creştini, dacă au trecut la creştinism cel mai târziu un an înainte de înfiinţarea Partidului Naţiunii.

Evreii de sânge, atei, sunt socotiţi evrei în sensul acestui decret cu putere de lege.

Trecerea la creştinism a celor de religiune mozaică, după punerea în aplicare a decretului, nu schimbă calitatea de evreu astfel cum este statornicită de acest decret cu putere de lege.

Cei ce fac parte, la publicarea prezentului decret cu putere de lege, din comunităţile religioase evreeşti, sunt socotiţi de religie mozaică.

Art. 3. Evreii se împart, în ceea ce priveşte starea lor juridică, în trei categorii, numite în acest decret cu putere de lege: categoria 1-a, categoria 2-a şi categoria 3-a.

Art. 4. Categoria a 1-a este alcătuită din evreii veniţi în România după 30 Decembrie 1918.

Art. 5. Categoria a 2-a, în înţelesul acestui decret cu putere de lege, este alcătuită din:

a) Cei ce au căpătat naturalizarea, prin lege individuală sau dispoziţiune legală individuală, până la 30 Decembrie 1918;

b) Cei ce au dobândit naturalizarea, în mod colectiv, în temeiul art. 7, part. 2, lit. c din Constituţia modificată la 1879, servind Ţara sub Drapel, în timpul războiului pentru Independenţă;

c) Cei ce, locuind în Dobrogea, au dobândit naturalizarea în temeiul art. 133 adiţional al Consituţiei din 1879, art. 4 al legii din 9 Martie 1880, în temeiul legii din 19 aprilie 1909, din 14 Aprilie 1910 şi 3 Martie 1912;

d) Cei ce au luptat în linia de foc, în războaiele României, pentru România, cu excepţia celor căzuţi, individual, prizonieri, celor dispăruţi sau trecuţi în teritoriul ocupat;

e) Cei răniţi, decoraţi, citaţi cu ordin, pentru acte de bravură în timpul războiului;

f) Urmaşii celor morţi în războaiele României şi urmaşii celor cuprinşi în alineatele precedente.

Art. 6. Categoria a 3-a este alcătuită din evreii care nu fac parte din categoriile 1-a şi 2-a.

Art. 7. Evreii prevăzuţi la categoria 1-a şi 3-a, nu pot fi:

a) Funcţionarii publici, de orice fel, cu şi fără salariu şi colaboratori direcţi la activitatea serviciilor publice;

b) Membrii în profesiunile care au prin natura lor legătură cu autorităţile publice, ca notari publici, avocaţi, experţi şi alte îndeletniciri asemănătoare;

c) Membrii în consiliile de administraţie ale întreprinderilor de orice natură, publice şi particulare;

d) Comercianţi în comunele rurale;

e) Comercianţi de băuturi alcoolice şi deţinători de monopoluri, cu orice titlu;

f) Tutori sau curatori ai incapabililor cari sunt de religie creştină;

g) Militari;

h) Exploatatori sau închirietori de cinematografe, editori de cărţi, ziare şi reviste româneşti, colportori de imprimate româneşti şi deţinătorii oricăror mijloace de propagandă naţională românească;

i) Conducătorii, membri şi judecători în asociaţiile sportive naţionale;

j) Oameni de serviciu în instituţiile publice.

Art. 8. Evreii prevăzuţi în categoria 1-a vor putea exercita îndeletnicirile şi profesiunile libere în limitele ce se vor arăta printr'un jurnal al Consiliului de Miniştri. Aceştia nu pot candida şi nu pot fi aleşi în consiliile şi comitetele conducătoare ale îndeletnicirilor şi profesiunilor libere organizate prin legi.

Evreii prevăzuţi în categoria a 3-a pot să practice orice îndeletniciri, profesiuni şi activităţi, în afară de excepţiile acestui decret cu putere de lege, pentru această categorie, prevăzute în art. 7, 10, 11, 13.

Art. 9. Drepturile, legalmente dobândite, ale evreilor din categoria 2-a, se menţin cu excepţiile cuprinse în art. 11 şi 13. Cei care nu sunt funcţionari publici, la data publicării decretului, nu pot dobândi în viitor vreo funcţiune publică.

Art. 10. Obligaţiunile militare, fiind obligaţiuni de onoare, se transformă în virtutea acestui decret cu putere de lege, pentru evreii din România, din categoria 1-a şi a 3-a, fie în obligaţiune fiscală statornicită în

limitele ce se vor reglementa după puterile materiale ale fiecărui evreu şi după consideraţiunea dacă a făcut sau nu serviciul militar; fie în obligaţiune de muncă, potrivit nevoilor Statului şi Instituţiilor publice, la muncile de interes obştesc, după capacitatea şi situaţia fiecăruia.

Evreii, din categoria 2-a, nu pot fi militari de carieră.

Ministerul Apărării este autorizat să desvolte aceste norme de ordine publică şi să statornicească condiţiile aplicării lor, printr'un regulament de administraţie publică generală. Ministerul de Finanţe, prin lege, va stabili condiţiile de aplicare ale obligaţiunii fiscale.

Art. 11. Evreii aparţinând oricărei categorii nu pot dobândi proprietăţi rurale în România.

Ministerul de Agricultură este autorizat să procedeze potrivit art. 16 şi 27 alin. 4 din legea constituţională a normelor legale în vigoare, şi a regulamentului de administraţie publică generală pe care este autorizat să-l întocmească, la exproprierea pentru cauză de utilitate publică a proprietăţilor rurale, de orice fel, în interesul naţional urmărit de acest decret cu putere de lege. Evreii aparţinând oricărei categorii pot vinde proprietăţile lor rurale românilor de sânge, cu exercitarea dreptului de preemţiune pentru Ministerul de Agricultură. Evreii aparţinând oricărei categorii, nu pot dobândi, în viitor, întreprinderi industriale rurale.

Nulitatea este de ordine publică absolută şi poate fi cerută chiar de Ministerul Public. Ministerul de Agricultură poate expropria bunul vândut sau donat plătind vânzătorului preţul ce se va fixa prin justiţie sau preţul vânzării dacă acesta este inferior justului preţ.

Dacă imobilul rural se dobândeşte pe cale testamentară, dobânditorul este obligat să lichideze în termen de 6 luni dela deschiderea succesiunii; altmintrelea el va fi lichidat judecătoreşte.

Administrarea bunului se va face prin justiţie.

Art. 12. Prevederile art. 7, lit. h vor putea fi dezvoltate printr'un regulament de administraţie publică întocmit de Ministerele competente.

Art. 13. Se poate ridica atributul puterii părinteşti, asupra copilului său creştin, tatălui evreu, dacă se constată pe cale judecătorească, că acesta dă copilului său creştin o educaţiune potrivnică principiilor religioase sau naţionale.

Instanţa va fi investită prin cererea Ministerului Public.

Art. 14. Evreii din orice categorie, nu pot dobândii nume româneşti. Actele de atribuire potrivnice acestei dipoziţiuni sunt nule. Cei ce încearcă

să dobândească şi cei ce vor dobândi nume româneşti se vor pedepsi în condiţiunile acestui decret cu putere de lege.

Art. 15. Dispoziţiuni legale speciale vor reglementa regimul învăţământului primar, secundar, profesional şi superior al evreilor din România, în limitele art. 10 şi 21 din legea Constituţională dela 27 Februarie 1938.

Regimul cultului mozaic rămâne sub protecţia normelor constituţionale şi a legilor de aplicare.

Art. 16. Dispoziţiunile acestui decret cu putere de lege se aplică în afară de normele legale potrivnice, în felul următor:

a) Autorităţile şi instituţiile publice vor îndepărta pe cei care ocupă, contrar acestor prevederi, funcţiuni publice, în termen de 3 luni dela publicarea decretului cu putere de lege;

b) Cei care, la data publicării acestui decret cu putere de lege, exercită activităţi reglementate de acest decret, sunt îndatoraţi în termen de 6 luni să lichideze lucrările şi drepturile lor; se respectă contractele în curs de executare;

c) Cei ce exercită activităţi economice şi sociale de orice fel, oprite de acest decret, vor fi concediaţi în termen de şase luni dela data publicării decretului cu putere de lege, acest termen poate fi prelungit în caz de nevoe vădită pentru interesul economiei naţionale şi generale, prin jurnalul motivat al Consiliului de Miniştri.

Art. 17. Drepturile patrimoniale, legalmente dobândite, se respectă.

Pensiunile funcţionarilor publici sau particulari, dobândite în mod legal, se respectă.

Indemnizaţiile, datorate celor concediaţi şi sub orice titlu, statornicite de legea contractului de muncă şi de orice lege specială, se respectă.

Art. 18. Aplicarea dispoziţiunilor cuprinse în art. 16 lit. a, b şi c se va face de instituţiunile publice de care depinde cel interesat, activitatea pe care o practică sau dreptul ce deţine.

Art. 19. Cei interesaţi, care se află în îndoială în privinţa calităţii de evreu în sensul decretului şi a categoriei din care fac parte, pot îndrepta cerere provocatorie direct Curţii administrative, în circumscripţia căreia are locuinţă, în termen de 3 luni dela publicarea acestui decret cu putere de lege.

Condiţiile de judecată şi căile de atac sunt cele prevăzute de legea organică a Curţilor administrative; împotriva deciziilor Curţilor administrative, pot face apel şi recurs, pe lângă părţile interesate, şi Consilierii însărcinaţi cu atribuţiunile de acuzare potrivit art. 4 şi 12 din decretul-lege Nr. 2573 din 31 Iulie 1940.

Acţiunea provocatorie, directă, nu împiedică pe conducătorii întreprinderilor sau instituţiilor de orice natură să facă, în termenul arătat în art. 14, aplicaţiunea prevederilor acestui decret cu putere de lege şi deîndată.

Art. 20. Cei lezaţi, în drepturile lor, prin actele de aplicare ale acestui decret, de către autorităţile publice sau persoane îndrituite la aceasta, au deschisă calea de atac înaintea instanţelor de jurisdicţie specială.

Art. 21. Se vor pedepsi cu închisoare corecţională:

a) Dela una la şase luni, cei care prin ascunderea originei lor, se angajează în serviciul diferitelor instituţiuni;

b) Dela 6 luni la un an şi amendă dela 5000 la 20.000 lei, cei care nu vor respecta dispoziţiunile art. 13;

c) Dela 6 luni la 2 ani, cei care nu vor respecta dispoziţiunile art. 8, literele b, c, d, e, f, g, h, i şi j; dispoziţiunile art. 16 alin. b şi c şi dispoziţiunile art. 14;

d) Dela 6 luni la 2 ani cei care potrivit atribuţiunilor legale fiind în drept şi în măsură să împiedice călcarea acestui decret cu putere de lege, nu iau, cu ştiinţă, măsurile cuvenite;

e) Dela 6 luni la 2 ani, persoanele interpuse şi cele care împrumută numele lor, în scopul ocolirii sau împiedicării aplicării legii;

f) Dela 6 luni la 2 ani cei care sub orice formă calcă dispoziţiunile de interdicţie pe care le cuprinde această lege.

Art. 22. Tribunalul domiciliului celui pus sub învinuire este competent să aplice pedepsele prevăzute în decretul cu putere de lege, fie la cererea directă a Ministerului Public, fie la cererea directă a conducătorilor organizaţiilor judeţene ale Partidului Naţiunii, potrivit normelor de procedură penală în vigoare.

Hotărârile tribunalului se pronunţă cu apel şi recurs în condiţiunile şi formele stabilite de codul de procedură penală Carol al II-lea.

Art. 23. Ministerul de Justiţie este autorizat să întocmească un regulament de administraţie publică generală, în scopul aplicării acestui decret cu putere de lege.

Dat în Bucureşti la 8 August 1940.

CAROL

Preşedintele Consiliului de Miniştri,
Inginer Ion Gigurtu

Ministrul Justiţiei
Ion V. Gruia

Nr. 2650

■ „Monitorul Oficial", partea I-a, nr. 183 din 9 august 1940, p.4.079– 4.081

40

Biroul Statistic Militar Cluj **Nr. 3276/A**
1940 VIII.15

ARMATA I-a

Statul Major, S. II-a

Am onoare a înainta, anexat, STUDIUL ASUPRA ORGANIZĂRII EVREILOR DIN TRANSILVANIA, întocmit de acest birou.

BIROUL STATISTIC MILITAR
CLUJ

STUDIU
asupra
ORGANIZĂRII EVREILOR DIN TRANSILVANIA

I. GENERALITĂŢI

1. DATE STATISTICE

Din datele statistice pe care le-a cules Biroul Statistic Militar Cluj în toamna anului 1939, s'a constatat că în *Transilvania se găsesc 198.629*

evrei, față de 3.521.400 români, reprezentând un procent de 3,40% din întreaga populaţie ce locuieşte în această provincie.

Pe Ţinuturi evreii se prezintă astfel:

– Cei mai mulţi evrei se găsesc în Ţinutul Someş (6, 47%).

– În a doua importanţă urmează Ţinutul Timiş (1,90%).

– În a treia importanţă Ţinutul Mureş (1,40%).

– Cei mai puţini se găsesc în două judeţe ale Ţinutului Bucegi din Transilvania (1,10%).

În ŢINUTUL SOMEŞ se găsesc astfel repartizaţi:

– judeţul Maramureş 21,32%
– " Satu Mare 9,24%
– " Cluj 5,63%
– " Someş 4,50%
– " Bihor 4,13%
– " Năsăud 4,02%
– " Sălaj 2,92%

Rezultă că judeţul cel mai periclitat este MARAMUREŞUL, unde tactica băştinaşilor români, faţă de acest element, a fost răbdarea şi pasivitatea.

Judecând numai după felul cum se găsesc repartizaţi evreii în Transilvania, se constată, fără alte documente, calea de invazie pe care au folosit-o în acţiunea de infiltrare în masa poporului român.

După profesiuni evreii se împart în trei grupe:

a. Intelectuali, medici, avocaţi şi funcţionari;

b. Industriaşi, comercianţi, financiari şi proprietari;

c. Mici comercianţi şi meseriaşi.

Intelectualii sunt în slujba ideilor aşa zise avansate, *medicii se preocupă de preferat cu provocarea de avorturi, avocaţii fac intervenţii şi tranzacţii,* iar pentru a reuşi mai sigur şi uşor *mituesc persoanele respective.*

Industriaşii şi comercianţii se găsesc în legături normale cu Budapesta, angajează personal de conducere şi specialitate, de preferinţă, dintre minoritari şi în special unguri.

Micii comercianţi şi meseriaşi caută, prin concurenţă neleală, să lichideze sau să slăbească cât mai mult pe comercianţii şi meseriaşii neevrei.

Din punct de vedere confesional evreii se împart în două mari grupe:

– *ORTODOXII:* Această grupă cuprinde şi Grupul Spaniol, care în ultima vreme s'a contopit cu Ortodoxii.

Sunt conservatorii religiei integrale, fanatici şi în general cu o ţinută specială (peruci, caftane etc.).

– *OCCIDENTALII:* În acest grup intră evreii aşa zişi Progresivi, cari ar părea, în formă, că sunt asimilabili.

Din punct de vedere politic evreii se împart tot în *două mari Grupe:*

– *ORGANIZAŢIA SIONISTĂ* (Uniunea Naţională Evreească).

– *NOUA ORGANIZAŢIE SIONISTĂ.*

Ambele Grupe militează pentru ideile de stânga.

2. ATITUDINEA FAŢĂ DE STATUL ROMÂN

Din manifestările izolâte şi în grup rezultă că au adoptat următoarea atitudine generală:

– *Sunt maghiarofili* (limba pe care o folosesc, de predilecţie, este cea ungurească).

– *Duc o viaţă izolată de restul populaţiei,* izolare pe care şi-au menţinut-o şi o menţin prin pronunţatul sentiment religios şi o concepţie specifică despre viaţă şi oameni.

– Evreii din orice categorie şi confesiune *au constituit totdeauna un element disolvant.* Între ei sunt foarte solidari, intriganţi în lumea necreştină, căutând a da naştere la conflicte pentru ca astfel să poată stăpâni şi trage profit.

– Pentru a putea stăpâni şi conduce au *acaparat,* în general, comerţul, industria şi finanţele, cari fie se găsesc direct în mâna evreiască, fie sub control evreesc.

– În formă par răbdători, dar atinşi în credinţa sau interesele lor *se solidarizează şi reacţionează* dacă nu pot direct, dar sigur indirect (Legea Talionului).

3. CARACTERISTICI GENERALE

Evreii prezintă următoarele caracteristici:

– Sunt oscilanţi, linguşitori şi fără scrupule.

– Consecvenţi pe linie evreească, dar inconsecvenţi faţă de restul problemelor.

– Tăcuţi în ceea ce priveşte chestiunile lor directe, docili în aparenţă şi în general foarte ataşaţi religiei.

– Indiferent de profesiuni, sunt avizi de bani şi tot cu bani încearcă să deschidă ori ce uşă.

– Venali, caută în special afacerile cari pot aduce mari câştiguri. În toate marile fraude descoperite până în prezent, evreii au deţinut totdeauna rolurile principale (falsificări de bani, spirt negru, contrabande, aurul negru descoperit recent la Cluj etc.)

4. CONDUITĂ GENERALĂ

În raporturile cu creştinii şi mai ales cu românii, sunt îndrăzneţi şi chiar obrasnici când observă slăbiciune. Habotnicii în general sunt tăcuţi, răbdători şi perseverenţi.

În respectarea religiei şi supunerei faţă de riturile sale, nu cruţă timpul şi nu ţin seamă de locul unde se găsesc.

Interesul material i-a făcut linguşitori, hrăpăreţi şi materialişti excesivi, fiind pregătiţi de secole şi legaţi la aceasta prin prescripţiunile religioase.

Cea mai mare parte dintre evreii din Transilvania nu cunosc bine sau nu cunosc deloc limba românească, deşi sunt în permanent contact cu elementul românesc, totuşi vorbesc cu predilecţie limba maghiară şi afirmă, fără sfială, că nu cunosc altă limbă în afară de cea maghiară.

Evreii nu au o concepţie de Stat, patria lor este peste tot (Ubi bene ibi Patria) se pun în special în slujba curentelor de extremă stângă, devenind astfel elementul cel mai primejdios pentru viaţa Statului.

Sub raportul cultural, evreii se adapă numai dela cultura ungurească.

De subliniat că deşi în general tineretul frecventează şcolile Statului, totuşi în familii vorbesc numai ungureşte, caută societatea ungurească şi o evită pe cea românească.

Dacă am face abstracţie de caracteristica evreilor şi am lua numai acest număr de circa 200.000 şi l'am raporta la masa românească, ar arăta că nu pot constitui o problemă pentru Stat.

Ţinând seamă însă unde locueşte de preferinţă evreimea, ocupaţiunile pe care le are, caracteristicile acestei rase, tendinţele centrifuge dovedite şi că au fost şi vor fi întotdeauna un element disolvant, evreimea se impune pentru o atenţie deosebită.

5. ORGANIZARE GENERALĂ (Anexa nr. 1*)

Deşi din datele pe care le posedă acest Birou ar resulta că evreimea din România nu are o conducere unitară, totuşi judecând după caracteristica principală evreească – *solidaritatea de rasă* – atitudine şi manifestări, se pare că există o astfel de conducere, care lucrează cel puţin din umbră.

În Transilvania evreii se găsesc grupaţi în următoarele organizaţiuni:

a. FEDERAŢIA UNIUNILOR COMUNITĂŢILOR EVREEŞTI (Hitahdut Arţit Hacăhilot Hajăhudiot).

b. UNIUNEA NAŢIONALĂ EVREEASCĂ – Organizaţia Sionistă (Histadrut Haţionit).

c. NOUA ORGANIZAŢIE SIONISTĂ (Brith Trumpeldor-Herzlia).

d. OCROTIREA ORFANILOR EVREI (Kalkalat Jetonai Transylvanya).

e. FEDERAŢIA SOCIETĂŢILOR SPORTIVE (Makabi).

Cele mai puternice organizaţiuni sunt primele două, cari înglobează aproape totalitatea evreimei dela noi.

Raporturile de interese şi colaborare se stabilesc în primul rând prin concepţia de bază – comună evreilor ori unde s'ar găsi – şi în al doilea rând prin conducerile centrale ori regionale, sau între Comunităţile locale evreeşti.

II. ORGANIZARE

A. FEDERAŢIA UNIUNILOR COMUNITĂŢILOR EVREEŞTI (Anexa nr. 2)

a. SCOP

F.U.C.E. urmăreşte în primul rând să asigure existenţa şi propăşirea evreilor, *ca naţiune isolată,* ori unde şi ori cât de risipite s'ar găsi elementele evreeşti.

Ca mijloc pentru atingerea scopului este folosită *religia* şi o concepţie specifică, prin care se urmăreşte a ţine evreii uniţi şi a-i feri de contopire cu celalte naţiuni.

b. ORGANIZARE

F.U.C.E. cuprinde totalitatea comunităţilor religioase existente în ţară.

Statutele repective prevăd că „toţi locuitorii de religie israelită, cari au un venit şi o existenţă, bărbaţi sau femei, se consideră ca membrii ai Comunităţii".

F.U.C.E. cuprinde două categorii de comunităţi:

– de rit ortodox;

– de rit occidental.

Comunităţile de rit ortodox.

Urmăresc păstrarea religiei în forma iniţială, fără nici o modificare de texte şi manifestări.

Poartă bărbi, perciuni şi se îmbracă în zile de sărbătoare în anterie cu nişte tichii pe cap, garnisite cu blăni de samur; respectă cu multă rigurozitate prescripţiunile Talmudului.

Înainte se mai găsea şi un rit zis spaniol (Sefard) care însă în ultimii ani a fuzionat cu ortodocşi.

Cu toată această fuziune, totuşi în cadrele comunităţilor ortodoxe se găsesc grupaţi separat, având, în unele localităţi, chiar comunităţi separate.

Comunităţile respective sunt conduse efectiv de rabini şi hahami.

Comunităţile de rit occidental.

Pe când ortodocşii pot fi numiţi conservatorii religiei mozaice în forma iniţială, occidentalii la rândul lor constituiesc ramura progresistă, urmărind o evoluţie a religiei, adoptând-o la vremi şi împrejurări.

Aceştia sunt mai puţin riguroşi în ceea ce priveşte respectarea prescripţiunilor religioase, prevăd o adaptare după vremuri, regiuni şi populaţia între care trăiesc; nu păstrează nimic din exteriorul şi ţinuta ortodocşilor.

Aceştia se bărbieresc şi se tund şi nu respectă în totul regulele religioase.

F.U.C.E. are o centrală la Bucureşti, o regională pentru Transilvania la Cluj şi comunităţi în toate localităţile cu populaţie evreiască.

Regionala şi comunităţile cuprind următoarele categorii de organe:

Ritul ortodox

În general comunităţile de rit ortodox au următoarele organe de conducere şi execuţie:

1. *Comitetul Central de Conducere* (Vezetöség Föbizotsag)

Alege membrii reprezentanţei.

Stabileşte cota de impozit ce se plăteşte de cele 12 categorii de impozabili.

Ia hotărâri asupra propunerilor făcute de reprezentanţă.

2. *Comitetul de Conducere* – Reprezentanţa (Hetvenes Bizotsag).

Alege membrii antistiei, eforiei şcolare, comisiunei de impuneri şi cei din secţia revizuirii impozitelor.

Alege funcţionarii salariaţi şi exercită autoritatea asupra lor.

Pregăteşte proectele ce se vor aduce înaintea adunării generale.

3. *Antistia*

Organul care urmăreşte executarea hotărârilor luate de adunarea generală şi reprezentanţă.

Administrează averea comunităţii.

4. *Secţia electorală* (Valaszatasi Bizotsag)

Întocmeşte listele nominale de alegători.

Conduce alegerile şi îngrijeşte de publicarea rezultatului.

5. *Secţia Socială şi Binefacere* (Legyelesi Bizotsag)

Acordă împrumuturi productive solicitanţilor.

Îndrumează şi dă ajutor meseriaşilor.

Se ocupă de problemele sociale şi medicale.

6. *Secţia Juridică* (Jog Bizotsag)

Se ocupă cu problemele de ordin juridic ale Comunităţilor. Dă ajutor juridic membrilor Comuntăţii.

7. *Secţia Impuneri* (Egyhazkössegi Követö Bizotsag)

Încadrează pe fiecare contribuabil în clasa respectivă de plata impozitului. Afişează tabelele în care sunt clasificaţi contribuabilii evrei.

8. *Secţia Revizuirei Impunerilor* (Ado és taxa ellenörzö bizotsag)

Judecă şi ia hotărâri asupra întâmpinărilor relativ la impuneri. Hotărârea se poate da motivată sau nemotivată.

9. *Secţia Tehnică* (Mü Bizotsag)

Se ocupă cu problemele de ordin administrativ-religios (case de rugăciuni, diferite categorii de angajaţi etc.). Urmăreşte probleme în legătură cu organizarea evreilor sau a secţiilor.

10. *Eforia Şcolară* (Ellemi Egyhazközségi Iskola Bizotsag)

Urmăreşte executarea dispoziţiunilor date de Guvern sau prevăzute prin Legi, în sens favorabil evreilor. Administrează averea şcolară şi urmăreşte ca donaţiunile făcute în favoarea şcoalei să-şi păstreze destinaţia.

11. *Secţia Şcolară* (Talmud)

Îndrumează şi supraveghează mersul învăţământului în şcoalele întreţinute sau subvenţionate de Comunităţi şi asupra învăţământului religios evreesc în şcolile publice.

12. *Secţia înmormântare* (Chevra Kadisa)

Creiarea şi alimentarea fondului cimitirelor. Supraveghează întreţinerea cimitirelor.

13. *Secţia Tăerii Coşer* (Koser hus vagatasi bizotsag)

Urmăreşte procurarea animalelor necesare şi supraveghează tăerile rituale.

14. *Secţia Pascală* (A paska bizotsag)

Îngrijeşte de procurarea materiilor necesare şi urmăreşte să se facă pasca la datele respective.

15. *Secţia Credincioşilor de Rit Spaniol* (Sefardă)

Conduce şi urmăreşte păstrarea şi desvoltarea cultului după ritul Spaniol.

Comunităţile au o parte sau toate secţiile arătate mai sus, în funcţie de numărul evreilor din localitatea respectivă, şi se leagă direct la regionala din Cluj.

RITUL OCCIDENTAL

Comunităţile de rit occidental au următoarele secţii:

1. *Secţia Socială* (Machlechet lavodah socialit)

Acordă împrumuturi.

Dă îndrumări şi ajutoare pentru meseriaşi.

Se ocupă cu probleme medicale.

2. *Secţia juridică* (Machlechet hapulhan)

Se ocupă cu problemele juridice ale Comunităţii.

Dă ajutor juridic membrilor Comunităţii.

3. *Secţia Economică* (Machlechet hacalcalah)

În general se ocupă cu problemele economice ale Comunităţii.

Stabileşte cotizaţiile pe care trebue să le plătească fiecare Comunitate, iar în cadrul Comunităţii cotizaţia pe care o plăteşte fiecare membru.

4. *Secţia Culturală* (Machlechet hatarbut)

Urmăreşte ca masa evreească să-şi formeze şi să menţină o cultură generală evreească.

În acest scop organizează biblioteci, editează ziare, reviste etc.

5. *Secţia Şcolară* (Machletchet Bet-Hasefer)

Susţine şcolile evreeşti de toate gradele.

Dă directive pentru instrucţia în şcolile susţinute de Comunităţi, urmăreşte şi predă religia în celelalte şcoli.

6. *Secţia Muzică* (Machlechet hazimrah)

Organizează coruri şi orchestre.

7. *Secţia Binefacere şi Îndrumare* (Machlechet hatadact)

Creerea şi întrebuinţarea fondului pentru ajutoare productive.

8. *Secţia Sacră* (Chevra Kadisa)

Creerea şi alimentarea fondului cimitire.

Întreţinerea cimitirelor.

Ajutor pentru bolnavi.

9. *Secţia Ceremonii* (Machlechet hapulchan)

Îndrumarea religioasă a Comunităților.

Probleme de ordin administrativ religios (case de rugăciuni, diferite categorii de angajați etc.).

Comunitățile de rit occidental se leagă la regionala din Cluj.

B. *UNIUNEA NAȚIONAL EVREIASCĂ – ORGANIZAȚIA SIONISTĂ (Histadrut Naționit)* Anexa nr. 3.

a. *SCOP*

În general urmărește realizarea scopurilor de ordin politic pentru evrei, iar ca nuanță se încadrează în curentele de stânga.

U.N.E. își mai propune reclădirea patriei evreești în Palestina și în acest scop alege elementele necesare, le pregătește în vederea emigrării și conduce operația de emigrare, urmărind și sprijinind formarea de puternice colonii în Palestina.

b. *ORGANIZARE*

U.N.E. are o centrală în București, o regională pentru Transilvania la Timișoara și 8 regionale locale ca organe intermediare între regională și organizațiile respective.

În general U.N.E. are organizații în toate localitățile în care se găsește populație evreiască, iar în cadrul fiecărei organizații se găsesc toate sau numai parte din secțiile existente în Centrală și celelalte organe intermediare, numărul secțiilor fiind în funcție de numărul populației locale respective.

Centrala, regionala și regionalele locale sunt *organe de direcție,* organizațiile locale organe de conducere, iar secțiile organe de execuție.

Diferitele eșaloane ale U.N.E. cuprind în general următoarele secții:

1. *Secția Organizare*

Se ocupă cu probleme de organizarea evreilor în cadrul U.N.E. (creare de noui secții, organizare în cadrul secțiilor și al organizațiilor).

2. *Secția Religioasă* (Mizrachi)

Urmărește în primul rând creșterea tineretului în spirit religios, menținerea și accentuarea aceluiaș spirit la restul populației evreești.

3. *Secția Culturală* (Vaad Tarbuti)

În competința aceste secții intră probleme de ordin cultural evreesc (istorice, științifice, geografice – asupra Palestinei – literare etc.), editări de ziare, reviste și diferite lucrări relativ la problemele evreești.

4. *Secția Emigrare* (Misrad-Ereț-Israeli)

Pregătește, organizează și facilitează emigrarea.

Stabileşte categoriile de emigranţi şi condiţiunile generale pe care trebue să le îndeplinească cei ce urmează să emigreze, repartizând fiecărei secţii chestiunea de competinţă.

5. *Secţia Restratificare* (Hacşarat-Olim)

Îndrumează formarea diferiţilor meseriaşi, în vederea emigrării, în funcţie de nevoile Palestinei.

6. *Secţia Fond Sionist* (Keren Kayemet vî Keren Hayesod)

Urmăreşte strângerea de fonduri pentru achiziţionarea de terenuri în Palestina, unelte etc. necesare celor ce emigrează sau au emigrat.

7. *Secţia Meseriaşi* (Baal Malahe-Poel Hadati)

Îngrijeşte a trimite în Palestina meseriaşii necesari.

Îngrijeşte de formarea meseriaşilor, dându-le ajutoarele necesare.

Constitue grupe din meseriaşii ce emigrează, în vederea organizării de localităţi sau suburbii în localităţile existente în Palestina.

8. *Secţia Tineret* (Merkaz Hanoar)

Educarea tineretului într-un pronunţat sentiment naţional evreesc şi pregătirea lui în vederea emigrărei (învăţarea limbei ebraice etc.)

9. *Secţia Femei* (W.I.Z.O.)

Pregătirea culturală a evreilor.

A îndruma şi întreţine diferite instituţii de binefacere pe care le-au creiat sau creiază în Palestina.

10. *Secţia Fete* (Jung W.I.Z.O.)

Pregătirea culturală a fetelor.

Organizaţiile locale au o parte sau toate secţiunile de mai sus, în funcţie de numărul evreilor din localitatea respectivă, fiecare organizaţiune are două feluri de legături:

– cu regionala locală;

– direct cu regionala din Timişoara.

C. *NOUA ORGANIZAŢIE SIONISTĂ* (Brith Trumpeldor şi Herţlia) Anexa nr. 4.

a. *SCOP*

Urmăreşte în primul rând realizarea programului sionist (reclădirea patriei evreeşti în Palestina) şi înrădăcinarea dragostei de neamul iudeu.

Îndrumarea tineretului în sensul de a fi folositor neamului evreesc.

Deşi atât *Organizaţia Sionistă* cât şi *Noua Organizaţie Sionistă* urmăresc reclădirea Palestinei, diferă totuşi una de alta din punct de vedere al concepţiei pentru atingerea scopului.

Pe când *Organizaţia Sionistă* urmăreşte pregătirea elementelor pentru emigrare, facilitarea emigrării şi propăşirea evreilor emigraţi, *Noua Organizaţie Sionistă* urmăreşte numai pregătirea elementelor în vederea emigrării şi facilitarea emigrării, unde se termină misiunea acestei noui organizaţii, rămânând apoi ca elementele cari au emigrat în Palestina, prin luptă cu arabii, să-şi câştige ceea ce le este necesar în vederea reclădirii Palestinei.

Din punct de vedere al concepţiilor politice *Noua Organizaţie Sionistă* este pe faţă comunistă.

b. *ORGANIZARE*

Noua Organizaţie Sionistă cuprinde:

– O centrală în Bucureşti.

– Până în ultima vreme avea o regională la Oradea pentru întreaga Transilvanie, care însă a fost desfiinţată.

– Un număr de organizaţiuni, în parte din localităţile Transilvaniei, ţin legătura direct cu centrala din Bucureşti.

– Centrala şi organizaţiunile au în general următoarele categorii de organe:

1. *Adunarea Generală*

Îi revine rolul de a da directive generale pentru conducerea organizaţiei.

Stabileşte categoriile de contribuabili şi cotizaţiile ce trebuesc plătite. Tot adunării generale îi revine sarcina de a aproba reducerile de impozite solicitate.

2. *Consiliul de Administraţie*

Se ocupă cu problemele de ordin administrativ, executând hotărârile adunării generale.

Supraveghează activitatea direcţiei, având puterea de a destitui pe membrii ce nu corespund.

3. *Direcţia*

Este organul de execuţie propriu zisă al dispoziţiunilor ce se dau de celelalte foruri.

4. *Secţia Culturală*

Se ocupă cu problemele de ordin cultural evreesc, urmărind, în primul rând, popularizarea ideilor nouii organizaţii sioniste, învăţarea limbei ebraice şi engleze.

5. *Secţia Economică*

În general are aceleaşi însărcinări ca şi secţia respectivă din F.U.C.E., dela ritul occidental.

6. *Secţia Tineret*

Dă directive şi veghează asupra educaţiei tineretului în scopul ca, tineretul să fie crescut într'un accentuat sentiment naţionalist evreu, precum şi pregătirea lui în vederea emigrării.

7. *Secţia Emigrări*

În general se ocupă cu aceleaşi probleme ca şi secţia respectivă din U.N.E.

D. *OCROTIREA ORFANILOR EVREI* (Lalkalat jetonai Transylvanya; în ungureşte: Erdelyi Jido arva gondozo). Anexa nr. 5

a. *SCOP*

Ocrotirea în general a orfanilor evrei. Urmăreşte strângerea tuturor orfanilor evrei, a le da sprijinul necesar, material şi moral, urmăreşte să fie crescuţi în sentimente religioase evreeşti şi naţionaliste evreeşti şi a-i îndruma spre cariere lucrative.

O.O.E. mai urmăreşte educaţia copiilor săraci.

b. *ORGANIZARE*

Se pare că această organizaţie este numai în Transilvania, cu sediul în Cluj.

1. *Comitetul Central*

Se ocupă cu chestiuni de organizare-administrativă şi acţionează grupele locale.

2. *Adunarea Generală*

În general îi revin aceleaşi însărcinări cari sunt arătate la Cap. N.O.S.

3. *Comitetul Executiv*

Execută hotărârile luate de Adunarea Generală şi de Comitetul Central.

Din datele pe care le posedă Biroul *ar rezulta* că această organizaţie ar mai avea şi următoarele secţii:

4. *Secţia Evidenţei*

Face investigaţiile necesare pentru a ţine continuu la curent evidenţa tuturor orfanilor evrei.

5. *Secţia Educaţiei*

Se ocupă cu probleme în legătură cu educaţia orfanilor, în special urmăreşte să fie crescuţi în sentimente naţionale evreeşti şi să li se desvolte în cel mai înalt grad sentimentul religios evreesc.

6. *Secţia Instituţii*

Urmăreşte creerea şi întreţinerea de case pentru orfani, adăpost de zi, ateliere, dispensare, colonii de vară etc.

7. *Secţia Informaţii*

Urmăreşte în primul rând îndrumarea orfanilor şi a elementelor respective ce se interesează de orfani, pentru alegerea carierei orfanilor.

Mai urmăreşte şi probleme de ordin juridic pentru organizaţie şi membrii ei.

În unele din localităţile din Transilvania O.O.E. are aşa zise grupe locale, iar cele din capitalele de judeţ au sarcina de a coordona toate aceste instituţii.

Grupările locale au o parte sau toate secţiunile de mai sus, în funcţie de importanţa organizaţiei şi numărul populaţiei evreeşti şi se leagă direct la centrala Cluj.

E. *FEDERAŢIA SOCIETĂŢILOR SPORTIVE EVREEŞTI* (Makabi) Anexa nr. 6

F.S.S.E. urmăreşte educaţia fizică a tineretului evreu şi înglobarea acestui tineret în organizaţiuni sportive cu scopul de a nu se risipi în alte organizaţiuni creştine.

Ea are o centrală în Bucureşti şi o regională pentru întreaga Transilvanie, la Arad.

F.S.S.E. are organizaţiuni sportive în localităţile cu o populaţie evreească mai numeroasă. Fiecare din aceste organizaţiuni se leagă direct la regionala din Arad.

În general fiecare organizaţie sportivă are următoarele secţiuni:

- Atletică,
- Gimnastică,
- Foot-Ball,
- Înot,
- Scrimă,
- Box,
- Tenis,
- Tenis de masă,
- Turism,
- Şah.

III. CONCLUZIUNI (Anexa nr. 7)

1. Cel mai mare număr de evrei se găseşte în ŢINUTUL SOMEŞ (6,47%), iar judeţul MARAMUREŞ este cel mai ameninţat din întreaga Transilvanie, pe de o parte din cauza marelui număr de evrei (21,32%), iar pe de altă parte, pentru că în această regiune, mai mult ca ori unde, întreaga bogăţie este stăpânită de evrei (munţii, pădurile, industria, comerţul şi chiar ciobănitul se găsesc în mână evreiască; nu rare sunt cazurile când se întâlnesc evrei, în creerul munţilor, pela stâne).

2. Evreii din Transilvania au fost totdeauna maghiarofili şi în prezent în mare parte sunt maghiarizaţi.

Nici odată nu au arătat dorinţa *sinceră* de apropiere de elementul românesc, în care au văzut numai un element bun de spoliat, sub orice formă.

3. În viaţa Statului nostru evreii au dus totdeauna o acţiune centrifugală.

Ei neavând o concepţie de Stat au constituit şi constituiesc elementul disolvant pentru viaţa Statului Român.

4. În general comerţul, industria şi finanţele din Transilvania se găsesc în mână evreiească sau sub control evreesc.

5. Evreimea ocupă, în general, numai profesiuni şi meserii bănoase.

6. Evreimea din Transilvania se găseşte grupată în 5 mari organizaţiuni, iar din documentele Biroului Statistic Militar Cluj nu rezultă că ar exista o conducere unitară evreiască pentru întreaga ţară ci fiecare din aceste organizaţiuni ar lucra izolat.

Se pare că acest fel de a vedea *nu corespunde realităţii* şi că toate aceste organizaţiuni sunt grupate în COMUNITATEA EVREIASCĂ, care conduce şi coordonează cel puţin din umbră activitatea acestor organizaţiuni, lucrând după directivele venite dela conducerea evreiască mondială.

7. Din datele statistice strânse de Biroul Statistic Militar Cluj se constată că, evreii din Transilvania au 360 organizaţiuni, astfel repartizate:

- F.C.E. are 194 comunităţi.
- O.N.E. numără 135 organizaţiuni.
- N.O.S. cuprinde 5 organizaţiuni.
- O.O.E. numără 15 organizaţiuni.
- F.S.S.E. înglobează 11 organizaţiuni.

Toate aceste grupări cuprind organizaţiuni puternice şi foarte bine organizate, care au la bază o concepţie specific evreiască şi puternice instituţii financiare, fiind capabile a rezista la orice acţiune de dislocare ce s'ar încerca.

ŞEFUL BIROULUI STATISTIC MILITAR CLUJ, C.E. Manolescu

Şeful Subbiroului 1, Maior I. Gh. Dintevici

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 1, dosar nr. 936, f. 493–512. Original.

---

* Anexele nu se publică.

41

AS

GRAY
Bucharest
Dated September 17, 1940
10:15 p.m.

Secretary of State,
Washington
544, September 17, 6. p.m.

A decision of the Minister of Cults and Arts dated September 9th liste eight cults which the State recongizes and protecte and then adds that the existence of the Mosaic faith is recognized under new regulations which stipulate that a synagogue is avaible only if it serves at least 400 Jewish families in urban and 200 families in rural districts. Organizations in districts where no synagogue is authorized must cease all activities. In view of these drastic limitations the President of the Jewish Community has seen Premier Antonescu who agreed to delay application of the new laws pending investigation in the light of information and data accompanying the protest. General Antonescu gave assurance at the same time that he does notpropose to adopt a program of Jewish persecution and a statement issued on his instructions on September 14 declared that "no one is permitted to use violence against foreign cults, persons, or property distribution".

In my first official interview with General Antonescu yesterday I observed that I had noted with relief and satisfaction the abovementioned statement. The General assured me that he would brook no persecution and that such action as might ensue would be taken through the courts.

As in the past the Baptist faith is not included in the list of cults recognized by the new decision. However the leaders of the Baptist Church have been received by the Prime Minister and the Minister of Cults and have left a full memorandum with the latter on their situation. They have been promised that careful consideration will be given their requests.

GUNTHER

HPD

■ Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 35027, f. 200–201.

GRAY
București
17 septembrie 1940

Excelenței Sale
Secretarul de Stat
Washington
544, 17 septembrie, ora 6 p.m.

O decizie a Ministerului Cultelor și Artei din 9 septembrie care stipulează un număr de opt culte pe care statul le recunoaște și protejează include existența cultului mozaic, recunoscut conform noilor regulamente care stipulează că o sinagogă poate funcționa numai dacă servește cel puțin 400 familii de evrei în mediul urban și 200 familii în mediul rural. Organizațiile din districte unde nu este autorizată funcționarea unei sinagogi trebuie să-și înceteze toate activitățile. Cu privire la aceste drastice limitări, Președintele Comunității evreiești l-a văzut pe Premierul Antonescu care a fost de acord să amâne aplicarea noilor legi pe durata investigațiilor în urma informațiilor și datelor anexate protestului. În același timp generalul Antonescu a dat asigurări că el nu propune adoptarea unui program vizând persecuția evreilor și urmare a ordinelor sale, la 14 septembrie, a fost publicată o declarație potrivit căreia „nimănui nu îi este

permis să folosească violenţa împotriva cultelor sau persoanelor străine, sau distribuţiei proprietăţii".

În prima mea convorbire oficială cu generalul Antonescu care a avut loc ieri am remarcat cu un sentiment de uşurare şi satisfacţie declaraţia mai sus menţionată. Generalul m-a asigurat că el nu va admite nici o persecuţie şi că asemenea acţiuni care ar putea apare vor fi aduse în faţa tribunalului.

Ca şi în trecut, cultul baptist nu este inclus pe lista cultelor recunoscute de noua hotărâre. Totuşi, conducătorii Bisericii Baptiste au fost primiţi de primul ministru şi de ministrul cultelor şi au lăsat ultimului un memorandum cu privire la situaţia lor. Li s-a promis că cererile lor vor fi analizate cu deosebită atenţie.

GUNTER

42

PREŞEDINŢIA CONSILIULUI DE MINIŞTRI
Secretariatul General

DECLARAŢIILE
domnului general Antonescu, Conducătorul Statului şi Preşedintele Consiliului de Miniştri, făcute în ziua de 26 Septembrie 1940 ziarului „Stampa"
(fragment)

[...] În România, îmi explică generalul Antonescu, evreii ocupă toate posturile economice, posedă capitaluri şi au avut monopolul creditului. Cum guvernele române nu s'au îngrijit să organizeze creditul şi viaţa economică, adevăraţii români au sfârşit prin a fi înlocuiţi de către străini. Dar noi avem în România întreprinderi conduse de români, întreprinderi care pot mărturisi calitatea rasei noastre.

Eu voi rezolva problema evreească în cursul reorganizării statului, substituind încetul cu încetul pe evrei cu români, şi în primul rând cu legionari, care între timp se vor pregăti. Bunurile evreilor vor fi în mare parte expropriate în schimbul unor indemnizaţii. Evreii, care au venit în ţară după 1913, cu alte cuvinte, după a doua parte a războiului balcanic, vor fi înlăturaţi de îndată ce aceasta va fi cu putinţă, chiar dacă au devenit

cetăţeni români, în vreme ce ceilalţi, o repet, vor fi substituiţi încetul cu încetul. Evreii vor putea trăi, dar nu vor putea fi beneficiarii resurselor şi bogăţiilor acestei ţări. În România trebuie să trăiască şi să fie puşi în valoare mai întâi românii; ceilalţi dacă rămân locuri libere, vin după ei"...

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar nr. 318/1940–1943, f. 4.

43

No 755 c.c. /940
5.X.940

COMUNICAT*

La 4 Octombrie a.c. a avut loc un Consiliu de Cabinet, prezidat de domnul General Antonescu.

Au luat parte dn. Miniştri: Horia Sima, Mihai A. Antonescu, Mihail Sturdza, Gh. N. Leon, N. Dragomir, Gh. Cretzianu, Pompiliu Nicolau şi V. Dimitriuc.

S'a hotărât:

1. Să se revizuiască legiuirile care au ridicat unor Români drepturile lorla cetăţenia românească.

2. Ca toţi Evreii cari au avut titluri de Furnizori ai Curţii Regale să piardă acest titlu. În viitor nu se va mai acorda această onoare decât Românilor.

3. Ca Evreii cari au intrat clandestin în Ţară, în ultimii 5 ani, să plece singuri în 2 luni. Cine nu va pleca, va fi închis în lagărele care se pregătesc în acest scop şi în care vor fi întreţinuţi din propriile lor mijloace sau de Comunitatea Evreească, Statul neavând bani disponibili pentru astfel de cheltuieli.

4. Să se alcătuiască un Decret lege prin care toţi Românii cari vor face acte politice în contra intereselor Ţării, în Străinătate, să fie declaraţi vinovaţi de înaltă trădare şi judecaţi ca atare. Măsura vizează pe anumiţi Domni, mari beneficiari ai regimului trecut, cari încearcă să constituie un alt Guvern românesc în străinătate.

5. Întreprinderile de toate categoriile să reprimească la lucru pe lucrătorii desconcentraţi care au lucrat până în ziua concentrărilor în

întreprinderile respective. Dacă au ocupat locurile cu alţi lucrători vor face echipe suplimentare, micşorând orele de lucru.

Cu modul acesta toţi vor putea să-şi aibă existenţa asigurată. Statul nu poate în circumstanţele actuale să întreţie şomeuri.

6. Să se fixeze preţurile de vânzare a fierului, sârmei ghimpate şi a cuielor de sârmă pentru a putea achita drepturile cuvenite antreprenorilor dela lucrările de fortificaţii, care nu şi-au primit de multă vreme drepturile din această cauză.

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.314, f. 17–18.

---

* Comunicat al Preşedinţiei Consiliului de Miniştri.

44

Stenograma şedinţei Consiliului de Miniştri din 29 Octombrie 1940
(extrase)

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: Aţi mai cerut o situaţie a ungurilor, evreilor, bulgarilor şi ucrainenilor pe oraşe. S'a făcut această situaţie.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Ar fi bine să se pună pe un grafic, căci se vede mai bine şi ne putem da seama mai bine asupra modului cum sunt grupaţi.

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: Astfel în Bucureşti avem 40.000 de unguri şi 128.000 jidani. Ungurii sunt lucrători în ateliere, zidari, şoferi.

Dl. Alex. Rioşeanu, subsecretar de stat la Departamentul Internelor: De foarte mult timp este situaţia aceasta. Cea mai mare parte sunt meseriaşi. Chiar ei se laudă în buletinul lor că Bucureştiul a fost reconstruit de unguri.

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: La Braşov sunt 28.000; la Timişoara 24.000, iar la Arad 25.000 unguri.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: De unde sunt ungurii aceştia? Mie îmi trebue să-i împărţiţi în unguri cetăţeni români şi unguri deveniţi cetăţeni unguri prin arbitrajul de la Viena.

În ce-i priveşte pe jidani, este imposibil ca în Bucureşti să fie numai 128.000; sunt mult mai mulţi. Acestea sunt date împrumutate de la jidani.

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: Sunt de la siguranţă.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Jidanii simt imediat că se face o statistică şi plătesc acolo unde trebue, ca să se falsifice datele.

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: La Iaşi sunt 42.000 jidani; la Galaţi 14.000; la Timişoara 12.000; la Craiova 1.808 – în total avem 339.000 jidani.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Dacă ar fi numai atâţia n-ar mai exista o problemă jidovească acută la noi.

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: M-am întrebat dacă Filderman când a făcut raportul nu a luat informaţiunile pe care le avem noi.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Să reiei d-ta chestiunea în mână: să faci un control sever ca să vedem dacă nu cumva face altcineva recensământul în locul celor meniţi să-l facă.

În ce priveşte ungurii din Bucureşti, trebue triaţi, ca să vedem ungurii care revin Ungariei, să li se dea preaviz de la întreprinderile unde lucrează şi să se pună în locul lor români.

Dl. dr. Vasile Iaşinschi, ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale: Săptămâna viitoare vă prezint proiectul pentru derogare de la termenul de preaviz.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Este bine să facem derogarea aceasta?

Dl. dr. Vasile Iaşinschi, ministrul muncii, sănătăţii şi ocrotirilor sociale: Da, pentru că jidanii conducători ai întreprinderilor au început să se dea bani jidanilor conducători ai întreprinderilor* şi în felul acesta ajungem să nu mai avem capital circulatoriu în mâna întreprinderilor.

Patronii jidani împart la funcţionarii lor jidani bani în vederea acestei legi, pentru că au prins de veste că va veni ceva în direcţiunea aceasta, o derogare de la legea contractelor de muncă. Prin proiectul pe care-l fac eu limitez sumele pe care trebue să le primească funcţionarul conform acestui preaviz şi îi opresc de a cheltui sumele care se găsesc în casa

întreprinderilor. Această dispoziţie nu periclitează buna funcţionare a industriei. Am vorbit în această privinţă şi cu dl. ministru al justiţiei.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Trebuie să luaţi în mână chestiunea ungurească, cea jidovească şi cea comunistă şi trebuie să degajăm Bucureştiul şi celelalte mari centre – Braşov, Timişoara, Arad – de ungurii care nu sînt băştinaşi în Ţara Românească actuală. Aceasta, bineînţeles, nu cu mijloace brutale, dar o operaţie care trebuie lichidată în maximum două-trei luni. [...]

Am dat termen două luni evreilor care au intrat fraudulos în ţară, ca să evacueze Ţara Românească; cine nu evacuează, îl băgăm în lagăr. Deci, trebuie să ne ţinem de cuvânt* şi mai este o lună până la scadenţă. Deci ne trebuie două lucruri: să avem lagărele pregătite şi în al doilea rând, situaţia exactă a evreilor intraţi clandestin în ţară în ultimii cinci ani. Aceasta o puteţi avea?

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: Lucrăm la ea.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Lucrările astea trebuie puse la punct mai rapid.

De asemenea, ne trebuie lagăre pentru agitaţiile comuniste şi pentru agitaţiile politice de orice natură. Trebuie date exemple.

Dl. general Constantin Petrovicescu, ministrul afacerilor interne: S'au mai potolit.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: În al treilea rând principiul pus de mine este deci că acei pe care îi băgăm în lagăre plătesc întreţinerea, iar pe care nu, îi punem la muncă forţată. Deci, trebuie şi în această privinţă organizată chestiunea lagărelor. Trebuie directori de lagăre, personal administrativ, depozite ca să păstreze hrana. Deci o întreagă organizare.

Dl. Alex. Rioşeanu, subsecretar de stat la Ministerul Internelor, pentru Poliţie şi Siguranţă: Facem ateliere proprii.

Dl. general Ion Antonescu, conducătorul statului: Îi punem la munca câmpului şi să vedeţi cum plăteşte jidanul [...]

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3479. f. 23–26, 27.

---

* Conform cu originalul.

45

ROMÂNIA
MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
DIRECŢIUNEA PERSONALULUI **Nr. 57939** – 1 NOEM. 1940

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a

La Nr. 14424 din 9.X.940;

Am onoare a vă face cunoscut că acest Subsecretariat cu raportul Nr. 57939 din 22.X.940, anexat în copie*, a raportat cazul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri, cerând relaţiuni în chestiunea evreilor.

Domnul General Ion Antonescu a hotărît următoarele:

1. Nu fac serviciu militar.
2. Vor plăti în schimb o taxă.
3. Cine nu poate plăti taxa fixată va efectua o muncă de folos obştesc.

Vă rugăm să binevoiţi a da dispoziţiunile Dvs. de urmare Comandamentelor Teritoriale şi Cercurilor de Recrutare, pentru executarea dispoziţiunilor punctului 1.

Întrucât nici un evreu nu mai execută serviciul militar, nu se mai pune chestiunea justificării categoriei din care face parte.

Ministerul Justiţiei studiază în prezent stabilirea calităţii de evreu pe bază de noi criterii, în care sop a cerut propuneri şi acestui Subsecretariat cu adresa Nr. 148013 din 28.X.940.

Ca urmare aplicarea dispoziţiunilor prevăzute de punct. 2 şi 3 de mai sus se vor perfecta pe cale de regulament după apariţia decretului lege, care va stabili definitv starea juridică a evreilor.

Se înapoiază adresa Nr. 23826/940 a.Secţiei II-a, împreună cu adresa Nr. 3537/940 a Bir. Statistic Militar Iaşi.

DIRECTORUL PERSONALULUI
GENERAL Gh. Cealâc

Şeful Biroului Studii
Lt. Colonel M. Vasiliu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 1.977, f. 286. Original.

---

* Nu se publică

46

ROMÂNIA

Personal-Confidenţial
84752
15 Noembrie 1940

MINISTERUL INTERNELOR
DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI
DIRECŢIUNEA POLIŢIEI DE SIGURANŢĂ

Domnului
PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI

Avem onoare a raporta dvs., că Direcţiunea Generală a Poliţiei, pe consideraţiuni de ordin naţional, sprijină acţiunea de organizare a emigrării în masă a jidanilor din ţara noastră.

Jidanii imigrează în Palestina pe două căi: legal şi clandestin.

Prin imigrare legală, se înţelege intrarea în Palestina a acelor jidani cari au asupra lor certificate de identitate-tip, eliberate acestora de către autorităţile palestiniene şi de această imigrare se ocupă vechea organizaţie sionistă; iar prin imigrare clandestină, se înţelegea intrarea în Palestina a acelor jidani cari emigrează din ţările respective cu paşapoarte în regulă, cu viza pentru unul din statele Americei de Sud, de obicei Panama, Uruguai sau altul şi apoi debarcă clandestin pe litoralul palestinian al Mării Mediterane şi cu acest sistem se ocupă N.O.S.-ul.

Şi într'un caz şi într'altul, din punct de vedere românesc emigrarea este legală, pentru că emigranţilor li se eliberează paşapoarte în conformitate cu legea respectivă.

Prin acţiunea noastră de susţinere a emigrărilor în masă, am reuşit, ca dela instaurarea regimului naţional-legionar, să scoatem afară din ţară circa 2.000 jidani.

În vederea aceluiaş scop N.O.S [Noua organizaţie sionistă] a înfiinţat în Bucureşti un comitet central denumit „Aliyah", care organizează emigrarea în masă a conaţionalilor lor jidani.

S'a ivit însă un impediment de ordin pecuniar şi anume că, societatea de navigaţie sau armatorii cer ca plata navlului să se facă în dolari, dela 110 la 130 de fiecare persoană – valută forte – socotită de portul românesc de îmbarcare şi până la destinaţie, valută pe care societatea sionistă respectivă nu o posedă.

Pentru a se procura această valută propunem două soluţii, care au fost adoptate în rezolvarea problemei emigrării jidanilor de către Germania, Austria şi în ultimul timp de către Slovacia:

1. Direcţia reglementării comerţului extern din Ministerul Economiei Naţionale să pună la dispoziţia comitetului „Aliyah" sumele de dolari necesare pentru plata transportului emigranţilor din contul român al dolarilor blocaţi în S.U.A., care actualmente nu sunt utilizabili şi pe care societatea suscitată i-ar putea obţine cu ajutorul organizaţiilor jidăneşti din Statele Unite ale Americei care susţin emigrarea.

2. Ministerul Economiei Naţionale să autorizeze un export de mărfuri din România, care n'ar cuprinde nici petrol nici alimente, cereale sau produse miniere, ci articole secundare ca: turte oleaginoase, celuloză, măzăriche, lemne sau hârtie, urmând ca din produsul acestui export în devize libere, să se acorde comitetului central „Aliyah" de pe lângă N.O.S. - – prin Banca Naţională a României – sumele necesare în devize pentru finanţarea transportului de emigranţi.

Dacă însă aceste două soluţii nu sunt acceptabile din anumite considerente, vă rugăm să binevoiţi a dispune să se ia de urgenţă în studiu această chestiune de către cei în drept, pentru a se găsi mijlocul cel mai potrivit pentru rezolvarea acestei chestiuni, întrucât rezolvarea problemei emigrărilor jidanilor din ţara noastră nu mai poate suferi întârziere.

p. Ministru
[Indescifrabil]

Director general
[Indescifrabil]

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3314, f. 21–23. Original.

47

UNIUNEA COMUNITĂŢILOR EVREEŞTI DIN VECHIUL REGAT REPREZENTANŢA UNIUNII No. 1973

Bucureşti, 20 Noembrie 1940

DOMNULE MINISTRU,

Avem adânca durere de a vă aduce la cunoştinţă că temple, sinagogi şi localuri de şcoală au fost profanate şi devastate în Bucureşti şi Ploeşti, şi a vă ruga să binevoiţi a dispune pedepsirea vinovaţilor şi despăgubirea instituţiilor noastre, fără de care asemenea acte se vor generaliza.

I. *Bucureşti* – În noaptea de 17 Noembrie crt., către miezul nopţii, un grup de câte 6–8 până la 20–25 indivizi, îmbrăcaţi în cămăşi verzi, au pătruns în curtea Templului Coral din str. Sf. Vineri; a Sinagogii Mari din str. Dr. Schachman; a Templului Unirea Sfântă din str. Mămulari; a Templului Fraterna din str. Mămulari şi a Templului Baron D. Hirsch din str. Bradului şi au aruncat cu pietre şi cărămizi.

La TEMPLUL CORAL s'au spart vitrourile şi cristalele – unele la 8 m. de sol; la SINAGOGA MARE s'a forţat uşa de fier, s'a deteriorat insigna de fier şi s'au spart vitrourile la 3 ferestre şi geamurile la 15 ferestre; la TEMPLUL FRATERNA s'au spart vitrourile la 18 ferestre; la TEMPLUL UNIREA SFÂNTĂ s'au sfărâmat marchiza din sticlă riglată şi vitrourile a 3 ferestre; la TEMPLUL BARON D. HIRSCH s'au spart cristalele a 13 ferestre.

Totalul pagubei este de lei 340.000.

II. *Ploeşti* – Cu toate că arhitecţii Primăriei locale au constatat că stricăciunile cauzate de cutremurul din noaptea de 9 Noembrie crt. sunt minime şi cu toate că Comunitatea Evreilor se obligase să înceapă lucrările în dimineaţa de Luni 18 Noembrie 1940, echipe de legionari, contra ordinului Primăriei, au început dărâmarea în dimineaţa zilei de Duminecă 17 Noembrie crt.

a) La TEMPLUL CEL MARE din str. Ştefan Greceanu, care nu avea decât o singură crăpătură a cărei reparaţie ar fi costat lei 30.000, fără a fi avut vreo autorizaţie sau măcar să fi anunţat pe cineva, legionarii au început dărâmarea, aruncând în curte obiectele de cult, tot mobilierul,

candelabre şi diferite obiecte de valoare, interzicând Comunităţii să ridice obiectele, cu singura excepţie a sulurilor sfinte şi perdelelor.

b) La TEMPLUL SPANIOL, str. Vlad Ţepeş, care necesita mici reparaţiuni, echipele de legionari au scos totul din templu: mobilier, obiecte, odoare şi au interzis ridicarea lor.

c) La IMOBILUL ŞCOLII LUCA MOISE, str. Basarabilor, unde era de reparat etajul II, legionarii au dărâmat tot etajul II, au scos ferestrele, uşile şi caloriferul dela etajul I, precum şi arhiva, cărţile etc. şi au început a transporta cu căruţe ce le aparţineau bunurile mobile.

Pagubele totale sunt de cca un milion lei.

Primiţi, vă rugăm, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte, — Şef rabin,
Dr. W. Filderman — Dr. Al. Şafran

Secretar general
M. Carp

DOMNIEI SALE
DOMNULUI MINISTRU AL INTERNELOR

Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 31–32. Original.

48

UNIUNEA COMUNITĂŢILOR EVREEŞTI DIN VECHIUL REGAT
REPREZENTANŢA UNIUNII
No. 1999

Bucureşti
21 Noembrie 1940

Domnule Ministru,

Ca urmare la memoriul nostru No. 1973/940, avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă următoarele fapte:

Confiscarea bunurilor aparţinând Cultului. După dărâmarea templelor şi a şcolii de băeţi din Ploeşti, echipele cari au procedat la această operaţiune au pus stăpânire pe imobile şi pe lucruri mobile (suluri sfinte,

odoare bisericeşti, candelabre, bănci, birouri, arhivă, casă de bani etc.), refuzând a le restitui celor în drept deşi s'au dat ordine scrise de către: dl. Prefect al judeţului, dl. Primar al oraşului, dl. Chestor al Poliţiei şi dl. Şef al Poliţiei Legionare.

Confiscarea lemnelor destinate săracilor. Din depositul de lemne pregătit din vreme pentru ajutorarea în timpul iernei a populaţiei nevoiaşe, s'a ridicat toată cantitatea de 50.000 Kg.

Rechiziţionarea sediului Comunităţii. Comunitatea Evreilor din Ploeşti îşi avea sediul într'un local propriu care a fost rechiziţionat de Corpul 10 de Armată din care cauză Comunitatea s'a mutat în str. Vlad Ţepeş, în curtea templului dărâmat.

Legionarii au pus stăpânire şi pe acest imobil şi au instalat un cuib legionar, interzicând accesul evreilor în local.

În felul acesta Comunitatea care este persoana juridică de drept public şi are în administraţia sa nevoile a 4500 suflete, se vede în neputinţă de a-şi îndeplini misiunea impusă de lege.

Nădăjduim Domnule Ministru, că veţi aprecia întreaga gravitate a faptelor expuse, dispunând de urgenţă măsurile necesare pentru repunerea în drepturi a Comunităţii.

Primiţi vă rugăm Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte — Secretar General
Dr. W. Filderman — M. Carp

Dsale
Domnului Ministru al Internelor

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 30. Original.

49

FEDERAŢIA UNIUNILOR
DE COMUNITĂŢI EVREEŞTI DIN ŢARĂ — **Bucureşti**
BUCUREŞTI — 23 Noembrie 1940
No. 486

Domnule Ministru,

Avem onoarea a vă aduce la cunoştinţă o serie de fapte petrecute la Braşov, a căror gravitate excepţională nădăjduim că o veţi aprecia

îndeajuns pentru a dispune de îndată măsuri energice pentru îndreptare spre a înlătura un pericol care poate ameninţa atât ordinea publică cât şi Economia Naţională a Ţării.

În intervalul de timp dela 16–21 Noembrie, 80% din comercianţii evrei din Braşov au fost deposedaţi de avutul lor, fiind siliţi să cedeze activul comercial Mişcării Legionare sau unor persoane particulare, prin sistemul şi mijloacele expuse în exemplele de mai jos.

a) La magazinul de manufactură şi pantofărie „Rosenberg" un grup de legionari au prezentat Dnei proprietare un contract de vânzare cumpărare, adus gata imprimat, somând-o să-l semneze imediat şi să predea magazinul. La refuzul Dnei au ridicat-o şi transportat-o la sediul legionar unde au terorizat-o o zi întreagă până când a venit soţul şi a rugat-o să înceteze rezistenţa, semnând contractul. A semnat şi în magazin s'au instalat legionarii.

b) Magazinul „Wolf Gäntz Sutz", proprietatea Dlui Solomon Sutz a fost preluat de legionari fără inventar şi cu o simplă evaluare la 3.000.000 lei a mărfurilor care în realitate valorează 6.000.000.

c) Farmacia „Singer" a fost vândută prin acte autentice în regulă unui farmacist din teritoriul cedat. Cu toate acestea, în ziua de 17 Noembrie la orele 9,30 dimineaţa, s'au prezentat farmacistul sas Fiedler, împreună cu doi legionari, cari l'au somat pe proprietar să le predea farmacia imediat, fără nici o condiţie, urmând ca ulterior să se stabilească un preţ. N'au ţinut seama de actul de vânzare ce le-a fost prezentat şi s'au instalat în Farmacie. S'a făcut reclamaţiune la Parchet, dar n'a avut nici un rezultat.

d) La magazinul de coloniale „Farcaş", cel mai mare din Braşov, s'au prezentat în ziua de 17 Noembrie: Chestorul Poliţiei Legionare, Ştefănescu, Şeful Legionarilor, Avram, avocatul Muşcatel şi o Domnişoară care i-au înfăţişat proprietarului spre semnare un contract de vânzare-cumpărare, somându-l, cu ceasul pe masă, ca în două minute să semneze şi să predea magazinul Mişcărei Legionare. În caz de refuz trebuia să-i urmeze la sediul legionar. Înfricoşat comerciantul a semnat şi imediat s'au instalat legionarii atât la centrală cât şi la cele trei sucursale ale firmei.

e) Un meseriaş cismar, om nevoiaş, a fost deposedat de prăvălie cu marfa şi materialele aflate înăuntru, rămânând, el şi familia, muritori de foame.

f) Unui fost proprietar de automobile i s'au luat toate maşinile fără nici o formalitate şi fără să i se plătească ceva.

Am expus cele de mai sus cu titlu de exemplu. Procedeul a fost repetat, sub diverse forme, aproape la toţi comercianţii evrei din Braşov. Ei au fost obligaţi să semneze contracte după modelele ce le alăturăm în copii iar în magazine s'au instalat legionarii cari au preluat cheile, casele de bani şi cari încasează sumele provenite din vânzările zilnice.

Despre această situaţiune s'a sesizat imediat Asociaţiunea comercianţilor saşi din Braşov „Deutsche Handels Gremium zu Kronstadt" care printr'o circulară a sfătuit pe membrii săi să intre în tratative cu comercianţii evrei, cumpărându-le magazinele, chiar dacă au fost predate cu contract Mişcării Legionare.

Vă rugăm Domnule Ministru să binevoiţi a ordona de îndată o anchetă severă care să verifice exactitatea faptelor expuse mai sus şi să ordonaţi ca cei spoliaţi să fie repuşi în drepturile lor iar cei vinovaţi să fie pedepsiţi.

Primiţi vă rugăm Domnule Ministru asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte Dr. W. Filderman	Secretar General M. Carp

Dsale Domnului Ministru de Interne

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 33. Original.

50

FEDERAŢIA UNIUNILOR DE COMUNITĂŢI EVREEŞTI DIN ŢARĂ BUCUREŞTI

No. 503
Bucureşti, 26 Noembrie 1940

DOMNULE GENERAL,

În ţară se petrec fapte de o gravitate excepţională: oameni maltrataţi, unii chiar morţi în împrejurări necunoscute, averi confiscate, comercianţi

deposedaţi de mărfuri şi de magazine, familii întregi evacuate din locuinţe şi chiar din oraşe, temple dărâmate şi odoare sfinte pângărite, oameni paşnici arestaţi şi reţinuţi zile şi săptămâni fără învinuire, femei şi copii, începând dela vârsta de 11 ani, comercianţi, profesori, medici, ridicaţi din case şi duşi în alte localităţi pentru a fi puşi la munci grele etc.

Am reclamat amănunţit cazurile Domnului Director General al Siguranţei statului, dar socotim că este necesar a le aduce şi la cunoştinţa Domniei Voastre, pentru a se putea dispune măsurile eficace de îndreptare.

Avem onoarea a vă ruga să binevoiţi a ne acorda cât mai curând o audienţă, dispunând a ni se comunica ziua şi ora la adresa noastră str. Dr. Burghelea Nr. 3, telefon 5.13.42/30.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni,

Preşedinte
Dr. W. Filderman

Secretar-general
M. Carp

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL ION ANTONESCU, CONDUCĂTORUL STATULUI ŞI PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI

[Rezoluţie:]

29.XI.1940

D-l Filderman să iasă din vag.

Îl rog să furnizeze toate cazurile cu nume, adresa şi cu daunele suferite.

După aceea voi decide.

Gl. Antonescu

29.XI.940 ora 10,45

Comunicat rezoluţia telefonic d-lui Gruber, secretarul d-lui Filderman.

 Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 1. Original.

51

MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
GENERAL ION ANTONESCU,
Conducătorul Statului Român
şi
Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Asupra raportului d-lor miniştri secretari de Stat la Departamentele Finanţelor şi Justiţiei, cum şi a d-lor subsecretari de Stat pe lângă Ministerul Apărării Naţionale, pentru Armata de Uscat, pentru Aer, pentru Marină şi pentru Înzestrarea şi Administraţia Armatei, cu Nr. 16.287 din 3 Decembrie 1940;

În baza dispoziţiunilor decretelor-legi Nr. 3.052 din 5 Septemvrie şi Nr. 3.072 din 7 Septemvrie 1940,

Am decretat şi decretăm:

DECRET-LEGE
relativ la Statutul militar al evreilor

Art. 1. Evreii, în înţelesul articolului 2 din decretul-lege din 9 August 1940, privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România, indiferent de categoria din care fac parte, sunt excluşi dela serviciul militar.

Ei sunt însă obligaţi a plăti taxele militare statornicite prin legi, cum şi de a presta munci de interes obştesc, potrivit nevoilor Statului, în condiţiunile arătate în decretul-lege de faţă.

Art. 2. Sunt obligaţi de asemenea a plăti taxele militare şi evreii care, din cauza condiţiunilor fizice, ar fi găsiţi improprii pentru serviciul militar conform art. 25 din legea asupra recrutării armatei, precum şi cei excluşi dela serviciul militar, conform art. 3 din aceeaşi lege.

Art. 3. Impunerea la plata taxelor militare se face din oficiu de către Ministerul Finanţelor, după tabelele nominale de impunere întocmite de Cercurile de recrutare.

Aceste tabele vor fi extrase din tabelele de recensământ ce se întocmesc separat pentru evrei.

Art. 4. Obligaţiunea la plata taxelor militare sau la munci de interes obştesc durează pe tot timpul cât ceilalţi cetăţeni fac parte din elementele armatei (serviciu sub arme, completare, rezervă şi miliţii), iar cuantumul

taxelor militare variază cu fiecare element al armatei, după normele ce se vor stabili prin legea asupra taxelor militare datorate de evrei.

Art. 5. Muncile de interes obştesc se execută în folosul Ministerului Apărării Naţionale, ori în folosul celorlalte departamente sau instituţiuni publice, de acord cu Ministerul Apărării Naţionale, care, prin Cercurile de recrutare, ţine controlul evreilor având această obligaţiune; ele vor fi prestate potrivit normelor stabilite de Ministerul Apărării Naţionale.

Art. 6. Obligaţiunile fiscale decurg anual dela data de 1 noemvrie a anului recrutării, iar obligaţiunea de muncă dela 1 Aprilie a anului următor.

Art. 7. Evreii constataţi de organele fiscale că nu pot plăti taxele militare, vor fi comunicaţi până la 1 Martie cercurilor de recrutare, pentru a fi întrebuinţaţi la munci de interes obştesc.

Cei arătaţi la art. 2, dovediţi insolvabili, nu vor fi chemaţi la munci de interes obştesc.

Art. 8. Pe timpul concentrărilor prelungite, mobilizare sau războiu, evreii pot fi utilizaţi în folosul armatei sau la munci de interes obştesc.

Specialiştii cu titluri academice (medici, farmacişti, veterinari, ingineri, arhitecţi etc.) vor fi folosiţi potrivit specialităţii sau pregătirii lor, în calitate de rechiziţionaţi şi plătiţi cu o diurnă ce se fixează prin deciziune ministerială.

Tot prin deciziune ministerială se va hotărî şi în privinţa asimilării cu gradele militare a specialiştilor mai sus arătaţi.

Pentru timpul cât cei arătaţi în alineatele de mai sus sunt astfel întrebuinţaţi, se deduce cota respectivă din cuantumul taxelor militare, după normele stabilite de Ministerul Finanţelor pe baza comunicărilor făcute de cercurile de recrutare.

Art. 9. Pe tot timpul efectuării muncilor de interes obştesc, evreii sunt supuşi atât regimului, cât şi jurisdicţiunii militare.

Art. 10. Evreii sunt excluşi de asemenea dela pregătirea premilitară, fiind obligaţi în schimb a plăti, pe timpul celor 3 ani, (dela 18 ani la 21 ani), taxa prevăzută pentru premilitari în legea asupra taxelor militare datorate de evrei.

Cei care nu vor plăti această taxă, sunt obligaţi a presta munci de interes obştesc, câte 60 zile anual, după normele stabilite de Ministerul Apărării Naţionale (Inspectoratul Pregătirii Premilitare).

Art. 11. Pe data publicării prezentului decret-lege, evreii de orice grad (ofiţerii şi subofiţerii activi şi de rezervă, maiştrii şi submaiştrii militari activi şi de rezervă, gagiştii militari activi şi de rezervă, trupa

activă, precum şi trupa din completare, rezervă şi miliţii) se şterg din controalele armatei.

Ei se înscriu într'un registru special central al evreilor, la Cercurile de recrutare respective.

Art. 12. Cercurile de recrutare vor înainta administraţiilor financiare respective, tabele extrase după registrul special control, în vederea impunerii la taxele militare, indiferent de gradul avut în armată.

Art. 13. Ofiţerii, subofiţerii, maiştrii şi gagiştii, proveniţi din activitate, vor primi solda fără indemnitate de activitate pe timp de trei luni, după care se vor înscrie la pensiune faţă de timpul servit, dacă au cel puţin 10 ani de serviciu efectiv, fără îndeplinirea condiţiunilor prevăzute de legea generală de pensiuni, în ceea ce priveşte vârsta.

Ei se vor înscrie pentru evidenţă în registrul special control, la Cercurile de recrutare, fiind scutiţi de plata taxelor militare sau de munci de interes obştesc, rămânând însă susceptibili de a fi utilizaţi în folosul armatei, conform articolului 8 din prezentul decret-lege.

Art. 14. Evreii aflaţi în întreprinderile prevăzute în planul de mobilizare a teritoriului, pot fi rechiziţionaţi pentru lucru, fiind scutiţi de muncile de interes obştesc, atât pe timp de concentrare cât şi pe timp de mobilizare sau război.

Pe timpul rechiziţionării pentru lucru, ei vor continua să plătească taxele prevăzute de legea asupra taxelor militare datorate de evrei.

Art. 15. Un regulament va desvolta dispoziţiunile prezentului decret-lege.

Dat în Bucureşti la 4 Decemvrie 1940

Conducătorul Statului Român
şi
Preşedintele Consiliului de Miniştri,
General Ion Antonescu

Ministrul finanţelor,
G. Cretzianu

Ministrul justiţiei,
Mihai A. Antonescu

Subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Apărării Naţionale
pentru Armata de Uscat,
General C. Pantazi

Subsecretar de stat pe lângă Ministerul Apărării Naţionale
pentru Aer,
Comandor Gh. Jienescu
Subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Apărării Naţionale
pentru Marină,
Contra'amiral Koslinski
Subsecretar de Stat pe lângă Ministerul Apărării Naţionale
pentru Înzestrarea şi Administrarea Armatei,
General Gh. Dobre

Nr. 3.984.

„Monitorul Oficial", partea I-a, nr. 287 din 5 decembrie 1940, p. 6.703–6.704.

52

UNIUNEA COMUNITĂŢILOR EVREEŞTI
DIN
VECHIUL REGAT
Nr. 2193

Bucureşti,
8 Decembrie 1940

DOMNULE GENERAL,

Cercul „Libertatea", persoană juridică, Str. C.A. Rosetti Nr. 5 întemeiat şi prezidat de către subsemnatul Dr. W. Filderman dela înfiinţare timp de 26 ani, a fost vizitat în noaptea de 11 Octombrie 1940 de către Parchetul militar, care, neavând nici o imputare de făcut, a înaintat dosarul Parchetului civil, care la 14 Octombrie a clasat, constatând că totul era în perfectă ordine şi legalitate.

În noaptea de 2 Decembrie, Cercul a fost vizitat de către 15 legionari înarmaţi cu revolvere cari, după ce au tăiat firele telefonice, au plecat ridicând nişte hârtii şi toate cheile.

În ziua de 3 Decembrie au revenit cu un ordin de rechiziţie, au ordonat membrilor şi personalului să evacueze localul, abandonând arhiva, mobilierul şi biblioteca.

În ziua de 4 Decembrie, legionarii au evacuat localul pe baza unui ordin al Prefecturii *care însă declara desfiinţat contractul în curs, autoriza*

pe proprietar să închirieze localul cui vrea și interzicea funcționarea Cercului.

În timpul războiului de Întregire, Cercul a fost vizitat de către M.S. Regina Maria pentru a mulțumi Cercului care a trimis mii de pachete luptătorilor de pe front, care a organizat concerte al căror venit a fost împărțit Primăriei, Prefecturii și cantinelor locale cu aprobarea Familiei luptătorilor și Crucei Roșii.

În anul 1938 Cercul a donat una sută mii lei pentru armată și a subscris 750.000 lei la Împrumutul Înzestrării; 50.000 lei pentru efectele Poliției; 30.000 lei pentru Monumentul Eminescu, etc.

Dela întemeierea sa Cercul a distribuit 12.000.000 lei ajutoare și subvenții.

Cercul plătește anual 1.000.000 lei C.A.M.; 1.320.000 lei salarii; 120.000 lei impozite pe salarii; 100.000 lei Asigurări Sociale; 290.000 lei lumină și apă etc.

Personalul Cercului se compune din 33 persoane dintre cari 19 creștini și 14 evrei.

Faptul că sub actualul regim, nici Parchetul militar, nici Parchetul civil n'au avut nici o imputare de făcut; faptul că Cercul îndeplinește un înalt rol social, faptul că distrugerea lui lasă pe drumuri 33 de familii și lipsește statul și Comuna de venituri de milioane, precum și sute de familii nevoiașe de ajutoare lunare, îi dau, nădăjduim, dreptul la Înalta ocrotire a Domniei Voastre.

Deaceea, vă rugăm respectuos, să binevoiți a dispune ca funcționarea Cercului să nu mai fie stingherită, iar dacă în înțelepciunea Domniei Voastre credeți că Cercul trebue să fie dizolvat, vă rugăm să binevoiți a face să ni se comunice această hotărâre pentru a îndeplini formele legale.

Primiți, Vă rugăm, Domnule General asigurarea deosebitei noastre considerațiuni.

SECRETAR GENERAL,	PREȘEDINTE,
M. Carp	Dr. W. Filderman

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 53–54. Original.

53

FEDERAŢIA UNIUNILOR DE COMUNITĂŢI EVREEŞTI DIN ŢARĂ
No. 551

Bucureşti,
9 Decembrie 1940

DOMNULE GENERAL,

În diferite oraşe din Ţară se face cu neputinţă funcţionarea Comunităţilor Evreeşti, adică se surpă toată baza organizării religioase, şcolare şi de asistenţă socială.

Din tabloul ce vă depunem odată cu memoriul No. 549 se poate vedea câte şcoli, sinagogi, localuri evreeşti au fost până azi rechiziţionate în Ţară şi Capitală.

În ziua de 6 Decembrie 1940, o delegaţie compusă din doi domni ofiţeri şi un agent de poliţie au vizitat sediul Comunităţii şi localul a două şcoale, în vederea rechiziţionării pentru cantonament de trupe.

Aducându-vă aceasta la cunoştinţă vă rugăm respectuos să binevoiţi a dispune ca instituţiile Comunităţilor să nu mai fie rechiziţionate.

Localurile de şcoală conform legilor nu se pot rechiziţiona nici pentru nevoile armatei, spitalele cu atât mai puţin, *dar rechiziţionarea sediului însuşi al Comunităţii* face cu neputinţă funcţionarea şcoalelor, spitalelor şi a întregii opere de asistenţă socială.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte,
Dr. W. Filderman

Secretar-general,
D. Rosenkranz

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL ION ANTONESCU, CONDUCĂTORUL STATULUI ŞI PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI.

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 39. Original.

54

FEDERAŢIA UNIUNILOR
DE
COMUNITĂŢI EVREEŞTI DIN ŢARĂ
NR. 549

Bucureşti,
9 Decembrie 1940

DOMNULE GENERAL,

Ca urmare la adresa noastră Nr. 503 din 26 Noembrie* , prin care solicităm o audienţă, şi la invitaţia telefonică transmisă de către Domnul Locot.Col. Elefterescu de a vă supune cazurile cu nume, adrese şi daunele suferite, avem onoarea de a vă depune aci alăturat un palid rezumat al celor petrecute în 39 de localităţi din Ţară.

Zicem palid rezumat fiindcă nu posedăm amănunte:

a) nici din localităţile de unde *întreaga populaţie evreească a fost evacuată după ce i s'au răpit bunurile;*

b) nici din alte localităţi unde conducerea Comunităţilor a fost arestată şi maltratată, sau de unde nimeni nu poate părăsi oraşul fără învoială scrisă, aşa că cei ce vin ne povestesc lucruri zguduitoare dar ne imploră să nu le comunicăm, căci riscă să fie asasinaţi;

c) nici din localităţile mai mari şi nici chiar din Bucureşti unde cei ce au suferit sau cărora li s'au luat bunuri, bani sau bijuterii însumând zeci de milioane, ne imploră să nu le spunem numele căci se tem de represalii.

Un comunicat oficial publicat la 24 Octombrie a.c. prin care se declară inexacte trei din cele circa 30 de fapte enumerate în memoriul nostru No. 333 din 16 Octombrie 1940, a avut darul să încurajeze pe agresori şi să înspăimânte victimele.

Cu titlul de exemplu, precizăm că locuitorii oraşului Orăştie au fost convocaţi de Dl. Prefect al judeţului, care le-a cerut să comunice numele celor ce s'au adresat nouă cu reclamaţii, şi le-a cerut să declare în scris că nu s'au plâns de nimic.

De asemeni, la Piatra Neamţ, unde Domnul Prefect a tolerat faptele reclamate a trimis pe avocatul Fischer însoţit de un domn comisar să ceară evreilor declaraţii de... mulţumire. Unii, de frică, au dat declaraţii. Alţii au refuzat.

Cu convingerea că populaţia evreească a executat fără şovăire recomandaţiile ce ne-aţi făcut verbal, cât şi prin rezoluţiunea ce ni s'a comunicat prin adresa No. 44.C.C. din 18 Septembrie 1940, le dă dreptul la ocrotirea făgăduită prin acea adresă, vă supunem alăturatul tablou, având neclintită nădejde că cuvântul Domniei Voastre va fi respectat pentru prestigiul Mişcării Legionare şi pentru binele Ţării.

Primiţi, Vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni,

PREŞEDINTE,
Dr. W. Filderman

SECRETAR GENERAL,
M. Carp

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL ION ANTONESCU, CONDUCĂTORUL STATULUI ŞI PREŞEDINTE AL CONSILIULUI DE MINIŞTRI.

[Rezoluţie:]
14.XII.1940

Ministerul de Interne
împreună cu un legionar din Forul Legionar, desemnat de dl. Sima vor cerceta urgent toate aceste cazuri.

Constatările vor fi consemnate într'un articol care îmi va fi prezentat în cel mai scurt timp cu putinţă.

În măsura în care va constata exactitatea plângerilor, va lua dispoziţiuni direct şi pe propria răspundere, ca tot ce m'am angajat faţă de cetăţenii acestei ţări că voi respecta, şi tot ce s'a angajat Legiunea faţă de mine, este o realitate, iar nu simple vorbe.

Dacă astfel de acte continuă eu nu pot tolera, la infinit, dezordinele care dau peste cap Ţara.

D-l Ministru de Interne mă asigură zilnic că este linişte şi nu se petrece nimic.

Eu nu protejez pe jidani care sunt vinovaţi în mare parte de nenorocirile care s'au abătut asupra acestei Ţări.

Dar nu pot să tolerez, ca Şef al Guvernului, acte care compromit acţiunea de redresare prin linişte şi ordine pe care o duc şi care este zilnic

contracarată de acte uşuratice ale unor oameni cari nu-şi dau seama cât rău fac şi Ţării şi Mişcării Legionare.

Atrag o ultimă oară atenţia tuturor ca să facă pe legionari – unii prin autoritatea pe care trebuia s'o aibă în cadrul legiunei şi altora (Ministerul de Interne) prin răspunderea pe care o au în Stat – să renunţe la aceste sisteme care compromit totul şi nu dau nimic.

Dl. General Petrovicescu îmi va comunica astăzi în scris că a luat act de acest ordin şi măsura pe care a luat-o de executarea lui imediată.

GENERAL ANTONESCU

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3371, f. 35–41. Copie.

---

* Vezi documentul nr. 50.

55

PREFECTURA JUDEŢULUI HUNEDOARA — **Nr. 906/1940**
Cabinetul Prefectului — 9 Decemvrie 1940

DOMNULE MINISTRU,

La ordinul Dvs. Nr. 20755 A din 2 Decemvrie 1940 prin care mi se trimite spre anchetare reclamaţia făcută de Dl. Aurel Vlad, fost ministru, în numele evreilor din Orăştie, ţinând seama de împrejurarea că reclamaţii cu conţinut identic au fost făcute Ministerului de Interne de către preşedintele Comunităţii evreeşti, cari prin ordinele Dvs. Nr. 4454 şi 4469/1940 ni s'au trimis spre cercetare;

Că potrivit acestor dispoziţiuni, subsemnatul personal am făcut o anchetă al cărui rezultat vi l-am raportat la data de 27 Noemvrie 1940, cu raportul nostru Nr. 864/1940, răspunzând în întregime tuturor obiectelor din reclamaţie, după cum urmează:

1) Nu este adevărat că la uşile prăvăliilor evreeşti s'ar fi postat persoane cari să interzică accesul creştinilor.

2) Nu este adevărat că s'ar fi sustras prin măsuri violente proprietăţi jidăneşti de nici un fel, dimpotrivă rezultă că nu s'au sustras nici un fel de proprietăţi şi ca urmare a Decretului Lege de trecerea proprietăţilor agricole evreeşti în patrimoniul Statului, au fost declarate expropriate după toate formele legiuite anumite proprietăţi ale acestora cu caracter agricol, procedură împotriva căreia nu au dreptul să facă reclamaţiuni.

3) Nu este adevărat că evreii ar fi fost forţaţi prin ameninţări să predea mărfurile din magazine sau cheile prăvăliilor, precum nu este adevărat nici aceea că ar fi fost forţaţi să le vândă la creştini, şi dacă unii dintre evrei au lichidat comerţul, este pentru motivul că populaţia românească refuză să mai intre în prăvăliile lor, toate vânzările de prăvălii s'au făcut pentru aceste motive prin tranzacţii liber consimţite şi pe temeiul unei libertăţi desăvârşite de acţiune.

4) Nu este adevărat că meseriaşii evrei au fost împiedicaţi de a-şi ridica sculele şi instrumentele lor, pentru că, în realitate, nu există în această comună nici un meseriaş evreu.

5) Nu este adevărat că li s'ar fi închis prăvăliile şi că li s'ar fi pus în vedere să plece în timp de 15 zile şi că s'ar fi întrebuinţat în acest scop violenţă, teroare, ameninţări etc.

6) Este adevărat că pe vitrinele unor prăvălii evreeşti s'au lipit placarde cu inscripţia „Atenţiune, prăvălie jidovească, Creştine nu intra".

7) Este adevărat că evreului Grünfeld Simion i s'a pus în vedere, fără violenţă, fără ameninţări şi fără teroare, să părăsească oraşul Orăştie pentru că ar fi jignit Neamul Românesc.

Această stare de fapt s'a stabilit pe temeiul a 15 declaraţii pe care le-am înaintat în original, date de capii familiilor jidăneşti din Orăştie.

Legionarii în număr de 2, cari s'au dedat la aceste excese, de altfel fără importanţă, au fost excluşi din Organizaţia Legionară.

Astfel fiind, găsim că această nouă trimitere de anchetă este fără obiect.

Deva, 9 Decemvrie 1940
PREFECTUL JUDEŢULUI HUNEDOARA
Iosif I. Costea

Domniei Sale
Domnului Ministru al Afacerilor Interne
București

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 43–44. Original.

56

UNIUNEA COMUNITĂŢILOR EVREEŞTI DIN VECHIUL REGAT
REPREZENTANŢA UNIUNII

No. 2186
Bucureşti
11 Decembrie 1940

DOMNULE GENERAL,

Ca urmare la memoriul nostru cu nr. 551 din 9 Decembrie 1940, avem onoare a vă aduce la cunoştinţă că astăzi, 11 Decembrie, orele 14, s'a prezentat la şcoala „Instrucţiunea Goldfarb" din str. Poetul Cerna nr. 1 o comisiune formată din trei ofiţeri împreună cu chestorul Circ. 13-a cari, *pe baza ordinului Ministerului de Interne Nr. 1445 din 11 Decembrie 1940 şi al Oficiului de Închiriere de pe lângă Primăria Municipiului Bucureşti cu Nr. 673/940, au rechiziţionat imobilul la dispoziţia Liceului Militar Muzical din Şos. Jianu Nr. 4.*

Încă în cursul aceleiaşi zile au început a veni camioane cu paturi şi mobilier pentru ocuparea clădirii.

Ţinem să vă subliniem că şcoala „Instrucţiunea Goldfarb" are o vechime de 40 ani, adăpostind o şcoală primară cu 12 clase, un gimnaziu comercial de fete, un gimnaziu teoretic de fete, frecventate de 1300 copii din cea mai săracă pătură a populaţiunii evreeşti din Capitală.

Pe lângă şcoală funcţionează o cantină înzestrată pentru a hrăni zilnic 400 copii, precum şi laboratoare şi alte săli auxiliare unei instituţii şcolare complexe.

Holul mare al şcolii serveşte de sinagogă.

Vă rugăm respectuos a decide o urgentă şi energică intervenţie pentru eliberarea localului care, azi, mai mult ca oricând, este necesar să adăpostească elevele îndepărtate din şcolile Statului şi care ar fi lăsate pradă maidanelor, dacă nu ar mai avea unde să urmeze şcoala.

Vă repetăm că articolul 19 din Legea Rechiziţionărilor nu permite rechiziţionarea şcolilor nici pentru unităţi militare.

Primiţi, vă rugăm, Domnule General, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte,
Dr. W Filderman

Secretar-general,
D. Rosenkranz

DOMNIEI SALE
DOMNULUI GENERAL ION ANTONESCU, CONDUCĂTORUL STATULUI ROMÂN ŞI PREŞEDINTELE CONSILIULUI DE MINIŞTRI

[Rezoluţie:]
14.XII.1940

Cab.
A se vedea dacă nu am primit şi noi direct o asemenea reclamaţie. Dacă nu, se va da curs la Insp. Poliţiei pentru cercetare.

[Indescifrabil]

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 45. Original.

57

România
Ministerul Afacerilor Interne
Cabinetul Ministrului

Nr. 102449, 31 Dec. 1940

Domnule Ministru,

Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului Român şi Preşedinte al Consiliului de Miniştri, a ordonat ca pentru reglementarea chestiunei evreeşti din România să ia fiinţă, pe lângă Ministerul de Interne, o Direcţiune a emigrărilor.

Această Direcţiune va funcţiona pe lângă Direcţiunea Generală a Poliţiei şi sub autoritatea directă a Ministrului de Interne.

Ea va avea ca scop, fixarea măsurilor de luat, pentru uşurarea şi accelerarea emigrărilor.

Direcţiunea este competinte a rezolva toate chestiunile în legătură cu emigrarea, privind toate Departamentele, cari au atribuţiuni în legătură cu această chestiune.

În acest scop, în Direcţiunea emigrărilor vor figura câte un delegat de la Departamentele: Finanţe, Economie Naţională, Marină şi Marele Stat Major.

Aceşti delegaţi vor putea lua hotărîri valabile şi executorii în numele Departamentelor şi vor fi convocaţi săpămânal.

În toate aceste cazuri, când nu va fi nevoie de prezenţa susnumiţilor delegaţi, va decide Directorul General al Poliţiei.

Faţă de cele de mai sus, vă rugăm să binevoiţi a da dispoziţii, ca la cererea Direcţiei emigrărilor şi ori de câte ori va fi nevoie, să se facă toate formele de uşurare a transporturilor de emigranţi pe lângă toate guvernele interesate.

Măsurile luate de Dvs. vă rugăm a ni se comunica şi nouă.

Ministrul Afacerilor Interne
General C. Petrovicescu

D-sale Domnului
Ministru al Afacerilor Străine

Arhiva Ministerului de Externe, fond Problema 33, vol. 17, f. 28.

58

INSTITUTUL GENERAL DE STATISTICĂ
Oficiul de Studii

MEMORIU
asupra populaţiei evreeşti înainte şi după detaşările de teritorii din 1940

1. *Situaţia de la 1930.* Ultimul recensământ a arătat că numărul locuitorilor de religie mozaică ai ţării era, la 30 Decembrie 1930, de 756.930, ceeace reprezenta 4,2% din totalul populaţiei ţării. Din populaţia de religie mozaică trăiau în oraşe peste două treimi (68,7%), iar la ţară ceva mai puţin decât o treime. În mediul rural, populaţia de religie mozaică, în număr de 236.926, nu reprezenta decât 1,6% din totalul locuitorilor rurali ai ţării. Dimpotrivă, în mediul urban, cei 520.004 locuitori de religie mozaică reprezentau 13,6% din totalul populaţiei. Fiind, în mai mare măsură aşezaţi în oraşe decât Românii şi cele mai multe neamuri din care trăesc fragmente

pe teritoriul României, Evreii constitue deci, în România, cu deosebire, o *problemă a oraşelor.*

Populaţia de religie mozaică a ţării este aglomerată în unele regiuni ale ţării. Din masa totală a populaţiei de religie mozaică a României, mai mult de un sfert trăia în Basarabia (27,3%), peste o cincime în Moldova (21,4%), câte o optime în Crişana, Maramureş, Bucovina şi Muntenia (respectiv 12,9%, 12,4% şi 12,3%), o zecime în Transilvania (10,8%); în schimb Banatul, Dobrogea şi Oltenia nu însumau împreună decât o treizecime din aceată masă (cu respectiv 1,9%, 0,5% şi 0,5%).

Datorită acestei distribuţii a populaţiei de religie mozaică şi de pe urma mărimii deosebite a populaţiei diferitelor provincii ale ţării, procentul deţinut de mozaici în populaţia acestor provincii este următorul: 10,9% în Bucovina, 7,2% în Basarabia; 7,0% în Crişana şi Maramureş, 6,7% în Moldova, 2,5% în Transilvania, 2,3% în Muntenia şi numai 1,5% în Banat, 0,5% în Dobrogea şi 0,2% în Oltenia. În populaţia totală a ţării, însă, masa Evreilor reprezintă 4,2%. Se poate spune, în consecinţă, că problema evreească este în România, întâi de toate, o *problemă a provinciilor de la Nordul şi Răsăritul ţării:* Bucovina, Basarabia, Crişana-Maramureş, Moldova.

Privind distribuţia pe medii a populaţiei de religie mozaică din provinciile ţării, constatăm că în acele provincii, în care populaţia evreească este infiltrată în mică măsură, în Muntenia, Oltenia, Dobrogea şi Banat, peste 95% dintre mozaicii regiunii se găsesc în oraşe (98,8% în Muntenia, 94,8% în Oltenia, 94,1 în Dobrogea). În Moldova şi în Banat peste 80% din populaţia evreească trăieşte în oraşe (86,1% respectiv 85,9%), iar în Bucovina aproape de trei sferturi (73,9%). Numai în Transilvania şi în Crişana-Maramureş populaţia de religie mozaică este aproape atât de numeroasă în oraşe ca în sate (57% în oraşe în întîia, 54,8% în doua). Basarabia în care Evreii rurali precumpănesc cu puţin (48,0% în oraşe, 52% la ţară) face excepţie.

De pe urma acestei distribuţii pe medii şi a cifrei de deosebite mărimi a populaţiei provinciilor ţării, importanţa populaţiei mozaice este îngrijorător de mare, în mediul urban, al unora dintre provincii şi însemnată în mediul lor rural; mare în mediul urban al celorlalte provincii şi disparent în mediul lor rural. Astfel mozaicii reprezintă 30,2% din populaţia urbană şi 3,9% din populaţia rurală a Bucovinei, 26,8% din populaţia urbană şi 4,3% din populaţia rurală a Basarabiei, 23,6% respectiv 19,3% din populaţia urbană şi 1,2% respectiv 3,9% din populaţia rurală a Moldovei şi Crişanei-

Maramureşului. În populaţia urbană a Transilvaniei, Munteniei şi Banatului mozaicii reprezintă 8,9% respectiv 8,4% şi 7,2%, iar în populaţia lor rurală respectiv 1,3%, mai puţin de 0,1% şi 0,3%. În Dobrogea şi Oltenia mozaicii reprezintă numai 1,9% respectiv 1,7% din populaţia urbană şi mai puţin de 0,1% din populaţia rurală a provinciei.

Cele două cartograme alăturate, care arată, pe judeţe, deosebit, importanţa populaţiei de religie mozaică a ţării în mediul rural şi în mediul urban, evidenţiază acest fapt. Chiar şi în judeţele din provinciile de Miazăzi ale ţării, unde în mediul rural, locuitorii de religie mozaică sunt aproape inexistenţi, aceştia deţin procente apreciabile în populaţia urbană. E suficient să atragem atenţia asupra situaţiei judeţelor Ilfov, Brăila, Dolj, Prahova, Râmnicul Sărat.

În concluzie, se poate spune că Evreii constitue în România o problemă a mediului urban şi a provinciilor dela Nordul şi Răsăritul ţării. În provinciile din urmă mozaicii reprezintă între un sfert şi jumătate din populaţia urbană, atingând şi în mediul rural cote între o zecime şi o cincime din totalul populaţiei. În provinciile dela sudul ţării, mozaicii deţin procente de până la o optime din totalul populaţiei numai în oraşele mari (Bucureşti), fiind proporţional puţini în oraşele mici şi aproape inexistenţi la ţară.

Măsura în care Evreii din România au căutat şi au ajuns să se asimileze Românilor sau minorităţilor din România poate fi cunoscută prin compararea recensământului 1930 privitoare la religia populaţiei cu datele arătând limba maternă a populaţiei şi neamul drept al cărui membru s'a declarat. Într'adevăr numai 90,2% din locuitorii de religie mozaică s'au declarat a fi de neam evreu, 3,8% socotindu-se unguri, germani, români.

Idişul l-au arătat ca limba lor maternă numai 68,5% din locuitorii de religie mozaică ai ţării, restul de aproape o treime aflându-se pe întâia treaptă a oricărei tentative de asimilare la un alt popor: părăsirea limbii poporului propriu.

Structura profesională a Evreilor din România la 1930 poate fi cunoscută cu ajutorul datelor din volumul V al rezultatelor recensământului dela 1930. Cum aceste rezultate pun în corelaţie profesiunea cu neamul, nu putem cunoaşte cu ajutorul lor situaţia în profesiune decât a unui procent de 96,2% din masa totală a populaţiei de religie mozaică a ţării. Importanţa acestei populaţii în diferitele clase profesionale este deci mai mare decât cea arătată în limita celor 3,8% Evrei ce s'au declarat de alt neam.

Cum categoria Evreilor ce năzuesc să se asimileze altor popoare este constituită, în genere, din fruntaşi, importanţa socială a acestei categorii întrece importanţa ei procentuală.

Potrivit constatărilor recensământului din 1930, populaţia care s'a declarat de neam evreu trăia în proporţie de 36,5% din comerţ şi de 28,1% din industrie. Mai bine de o treime îşi trăgea, deci, surse de traiu din comerţ şi aproape o altă treime din industrie. Evreii nu lipsesc în nici o clasă profesională, 6,3% dintre ei fiind în agricultură, 5,1% în instituţii publice, 3,5% în credit şi reprezentanţe, iar alţi 3,0% în exploatarea subsolului, transporturi. Merită a fi semnalat procentul ridicat al Evreilor în clasa profesională „diverse" (14,5%) şi „Nedeclaraţi" (3,1%). În mediul rural populaţia care s'a declarat de neam evreesc atinge chiar două cincimi (39,8%), cea din industrie fiind numai de un sfert (24,3%), din exploatarea solului trăind aproape o cincime din această populaţie (16,7%). Dimpotrivă în mediul urban îşi au surse de venit în industrie aproape o treime (29,7%) din locuitorii ce s'au declarat de neam evreesc, iar în comerţ 35,0%, din agricultură netrăind decât 1,4%.

În structura profesională a ţării, populaţia ce s'a declarat de neam evreesc, deşi nu reprezintă decât 4,0% din populaţia activă şi întreţinută, constitue totuşi, datorită faptului că masa mare a românilor trăeşte din exploatarea solului şi din salariul primit dela instituţii publice, 40,3% din populaţia activă şi întreţinută, în comerţ 28,8% din populaţia activă şi întreţinută în credit şi reprezentanţe, 13,0% din populaţia activă şi întreţinută în industrie. În exploatarea solului, în schimb, această populaţie reprezintă numai 0,3%. Semnificativ e faptul că procentul deţinut de Evrei din totalul populaţiei active şi întreţinute în comerţ este aproape identic (39,9% în mediul rural, 40,5% în mediul urban). Se vădeşte, astfel, că ocupaţia principală a Evreilor din ţară este comerţul în care ei deţin o importanţă de zece ori mai mare decât cea proporţională cu numărul lor. În mediul rural Evreii au o importanţă mai redusă (18,4%) decât în cel urban (30,5%). O menţiune deosebită merită faptul că din populaţia ce s'a declarat de neam evreu, activă şi întreţinută, s'a recrutat procentul ridicat de 22,3% din „Nedeclaraţi" adică din recenzaţii, care s'au eschivat dela declaraţia profesiunii lor sau au dat declaraţii nelămurite.

Măsura în care populaţia care s'a declarat a fi de neam evreesc domină posturile de comandă ale vieţii economice româneşti se evidenţiază cu uşurinţă, dacă privim importanţa ce le revine Evreilor în comerţul cu diferitele provincii ale ţării. Putem constata astfel că în Bucovina 79,3%, iar

în Basarabia 77,4% din populaţia trăind din comerţ (activi şi întreţinuţi) declarase a fi de neam evreesc. În mediul rural al Basarabiei această participare se ridică chiar la 80,2%; iar în oraşele Bucovinei la 81,4%. În oraşele Moldovei ea reprezintă 66,2%, în satele Moldovei 41,8%.

Modificările ce s'au produs între 1930–40.

Cifra populaţiei mozaice a ţării s'a modificat în intervalul 1930–1940 prin spor natural (diferenţa între naşteri şi morţi) şi prin migraţiuni (diferenţa între imigraţi şi emigranţi).

Deasemenea, populaţia de neam evreesc prezintă un număr redus de naşteri, diferenţa dintre morţi şi naşteri s'a soldat, în cazul ei, în intervalul 29 Decembrie 1930 – 1 Ianuarie 1940, cu sporul de numai 6.786 suflete. Numai în provinciile cu o populaţie rurală evreească considerabilă, adică în Crişana-Maramureş, Transilvania, Moldova şi Basarabia, cifra Evreilor a sporit prin excedentul natural cu cifre variind între 1.141 (Basarabia) şi 5.661 (Crişana-Maramureş). În provinciile, dimpotrivă, unde Evreii trăesc precumpănitor în oraşe, sau, chiar şi când sunt la ţară, în condiţii urbane, în Muntenia, Oltenia, Banat, Dobrogea, şi, la fel în Bucovina, cifra populaţiei evreeşti a scăzut, în urma precumpănirii morţilor asupra naşterilor cu cifre variind între 2.780 (Bucovina) şi 135 (Dobrogea) suflete. În comparaţie cu Românii, care au sporit în acelaşi interval cu 12,9% din cifra lor dela 1930, sporul Evreilor de numai 0,9% din cifra dela 1930 este de zece ori mai mic.

Modificarea cifrei populaţiei evreeşti a ţării în intervalul 1930–40 prin migraţiuni nu este cunoscută cu exactitate, datorită faptului că deosebit de imigrările şi emigrările făcute cu formele legale au mai intervenit şi imigrări clandestine. Potrivit Statisticii migraţiunilor ţinută de Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale arată că în intervalul 1930–1939 emigrările de Evrei cetăţeni români au fost de 5 ori mai intense decât imigrările, imigrând în ţară 1.750 şi emigrând 9.647 Evrei cetăţeni români.

Numărul Evreilor necetăţeni români aşezaţi temporar în ţară nu este cunoscut, deoarece cifra intrărilor şi ieşirilor de străini nu se stabileşte decât în raport cu ţara de provenienţă, respectiv de destinaţie. Masa totală a străinilor intraţi în ţară în intervalul 1931–1939 înregistraţi cifrează 27.946 suflete, iar masa totală a străinilor ieşiţi din ţară în acelaş interval cifrează 38.876.

Cu privire la Evreii intraţi în ţară clandestin lipsesc indicaţii. Ţinând în seamă cifra Evreilor cetăţeni români repatriaţi şi cifra străinilor intraţi în România în intervalul 1931–1939, pe de o parte şi de alta tendinţa de

emigrare a Evreilor din România ce se acuză în acest interval, putem evalua că cifra Evreilor imigraţi clandestin nu depăşeşte ordinul zecilor de mii.

În concluzie se poate socoti că Evreii din România n'au sporit în intervalul 1930–1940, cu o cifră, care să întreacă 50.000, dacă ţinem în seamă toţi factorii enumeraţi mai sus.

3. *Situaţia de după detaşările de teritorii.*

Prin detaşările de teritorii din 1940 România a pierdut în întregime, respectiv, în parte, mai multe din regiunile în care este aglomerată populaţia de religie mozaică.

Din populaţia de religie mozaică dela 1930 de 756.930 persoane, România a pierdut în urma detaşărilor de teritorii 427.962 persoane, adică 56,5% şi anume 278.943 prin ocuparea de către U.R.S.S. a Basarabiei, Bucovinei de Nord şi a regiunii Herţa din Dorohoi, 148.273 prin atribuirea părţii de Nord, a Crişanei-Maramureşului, respectiv a Transilvaniei către Ungaria şi 846 prin cedarea Cadrilaterului.

Între frontierele actuale ale României nu se găseau în 1930 decât 328.968 persoane de religie mozaică. Din acestea aproape jumătate (48,7%) se găsesc în Moldova, mai mult de un sfert în Muntenia (28,6%), Bucureştii adăpostind 81,2% din populaţia mozaică a Munteniei şi 23,3% din populaţia mozaică a ţării.

În urma detaşărilor de teritorii importanţa procentuală a populaţiei de neam evreesc, a diferitelor clase profesionale a scăzut. Mai vădită este această scădere în comerţ. La 1930, populaţia de neam evreesc de pe teritoriul actual al ţării reprezenta 27,3% din totalul populaţiei active şi întreţinute în comerţ, iar în industrie 7,5% din totalul populaţiei active şi întreţinute în industrie.

Cifra exactă a Evreilor de pe teritoriul rămas va putea fi cunoscută de abia în urma numărătorii speciale a Evreilor ce va fi întocmită cu prilejul recensământului din Februarie 1940*. Cifra aceasta nu depăşeşte, însă, după toate probabilităţile 400.000 adică 2,6–3,0% din populaţia actuală a ţării. Cu acest prilej se va putea constata atât rezultatul exact al imigrărilor şi emigrărilor cât şi măsura în care Evreii recenzaţi la 1930 în teritoriile detaşate, dar trecuţi ulterior în teritoriul rămas se adaugă populaţiei României trunchiate.

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.314, f. 24–29.

---

* Corect: 1941.

59

8.I.1941

Domnule Ministru,

Subsemnații dr. Ervin Goldstein, rabin și dr. S.M. Littman, profesor secundar, domiciliați în București, dorim să înființăm un curs în vederea pregătirii tineretului evreu pentru emigrare, punând la dispoziția acelora a căror destin este de a se stabili în Palestina o seamă de profesori calificați spre a răspunde cât mai repede imperativului de a cunoaște:

Limba ebraică
" engleză
" franceză
Palestinografie
Literatura evreiască
Sociologie evreiască
Agronomie Palestineană și
Primul ajutor.

Certificatele eliberate după absolvirea acestui curs ar da posibilitatea acelor care trebuie să emigreze ca să intre cu un ceas mai de vreme în posesiunea permisiului de intrare în Palestina.

Vă rugăm respectuos, Domnule Ministru, să binevoiți a ne elibera cuvenita autorizație.

Cu profundă stimă,
Dr. Ervin Goldstein
Dr. S.M. Littman

DOMNIEI SALE
D-lui Ministru al Ministerului Educației Naționale.

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3.371, f. 67. Original.

60

SECRETARIATUL GENERAL AL MINISTERULUI APĂRĂRII NAȚIONALE — 8 Ianuarie [194]1

Către

Am onoarea a face cunoscut că pe nota informativă Nr. 5444/2.I.1941, prezentată de Subsecretariatul de Stat pentru Marină relativ

la emigrarea şi transportul evreilor, Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului, a pus următoarea rezoluţie:

„Trebue să înlesnim plecarea evreilor pentru a descongestiona Ţara de această problemă.

Nu trebue însă să luăm nici un risc material.

Ministrul Italiei mi-a spus că stă la dispoziţie pentru a înlesni trecerea evreilor prin Italia către America. Să se trateze urgent problema şi pe aceste baze.

Să se urmeze grabnic.

Orice trebue făcut ca să rezolvăm această problemă".

General (ss) I. Antonescu

Vă rugăm a dispune executarea în legătură cu departamentele respective.

D.O.
SECRETARUL GENERAL AL M. Ap. N.
General I. Şteflea

COMUNICAT:
- Minist. Afac. Interne
- Minist. Afac. Externe
- Minist. Muncii, Sănăt. şi Oc. Soc.
- Sub. Secret. de Stat pt. Marină

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 40/1940, f. 7.

61

Ministerul Aerului şi Marinei **nr. 5836**
Subsecretariatul de Stat al Marinei **Bucureşti,** 9 Ianuarie 1941
Cabinet

Domnule Ministru

În cadrul interesului superior de Stat pentru facilitarea cât mai grabnică a emigrării evreilor din ţară cu vasele sub pavilion român şi în spiritul rezoluţiei domnului General Antonescu, Conducătorul Statului, pusă

pe nota informativă a acestui Subsecretariat de Stat şi trimisă Domniei Voastre de către Preşedinţia Consiliului de Miniştri cu nr. 9/M din 8 ianuarie 1941;

Am onoarea a vă ruga să interveniţi pe lângă guvernele ţărilor beligerante pentru a obţine garanţia de navigaţie din partea lor şi totodată siguranţa vaselor noastre, fie de stat, fie particulare.

Rezultatul acestor intervenţii vă rog să binevoiţi a mi-l comunica.

Primiţi vă rog, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele consideraţiuni.

Subsecretar de stat al Marinei,
Contr'amiral Koslinski Gh.

Domniei Sale, Domnului Ministru al Afacerilor Străine

■ Arhiva Ministerului de Externe, fond Problema 33, vol. 17, f. 30.

62

CONSILIUL

de Cabinet din ziua de 10 Ianuarie 1941

Şedinţa se deschide la ora 16,15 sub preşedinţia d-lui General Ion Antonescu, Conducătorul Statului.

N. Dragomir, Ministrul Coordonării: [...] În ceeace priveşte acţiunea comunistă, cu ocazia ultimului consiliu s'a vorbit de cei 141 inşi arestaţi. Am arătat atunci câţi erau trimişi în judecată, câţi au fost condamnaţi şi câţi au fost achitaţi până la acea dată.

Dela 15 Decembrie şi până la 7 Ianuarie, au mai fost prinşi, în total, un număr de 60 inşi, dintre care 38 jidani, 17 români şi 5 alte naţionalităţi. Procentul jidanilor este de 63 %. Amintesc că la ultimul lot, de 141 arestaţi, procentul era de 90 %. Această scădere nu este nici întîmplătoare şi nu este nici un fapt care să fi scăpat atenţiei noastre. Am prins nişte instrucţiuni, pe care Kominternul le-a trimis organizaţiilor comuniste din ţară: jidanii să fie lăsaţi în linia doua în ce priveşte răspândirea manifestelor comuniste; să fie folosiţi mai mult românii. Aşa îmi explic eu această scădere de 30% a procentului la jidanii arestaţi în ultima vreme.

Aceşti 60 de inşi arestaţi se clasează astfel: 4 în curs de cercetare, 54 în curs de judecare, iar 2, după cercetări, au fost puşi în libertate, nefiind elemente de vinovăţie împotriva lor.

Aceasta este situaţia la zi a comunismului.

Au mai fost trimişi în judecata Tribunalului Militar dela Iaşi un număr de 11 jidani, pentru alarmism. Se mai găsesc în curs de cercetare 4 jidani la Câmpulung. S-a întâmplat ca printre cei judecaţi de tribunalele militare, să fie cîţiva achitaţi, deşi au fost prinşi cu elemente de vinovăţie pe care noi le socoteam hotărîtoare, pentru ca ei să fie condamnaţi. Am intervenit la Ministerul Apărării Naţionale, cerând să ni se arate cauzele, pentru care aceştia au fost achitaţi.

Horia Sima, Vicepreşedintele Consiliului de Miniştri: Dar aceştia pot fi internaţi în lagăre, chiar dacă sunt achitaţi.

General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Cei cari vor fi închişi în lagăre, trebuie să fie puşi imediat la muncă şi să plătească în felul acesta cheltuielile de întreţinere.

Mi-am luat un angajament faţă de ţară, pe care nu l-am respectat, pentrucă n-am băgat în lagăre pe toţi jidanii intraţi clandestin în ţară. Dece nu i-am băgat? Dece nu ţi s'a spus d-tale Domnule General Petrovicescu, de către funcţionarii d-tale: Dl. general Antonescu a promis că va interna în lagăr pe toţi jidanii intraţi clandestin în ţară. S'a arătat atunci că internarea va fi făcută pe socoteala lor, pentrucă ei vor fi puşi să muncească. S'a făcut opera aceasta?

General C. Petrovicescu, Ministrul Afacerilor Interne: N'am făcut-o.

General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Dece nu s'a făcut? S'a mai întâlnit lucrul acesta.

General C. Petrovicescu, Ministrul Afacerilor Interne: Am pregătit cetăţuia dela Braşov.

General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Acum îţi dau ordin categoric: băgaţi în lagăre pe toţi jidanii intraţi clandestin în ţară, pentru că s'au apucat de comerţ, de comunism, de tot felul de agitaţii. Să stea acolo în lagăre până când se vor hotărî să plece din ţară.

General C. Petrovicescu, Ministrul Afacerilor Interne: În privinţa lagărelor de muncă, având în vedere că acolo urmează să fie internaţi şi cei condamnaţi după legea pentru combaterea sabotajului, eu cred că Ministerul de Justiţie trebuie să le organizeze.

Mihai Antonescu, Ministrul Justiţiei: S'a mai pus această problemă şi dvs. Domnule Ministru de Interne aţi spus că veţi organiza aceste lagăre de

concentrare. Eu am pus această chestiune, dar am arătat că nu pot s-o pun în practică fără organele Ministerului de Interne; şi apoi îmi lipsesc mijloacele necesare.

General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Arătaţi dvs. care este tactica după care s'a dus lupta în aceste chestiuni. Nu există nici un plan de lucru, nici o acţiune anti masonică, anti comunistă sau anti jidovească. Puteţi să spuneţi că există asemenea planuri? Mergem la derivă. Nu există cineva care să urmărească după un anumit plan aceste chestiuni. Trebuie un om foarte abil, care să aibe autoritate asupra tuturor inspectorilor, atunci când el a spus ceva în legătură cu mişcarea comunistă. În felul acesta trebuie prezentat proectul de lege, ca să nu mai mergem la derivă, ca în trecut.

General C. Petrovicescu, Ministrul Afacerilor Interne: Domnule General ca să vă dovedesc ceea ce v'am spus, trebuie să vă arăt că noi nu am avut, cu ocazia verificării celor din lagărul dela Caracal, diverse cereri de puneri în libertate. Am cerut relaţiuni şi ni s'au cerut informaţii foarte complecte, începând din anul 1926 despre fiecare individ în parte, lună cu lună şi an cu an.

General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: D-ta vorbeşti de fişe; foarte bine. Dar eu vorbesc de o concepţie, de un plan de acţiune. Ne trebuie un şef, ca să ştiu eu că atunci când vreau să vorbesc despre chestiunea comunistă în Ţara Românească trebuie să chem pe inspectorul X, care nu face altceva în România decât să activeze în această problemă. Şi atunci eu îl întreb: care este planul d-tale de acţiune, dela războiu încoace sau cel puţin de atunci de când a venit regimul legionar, în privinţa acţiunii subversive? Poţi să spui că lucrezi după un plan în această problemă. Aceasta, bineînţeles în afară de faptul că imediat ce mi s'a semnalat o agitaţie comunistă într'o regiune, iau măsurile de ordine necesare.

General C. Petrovicescu, Ministrul Afacerilor Interne: Noi am făcut o acţiune de prevenire şi avem controlul ei.

General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Ai văzut manifestele. Comunismul îl combatem pe diferite căi. Mai întâi printr'o informare sigură asupra celor ce se petrec dincolo. Dar această informaţie trebuie organizată de un om abil, care să nu provoace dificultăţi Statului. Aşa, de ex. dacă se vorbeşte de scumpetea vieţii în Ţara Românească, de preţul pâinii, să [...][1] .

Mihai Antonescu, Ministrul Justiţiei: Este o acţiune care de câteva zile a căpătat o tot mai mare intensitate.

Mai întâi, am cu Ministerul de Interne chestiunea Cărţilor de Imobile dela oraşe. Vrând să pregătesc legea chiriilor, pe baze documentare, şi în acelaş timp vrând să am informaţii precise la oraşe, în special la Bucureşti, în ceeace priveşte situaţia şi numărul apartamentelor am verificat situaţia Cărţilor de Imobile.

Cu acest prilej, mi s'a atras atenţia că în ultima vreme Cartea de Imobil nu s'a mai ţinut la zi. Foarte mulţi evrei din Bucureşti adăpostesc în locuinţele lor persoane străine şi trecătoare pe care nu le declară, aşa că în genere s'a pierdut preciziunea şi rapiditatea de informaţie, pe care legea o prevede în legătură cu obligaţia proprietarilor şi chiriaşilor de a declara orice mutaţii în fişele Cărţii de Imobil dela Poliţie. [...]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar nr.479/1941, f.

---

[1] Lipsă în text.

63

CONSILIUL DE MINIŞTRI
Din ziua de 17 Ianuarie 1941

[...]

Dl. General Eugen Zwiedinek: **III. Legionarii, jidanii şi comerţul.**

1) În Moldova de Nord, evreii, comerţul şi industria formează un singur tot. Lipsa de pregătire a Românului, pentru aceste ramuri de viaţă, face ca lupta să fie la început în favoarea evreimii. Plecarea prematură a cetăţenilor români de origină germană, din această regiune, face ca balanţa să atârne şi mai greu în sarcina Românilor.

2) Legile sunt clare, însă aplicarea lor adică românizarea industriei şi comerţului poate aduce enorme greutăţi populaţiei timp de un an. Părăsind satele şi retrăgându-şi capitalurile din întreprinderile pe care le avem, jidanii s'au aglomerat la oraşe şi prin aceasta forţa lor a crescut.

3) Dacă românizarea câtorva magazine şi majoritatea lucrătorilor în fabrici a reuşit pentru moment, greutăţile însă nu au fost complet înlăturate, ba chiar din contră, ele se vor ivi fără îndoială, când stocurile de mărfuri din magazine şi de materii prime ale fabricilor se vor termina.

Pentru aceste motive problema ce se pune este foarte clară şi anume:

a) Personalul românesc de înlocuire a celui plecat trebue să facă eforturi însutite, pentru a-şi complecta lipsa de pregătire.

b) Să se aducă în Nordul Moldovei personal cu aptitudini comerciale precum şi maeştri specialişti în locul celor plecaţi din fabrici.

c) Asigurarea acestor ramuri cu credite suficiente pentru a se putea debarasa de jidani.

4) În general se poate spune că românizarea comerţului în toate centrele din Nordul Moldovei nu a început încă, deoarece în unele jidanii deţin încă 80 până la 100% din comerţ.

Dl. General P.Vasiliu, Inspectorul General al Jandarmeriei: Să se facă şcoli de meserii cât mai numeroase la sate şi oraşe.

Dl. General Zwiedinek: **IV. Evreii şi comunismul.**

1) În Moldova de Nord nu există nici o autoritate care să nu recunoască pe deplin că evreii sunt organic perfect subversivi în această direcţie.

2) Chiar exponenţii evreimii nu mi-au negat existenţa acestui curent în anumite straturi ale poporului lor. Ei au motivat acest fenomen însă ca ceva trecător, după cum consideră şi legile guvernului actual referitor la îngrădirea drepturilor lor de egalitate.

3) Ei nu neagă nici manifestaţiile jidănimii din Basarabia şi Bucovina contra armatei şi populaţiei române, ba mai mult chiar, nu şi-ar lua nici un legământ, ca într-un caz eventual, să nu le repete şi în Moldova.

4) Credinţa că totul va trece cu bine pentru ei, se accentuează într'o măsură mai fermă la jidanii mai culţi. [...]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 474/1941, f. 32-33.

64

MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE
MARELE STAT MAJOR

DECIZIUNE MINISTERIALĂ
Nr. 23325 din 27 Ianuarie 1941

Noi, GENERAL ION ANTONESCU, Conducătorul Statului Român, Preşedinte al Consiliului de Miniştri şi Ministru Secretar de Stat la Departamentul Apărării Naţionale;

Având în vedere art. 8 din Decretul-Lege relativ la Statutul Militar al Evreilor, publicat în Monitorul Oficial No. 87 din 5 Decemvrie 1940,

DECIDEM:

Art. 1. Medicii, farmaciştii, veterinarii, inginerii şi arhitecţii evrei, care va fi necesar a fi rechiziţionaţi şi întrebuinţaţi în armată, pe timpul concentrărilor prelungite sau războiului, vor fi consideraţi asimilaţi în gradul ce au avut. Ei vor fi plătiţi cu solda gradului cu care sunt asimilaţi, calculată pe zile servite.

Art. 2. Medicii, farmaciştii şi veterinarii evrei vor purta uniforma specialităţii ce au avut, cu semnul lui Esculap la şapcă, de culoarea respectivă (roşie, verde sau albastră) .

Ei se vor intitula „Medic" (Farmacist, Veterinar), dacă sunt asimilaţi cu ofiţerii, şi „Medic ajutor", dacă sunt asimilaţi cu subofiţerii sau cu gradele inferioare.

Inginerii şi arhitecţii evrei vor purta uniforma armei de provenienţă, cu un compas brodat la şapcă, având braţele de câte 4 cm lungime şi deschiderea lor de 45°, precum şi litera I - pentru ingineri, respectiv A - pentru arhitecţi, în interiorul compasului.

Ei se vor intitula „Inginer" (Arhitect), dacă sunt asimilaţi cu ofiţerii şi „Inginer Ajutor" (Arhitect), dacă sunt asimilaţi cu subofiţerii sau cu gradele inferioare.

Art. 3. Evreii, asimilaţi în gradele ce au avut, vor purta pe contraepoleţi următoarele semne distinctive:

A. MEDICI, FARMACIŞTI, VETERINARI

1) Gradele inferioare (soldat, fruntaş, caporal şi sergent) o cruce roşie, respectiv verde sau albastră;

2) Subofiţerii (sergent major, plutonier, plutonier major, plutonier adjutant), o stea de metal alb în şease colţuri cu diametrul de un centimetru;

3) Ofiţerii, potrivit gradului ce au avut şi anume:

- Sublocotenentul, o stea de metal galben în şease colţuri, cu diametrul de un centimetru;
- Locotenentul, două stele de metal galben, după acelaşi model, cusute de-a lungul contraepoletului, pe mijloc, la un centimetru depărtare una de alta;
- Căpitanul, 3 stele, aplicate la fel ca la locotenent.

Ofiţerii superiori vor purta aceleaşi stele ca ofiţerii inferiori, aplicate pe galonul de ofiţer superior de-a lungul lui, respectiv o stea pentru maior, două pentru locotenent-colonel, trei pentru colonel.

B. INGINERI, ARHITECŢI

1) Gradele inferioare vor purta brodat pe contraepoleţi acelaşi compas ca la şapcă, cum se prevede la articolul 2, aliniatul 3 de mai sus;

2) Subofiţerii şi ofiţerii vor purta deasemenea pe contraepoleţi aceleaşi semne distinctive (stele albe sau galbene), ca şi medicii, farmaciştii şi veterinarii, cum se arată mai sus sub litera A, punctele 2 şi 3.

Art. 4. Medicii, farmaciştii, veterinarii, inginerii şi arhitecţii evrei, chemaţi sub arme în condiţiunile articolelor precedente, vor fi consideraţi, sub raportul comenzii, răspunderii pentru materialele ce au în primire, al ierarhiei, al disciplinii şi al jurisdicţiunii, potrivit gradului cu care sunt asimilaţi.

Art. 5. Comandamentele, unităţile şi formaţiunile de servicii ale armatei sunt însărcinate cu executarea prezentei deciziuni.

Dată în Bucureşti, la 27 Ianuarie 1941.

CONDUCĂTORUL STATULUI ROMÂN,
PREŞEDINTELE CONSILIULUI DE MINIŞTRI ŞI
MINISTRUL APĂRĂRII NAŢIONALE

GENERAL (SS) ANTONESCU

P. conformitate
Şeful Biroului Sanitar
Căpitan [Indescifrabil]

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 1997, f. 278. Copie.

65

ŞEDINŢA CONSILIULUI DE MINIŞTRI de Luni 3 Februarie 1941 (Extrase)

[...]

D. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Noi vrem să românizăm toată activitatea economică a Statului; să nu facem însă greşala să distrugem tot ce este element străin în ţară, pentrucă de multe ori ai noştri n'au nici competinţă, nici capitalul necesar. Pentru aceasta trebuie timp. În programul generalului Antonescu - şi cred că şi în al dvs. - stă

această intenţiune ca un far luminos: să ajungem ca Statul să fie un stat românesc şi viaţa lui să fie dirijată de Români. Vom pătrunde în comerţ şi industrie însă încetul cu încetul, cu procedee înţelepte, nu barbare. Vom pătrunde în toate activităţile vieţii industriale, dar numai pe măsură ce vom avea elemente pregătite şi ne vom putea organiza astfel, ca circulaţia să favorizeze tot ce este element românesc. S'au luat în această privinţă o serie de măsuri. Am făcut Credit industrial, Credit agricol şi Credit comercial, unde facem o politică a creditelor româneşti; acestea până acum mergeau la evrei, dar de acum vor trece în mâini româneşti, la comerţul românesc şi în oarecare măsură şi la comerţul evreesc, până când îi vom putea lua locul. Noi deocamdată n'avem nici capital suficient şi nici pregătirea necesară.

Soluţiunea pe care am adopta-o este ca tot ce este surplus de funcţionari din aparatul de stat să fie îndreptat spre casele de comerţ, spre întreprinderile particulare. Avem diurnişti mulţi, cari au intrat pe consideraţiuni şi procedee cunoscute, stăruinţe, partizani politici etc. Aceste elemente, cari stau în aparatul de stat şi sug din bugetul statului, sunt cele dintâi pe care trebuie să le eliminăm. Dar unele sunt acolo de 5-8-10 ani de zile şi trebuie să ne îngrijim de existenţa lor. Ii vom răspândi pe toată suprafaţa ţării, făcându-i să intre în casele de comerţ evreeşti şi româneşti, să fie plătiţi de aceste case şi atunci îi vom şterge din bugetul statului, bineînţeles respectând drepturile câştigate în ce priveşte pensiile. Toate prăvăliile, toate întreprinderile din ţară, vor fi împănate cu aceste elemente şi străinii vor fi obligaţi să le plătească. Ei vor fi funcţionari în întreprinderi şi pe măsură ce va începe să funcţioneze creditul românesc îi vom disloca pe străini.

Aşa am vrut să fac, dar am fost depăşit de presiunea legionară, care voia să ia aceste prăvălii cu sistemul pistolului şi al suprimării celui care poseda un magazin.

Prin urmare, mă menţin şi astăzi pe această linie că surplusul de funcţionari să-l plasăm în întreprinderile particulare cu îndoitul scop: ca să degravăm bugetul statului şi în al doilea rând să-l deprindem pe Românul nostru şi cu altă îndeletnicire decât aceea de funcţionar. Bine înţeles că vom introduce în comerţ şi elemente care urmează să-şi creieze o profesiune. Aceste elemente fuseseră băgate în cuiburi, unde au făcut nuclee anarhice pe toată suprafaţa ţării...

[...]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 473/1941, f. 73-74.

66

Numărul morţilor şi răniţilor căzuţi în zilele de 21 - 23 Ianuarie Comunicat

Numărul morţilor şi răniţilor căzuţi, dintre rebeli şi populaţia civilă, în Bucureşti, în zilele de 21-23 Ianuarie 1941, după datele culese până în prezent de autorităţi, se ridică la 490 şi anume:

Răniţi:

Aşezămintele Brâncoveneşti 45; Spitalul Cantacuzino 8; Spitalul de Urgenţă 63; Spitalul Colţea 82; Spitalul Colentina 10; Spitalul Filantropia 8; Spitalul de Copii 2; Spitalul Caritas 14; Casa Centrală a Asigurărilor Sociale 8; Sanatoriul Diaconese 1; Sanatoriul St. V. de Paul 1; Sanatoriul Victoria 5. Total 254.

Morţi:

La Morgă 212; în spitale 24. Total 236.

Din totalul de 490 de răniţi şi morţi, 346 sunt români, iar 144 evrei. Toţi evreii morţi (118) au fost asasinaţi de rebeli.

Răniţi şi morţi după profesiuni:

Muncitori şi meseriaşi: răniţi 63, morţi 54; funcţionari comerciali: răniţi 23, morţi 3o; şofeuri: răniţi 8, morţi 5; picoli şi ucenici: răniţi 10, morţi 1; servitori: răniţi 8, morţi 4; casnici: răniţi 12, morţi 7; intelectuali: răniţi 11, morţi 19; studenţi: răniţi 10, morţi 7; elevi: răniţi 10, morţi 6; agricultori: răniţi 70, morţi 21. Total răniţi 254, morţi 236.

Răniţi şi morţi după sex:

Răniţi: bărbaţi: 216, femei: 38. Total 254.

Morţi: bărbaţi: 220, femei: 16. Total bărbaţi: 436; total femei: 54.

Total: 236.

Total general: 490.

Răniţi după vârstă:

De la 7-18 ani: 24; de la 18-25 ani: 38; de la 25-50 ani: 72; de la 50-70 ani: 8; vârstă necunoscută: 122. Total 254.

Majoritatea morţilor şi răniţilor au căzut în atacurile date de rebeli asupra Preşedinţiei Consiliului de Miniştri şi Palatului Telefoanelor.

Prezenţa femeilor şi copiilor printre cei căzuţi se datoreşte faptului că rebelii i-au aşezat în primul rând în speranţa că sub scutul lor vor putea înainta fără a primi focuri.

Mai mult de jumătate din nr. celor căzuţi îi formează comuniştii recrutaţi dintre muncitori, meseriaşi, funcţionari comerciali, şofeuri, ucenici etc.

■ „Universul", anul al 58-lea, nr.33, 6 februarie 1941

67

CONSILIUL DE MINIŞTRI DELA
11 Februarie 1941 [Extrase]

Dl. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: [...] Prin Ministerul de Interne şi Ministerul Apărării Naţionale am luat măsuri împotriva acţiunii de sabotaj. Suntem ameninţaţi din cauza politicei extrem de greşite şi de tolerante făcute de către predecesorii noştri. Încă din 1933 arătam că Bucureştii stau pe un vulcan. La 970.000 de locuitori avem peste 200.000 de străini, din care: 40.000 Unguri - suntem al doilea oraş unguresc din lume - , 130.000 Evrei, apoi Armeni, Greci etc. Toţi aceştia trec de 200.000. Deci o proporţie extraordinară de străini faţă de elementul românesc. Mulţi din aceşti străini sunt paşaportari. Dintre Evrei, nu toţi, dar 30-40.000 sunt periculoşi şi dovada s'a făcut cu ocazia rebeliunii, când mulţi evrei s'au asociat elementelor devastatoare din stradă. Pentruca Evreii să se asocieze acestor elemente, aceasta înseamnă că ei au fost puşi în mişcare de cineva, într'un anumit scop, şi nu puteau fi mişcaţi decât de o acţiune comunistă dirijată.

Am cerut d-lui Ministru de Interne să fie gata ca la ordinul meu, după indicaţiunile mele, să fie arestate anumite persoane proeminente. Trebuie să ştiţi unde se găsesc şi ce face fiecare din aceştia. Aceste persoane trebuie ca săptămânal să se prezinte la circumscripţia respectivă pentru viză, dar să înceteze sistemul de buzunăreală a acestor străini. Sunt oameni cari au făcut averi colosale pe această cale. Darea vizelor pentru paşaporturi a constituit pentru anumiţi funcţionari surse de venituri şi aceasta a provocat înmulţirea străinilor în Bucureşti, căci oameni cari

veneau pentru 8 zile în Capitală, plătind acestor funcţionari necinstiţi, au reuşit să se stabilizeze aici. Acest procedeu a fost aplicat fără ştiinţa autorităţilor conducătoare.

Deci, măsuri severe de supraveghere, ţinerea de scurt a activităţii acestor persoane pentru ca în cazul când este nevoe, după 15 Februarie, să putem acţiona fulgerător contra lor. Până atunci trebuiesc pregătite, până în cele mai mici amănunte, lagărele de concentrare. Când este liber lagărul dela Tg-Jiu?

Dl. General Dumitru Popescu, Ministrul Afacerilor Interne: Astăzi putem interna acolo 300 persoane în cele mai bune condiţiuni.

Dl. General Antonescu, Conducătorul Statului: Numai atât?

Dl. General D-tru Popescu, Ministrul Afacerilor Interne: Trei sute persoane proeminente şi mai avem încă aproape 5000 locuri pentru ceilalţi.

Dl. General Antonescu, Conducătorul Statului: Lagărele acestea trebuesc organizate în mod civilizat. Acolo trebuie să aveţi serviciu sanitar, care să funcţioneze perfect. Persoanele care sunt internate în lagăre plătesc. Fiecare vine cu patul lui, cu aşternutul lui, cu lavoarul lui; toate acestea rămân apoi acolo, după plecarea individului respectiv, şi formează mobilierul lagărului. Trebuie să fie o bucătărie, care să funcţioneze în bune condiţiuni.

Trebuie ca serviciul sanitar să fie organizat şi prevăzut cu personal medical suficient. Pe domnii aceştia pe care îi vom interna, îi vom grupa pe echipe şi îi vom pune la muncă. Are să fie făcută în curând legea muncii obligatorii, prin care să se ia această măsură.

Prin urmare, trebuiesc luate toate măsurile de precauţiune împotriva eventualelor acte de sabotaj.

Deasemenea, trebuiesc luate măsuri împotriva englezilor, cari rămân în ţară. O parte din ei va pleca cu dl. Hoare, iar altă parte va rămâne în ţară. Desigur că aceştia vor forma nuclee de spionaj, care poate vor fi în legătură cu Românii. Toţi aceştia vor trebui să fie identificaţi, ca să fie ridicaţi îndată ce va fi nevoe, pentrucă este vorba aici de o acţiune îndreptată împotriva Statului.

Aceasta am avut de spus pe plan extern. [...]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 473/1941, f. 214-215.

68

REZOLVAREA PROBLEMEI EVREEŞTI

Consiliul de la 15 Februarie 1941

[General Ion Antonescu] [...] În ceea ce priveşte pe evrei, eu i-am împărţit în mai multe categorii.

Mai întâi sunt cei cari se găseau în ţară de la 1913, băştinaşii, pe care îi tratăm într'un anumit fel şi de care va fi vorba la urmă, după ce vom fi curăţat ţara de ceilalţi evrei.

Sunt apoi evreii veniţi în Ţara Românească în timpul războiului mondial, Moldova, Transilvania şi Bucovina.

Pe urmă sunt cei cari au invadat ţara după tratatul de pace din 1918, care i-a protejat şi care ne-a impus pentru ei şi pentru minorităţile etnice de la noi un regim de favoare.

În sfârşit, sunt cei fără patrie, heimatloşii, cei intraţi în ţară la noi cu paşapoarte Nansen ca şi cei goniţi din Germania, din Austria şi din celelalte ţări la începutul acestui război. Sub fostul regim aceştia au invadat Ţara Românească. În drum spre Palestina şi spre America, ei au găsit aici Arcadia ferice şi s'au oprit la noi.

Acum trebue să facem operaţiunea inversă şi să scoatem din ţară de la noi în primul rând pe cei cari au venit în urmă.

Mulţi din ei s'au apucat de negoţ, mulţi au făcut specul de devize la bursa neagră. Eu cunosc cazul unui ovrei polonez, fost om de bursă la Varşovia, care, la două săptămâni după ce s'a refugiat la noi, a dat o lovitură cu schimbul unor zloţi la bursa neagră, în care a câştigat 5 milioane lei. Vedeţi dar, cât sunt de abili evreii în direcţia aceasta.

Lovitura a fost dată chiar cu concursul unor reprezentanţi ai autorităţilor româneşti, pentru că a găsit ovreiul acesta mai mulţi funcţionari, pe care i-a plătit, ca să-i dea concursul într'o astfel de afacere. Chestiunea este cunoscută şi de dl. Rioşanu.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 163/1941, f. 13

69

ŞEDINŢA CONSILIULUI DE MINIŞTRI

de Marţi, 25 Februarie 1941 (extras)

[...]

Dl. General Ioan Popescu, Subsecretar de Stat la Ministerul Internelor: Am acum un caz special. La Iaşi se găseşte o evreică, Weiss Elena, care a fost autorizată de Ghika să intre în ţară. Spune că are pe soţul său la Bucureşti. Nu ştiu dacă să i se dea drumul să vină încoace.

Dl. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: De unde vine?

Dl. General Ioan Popescu, Subsecretar de Stat la Ministerul Internelor: Din Basarabia.

Am aici ordinele pe care le-a dat Ghika referitoare la aceasta.

Dl. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Pentru ce i-a dat drumul Ghika să vină? Ia-l în cercetare, să spună ce l-a făcut să-i dea drumul acesteia să intre în ţară. Noi am avut anumiţi agenţi informatori jidani în Basarabia; se poate să fie în legătură cu aceasta. Cere relaţii de la Ghika şi apoi vom vedea ce este, dacă o trimitem peste graniţă cu bărbatul ei cu tot.

[...]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 473/1941, f. 300.

70

MĂSURI ÎN LEGĂTURĂ CU EVREII TRECUŢI LA CATOLICISM

Cons. Miniştri, 4 Martie 1941

[Generalul Ion Antonescu]: Nu ieşim din cadrul legii. În această privinţă a fost o presiune mare făcută asupra mea de Nunţiul Papal, ca să admit pe ovreii cari sunt creştinaţi să meargă la şcolile confesionale catolice. Am rezistat mai multă vreme, însă acum le-am dat drumul, ţinând

seamă că avem peste un milion de români uniţi în Ardealul de dincolo, însă am cerut ca aceasta să nu fie o poartă prin care toţi evreii din Ţara Românească să eludeze dispoziţiunile legii. Noi trebue să avem o garanţie că nu va creşte numărul evreilor trecuţi la catolicism, căci cu sistemul acesta vor reintra iarăşi evreii în posturile de conducere ale Neamului Românesc. Trebue să urmărim numărul celor cari trec la catolicism şi în cazul când acest număr ia proporţii, să facem o lege care să le bareze drumul.

Domnul Sandu, te rog să iei dispoziţiuni ca să se împiedice trecerea ovreilor în masă la catolicism.

În ce priveşte introducerea disciplinei în şcoli, aţi văzut că la un elev la Braşov s'au găsit arme şi muniţii. Acesta ar trebui executat, căci legea prevede această pedeapsă chiar de la vârsta de 15 ani. Am pus această vârstă în lege pentru ca să-i speriem, dar nu mi-am închipuit că s'ar putea găsi vreun copil care ar putea merge până acolo.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 163/1941, f. 17-18.

71

MINISTERUL EDUCAŢIUNII NAŢIONALE
DIRECŢIUNEA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI
PARTICULAR ŞI CONFESIONAL

REFERAT

Domnule Ministru,

Decretul-Lege No. 3438/940 (Monitorul Oficial No. 240 din 14 octomvrie 1940) reglementează situaţia evreilor în învăţământ.

Art. 1. Evreii sunt liberi să-şi organizeze şcoli proprii de grad primar şi secundar.

Art. 2. În aceste şcoli poate funcţiona numai personal evreesc şi le pot urma numai elevi evrei.

Art. 3. „Acei născuţi din ambii părinţi evrei sau numai din tată evreu, indiferent de religie, nu pot funcţiona în calitate de personal didactic şi administrativ şi nu sunt admişi ca elevi sau studenţi în şcolile româneşti

de grad primar, secundar sau superior de Stat sau particular şi nici în şcoalele celorlalte unităţi etnice creştine".

Excepţiile se fac de Minister dela caz la caz după prevederile din acel Decret-Lege.

Restricţiunile sunt prevăzute în art. 4.

Prin art. 5 al acestui Decret-Lege se îndepărtează din învăţământ toţi acei care intră în prevederile art. 3.

Şcolile evreeşti care ar fi avut drept de publicitate pierd acest drept (art. 6).

În urma acestui Decret-Lege s'au prezentat Ministerului cereri singulare sau colective pentru a admite înscrierea elevilor evrei ca particulari la şcolile de Stat.

O asemenea cerere a obţinut un aviz al Contenciosului exprimat prin divergenţă de păreri. Contenciosul se provoacă la art. 94 din Legea învăţământului particular, care sună astfel:

„Elevii pregătiţi în familie sunt admişi să treacă examene pentru cursul primar şi secundar după programele şcoalelor publice. Cei cari vor reuşi vor fi promovaţi şi vor obţine aceleaşi drepturi ca şi elevii promovaţi din şcoalele primare şi secundare ale Statului".

Chemat fiind şi subsemnatul la o şedinţă a Consiliului de Avocaţi am susţinut, bazându-mă pe art. 95 din aceeaşi lege, că evreii nu pot fi înscrişi ca elevi particulari pentrucă elevii pregătiţi în familie, adică elevii particulari, se pot înscrie numai la *şcoala de Stat.* Deoarece însă evreii sunt excluşi din şcolile româneşti de Stat şi particulare prin art. 3 din Decretul-Lege No. 3438/940, ei nu pot fi înscrişi nici ca particulari, aceasta fiind o înscriere la o şcoală de stat cu scopul de a obţine un certificat de Stat. Apoi, art. 96 din Legea învăţământului particular cere dela elevii cari se înscriu ca pregătiţi în familie „aceleaşi acte" cu cari un elev regulat se poate înscrie la o şcoală a Statului.

Scopul Decretului-Lege No. 3438/940 a fost nu numai excluderea elevilor evrei dela cursurile de zi împreună cu elevii creştini, ci şi excluderea lor dela certificatele de Stat, după cum reiese din întregul text al Decretului-Lege şi după cum s'a exprimat aceasta în discuţia pentru pregătirea acestui Decret-Lege la care şi subsemnatul am fost de faţă.

Binevoiţi a decide, dacă este necesar, să se mai adauge un articol nou la acel Decret-Lege, în care să se precizeze oprelişte evreilor de a se

înscrie ca elevi pregătiţi în familie, sau, menţionatul Decret-Lege coroborat cu articolele menţionate din Legea învăţământului particular precizează în măsură suficientă aceasta.

Unele şcoli evreeşti au cerut aprobarea Ministerului de a organiza examene particulare în cadrul învăţământului lor, admiţând ca certificatele ce ar obţine elevii în urma acestor examene să aibă aceiaşi valoare pe care o au cele eliberate elevilor dela cursurile acestor şcoli (fără drept de publicitate).

Dacă Ministerul ar aproba aceste cereri, ar contraveni art. 95 din legea învăţământului particular precum şi Decretului-Lege No. 3438/940 cari ambele exclud pe elevii evrei din învăţământul de Stat.

În cazul când Ministerul ar admite organizarea acestor examene fără dreptul de a elibera certificate valabile, examenele date ar fi numai un mijloc de verificare a cunoştinţelor pe care şi le căştigă elevii evrei pregătiţi în familie.

DIRECTOR
[Indescifrabil]

[Rezoluţie:]
3. III. 1941
I. Articolele 94, 95 şi 96 din Legea Învăţământului Particular, coroborate cu D.-L. 3438/940, exclud posibilitatea înscrierii elevilor evrei la şcolile de Stat ca pregătiţi în familie, deoarece examenele ce le trec sunt examene de Stat.
II. Şcolile particulare evreeşti sunt libere să organizeze examene particulare pentru elevii evrei pregătiţi în familie. Aceste examene se trec în faţa unor comisii numite din profesorii şcolilor, iar dovezile de verificare a cunoştinţelor nu vor fi valabile în Stat.

[Indescifrabil]

■ Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3 371, f. 127-128.Original.

72

UTILIZAREA EVREILOR ŞI REFUGIAŢILOR CARI PRIMESC AJUTOARE DELA STAT LA MUNCI DE FOLOS OBŞTESC

Cons. Miniştri 11 Martie 1941

[Generalul Ion Antonescu] : În asemenea lucrări trebue să utilizăm pe evrei. Trebuesc organizate echipe cu comandanţi, cu ofiţeri de rezervă. Celor care vin la muncă le vom da hrană, asistenţă, iar la premilitari le vom da şi îmbrăcăminte, căci organizarea pe care o faceţi Dvs. trebue să prevadă dotarea echipelor cu tot necesarul. Cum vine concentratul la cazarmă şi se îmbracă în hainele Statului, tot aşa şi aici Statul îi dă hainele necesare, încălţăminte, rufărie.

Să iei pe toţi aceştia, apoi pe oamenii din regiune şi pe refugiaţii cari stau şi primesc hrană gratis şi nu se duc la muncă. Tot aici să-i întrebuinţaţi pe soldaţii din teritoriile de dincolo, pe cari îi ţinem în armată, pentru că n'avem ce face cu ei. Aceştia sunt cam 10 - 12 mii. Să-i trecem şi pe aceştia la munca obligatorie unde să-şi câştige existenţa.

Trebuesc fixate preţurile muncilor. Trebue să fixăm preţuri unitare pe ţară, căci până acum în unele locuri se plăteşte 40 lei pe zi, iar în altele 120 lei pe zi, deşi pâinea este peste tot cu acelaşi preţ. Să se caute indicele de scumpete şi să stabilim preţul muncii cu braţele în agricultură, pentru şosele etc.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 163/1941, f. 217.

73

FEDERAŢIA UNIUNILOR DE COMUNITĂŢI EVREEŞTI DIN ŢARĂ

Bucureşti 12 Martie 1941

DOMNULE MINISTRU,

Avem onoarea a vă supune spre bunăvoitoarea Dvs. soluţionare doleanţele profesioniştilor evrei în legătură cu munca ce li s'ar cere în detaşamentele de lucru ale Cercurilor de Recrutare unde au fost vărsaţi.

Potrivit statutului militar, evreii au fost scoşi din cadrele armatei şi supuşi la taxe potrivit vârstei lor.

În afară de taxele ce vor plăti conf. art. 4 din statut, se mai prevede în art. 8, al aceluiaşi statut, obligaţia de a presta muncă în trei ipoteze: concentrări prelungite, mobilizare sau război.

În sfârşit, în aliniatul 2 al art. 8 se prevede că specialiştii cu titluri academice vor fi utilizaţi potrivit pregătirii lor.

Mai mult încă, printr'o ultimă dispoziţie s'a prevăzut că medicii, veterinarii, farmaciştii, inginerii şi arhitecţii vor purta şi uniforma cu anumite insigne corespunzătoare gradului respectiv.

În aceeaşi situaţie de pregătire intelectuală se află însă şi avocaţii adică licenţiaţii sau doctorii în drept şi litere sau filosofie, matematică, chimie industrială, Academie Comercială etc.

Toţi aceşti profesionişti pot fi utilizaţi în administraţia militară obişnuită, precum şi la posturile de supraveghetori ai grupurilor de lucru.

Solicităm respectuos a se lua această dispoziţie în favoarea lor deoarece fiind toţi sergenţi, caporali, soldaţi T.R., art. 71, ar putea fi utilizaţi mai cu folos în direcţia mai sus arătată şi ar fi o mângâiere în situaţia lor tristă, în afară de împrejurarea că ar fi şi umilitor de a fi puşi la lucrări de sapă la rând cu oamenii fără cultură şi fără pregătire.

Învederăm că a mai fost o dispoziţie similară a Marelui Stat Major din Februarie 1940 prin care se prevedea că T.T.R.[1] art. 71, să nu fie utilizaţi la sapă ci la lucrări ajutătoare.

Sperăm că veţi binevoi a lua sub ocrotirea Dvs. pe titularii de titluri academice, adică pe licenţiaţii sau doctorii Facultăţilor din ţară sau cu diplome echivalate, dispunând Cercurilor de Recrutare ca aceştia să nu fie puşi la lucru ci utilizaţi fie în administraţie, fie în lucrări ajutătoare de supraveghere, măsură care va fi pe cât de utilă pe atât de omenoasă.

Primiţi, Domnule Ministru, asigurarea deosebitei noastre consideraţiuni.

Preşedinte,
Dr. W. Filderman

Secretar-general
D. Rosenkranz

Domniei sale, domnului ministru al Apărării Naţionale

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 1 977, f. 314-315. Original.

---

[1] Tineri cu termen redus.

74

MARELE STAT MAJOR
Secţia I-a
Biroul 3

Nr. 115.100/A din 19 Martie 1941

MARELE STAT MAJOR

Secţia I-a

către [...]

Cu onoare se face cunoscut că se aprobă ca meseriaşii evrei, specialişti, să fie chemaţi la munca de interes obştesc şi împărţiţi corpurilor de trupă pentru a fi întrebuinţaţi la reparatul efectelor, materialelor şi cazărmilor.

Până la apariţia regulamentului D. L., relativ la statutul evreilor, care va apare la sfârşitul acestei luni, se dispune următoarele:

1. Unităţile (regimente şi batalioane corpuri aparte), aflate în raza unui comandament teritorial, vor înainta cereri numerice de meseriaşii evrei ce le vor necesita pentru reparatul efectelor, materialelor etc.

2. Fiecare Comandament Teritorial, având de bază situaţiile numerice ale cercurilor de recrutare, întocmite conform ordinului M. St. Major nr. 102340/1941, repartizează, proporţional, unităţilor evreii meseriaşi.

3. Meseriaşii ce pot fi chemaţi, vor aparţine următoarelor categorii: cismari, croitori, curelari, electricieni, fierari, lăcătuşi, lemnari, mecanici, strungari, tapiţeri, tâmplari, tinichigii, vopsitori, zidari, zugravi.

4. Drepturile la meseriaşi evrei se fixează pentru fiecare unitate astfel:

- câte 3 din categoriile: cismari, croitori;

- câte 2 din categoriile: lăcătuşi, lemnari, mecanici, tâmplari, tinichigii, zidari, zugravi;

- câte 1 din categoriile: electricieni, fierari, strungari, tapiţeri, vopsitori.

Unităţile moto, vor putea chema câte 3 mecanici, 2 electricieni, 2 vopsitori şi 2 fierari.

Unităţile de cavalerie, vor putea chema câte 4 curelari şi 3 fierari.

Nu au dreptul a chema la munca de interes obştesc nici un comandament, formaţiune de serviciu sau stabiliment militar.

5. Întrucât Comandamentele 1 şi 6 Teritorial dispun de un număr foarte redus de meseriaşi evrei, acestea vor primi meseriaşii respectivi dela Comandamentul 4 Teritorial, în proporţie de 35% din totalul meseriaşilor existenţi pe raza acelui Comandament, pe cari îi va repartiza astfel:

- 25% Comandamentului 1 Teritorial;
- 10% Comandamentului 6 Teritorial.

6. Nu vor fi chemaţi la munca de folos obştesc evreii mai vechi decât ctg. 1916 (exclusiv). Oamenii vor fi chemaţi în ordinea contingentelor, începând cu cele mai noui.

7. Fiecare Comandament Teritorial va ţine seama la repartiţia meseriaşilor şi de situaţia specială a fiecărei unităţi ce solicită meseriaşi pentru a nu se da, de exemplu, zidari unei unităţi care are cazarma bine întreţinută, iar altei unităţi, instalată de curând într'o cazarmă nereparată, să nu primească zidari etc.

8. Chemarea evreilor la munca de interes obştesc se va face prin ordine de chemare verzi; aceasta provizoriu, până la apariţia regulamentului D. L. care va stabili modelul ordinului de chemare.

9. Durata chemării se va face pe o perioadă de 60 zile, cu începere dela 1 Aprilie a. c. Oamenii vor fi lăsaţi apoi în concediu, la împlinirea celor 60 zile servite.

10. Evreii meseriaşi călătoresc la unităţi în baza ordinului de chemare.

11. Pe timpul efectuării serviciului la corpuri, evreii vor avea aceleaşi drepturi ca şi ceilalţi ostaşi.

12. Meseriaşii evrei nu vor fi echipaţi, ei rămânând îmbrăcaţi civili. În ordinele de chemare, se va specifica de a se prezenta la unitate, cu 2 schimburi de rufe.

13. Acei ce nu se prezintă pentru munca de interes obştesc, vor fi urmăriţi şi pedepsiţi conform prescripţiunilor Codului Justiţiei Militare, ca orice militar nesupus la chemare.

14. Comandamentele teritoriale vor înainta Marelui Stat Major, până la 1 Mai a. c., câte o situaţie numerică, din care să rezulte pe unităţi:

- câţi meseriaşi au fost ceruţi de fiecare unitate;
- câţi meseriaşi au fost daţi fiecărei unităţi;

- câţi meseriaşi au fost daţi, de Comandamentul 4 Teritorial, Comandamentelor 1 şi 6 Teritorial.

Meseriile vor fi trecute în situaţie în ordine alfabetică.

Rugăm dispuneţi de urmare.

ŞEFUL MARELUI STAT MAJOR,
General (ss) IOANIŢIU

Şeful Secţiei I-a,
Colonel Borcescu

Comunicat:
Tuturor Comandamentelor
şi Unităţilor

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 2405, f. 34. Copie.

75

20 Martie 1941

DOMNULE MINISTRU,

În scopul de a da posibilitatea elevilor, absolvenţilor de Liceu şi studenţilor evrei, de a menţine legătura cu studiile anterioare şi de a se prepara în vederea complectării acestor studii cu aplicaţii practice - am onoarea a vă ruga Domnule Ministru, să binevoiţi a aproba deschiderea unor asemenea cursuri şi lucrări practice de pregătire, sub conducerea subsemnatului, pentru lunile Mai, Iunie, August, Septembrie şi Octombrie a.c.

Aceste cursuri şi lucrări practice de preparaţie nu conduc la obţinerea unei diplome, care să dea dreptul la exercitarea unei profesiuni, ci frecventarea lor s'ar certifica printr'o dovadă a activităţii depuse.

Cursurile şi lucrările practice se vor executa în clase speciale de Ştiinţe teoretice şi aplicate, Litere, Filozofie, Contabilitate.

Pentru ştiinţele teoretice şi aplicate toate cursurile şi lucrările practice vor fi predate şi conduse de subsemnatul, potrivit programului propriu, ce anexez.

Pentru celelalte discipline - dacă se vor preda - voiu recurge la persoane de specialitate pe care le voi anunţa Onor. Ministerului împreună cu programa analitică respectivă.

În deosebi, îmi propun ca pentru clasa specială de Matematici şi Fizică să complectez aceste cunoştinţe, prin oarecari noţiuni de Logică, Psihotehnică (care folosesc în largă măsură Matematica şi Fizica) şi câteva lecţiuni despre marii filozofi ai timpurilor.

De îndată cei voiu putea organiza şi deschide aceste cursuri de pregătire, voiu înainta Onor. Ministerului toate datele ce sunt cerute prin art. 11 din Legea Învăţământului Particular, indicând şi localul respectiv.

Primiţi, vă rog, Domnule Ministru, asigurarea deosebitului meu respect.

Profesor Ernest Abason
Str. Mateiu Voevod nr. 25

DOMNIEI SALE
DOMNULUI MINISTRU AL EDUCAŢIEI NAŢIONALE, CULTELOR ŞI ARTELOR

PROGRAMA ANALITICĂ
sumară a cursurilor şi lucrărilor practice de preparaţie la clasa de Matematică şi Fizică

- Construcţiuni Grafice cu aplicaţie.
- Noţiuni de geometrie descriptivă cu aplicaţii desenate.
- Noţiuni de geometrie analitică, despre dreaptă, plan, conice, quadrice şi aplicaţiile lor.
- Noţiuni de algebră elementară şi superioară, şi introducere în calcul diferenţial şi integral cu aplicaţii la quadraturi, cubaturi etc.
- Noţiuni de mecanică raţională, privind centrele de greutate, echilibrul corpurilor, elemente de cinematică şi dinamică cu aplicaţii
- Noţiuni de fizică generală (gravitate, hidrostatică, căldură, optică, acustică etc.).
- Elemente de electricitate statică şi dinamică şi noţiuni de electro-tehnică cu aplicaţiuni de calcul, grafice şi experienţe.
- Elemente de rezistenţa materialelor cu aplicaţii grafice (statică grafică).
- Desen liniar şi industrial, epure.

Toate aceste discipline şi lucrările respective vor fi făcute şi conduse de către subsemnatul.

Prof. Ernest Abason
Str.Mateiu Voevod, nr. 25, Bucureşti

[Rezoluţie:]
24.III.1941
Se aprobă în condiţiile cursurilor de vară
[Indescifrabil]

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3371, f. 147, 149. Original.

76

MINISTRUL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL MINISTRULUI

Nr. 1813
Bucureşti, 23 martie 1941

CONFIDENŢIAL PERSONAL

DOMNULE PREFECT

Am onoarea a vă face cunoscut următoarele:

1). Din ordinului Domnului General Antonescu urmează ca în toată ţara, în capitală ca şi în toate centrele urbane şi rurale, evreilor să li se fixeze anumite cartiere unde să fie obligaţi a locui.

2). Domnul General de divizie D. I. Popescu, Ministrul Afacerilor Interne, ordonă ca fiecare prefect, pentru judeţul respectiv, să studieze această problemă.

Studiul problemei şi cu proiectul de executare a dispoziţiunei de mai sus rog a fi înaintat cât mai grabnic.

D. O.
DIRECTOR DE CABINET,
MAIOR, E. Plesnilă

DOMNIEI SALE
DOMNULUI PREFECT AL JUDEŢULUI

■ Arhivele Statului Iaşi, fond.Prefectura Judeţului Iaşi, dosar nr.1/1941, f. 159.

77

DECLARAŢIILE DOMNULUI GENERAL ANTONESCU LA INTRAREA ÎN VIGOARE A DECRETULUI-LEGE PENTRU TRECEREA PROPRIETĂŢILOR URBANE EVREEŞTI ÎN PATRIMONIUL STATULUI (27 Martie 1941)

Domnul general Antonescu a făcut, cu prilejul publicării Decretului-Lege privind exproprierea urbană a proprietăţilor evreeşti, următoarele declaraţii:

1. Decretul pentru trecerea proprietăţii urbane evreeşti în patrimoniul Statului este un decret de restabilirea unor drepturi istorice ale Naţiunei Româneşti şi de întoarcere la tradiţia noastră naţională şi creştină în concepţia proprietăţii.

2. Decretul este un act de reconstrucţie a Societăţii Româneşti, care trebue aşezată pe baze sigure de respect al muncii şi dreptului Românilor de a-şi stăpâni instituţiile avuţiilor româneşti.

3. Acest decret este în acelaş timp dovada integrării poporului român în spiritualitatea naţionalistă care străbate Europa, fixând temeliile viitoare şi sănătoase ale vieţii Naţiunilor.

În această lume nouă, poporul român aduce nu o adaptare superficială, ci omagiul sincer al regăsirii celui mai autentic trecut românesc.

4. Reforma la care păşim astăzi se va realiza treptat pentru ca nici o tulburare economică şi socială să nu se producă.

General Antonescu

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, dosar nr.318/1940-1943, f.69.

78

Nr. 62347/1941

ROMÂNIA
MINISTERUL EDUCAŢIEI NAŢIONALE,
CULTELOR ŞI ARTELOR
DIRECŢIUNEA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI
PARTICULAR ŞI CONFESIONAL

D-lui ERNEST ABASON
str. Matei Voevod IV 25
Bucureşti
1 Aprilie 1941

Domnule,

Ca urmare cererei Dvs., vă facem cunoscut că Ministerul aprobă să deschideţi un curs pregătitor pentru lunile Mai-Oct. a.c. cu absolvenţii liceelor evreeşti în scopul de a-şi complecta studiile cu aplicaţii practice potrivit programei alăturate. Frecventarea acestor cursuri şi a lucrărilor practice nu duc la obţinerea unei diplome, care să le dea dreptul la exercitarea unei profesiuni, ci numai de a păstra contactul cu studiile anterioare şi sporirea lor.

Aceste cursuri vor fi predate de un personal îndrumător de specialişti.

Vă rugăm a înainta Ministerului:

1. Lista personalului didactic;
2. Lista candidaţilor cari cer înscrierea la cursuri;
3. Schiţa localului în care se ţin cursurile.

Veţi ţine următoarele scripte:

a/ Un dosar în care să se păstreze toate cererile de înscriere, arătându-se numele şi prenumele fiecăruia;

b/ Un catalog care constată frecventarea elevilor;

c/ O condică de prezenţă a personalului didactic;

d/ Un registru de taxele încasate dela fiecare elev.

DIRECTOR
[Indescifrabil]

Şeful Serviciului,
[Indescifrabil]

■ Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3371, f. 150. Original.

79

Cursuri şi Lucrări Practice
Aprobate de On. Ministerul Educaţiei Naţionale
Nr. 218672/940
şi 74. 766. IV. 1941

Direcţia Prof. E. Abason
Str. Aron Florian nr. 5
Bucureşti
7. IV. 1941

DOMNIEI SALE
DOMNULUI MINISTRU AL INSTRUCŢIUNII, EDUCAŢIEI NAŢIONALE
DIRECŢIA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI PARTICULAR

DOMNULE MINISTRU,

Primind ordinul Domniei Voastre, nr. 74766/1941, prin care aţi binevoit a restrânge autorizaţia de funcţionare a *„Cursurilor şi Lucrărilor Practice de Pregătire pentru absolvenţii şi studenţii evrei"*, la persoana subsemnatului, am onoarea a vă aduce respectuoase mulţumiri.

Aceste Cursuri şi Lucrări Practice cuprind astăzi 8. IV. a.c., :

I. *Clasa de Matematici-Fizică-Desen* cu un efectiv de 28 elevi; toate cursurile şi seminarele sunt făcute sau conduse personal de subsemnatul, afară de Fizică, care e predată de dl. dr. E. Silberman.

II. Clasa de *Electricitate* cu un efectiv de 19 elevi; cursul de Electricitate este predat de subsemnatul; experienţele sunt făcute de dl. *Leventer,* inginer în Fizică dela Politehnica din Charlottenburg, iar *Tehnologia Materialelor Electrice* şi *Distribuţii Electrice* sunt făcute sub directa mea supraveghere de dl. *B. Leibovici,* pe care l'am avut elev la Şcoala Politehnică din Bucureşti.

D-sa, deşi nu are diploma de inginer, este un *practician cu o lungă şi foarte apreciată activitate tehnică,* fiind multă vreme în serviciul Societăţii A.E.G.; D-sa are şi temeinice cunoştinţe teoretice în specialitate.

Pentru seminariile cursurilor ce predau sunt ajutat de D-nii: *S. Spotheim* (licenţiat în Matematici) şi de unii dintre foştii mei buni elevi dela Şcoala Politehnică cari urmează aci unele cursuri mai înaintate din cele arătate în acest raport.

III. Clasa de *Construcţii şi Arhitectură,* cu un efectiv de 13 elevi; Cursurile şi Lucrările Practice sunt încredinţate D-lor:

1. Inginer Dipl. *Jack Berman (*Tehnologia mat. de Construcţii)
2. Ing. Dipl. *I. Suchar* (Construcţii civile şi proecte)
3. Ing. Dipl. *C. Rosenthal* (Condiţionarea aerului)
4. Ing. Dipl. *F. Brătescu* (Proecte de arhitectură)
5. Arh. Dipl. *V. Krochmalnich* (Proecte de Arhitectură şi noţiuni de urbanism)
7. Arh. *L. Adelstein* (Perspectivă practică şi noţiuni de Istoria Arhitecturii)

Toţi aceşti domni ingineri şi arhitecţi sunt diplomaţi şi au fiecare în specialitatea ce predau o lungă şi recunoscută experienţă de specialitate.

Elevilor dela Construcţii, subsemnatul le predau cursul de *Rezistenţa Materialelor,* ajutat de dl. ing. Dipl. *E. Blitz,* iar elevilor dela Arhitectură şi Chimie Industrială, le predau un alt curs general de *Matematici-Mecanică raţională-Rezistenţa Materialelor.*

IV. Clasa de *Chimie industrială* cuprinde 15 elevi şi următoarele cursuri:

1. *Prof. E. Abason* (Matematici-Mecanică, rezistenţă, comun şi la Arhitectură).
2. - " - (Fizica: curs mai elementar decât acela dela clasa de matematici şi Fizică).
3. *Ing. Dipl. N. Mendelsohn* (Chimie minerală şi chimie tehnologică anorganică).
4. *Ing. Dr. E. Saraga* (Chimie organică şi tehnologie organică).

V. Clasa de *Biologie Umană,* cuprinde 53 elevi şi următoarele cursuri:

1. Dr. în medicină *A. Radovici* (Anatomia sist.nervos)
2. - " - *E. Façon* (Semiologie medicală)
3. - " - *N. Popper* (Semiologie)
4. - " - *Sager* (Fiziologie)
5. - " - *C. Kreindler* (Fiziologie)
6. - " - *Wiesner* (Parazitologie)
7. - " - *B. Teitel* (Chimie biologică)

8. - " - *N. Gingold* (Hematologie).
9. - " - *S. Ivanov* (Anatomie)
10. - " - *B. Menkes* (Histologie)

Majoritatea Dlor. Doctori mai sus menţionaţi au fost conferenţiari, şefi de lucrări sau asistenţi la Universitatea din Bucureşti.

Această clasă de *Biologie Umană* este condusă din punct de vedere didactic de D-nii: dr. A. Radovici şi dr. E. Façon, iar din punct de vedere administrativ, de subsemnatul.

Toate aceste *cinci clase* au un efectiv total de 128 elevi, şi un personal îndrumător de 22 persoane, toţi *Ingineri, Arhitecţi Diplomaţi şi Medici cu practică în specialitate,* unii ocupând în trecut funcţii universitare: profesor titular, conferenţiari, şefi de lucrări şi asistenţi.

*

VI. Clasa de *Litere-filozofie.* Toate clasele I-IV au fost organizate de subsemnatul care a ales şi personalul didactic menţionat mai sus. Întreg acest personal a dat dovadă până în prezent că a răspuns în mod *foarte mulţumitor* însărcinării primite, atât ca expunere a materiei respective, conducerea lucrărilor practice, exactitate la cursuri etc.

Menţionez că numai după şase săptămâni, elevii clasei de arhitectură, sub conducerea Dlui Arh. Diplomat *H. Stern,* au putut face o mică expoziţie de proecte, care a fost foarte bine apreciată.

Clasa de *Litere-Filozofie* a fost organizată exclusiv de Dl. M. Onescu, licenţiat în litere şi dr. în Drept; D-sa a funcţionat cu mulţi ani în urmă ca profesor secundar *timp de un an,* iar de atunci a profesat în mod exclusiv avocatura.

Recrutarea personalului didactic respectiv a fost făcută exclusiv de D-sa, care a şi raportat Onor. Inspectoratului Învăţământului particular asupra programului etc.

Verificând şi informându-mă, în urma situaţiei creată prin ordinul Onor. Ministerului nr. 74766. IV. 1941, asupra titlurilor şi lucrărilor acestui personal*, am constatat că: la Clasa de Literatură-Filozofie sunt *16 elevi* şi funcţionează cu *11 persoane* în *Corpul didactic* şi anume:

1. D. *I. Brucăr,* dr. în Filozofie,* fost auxiliar al Dlui Profesor Rădulescu-Motru, la Facultatea de litere din Bucureşti; predă aci *Logica.*

Amintesc că Academia Română a editat de curând un volum cuprinzând comentariul Logicei lui Titu Maiorescu, comentar datorat d-lui I. Brucăr. Are examenul de *capacitate* şi a fost Profesor secundar la Stat.

2. D-ra *N. Façon*,dr. în Filozofie; fostă Lectoră la Padova; conduce *seminarul de Filozofie* (Le discours de la methode de Descartes).

Este o colaboratoare cunoscută la periodicele de Filosofie.

3. *Dr. L. Coppelmann,* doctor în Medicină şi dr. în Filosofie (Psihologie), predă aci *Psihologie şi Psihotehnica.* A fost colaboratorul regretatului Profesor dr. Gh. Marinescu.

Are numeroase scrieri de specialitate.

4. *Dl. Rubin,* este doctor în Litere (Germana) dela Cernăuţi. Are ca specialitate şi Limba Franceză.

Predă la această şcoală Germana.

Are examenul de capacitate şi a fost profesor secundar de Stat.

5. *Dl. Al. Graur,* este doctor în Litere, cunoscut cercurilor de specialitate.

Predă Gramatica generală.

A fost Profesor secundar de Stat cu examen de capacitate.

6. *Dl. Colbert,* licenţiat în Litere (specialitate Germană). Conduce aci un seminar de limba germană. A avut o însărcinare onorifică la seminarul de limba germană dela Facultatea de Litere din Bucureşti. Este fost profesor secundar de Stat, cu examenul de capacitate.

7. *Dl. Th. Lowenstein,* este doctor în Litere şi autor a mai multor lucrări literare.

Predă aci „Introducere în Filosofie".

Este director şi profesor la Şcoala Primară Moria.

8. *Dl. S. Calmanovici,* este licenţiat în Litere (limba Franceză). Predă aci limba franceză.

Este fost Profesor de Stat cu examen de capacitate.

9. *Dl. W. Marcus,* este licenţiat în Litere.

Nu posedă examenul de capacitate.

Predă aci Introducerea în Etică.

10. *Dl. M. Onescu,* licenţiat în Litere şi dr. în Drept. Şi-a asumat aci cursul de Introducere în sociologie.

A fost Profesor secundar de Stat, dar nu a mai profesat de circa 12 ani, ocupându-se exclusiv de avocatură.

11. *Dl. R. Coppelmann,* licenţiat în Litere, asistă pe Dl. dr. Coppelmann la cursul de Psihologie.

Predă Stenografia.

12. *Doamna R. Kleiner,* nu posedă nici un titlu universitar (licenţă, doctorat).

A fost în Anglia şi după informaţiile ce le am, posedă limba Engleză, pe care o predă, în particular.

Faţă de această situaţie şi în dorinţa de a menţine nivelul unor cursuri pentru studenţi, având în vedere şi condiţiunea din aprobarea Onor. Ministerul Educaţiei Naţionale, cu nr. 218672/XII/1940, de a avea un personal didactic de specialitate; având în vedere şi faptul că la toate celelalte clase (afară de Litere-Filosofie) persoanele ce compun Corpul didactic sunt Doctori sau Ingineri cu activitate în specialitatea respectivă, aşa precum se cere în învăţământul pentru studenţi, am reorganizat această clasă de Litere-Filosofie astfel:

1). Am retras însărcinările:

a) *Dlui W. Marcus* (Etica), neavând decât Licenţa în Litere şi neposedând examen de capacitate.

b) *D. R. Kleiner* (Engleza) care nu are nici un titlu universitar.

c) *Dlui S. Calmanovici,* din motive privind reorganizarea clasei (suprimarea deocamdată a limbei franceze).

d) *Dlui Th. Lowenstein,* din aceleaşi motive.

e) *Dlui M. Onescu,* pentru motivele cuprinse în ord. Minister. nr. 74766/IV/1941.

2).

a) *Dl. dr. I. Brucăr* s'a însărcinat a preda pe lângă Logică şi Introducerea în Etică.

b) *Dra N. Façon,* pe lângă Seminarul de Filosofie, va continua „Introducerea în Filosofie".

3). Limba Engleză se suprimă deocamdată, până la găsirea unei persoane cu titlurile necesare.

4). Toate celelalte persoane rămân cu însărcinările lor; Dl Colbert, deşi numai licenţiat în Litere, a avut o poziţiune la Universitate, iar aci se ocupă cu Seminarul de limba Germană.

Dl. R. Coppelmann, licenţiat, este asistent la Psihologie şi predă unui grup de elevi Stenografia.

Pe măsura reorganizării şi complectării Corpului didactic, voiu comunica la timp Onor. Ministerului.

Primiţi, vă rog, asigurarea deosebitului meu respect.

Prof. Ernest Abason
Str. Mateiu Voevod IV Loco

■ Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3 371, f. 151-156. Original.

* Datele ne-au fost date în parte de Direcţia de Studii a Lic. „Cultura".

80

Şedinţa Consiliului de Miniştri
Marţi, 8 Aprilie 1941 [Extrase]

D. General C. Voiculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Muncii: [...] O altă problemă este aceia a ofiţerilor de rezervă, proveniţi din activitate, cari au primit un ordin circular dela Casa Militară de Pensii, prin care li se cere să declare, dacă funcţionează sau nu la vre-o întreprindere evreească, iar în caz afirmativ să demisioneze imediat, cu obligaţia de a nu se mai angaja vre-odată. Altfel, urmează să nu mai primească pensia.

D. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Iată ce s'a întîmplat: mulţi evrei şi-au camuflat întreprinderile, vânzându-le unor astfel de ofiţeri. Au găsit coade de topor româneşti, care s'au pretat la aceste manopere.

D. General C. Voiculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Muncii: Vasăzică, numai la această ipoteză se referă circulara.

D. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Tocmai acest lucru am vrut eu să-l împiedic: întreprinderea să fie pe numele unui român, iar la spatele acestuia să fie un jidan, care să spue că în realitate întreprinderea este a lui.

D. General C. Voiculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Muncii: Bine, Domnule General, voi vedea eu. Mi s'a prezentat Dl. Lupu, comisar de românizare, care mi-a spus că are 600 de intelectuali neplasaţi. I-am spus care este hotărârea dvs. în această privinţă; i-am arătat că dvs. intenţionaţi să trimiteţi pe toţi refugiaţii la locurile lor.

D. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Până atunci, plasează-i pe aceştia.

D. General C. Voiculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Muncii: Dar aceştia sunt avocaţi şi vor să fie plasaţi toţi ca avocaţi. Dintre ei, 15-20% sunt minoritari.

D. General Ion Antonescu, Conducătorul Statului: Pe aceştia să nu-i plasezi. Pe ceilalţi îi plasăm, dar trebue să vedem ce fac oamenii aceştia, pentrucă unii din ei au obiceiul să se plaseze în câte trei-patru locuri.

D.General C.Voiculescu, subsecretar de Stat la Ministerul Muncii: Eu i-am comunicat doctorului Lupu că am să-i plasez şi în provincie, pentrucă ei vor toţi să rămână la Bucureşti [...].

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 473/1941, f. 116-117

81

MINISTERUL INSTRUCŢIUNII, EDUCAŢIEI, CULTELOR ŞI ARTEI
Cabinetul ministrului

Nr.3076
18 Aprilie 1941

Notă de Cabinet către Direcţiunea Înv. Primar

Din ordinul Domnului Ministru, General Radu Rosetti, am onoare a vă înainta, în copie, mai jos, referatul Domnului Preşedinte al Consiliului Permanent în legătură cu efectele create de Decretul-Lege Nr.3438/940, pe care D-l Ministru a pus următoarea rezoluţie:

"Dir. Înv. Part., Dir. Înv. Primar , 17. IV. 1941.

Foarte just.

1. Se va face un referat în acest sens către D-l General Antonescu.

2. Se va da ordin inspectorilor şcolari primari judeţeni, de care depind şcolile autorizate să funcţioneze, să le facă cât mai curând câte o inspecţie, însoţiţi fiind de medici oficiali spre a constata dacă localurile în care sunt şcolile îndeplinesc condiţiunile higienice necesare. Cele ce nu îndeplinesc, asemeni condiţiuni, nu vor fi autorizate să funcţioneze.

(ss) R. Rosetti".

Director de Cabinet,
Prof. A. P. Todor

Copie

Referat:

Domnule Ministru,

Am onoare a supune atenţiunii D-vs. următoarea situaţiune pe care a creat-o Decretul-Lege Nr. 3438 din 14 Oct. 1940.

Acest Decret-Lege prevede:

Art. 1. Evreii sunt liberi să-şi organizeze în cadrul legii învăţământului particular şcoli proprii de grad primar şi secundar.

Art. 2. Şcoalele evreeşti prevăzute la art. precedent nu pot funcţiona decât cu personal evreesc.

Dela 15 Martie, de când noi am început activitatea la Consiliul Permanent, am dat avizul pentru înfiinţare – întrucât îndeplineau condiţiile prevăzute de lege – la 12 şcoli primare israelite (în Bacău, Burdujeni, Iaşi, Rădăuţi, Vatra Dornei, Adjud, Tg. Bucecea, Mediaş, Haţeg, Deva, Sânnicolaul Mare şi Timişoara). Mai avem în studiu cereri pentru înfiinţarea a încă patru şcoli primare şi a 11 licee. Deosebit de acestea, mai funcţionează în cuprinsul ţării numeroase alte şcoli israelite, pentru care se pot obţine date statistice dela Direcţia Învăţământului Particular.

Este dela sine înţeles, Domnule Ministru, că populaţiunea israelită nu poate fi mulţumită, acum după restrângerea drepturilor ei, în noile condiţii de viaţă ce i s'au creat. Este chiar probabil ca proletariatul evreu să simpatizeze ideologia bolşevică, întrucât aceasta nu cunoaşte diferenţe de rase şi religii. În asemenea împrejurări, cred că este o primejdie pentru noi înmulţirea şcolilor evreeşti, în care nici o ureche şi nici un ochiu românesc nu aude şi nu vede ce se întâmplă. Ele pot deveni uşor focare de propagandă comunistă şi pot creia printre viitorii intelectuali de rit mozaic unelte de spionaj împotriva Statului. Pentru preîntâmpinarea din vreme a răului, credem că este necesar să se impună un director român la şcoala primară, trei profesori români bine aleşi (de istoria naţională, de geografia patriei şi de limba şi literatura română) la fiecare liceu. Prezenţa continuă a acestor profesori în cancelaria şcolii şi în mijlocul elevilor ar stânjeni mult, dacă nu s'ar paraliza complet, propaganda ideilor subversive.

Din moment ce Statul îngăduie pe teritoriul ţării minoritatea israelită şi îi garantează prin lege dreptul la cultură, noi avem datoria să supraveghem ca această cultură să nu fie, prin tendinţa ei, ostilă comunităţii evreeşti şi să impună acestor şcoli materii de cultură naţională, predată de profesori calificaţi, materii care să contribue a o apropia sufleteşte de noi.

Preşedintele Consiliului Permanent
(ss) N. Cartojan

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3371, f. 169-170. Original.

82

Raportul D-lui Ministru de Stat, Mihai Antonescu, către Conducătorul Statului Român şi Preşedinte al Consiliului de Miniştri

Domnule General,

Decretul-Lege, pe care am onoarea să-l prezint spre semnătură D-Voastră, constituie o nouă reformă a spiritului şi structurii româneşti.

El aşează principiul muncii şi munca Românilor pe temeiuri noi, corespunzând atât vremii noastre, cât şi Statului de muncă şi disciplină naţionalistă, care se plămădeşte azi prin opera Dv.

În acelaşi timp cu reforma naţională, decretul înfăptueşte şi un pas înainte în evoluţia principiului muncii, a muncii considerate ca valoare de creaţie şi afirmare umană.

Acest proces de respect şi biruinţă a muncii a fost deschis de creştinism, care prăbuşind prejudecăţile civilizaţiei antice a ridicat munca la rangul de mândrie religioasă.

Revoluţia Franceză cu individualismul său exagerat, a subordonat efortul moral, religios al muncii consimţământului particular al omului: ea a adus desigur multe foloase civilizaţiei, prin educarea voinţei laice de a munci, dar a provocat şi excesele libertăţii muncii, organizând trufia păgână a capitalismului şi îndârjirea aprigă a proletarului; prăpastia dintre factorii producţiei s'a adâncit, o falsă ierarhie a muncii şi valorii sociale s'a născut din lipsa de coeziune dela baza principiului însuşi.

Spiritul naţionalist al vremurilor noastre, zidind o lume nouă întemeiată pe justiţia socială, deschide muncii noi perspective. Munca temelie a vieţii, onoarei şi a drepturilor, nu se mai sustrage nici naţionalului, nici socialului, care stăpânesc lumea. Munca devine o nouă religie a naţiunii, după cum naţiunea este o nouă religie a muncii.

Omul aparţine naţiunii şi dreptăţii sociale, fără care munca nu are nici ocrotire nici valoare.

De aci nevoia ca să dăm o nouă aşezare legală muncii, corespunzând şi spiritului lumii în plămădire şi Statului, tehnic şi unitar, zidit pe religia muncii şi disciplinei naţionaliste, pe care îl întemeiaţi.

Decretul-lege pe care vi-l supun consideră munca drept o îndatorire națională a poporului român. El pune principiul îndatoririi cetățenești de a munci și urmărește:

- educarea în spirit național și creștinesc a tineretului prin disciplina muncii;
- desvoltarea sentimentului de comunitate națională și de dreptate socială prin prețuirea deopotrivă a muncii intelectuale și a muncii manuale;
- organizarea și funcționarea disciplinată a serviciului muncii;
- perfecționarea tehnică a muncii naționale;
- sporirea producției în toate domeniile și organizarea muncii de folos obștesc;
- formarea, cinstirea și răsplătirea elementelor excepționale de muncă, a elitelor naționale;
- reeducarea elementelor antisociale, parazitare și a delicvenților.

Noua lege institue fișa de muncă pentru toți locuitorii țării, odată cu dreptul Statului de a controla activitatea fiecăruia, putând impune prestarea serviciului muncii.

În același timp ea asigură cinstirea și răsplătirea celui care depășește limitele acestei îndatoriri, prin capacitatea și valoarea muncii sale excepționale, obligând pe capii serviciilor publice și ai întreprinderilor particulare de a înainta anual Direcțiunii Muncii numele acestor muncitori de elită, pentru ca Statul să le dea distincțiuni și premii.

Legea determină principiile lucrărilor de folos obștesc și organizează îndatorirea de muncă pentru fiecare categorie și fiecare vârstă.

În sfârșit legea prevede organele de direcție ale acestei activități naționale și sancțiunile abaterilor. Este o lege cadru, o lege de bază, care va fi dezvoltată prin legi și regulamente speciale de fiecare departament care va conlucra la organizarea și dezvoltarea muncii naționale, creind progresiv organizațiuni noi și funcțiuni speciale, pe măsura realizării scopurilor generale ale acestei legi.

De aceea, în conformitate cu dispozițiunile decretelor-legi Nr. 3052 din 5 Septembrie și Nr. 3072 din 7 Septembrie 1940, am onoarea a supune aprobării și semnăturii D-voastre alăturatul proiect de decret-lege.

Primiți, vă rog, Domnule General, încredințarea înaltei mele considerațiuni.

Ministru de Stat
Mihai A. Antonescu
Nr. 38807 — 1941, Mai 14.

■ „Monitorul Oficial", partea I, nr. 113 din 15 mai 1941 p. 2610.

83

GENERAL ION ANTONESCU,
Conducătorul Statului Român

şi

Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Asupra raportului d-lui Ministru de Stat cu Nr.38807 din 14 Mai 1941,

În baza dispoziţiunilor decretelor-legi Nr. 3052 din 5 Septembrie şi Nr. 3072 din 7 Septembrie 1940,

Am decretat şi decretăm:

DECRET - LEGE
pentru organizarea muncii naţionale

Capitolul I
Dispoziţiuni generale

Art. 1. Munca este o îndatorire naţională a poporului român.

Fiecare locuitor al ţării este obligat să servească interesele generale ale Statului Român, îndeplinind o muncă în cadrul îndeletnicirilor individuale sau de folos obştesc.

Art. 2. Prin organizarea îndatoririi cetăţeneşti de a munci se urmăreşte:

a) Educarea în spirit naţional şi creştinesc a tineretului;

b) Desvoltarea sentimentului de comunitate naţională şi de dreptate socială, prin preţuirea muncii intelectuale şi manuale deopotrivă;

c) Funcţionarea ordonată şi disciplinată a serviciului muncii;

d) Perfecţionarea tehnică a muncii naţionale;

e) Sporirea producţiei în toate domeniile;

f) Formarea şi sprijinirea elementelor excepţionale de muncă;

g) Reeducarea delicvenţilor şi a elementelor antisociale şi parasitare.

CAPITOLUL II

Îndatorirea de a munci. Fişa obligatorie de muncă. Răsplata muncii.

Îndatorirea de a munci. Fişa obligatorie de muncă. Răsplata muncii.

Art. 3. Numai cei ce muncesc au dreptul la ocrotirea Statului.

Art. 4. Persoanele apte pentru muncă şi neavând nicio activitate efectivă, pot fi supuse ori de câte ori interesele Statului o cer, la îndatorirea de a presta serviciul muncii.

Art. 5. Statul este îndreptăţit să controleze prezenţa fiecărei persoane în câmpul muncii, cerându-i să presteze în cadrul unui program de activitate educativă sau economică o muncă intelectuală sau manuală, potrivit pregătirii şi stării fiecăruia.

Art. 6. Se instituie fişa obligatorie de muncă.

Fiecare locuitor al ţării este obligat să aibă o fişă prin care să justifice îndeplinirea îndatoririlor sale de muncă.

Organizarea fişei obligatorie de muncă va fi prevăzută prin regulament.

Art. 7. Acela care, muncind, depăşeşte în mod excepţional calitatea şi cantitatea de muncă, ce în mod obişnuit cade în sarcina sa, va fi distins şi va primi răsplata muncii sale.

Art. 8. Capii serviciilor publice şi ai stabilimentelor de utilitate publică, precum şi conducătorii întreprinderilor industriale sau comerciale, individuale sau colective, vor comunica Direcţiunii muncii din Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, până cel mai târziu la 31 Decembrie al fiecărui an, numele, prenumele şi domiciliul acelora care au prestat muncă depăşind în mod excepţional, îndatoririle şi facultăţile normale, urmând ca Statul să le acorde o distincţiune morală şi o răsplată materială.

CAPITOLUL III.

Determinarea lucrărilor de folos obştesc

Art. 9. Munca de folos obştesc se va îndeplini în cadrul lucrărilor de interes naţional sau local.

Art. 10. Lucrările de folos naţional vor putea avea ca obiect:

a) Drumuri, căi ferate şi canalizări;

b) Îndiguiri, irigaţiuni şi regularea cursurilor râurilor;

c) Secarea sau asanarea terenurilor mlăştinoase sau inundabile;

d) Lucrări în legătură cu apărarea ţării;

e) Munci agricole;

f) Plantaţiuni şi întocmiri de parcuri naţionale;

h) Reconstrucţia regiunilor bântuite de cutremur, incendii sau inundaţii;

i) Marcarea sau crearea de poteci şi construirea de adăposturi;

j) Delimitarea proprietăţilor prin semne de hotare vizibile şi bine întreţinute;

k) Servicii de asistenţă şi şi Cruce Roşie.

Art. 11. Lucrările de folos local vor putea avea ca obiect:

a) Curăţirea izlazurilor, a drumurilor de exploatare şi a hotarelor;

b) Distrugerea paraziţilor vegetali şi animali ai culturilor agricole, pomicole şi viticole;

c) Combaterea animalelor, păsărilor, omizilor şi insectelor vătămătoare agriculuturii;

d) Lucrări agricole.

CAPITOLUL IV.

Persoane chemate la munca de folos obştesc

Art. 12. Tineretul din şcolile primare, secundare, profesionale şi cele de învăţământ superior va presta munca după programul şi în condiţiunile ce se vor fixa prin regulamenntul ce-l va întocmi Ministerul Instrucţiunii, Educaţiunii, Cultelor şi Artelor.

Art. 13. Tineretul care nu frecventează şcoala, după îndeplinirea vârstei de 12 ani şi pînă la 20 de ani, va fi chemat la lucrări cu caracter educativ şi de pregătire tehnică. El va putea fi întrebuinţat şi la munci agricole sau de folos obştesc local.

Durata şi condiţiile muncii vor fi arătate şi desvoltate prin regulament.

Art. 14. Sunt obligaţi să presteze munca de folos obştesc:

a) Bărbaţii şi femeile între 20-57 de ani, care nu pot dovedi că exercită o îndeletnicire în mod obişnuit, sau că se ocupă, în mod continuu şi permanent, de administrarea bunurilor lor proprii care le asigură existenţa.

Aceştia vor primi o remuneraţie pentru munca prestată;

Femeile căsătorite sau care se îngrijesc de creşterea sau educaţia copiilor sunt scutite.

b) Bărbaţii între 18-25 de ani, care sunt încorporaţi în Organizaţia M.T.P. „Munca Tineretului Premilitar“, în condiţiile legii acestei organizaţii;

c) Cei care, din orice motive, se găsesc în lagăre de concentrare;

d) Cei condamnaţi de către organele justiţiei la pedepse privative de libertate sau la munci în lagăre;

e) Evreii care intră în prevederile legii Nr. 873 din 5 Decembrie 1940.

Art. 15. Sunt scutiţi de munca de folos obştesc:

a) Cei cu infirmităţi sau boli care îi fac improprii serviciului muncii;

b) Cei care execută în mod permanent un contract de muncă sau ucenicie;

c) Cei care execută învoieli agricole cu mijloace proprii de muncă sau ajută pe părinţii lor la munci agricole;

d) Elevii militari sau cei îndatoraţi să facă, în timpul vacanţelor şcolare, practică profesională;

e) Militarii activi.

Tinerii aflaţi în străinătate sau care urmează să plece, pentru completarea studiilor sau pentru orice alte motive temeinice, vor putea fi amânaţi pe timpul lipsei lor din ţară.

De asemenea, pot fi scutiţi acei care probează că au îndeplinit în profesiunea lor o activitate deosebită sau care au adus prin aceasta însemnate servicii Statului.

Scutirile prevăzute mai sus vor fi admise de organele administrative în ordine erarhică, pe bază de certificate oficiale.

CAPITOLUL V.

Organizarea muncii de folos obştesc

Art. 16. Organizarea muncii de folos obştesc se va face de către departamentele interesate, prin regulamente speciale, iar taberele şi coloanele de muncă se vor institui prin deciziuni ministeriale, în condiţiunile prevăzute de prezenta lege.

Ministerul Agriculturii şi Domeniilor poate stabili norme derogatorii dela dispoziţiunile prezentei legi, în ceea ce priveşte organizarea muncilor agricole.

Organizaţia M.T.P. „Munca Tineretului Premilitar" va funcţiona în conformitate cu legea specială pe baza căreia s'a instituit.

Art. 17. Se instituie un Consiliu al Muncii Naţionale, prezidat de Conducătorul Statului sau de delegatul său şi este alcătuit din câte un delegat al următoarelor autorităţi:

1. Ministerul Afacerilor Interne.
2. Ministerul Instrucţiunii, Educaţiunii, Cultelor şi Artelor.
3. Ministerul Agriculturii şi Domeniilor.
4. Ministerul Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale.
5. Ministerul Lucrărilor Publice şi al Comunicaţiilor.
6. Ministerul Finanţelor.

7. Marele Stat Major.
8. Regia Autonomă a Căilor Ferate Române.
9. Organizaţia Munca Tineretului Premilitar.

Consiliul îşi va da avizul asupra întocmirii regulamentelor prevăzute de prezenta lege. El va stabili, de asemenea, contingentul ce se va chema anual, data începerii lucrărilor, muncile de folos naţional, ordinea lor de întâietate şi cheltuielile necesare pentru executarea lucrărilor.

Delegaţii autorităţilor vor prezenta Consiliului nevoile de braţe cerute penrtu lucrările plănuite.

Art.18. Lucrările de folos local vor fi hotărâte de prefecturi, cu aprobarea Ministerului Afacerilor Interne.

Art. 19. Pentru încadrarea taberelor sau coloanelor de muncă pot fi angajaţi ofiţeri sau subofiţeri în rezervă sau în retragere, proveniţi din activitate, care vor primi pentru timpul servit, diferenţa între pensie şi solda gradului corespunzător.

Pentru lucrările de folos local se pot angaja ofiţeri sau subofiţeri în rezervă sau în retragere, domiciliaţi în comună.

Art. 20. Cei chemaţi la munci de folos obştesc vor fi repartizaţi potrivit pregătirii, aptitudinilor şi dezvoltării lor fizice.

Art. 21. Muncitoriii din taberele sau coloanele de muncă, în afară de cei prevăzuţi de art. 14, lit. d. şi e., vor primi în numerar ceea ce prisoseşte peste costul întreţinerii, din preţul cu care se plătesc obişnuit muncile prestate în localitate.

Cei care se vor distinge printr'o sârguinţă excepţională în muncile prestate în tabere sau coloane de muncă, prestând mai mult decât li se cere, vor primi premii deosebite.

Muncile de folos local sunt gratuite şi nu dau drept la întreţinere.

CAPITOLUL VI.
Sancţiuni

Art. 22. Neprezentarea în tabere sau coloane de muncă la termenul fixat, sau refuzul de serviciu, se vor pedepsi cu închisoare corecţională dela 6 luni la un an.

Art. 23. Cei care, pentru a nu fi trimişi în tabere sau coloane de muncă, se folosesc de acte cuprinzând menţiuni care nu corespund adevărului, cu privire la munci care nu au fost.săvârşite în realitate sau care n'au fost prestate în condiţiunile legii de faţă, se vor pedepsi cu închisoare corecţională dela 6 luni la 2 ani.

Art. 24. Nesupunerea repetată şi făţişă la rânduielile de disciplină ale taberei sau coloanei de muncă, precum şi părăsirea serviciului fără ordin sau

învoire, vor constitui contravenţiune, ce se va pedepsi cu închisoare poliţienească dela 10-20 zile şi amendă dela 1.000-10.000 lei.

Art. 25. Judecarea infracţiunilor prevăzute în prezenta lege este de competinţa judecătoriilor de pace.

Art. 26. Sancţiunile prevăzute de legea pentru organizarea şi funcţionarea învăţământului primar şi normal, pentru absenţe nemotivate, vor fi aplicabile şi în cazul când tinerii, care frecventează şcoala, nu execută îndatoririle impuse prin art. 13 din prezenta lege.

CAPITOLUL VII.

Art. 27. Dispoziţiunile legale în vigoare cu privire la protecţiunea muncii se vor aplica deopotrivă şi celor care muncesc în tabere sau coloane de muncă.

Art. 28. Sunt şi rămân abrogate:

1. Legea pentru organizarea muncii de folos obştesc din 24 Martie 1937.

Legea pentru înfiinţarea Serviciului Social din 18 Octombrie 1938.

Dat în Bucureşti la 14 Mai 1941.

Conducătorul Statului
şi
Preşedintele Consiliului de Miniştri
General Ion Antonescu

Ministru de Stat
Mihai A. Antonescu

■ „Monitorul Oficial", partea I-a, nr. 113 din 15 mai 1941, p. 2608-2609

84

SITUAŢIE EVREI

la 15 Mai 1941 (minus Basarabia şi Bucovina)

Totalul general al evreilor înscrişi pe întreaga ţară......74. 240, din care:

I. EVREI PROFESIONIŞTI:

Avocaţi 761
Arhitecţi 57
Artişti 29

Chimişti	22
Contabili	194
Comercianţi	5.722
Dentişti	519
Droghişti	67
Farmacişti	420
Funcţionari de bancă	1.048
Funcţionari particulari	8.872
Funcţionari comerciali	5.652
Fotografi	198
Ingineri diverşi	441
Învăţători	14
Licenţiaţi	34
Liber-profesionişti	23.696
Medici diferiţi	1.082
Profesori	81
Pictori	121
Rabini	122
Studenţi	2.220
Talmudişti	24
Ziarişti	79
Total	51.475

II. EVREI MESERIAŞI	22.765
TOTAL GENERAL:	74.240

III. În acest total nu intră:
Tinerii de 18, 19, 20 şi 21 ani.
Bătrânii dela 51 - 57 ani (încă 7 ctg.) şi
Cei aflaţi în Basarabia şi Bucovina.

p. conformitate
ŞEFUL BIROULUI CONTROL VATRA
Maior Popescu Eugen

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 2 410, f. 16. Copie.

85

Raport 1836/S, 16 Mai 1941, Brutus Coste, Washington

(Filderman propusese un schimb de români americani.)

O găseşte greu de realizat: situaţia economică a românilor americani e bună; transportul dificil etc./ *„Guvernul american a admis, până acum destul de uşor, evrei cu stare care au cerut imigrarea în Statele Unite. Imigrarea evreilor făcută în baza unui angajament ar sugera ideea unui influs în masă. Aceasta ar stîrni critici şi ar turna gaz pe focul acum potolit al antisemitismului din oraşele cu însemnată populaţie evreiască. De teama unui curent antisemit – înşişi evreii americani preferă* [ca] *emigraţia consângenilor lor să se facă prin infiltrare discretă. La greutăţi se mai adaugă şi faptul că evreii din răsăritul Europei n-au fost niciodată consideraţi aici ca elemente a căror imigrare trebuie încurajată* S'a făcut şi se face deosebire marcată între evreii din Occidentul Europei şi cei din Polonia, Rusia şi România. Este greu de crezut că autorităţile americane (mai ales funcţionarii superiori conservatori şi fără multă simpatie pentru evrei care vor fi puşi să examineze o propunere ca cea a D-lui Filderman) ar privi favorabil un plan prevăzând trimiterea peste graniţe a unor oameni imigraţi de mult, pe cale de asimilare şi deschiderea porţii de intrare pentru emigranţi proaspeţi – aparţinând categoriei celei mai puţin căutate. Deşi evreii au o puternică influenţă în Statele Unite, guvernul american n'a admis în masă evrei săraci, ci a acordat permise de intrare numai evreilor, care s'au distins în artă şi ştiinţă sau care posedau capital în America.

Când e vorba de fapte, simpatia americană pentru evrei operează numai până la un punct: intervenţii indignate în favoarea evreilor din Europa – da; admitere în masă a mult deplânselor victime a persecuţiunilor antisemite – nu".

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3472, f. 2.

86

Domnule Ministru,

Subsemnatul I. Finkelştein, fost senator, fost Comisarul Guvernului la Prima Expoziţie Internaţională Palestineană, fost Preşedinte al Evreilor Băştinaşi din România, cu cel mai profund respect îmi permit a vă înainta prezentul memoriu în chestia Evreilor Băştinaşi.

Domnule Ministru,

În această privinţă mi-am permis a înainta Onor Ministerului de Justiţie un memoriu detaliat ce s'a înregistrat la acest Onor. Minister sub No. 163953 din 20 Septembrie 1940, pe care cu tot respectul rog pe Domnul Ministru a-i da atenţia cuvenită (acest memoriu l'am înaintat Domnului Ministru de Justiţie Gruia), după promulgarea legei*.

Domnule Ministru,

Noi, Evreii Băştinaşi, născuţi şi crescuţi pe meleagurile acestei Ţări, care ne-am făcut datoria ori de câte ori Ţara a apelat la noi şi gata în orice moment a ne jertfi viaţa pentru înfăptuirea României Mari, ne vedem sistematic înlăturaţi în toate leguirile ce se fac, neţinându-se seama de noi „Evreii Băştinaşi" lucru de care şi în celelalte Ţări se ţine seama de ei, chiar şi în Germania şi în Franţa se repun zilnic în drepturi, ca cetăţean francez, acei Evrei Băştinaşi cari şi-au făcut datoria faţă de Ţară.

Noi, Evreii Băştinaşi, prin subsemnatul, am protestat contra evreilor intraţi în Ţară după războiul Mondial şi prin ziarul „Curentul" din 16 August 1927, spuneam că, *Noi Evreii Băştinaşi crescuţi în aceleaşi condiţiuni de viaţă şi aceiaşi ambianţă sufletească cu poporul român nu putem să simţim decât ca el* şi ceream să se ancheteze acei cari au înlesnit intrarea în Ţară a acestora, însă fără nici un rezultat practic.

Domnule Ministru,

Dacă eventual s'ar alcătui un nou statut al evreilor, cu cel mai profund respect, vă rog a se stabili definitiv situaţia juridică a Evreilor Băştinaşi spre a nu se mai da loc la diferite interpretări, aşa cum s'a produs prin legea Domnului Ministru Gruia.

Domnule Ministru,

Vă rog a aprecia chestia de fapt şi a vedea că noi Evreii Băştinaşi merităm o altă situaţie juridică decât evreii veniţi vremelnic în această

țară, cu tot respectul am propune să se considere Evrei Băștinași următorii:

1. Toți acei ce sunt născuți din 2 generații în Țară, dovadă putându-se face cu extracte de deces sau alte mijloace legale.

2. Toți acei ce au luat parte la războaiele din 1877, 1913, 1916, 1918, precum și cei internați de puterile centrale pentru cauze naționale atât ei cât și descendenții lor, în linie directă atât în linie bărbătească cât și femeiască.

3. Toți acei ce au fost împământeniți individual înainte de 1916, precum și cei împământeniți de pe front în Parlamentul 1916-1918, la Iași (omiși în fosta lege).*

4. Foști Parlamentari, azi rămași în viață 9 inși, aceștia au făcut acte de Guvernământ, luând parte la votarea legilor și fiind validată de corpul legiuitor ce aparținea, deci se pot considera ca și trecuți prin Corpurile Legiuitoare.

5. Toți cei ce au făcut înainte de 1916 cereri de împământenire și au trecut prin Comisia de indigenate a unui Corp Legiuitor.

6. Cei trecuți ca cetățeni prin legea din 29 Septembrie 1918, lucru ce sub Guvernul Goga s'a admis, fiind cu sentințe individuale și investite cu formule executorii.

Domnule Ministru,

Apelăm la sprijinul dvs. drept și juridic și vă rugăm, ca prin statutul ce-l veți face al evreilor, să aveți în vedere și doleanțele noastre juste ca buni Români ce suntem, gata în orice moment a ne jertfi viața pentru mult iubita noastră Țară, Rege și Conducătorul ei și vă implorăm a ne face dreptate.

Primiți, Domnule Ministru, asigurarea stimei mele.

[Indescifrabil]

Domniei Sale,
Domnului Ministru al Justiției

■ Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3 313, f. 27-28. Original.

---

* Este vorba de decretul-lege privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România, din 8 august (vezi doc. nr. 39).

87

Marele Stat Major
Biroul Statistic Militar Iaşi

Nr. 790
1941, luna Iunie, ziua 5

Biroul Statistic Militar Iaşi
Către
Armata 3-a, Stat Major

Am onoarea a raporta următoarele:

Atât Legiunea de Jandarmi Iaşi, cât şi companiile 2-a şi 3-a grăniceri pază din batalionul 1 Grăniceri Iaşi semnalează că activitatea şi modul de comportare al evreilor aflaţi în localităţile situate în imediata apropiere a Prutului, constituie un pericol serios pentru siguranţa statului, iar chestiunea trebuieşte soluţionată urgent prin măsuri eficace.

Astfel aceste unităţi raportează:

că populaţia evreească îşi manifestă aproape deschis simpatia faţă de soviete, difuzând şi colportând ştiri şi zvonuri tendenţioase, care provoacă îngrijorare şi nelinişte în populaţia românească;

că populaţia evreească se organizează în interiorul ei pentru o reacţie activă, faţă de trupele şi populaţia românească în eventualitatea unui război cu Rusia şi dacă în prezent această stare de lucruri nu-i un pericol vădit, însă poate lua forme foarte grave în caz de război;

că populaţia evreească constituie cel mai bun mediu pentru recrutarea de agenţi informatori, procurarea de case conspirative etc. servind interesele N. K. V. [1]-ului.

Pentru remedierea celor semnalate mai sus, propun scoaterea imediată din zonă a indivizilor arătaţi în tabelele alăturate[2], care au fost întocmite în acord comun cu jandarmii şi grănicerii, făcându-se aplicarea articolului 10 din Legea pentru creerea zonelor militare şi pentru măsurile necesare apărării ţării publicat în „Monitorul Oficial" nr. 29 din 16 decembrie 1938 şi art. 18 şi 19 din regulamentul acestei legi.

Şeful biroului statistic militar Iaşi
Locotenent - colonel I. Palade

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Comandamentul 4 Teritorial dosar nr. 1359/1941, f. 23.

---

[1] N. K V. D. - Narodnîi Komisariat Vnutrennîh Del (Comisariatul Poporului pentru Afacerile Interne), aparat al securităţii sovietice.

[2]Nu se publică.

88

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Cabinetul secretarului general

Nr. 4147 CONFIDENŢIAL
21 Iunie 1941 FOARTE URGENT

MARELE STAT MAJOR
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI
TOATE PREFECTURILE

Domnul General Antonescu, Conducătorul Statului, ordonă următoarele:

1. Toţi evreii valizi între 18-60 ani, din satele dintre Siret şi Prut, vor fi evacuaţi în lagărul Tg. Jiu şi în satele din jurul acestui oraş. Primele trenuri pleacă cu începere de azi 21 Iunie a.c.

Restul familiilor evreeşti din satele dintre Siret şi Prut, ca şi familiile evreeşti din celelalte sate din Moldova vor fi evacuate cu ceeace le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul judeţelor respective prin grija prefecţilor de judeţ.

Evacuarea acestor familii din satele din Moldova, se va face în 48 ore dela primirea ordinului.

2. Toate familiile evreeşti care se găsesc în satele din restul ţării, vor fi evacuate cu ceeace le este necesar pentru trai, în comunele urbane de pe teritoriul judeţului respectiv, prin grija prefecţilor, în timp de 4 zile dela primirea prezentului ordin.

Pentru toţi evacuaţii se vor întocmi tabele, care vor fi predate poliţiilor respective, pentru a ţine evidenţa lor în scopul ca orice eventuală deplasare să se poată face cu înlesnire.

Familiile evacuate nu au voe să mai intre în comunele din care au plecat.

Căminele celor evacuaţi, precum şi orice alte bunuri, cari au rămas, vor fi date în primirea autorităţilor administrative locale.

Acei care, cu ocazia acestor evacuări, vor fi prinşi în flagrant delict de devastarea bunurilor sau îşi vor însuşi recoltele, vor fi deferiţi Tribunalelor Militare şi vor fi sancţionaţi cu pedeapsa cu moartea.

De asemenea, vor fi pedepsiţi în mod extrem de sever toţi acei care se vor dovedi că au fost necorecţi cu ocazia acestor evacuări.

Pedepsele, la care se expun cei ce vor devasta sau vor fi necorecţi, se vor aduce la cunoştinţa oamenilor din comună prin afişare şi batere de tobă, pentru a nu cădea în greşeală.

Evacuaţii la Tg. Jiu, vor fi sfătuiţi să-şi ia cu ei lenjerie, veselă, bani.

Prefecţii judeţelor vor lua măsuri pentru aprovizionarea celor evacuaţi şi vor veghea ca măsurile ce se iau faţă de ei să fie civilizate.

Pentru transportul pe c.f.r. se va cere de prefecturi la garnizoane foi de drum. Ministerul Apărării Naţionale a dat deja aprobarea.

Se va raporta de executarea evacuărilor.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT	Pentru conformitate
GENERAL DE DIVIZIE	Şef de Cabinet
(ss) I. Popescu	Căpitan P. Băbeanu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 2410, f. 270 -271. Copie.

89

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
SECRET

BULETIN INFORMATIV
din
25 Iunie 1941
ora 18

I. *Dela agenţi.*

1. Începerea ostilităţilor germano - ruse a provocat dezorientare în rândul populaţiei evreeşti şi a celor care privesc cu simpatie reacţiunea sovietică.

Evreii, în special, au încredere într'o victorie sovietică care ar putea aduce încheerea grabnică a războiului.

2. Cercurile legionare discută asupra încrederii pe care Führerul a acordat-o Dlui General Ion Antonescu prin încredinţarea armatelor româno - germane de pe frontul dela Prut. Legionarii moderaţi cred că nimeni nu va mai îndrăzni să aibă o atitudine ostilă faţă de Dl. General Antonescu, căci Germania nu sprijină şi nici nu va sprijini pe legionarii ce nu sunt alături de Conducător.

II. *Dela Subsectoare de Pază.*

Subsectorul Roman raportează:

- Starea de spirit a populaţiei evreeşti este mereu ostilă, de asemenea şi populaţia catolică - ciangăii.

- Ceangăii au făcut tot posibilul ca să dosească şi să substituie rechiziţiile.

În aceste comune, primarii sunt toţi ceangăi, iar singura autoritate în satele catolice este preotul care conduce în mod ocult şi hotăreşte asupra oricărei chestiuni de Stat sau privat.

- În ziua de 22 Iunie a.c., plutonierul major Lupu Pavel, dela C. R. Roman, plecând în Comuna Gherăeşti pentru rechiziţii de cai, căruţe şi hamuri, a fost informat de primarul Comunei că preotul catolic paroh Martinaş s'a exprimat în biserică in felul următor:

„Ordon autorităţilor comunale să nu mai terorizeze populaţia", făcînd aluzie la obligaţiunea rechiziţiilor, mai ales că preotului i s'a rechiziţionat un cal din cei pe care îi ascunsese.

Comandamentul a sesizat Curtea Marţială pentru cercetări şi sancţionare.

- Între ciangăi circulă svonul că vor fi trimişi în Ungaria, ca schimb de populaţie. Acest fapt le-a mărit mai mult duşmănia faţă de noi.

Subsectorul de Pază Dorohoi informează:

- La Darabani, în noaptea de 20 - 21 Iunie 1941, au fost comise de către militari din Regimentul 8 Roşiori spargeri la şapte prăvălii evreeşti. Cazul este în cercetarea Oficiului Militar Nr. 54.

Subsectorul de Pază Roman raportează:

- La Spitalul zona interioară sunt foarte mulţi medici evrei.

- Aceştia stau mereu de vorbă între ei, iar uneori îşi organizează convorbirile aşa ca să fie auzite şi de trupă.

Astfel medicul Velt Leivi, dela Spitalul Nr. 477 cu domiciliul în Roman, a avut în ziua de 15. VI. a.c. următoare convorbire cu un alt medic evreu:

- „Ce zici, oare are să vină ruşii până aci".

- „Nici vorbă [bineînţeles - n.n.], sunt doar aşa de mulţi“.
- „Ce mă sfătueşti, să mă refugiez?“
- „De ce ? Ruşii sunt aşa de buni“.

Cercul de Recrutare Roman a comunicat aceasta Poliţiei spre a-l pune sub observaţie.

- Un vânzător de ziare, anume Avram, aruncă deasemenea cuvinte defetiste. El se învârte pe lângă cazarmă spre a vinde ziare şi nu pierde ocazia de a întreba pe soldaţi:

- „ Sunteţi gata ?

Ruşii nu înghit ei aşa ceva ...“

III. *Incursii aeriene.*

- In ziua de 25 Iunie a.c., ora 16, un număr de 4 avioane inamice, în judeţul Bacău, au atacat o coloană germană compusă din 7 maşini.

Prima maşină, din capul coloanei, a fost lovită în motor, provocând aprinderea ei. A fost rănit uşor la picior un soldat german.

Avioanele inamice au fost întîmpinate de artileria A. A. şi mitraliere, iar 3 avioane germane le-au atacat. Unul din aparatele inamice pare a fi fost lovit.

COMANDANTUL COMANDAMENTULUI 4 TERITORIAL
General C. Cernătescu

Şeful de Stat Major
Colonel S. Caracaş

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 3, dosar 419, f. 37-38. Original

90

INSP. JAND. SUCEAVA

Nr. 4128
25 Iunie 1941

NOTĂ INFORMATIVĂ

Rezumat:

Starea de spirit a populaţiei în urma decretării mobilizării şi începerea ostilităţilor contra bolşevismului.

În rândurile populaţiei rurale, vestea decretării mobilizării şi a începerii ostilităţilor contra URSS a produs mare satisfacţie şi destindere în starea de spirit. Ţăranii sunt siguri că armatele noastre vor câştiga acest războiu şi nu sunt îngrijoraţi de soarta soldaţilor noştri, spunând că duşmanii sunt fără Dumnezeu şi acum le-a venit vremea să fie pedepsiţi pentru necredinţa lor.

Această încredere o mai au şi din cauză că alăturea de armatele noastre luptă şi armatele germane faţă de care au o mare cosideraţie. Moralul populaţiei ţărăneşti mai este ridicat şi din cauză că, odată ce armatele URSS au fost atacate de germani, se va termina pentru totdeauna cu comunismul, cu ameninţarea sovietică dela frontieră, cu drepturile şi obrăznicia evreilor şi, câştigând Basarabia şi Bucovina, nu va mai fi atâta populaţie lipsită de alimente şi va fi din nou pâine multă şi eftină.

Deşi este timpul muncilor agricole când ţăranii au mare nevoie de cai şi căruţe, totuşi nu manifestă nemulţumiri că le-au fost rechiziţionate, ci spun că vor lucra cum vor putea, numai să scape de păgânii care ne-au ameninţat ţara atâţea ani. Duminicile, ţăranii merg la biserică în număr neobişnuit să se roage lui Dumnezeu pentru armatele noastre. Ţăranii mai în vârstă, cari au luptat contra ruşilor în războiul mondial, spun soldaţilor români, cantonaţi prin sate, că ruşii sunt răi luptători şi nu aveau nici o pregătire militară încă în războiul mondial, când credeau în Dumnezeu şi aveau Generali buni; nu ca acuma când pe front sunt numai copii conduşi de evrei.

Populaţia din apropierea frontierei este mai îngrijorată, nu din cauză că se aud bubuiturile de tun, ci pentru că în acele locuri trece multă armată, iar comunele sunt expuse bombardamentului aviaţiei inamice. Cu toate acestea, ţăranii cari au fost evacuaţi sunt bucuroşi că s'au reîntors la casele lor, chiar a doua zi, fiindcă majoritatea lor lăsaseră pe acasă, pe lângă tot avutul din locuinţe, diferite animale.

Îngrijorările au fost mai mult din cauza semănăturilor şi muncilor agricole, pe care nu puteau să le facă la timp.

Starea de spirit a evreilor este atât de agitată, cum n'a fost niciodată. Privesc acest război ca şi cea mai mare nenorocire căzută peste neamul lor.

Cu toate că au fost duşi în lagăre, sunt mulţumiţi că scapă măcar cu viaţă, deoarece în localităţile din apropierea frontierei, erau expuşi a fi măcelăriţi de soldaţii veniţi de pe front.

Faţă de această situaţie, evreii ar fi primit unele dispoziţiuni ca să nu se mai adune în sinagogi pentru rugăciuni sau pentru şcoală, ci să stea numai în locuinţe unde să se închine pentru înfrângerea armatelor româno - germane, iar lumânările de vineri seară să ardă toată noaptea spre sâmbătă.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 3, dosar nr. 419, f. 147-148. Original.

91

Proces — Verbal
anul 1941, luna Iunie, ziua 28

Noi, Nicolae Crăciun, şeful Comisariatului V al Poliţiei Iaşi, constatăm prin prezentul proces-verbal că azi, data sus-menţionată, pe la ora 12,40, trecând pe strada Vasile Lupu, dela fabrica „R. Victoria" spre fabrica „Industria Textilă", din strada Abator, împreună cu dl. sublocotenent Dumitriu, din Regimentul 13 Dorobanţi, originar din Podul Iloaei, Iaşi, pentru a controla existenţa gărzilor militare la industriile sus-amintite, din ordinul autorităţilor militare locale, am întâlnit la bifurcaţia străzilor Vasile Lupu cu Aurel Vlaicu, la casa numitei Roza Schwartz din str. V. Lupu nr. 15, câţiva ostaşi români şi o patrulă militară germană, care făceau percheziţie în casa şi beciul sus-numitei, foarte porniţi împotriva acesteia, care era ţinută cu mîinile în sus lângă peretele din stradă. În stradă, numeroşii mahalagii din partea locului, care toţi înjurau pe jidoafcă şi pe jidani, spunând că sunt spioni şi că au tras în armată.

Văzând că grupul de ostaşi români este condus de un sergent T.R., l-am întrebat care este mobilul acţiunei lor, şi mi-a răspuns că în acea casă, după informaţiunile pe care le are unitatea sa, se află un post de radio-emisiune clandestin, la care eu i-am răspuns că nu cred că în acea casă umilă să se afle un asemenea post şi că nu este bine să se instige armata germană împotriva unei părţi din populaţie, căci se va [da] impresia că nu suntem stăpâni pe stările interne şi se serveşte prin aceasta rău cauza germano-română, întârzîindu-se coloanele militare în mersul lor spre front şi se distrage atenţia [de] la duşmanul din afară. La aceasta, serg. T.R. mi-a arătat în cale, pe strada Aurel Vlaicu, câteva maşini militare oprite în drum şi un grup de oameni adunaţi în jurul lor, spunându-mi că din una din casele

de acolo doi jidani au tras cu mitraliera într'o coloană germană, ucigând un ofiţer german, după care unul din cei doi evrei a fost omorât pe loc de germani.

M-am dus în grabă în acea direcţie şi, în faţa casei cu nr. 5 din str. Aurel Vlaicu, am găsit lipiţi de zidul casei femei, copii şi bărbaţi evrei, cu mîinile ridicate în sus şi somaţi la aceasta de către soldaţi români, fiind de faţă şi cîţiva militari germani din coloana oprită. Foarte multă lume civilă din mahala instiga împotriva jidanilor că sunt trădători şi că au tras în armată.

Am recunoscut printre cei de la zid pe Weissman David din str. Aurel Vlaicu nr. 18, Strul Leiba din str. A. Vlaicu 8, Daniel Mandovici cu copil, str. A. Vlaicu 5, Herşcu Pitaru, str. A. Vlaicu 12, cu fiul său, Strul Sticovici, str. Vasile Lupu 3, cu copii, Burăh Schwartz, str. A. Vlaicu 9, Burăh Strul şi alţii, care erau gravi loviţi peste faţă şi ameninţaţi cu împuşcarea.

Am avut chiar la un moment dat impresia că vor fi executaţi pe loc, până să pot căpăta de la cineva vreo lămurire serioasă spre a descoperi cauza acelei situaţii. Tot în acea clipă au început a se trage focuri de armă cazonă şi pistol automat pe toată valea din spatele Sinagogei de lângă podul de pe strada Aurel Vlaicu, gloanţele şuerând foarte aproape de locul unde se petreceau scenele de mai sus. Am fost întrebat tot atunci de un ofiţer german în „franceză" de ce împuşcă fără motiv ostaşii români în oraş, provocând alarma.

I-am răspuns că probabil sunt în urmărirea unor spioni, dar că prin metoda întrebuinţată nu fac decât să împiedice pe germani şi români să ajungă mai devreme la front, căci strada era în întregime barată de tramvaie, coloanele militare şi un numeros public de toate categoriile sociale. L-am întrebat tot atunci pe ofiţerul german sub ce pretext au fost opriţi din drumul lor şi mi-a răspuns că li s-a spus de către ostaşii români, că în toate casele jidoveşti din acel punct sunt instalaţii de radio clandestine. L-am întrebat: aţi găsit vreuna? şi mi-a răspuns că nu, iar eu am completat că nici nu vor găsi.

În momentul când am ajuns în dreptul casei cu nr. 5 din strada A. Vlaicu, am găsit în mijlocul străzii automobilul nr. 430 Iaşi, şi, întrebându-l pe băiatul care era la volan cu cine e acolo, căci era maşină particulară, acesta mi-a răspuns cu dl. Ventonică[1] , pe care însă nu l-am văzut nici în maşină şi nici în stradă, nefiind exclus să fi fost în mulţime sau în vreo casă din vecinătate.

Văzând că împuşcăturile se înteţesc şi se poate degenera într-un mic război civil, legăturile telefonice şi orice mijloc de transport fiind inexistente în acel sector, iar tramvaiele nu circulau fiindcă se dăsese alarmă aeriană chiar atunci, am trimis un gardian public pe jos pentru a raporta d-lui Colonel Chestor, el fiind singurul ofiţer de poliţie în acea zi la comisariat şi, nedispunând de nici o forţă poliţienească pentru a interveni cu efect în teren, mă expuneam inutil şi riscam să fiu şi eu împuşcat deoarece sînt poliţist cumpărat de jidani.

În speranţa că la fabrica „Industria Textilă" voi găsi un telefon în stare de funcţiune, m-am îndreptat spre acea instituţie şi pe drum, la casa cu nr. 32 din str. A Vlaicu, am găsit ostaşi din Regimentul 24 Artilerie care, cu armele întinse la gura unui beci, se încurajau să tragă cu cuvintele: „trage, mă", am strigat de la poartă: nu trageţi şi, fiind ascultat, i-am întrebat în cine vor să tragă, ei răspunzându-mi că acolo s'a ascuns un jidan care a tras cu mitraliera; i-am făcut să-l scoată afară pe jidan şi a ieşit din beci un cetăţean creştin din partea locului cu un cojoc pe el pe care, întrebându-l, ce ai căutat nenorocitule, în beci, a răspuns: „am văzut că-i revoluţie şi m-am ascuns"; pe drum, prin toate curţile, se făceau percheziţii de către ostaşi izolaţi din R. 13 Dorobanţi şi R. 24 Artilerie, cantonaţi în acel sector şi erau urmaţi de unul - trei indivizi creştini din partea locului care le dădeau indicaţii.

La fabrică negăsind telefon, m-am întors înapoi spre locul incidentelor; împuşcăturile tot continuau, strada era complect barată, la zidul casei cu nr. 5 erau mai mulţi jidani, trântiţi însă jos pe caldarâm şi grav molestaţi, ostaşii şi civilii scoteau de prin case şi curţi mereu alţi jidani. În tramvai se făceau percheziţii la toate persoanele de către plutonierul Văcăraşu Ioan, din Regimentul 24 Artilerie, de un grup mai numeros de ostaşi de-ai săi, din care am reuşit cu mare greutate să identific pe caporalul Bursuc N. şi soldatul Panat. Todaus din R. 24 Artilerie iar din R. 13 Dorobanţi pe caporalul Cîmpeanu Elefterie, caporalul Filit Ion, împreună cu sergentul T. R. Mircea Manoliu.

Orice încercare de potolire a acţiunei descrise mai sus, din partea noastră, a rămas fără efect şi riscând împuşcarea sau linşarea, deoarece se instiga de către civili şi împotriva poliţiei, spunându-se că e jidovită şi plătită de jidani. Instigatorii civili care strigau în gura mare împotriva poliţiei au reuşit să identifice pe numitul Ioan Nicolae, ajutor de maistru ţesător, din str. Hanciuc nr. 14.

După toate acestea ne-am dus la un telefon particular din centrul circumscripţiei, reuşând să raportez situaţiunea şi telefonic d-lui Col. Chestor Chirilovici, pentru a dispune măsurile şi mijloacele de restabilirea ordinei. Domnia sa, deplasându-se imediat la faţa locului împreună cu dl.

Col. Lupu, comandantul garnizoanei, Maior Scriban, pretorul Diviziei 14 [Infanterie] au constatat cele de mai sus, luând măsuri pentru anchetarea cazului de către dl. pretor militar care, în acest scop, a şi ridicat de la unitatea respectivă pe sergent T.R. Mircea Manoliu, care, pe lângă amestecul în chestiunea consemnată în prezentul act, părea sigur că este acelaş care în ziua de 27 Iunie a.c. a arestat patru evrei dintr'o echipă de A.P. a comisariatului V Poliţie, care aveau misiunea de a marca pe teren bombele neexplodate şi pe care împreună cu alţi doi evrei, ridicaţi în alte împrejurări, i-a dus pe poligonul de tragere a oraşului, unde ar fi fost ucişi scăpând cu viaţă numai evreul Volf Herşcu din str. Vasile Lupu nr.29; cazul sus-menţionat s'a raportat de noi în ziua de 27 cor. personal scris d-lui Chestor Col. Chirilovici.

Drept care, am încheiat prezentul proces-verbal, actele de anchetă urmând a fi dresate de organele militare competente, iar cazurile penale individuale urmând a se dresa din oficiu sau pe bază de reclamaţiuni separate când se va restabili liniştea în cartier şi locuitorii vor reveni la căminurile lor.

Şeful Comisariatului,
(ss) N. Crăciun

■ Arhiva Ministerului de Interne, fond N.I., dosar nr. 108 233, vol. 28, f. 82-83 .

---

1 Căpetenie legionară din Iaşi.

92

PATRIA [1]
către
FLAMURA [2]
DACIA [3]
NEAGOE [4]
M. A. N.

Agenţii inamici lucrează în spatele frontului, încercând acte de sabotaj, procurând inamicului indicaţiuni sau informaţiuni şi dându-se chiar la acte de agresiune faţă de ostaşii izolaţi.

Populaţia evreiască este părtaşe la această acţiune.

Domnul General Antonescu, cu ocazia vizitei pe front, a atras atenţia C - ţilor de M. U. asupra vigilenţei pazei spatelui şi a dat ordin ca toţi cei cari acţionează pe orice cale contra Armatei şi contra intereselor Ţării să fie executaţi pe loc.

Daţi ordine tuturor Comandanţilor în subordine să fie fără cruţare faţă de cei găsiţi vinovaţi de acte de spionaj, sabotaj, dezordine sau orice alte acte înregistrate în contra Armatei şi contra Ţării.

General Ioaniţiu
Nr. 193 din 29. VI. 1941

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Marele Cartier General, dosar nr. 3828, f. 32. Original.

---

1 Denumirea codificată a Marelui Cartier General.

2 Denumirea codificată a Armatei 3.

3 Denumirea codificată a Armatei 4.

4 Denumirea codificată a Corpului 2 armată.

93

PREFECTURA JUDEŢULUI IAŞI
Cabinet

Nr. 1047/ 29 Iunie 1941

Domniei sale Domnului ministru al
Afacerilor Interne, Cabinet. Bucureşti

Urmare la raportul nostru nr. 1042 din 29 Iunie 1941, raportăm următoarele:

1/ În noaptea de 28/29 Iunie a.c., focuri de armă s'au tras de indivizi rămaşi necunoscuţi, din diferite cartiere ale oraşului şi în special pe străzile: Păcurari, Toma-Cozma, str. Carol şi Sărărie. Aceste focuri, mai rare la început, s'au înteţit între orele 24-3 şi încetat către orele 7.

2/ S'au arestat şi dus la chestură, până la această oră, circa 3000 de inşi, în marea majoritate evrei, care sunt triaţi, rămânând până în prezent

încă 1000 în curs de triere. Cele mai multe arestări s'au făcut de patrulele germane.

3/ Astăzi de la orele 7 până la ora 15,30 când s'au auzit din nou împuşcături dese în oraş care continuă şi acum.

4/ Soldaţii germani şi români continuă a aresta şi maltrata populaţia evreiască.

5/ Comandantul garnizoanei şi poliţia nu pot stăpâni situaţia deoarece forţele de care dispun sunt cu totul insuficiente.

Este absolută nevoie de a se trimite la Iaşi unităţi puternice de cavalerie şi infanterie.

Câţiva derbedei civili s'au dedat la jefuirea caselor evreilor arestaţi.

6/ Comandantul garnizoanei, care are în subordine unităţile din garnizoana Iaşi, este lipsit de energie şi e nevoie a fi înlocuit printr'un ofiţer destoinic.

7/ La orele 16,30 împuşcăturile continuă cu mai multă furie în centrul oraşului şi în jurul chesturei.

Un soldat german a fost împuşcat.

Patrule de soldaţi germani şi de poliţie germană fac percheziţii şi arestări de evrei, pe care îi îndreaptă spre chestură.

Soldaţii germani sunt foarte îndârjiţi şi maltratează pe evrei.

Sunt câţiva evrei împuşcaţi de germani.

Domnul General Stavrescu* a venit în persoană la chestură pentru a linişti pe soldaţii germani care se ocupă de arestarea evreilor.

Am cerut Dlui Gl. Stavrescu să intervină pe lângă Comandamentul german, pentru a retrage patrulele de poliţie germană.

Prefectul Judeţului Iaşi
Colonel Captaru

■ Arhivele Statului Iaşi, fond Prefectură, Iaşi, dosar nr. 16/1941, f. 7.

---

* Comandantul Diviziei 14 infanterie

94

Comunicat

Sovietele urmăresc pe toate căile să producă acte de sabotaj, de dezordine şi de agresiune, în spatele frontului şi, în acest scop, lansează din avion cu paraşuta spioni şi agenţi terorişti, cari iau contact cu agenţii dizidenţi din ţară şi cu populaţia iudeo-comunistă pentru a organiza împreună acte de agresiune.

Câţiva din aceşti agenţi au fost prinşi, iar actele de agresiune încercate au fost sancţionate pe loc.

La Iaşi au fost executaţi 500 iudeo-comunişti, cari trăseseră focuri de arme din case asupra soldaţilor germani şi români.

Toate încercările ce se vor mai face de a tulbura liniştea şi ordinea vor fi reprimate pe loc fără cruţare.

Populaţia paşnică are datoria de a divulga imediat autorităţilor locale pe toţi cei suspecţi şi pe toţi streinii apăruţi de curând în localitate. Cine nu divulgă la timp pe aceşti turburători ai ordinei şi siguranţei vor fi executaţi împreună cu toată familia.

Nr. 197 din 30. VI. 1941

[Rezoluţie:]

Se va comunica:
prin M. St. M.
la Preşedinţia Consiliului p. a fi comunicat prin
radio şi presă din ord. Dl. gl. Antonescu.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Marele Cartier General, dosar nr. 3828, f. 46.

95

ROMÂNIA
MINISTERUL AFACERILOR INTERNE
Cabinetul Secretarului General

Nr. 4599
30 Iunie 1941

PREFECTURILE DIN MOLDOVA
PREFECTURA POLIŢIEI CAPITALEI
INSPECTORATUL GENERAL AL JANDARMERIEI
DIRECŢIUNEA GENERALĂ A POLIŢIEI
PREFECTURILE: PRAHOVA, BUZĂU, RÎMNICUL SĂRAT, TULCEA ŞI CONSTANŢA

Din ordinul Domnului General Antonescu, se face cunoscut:

Sovietele urmăresc să producă acte de sabotaj, dezordine şi agresiuni în spatele frontului. În acest scop, lansează din avion spioni şi agenţi terorişti înarmaţi şi adesea îmbrăcaţi în haine de femei. Aceşti agenţi inamici iau contact cu agenţi rezidenţi din ţară şi cu populaţia evreo-comunistă, organizând acte de sabotaj, terorism şi agresiune.

Pentru curmarea acestor stări de lucruri, Domnul General Antonescu ordonă:

1. Evreii bărbaţi de la 18 la 60 ani din oraşul dvs. să fie adunaţi în cartierele evreeşti, de preferinţă în şcolile evreeşti şi în clădirile mai mari, punându-se sub pază, pentru a se sancţiona imediat orice încercare de turburare.

Să se ia măsuri de pază mai intense în cartierele evreeşti.

2. Între orele 20-7 circulaţia evreilor să fie oprită.

3. Să se ia ostateci dintre conducătorii cunoscuţi a evreilor, (rabini, hahami etc.), comuniştilor şi legionarilor comunişti, care să fie cazaţi într'o clădire aparte şi, în cazul când se va produce vreun act de rebeliune sau terorism, să fie împuşcaţi.

Veţi publica ordonanţe locale, prin care să se aducă la cunoştinţa tuturor sancţiunile la care sunt expuşi ostatecii în cazul când evreii,

comuniştii şi legionarii comunişti vor face acte de sabotaj, terorism şi agresiune.

MINISTRU SUBSECRETAR DE STAT,
GENERAL DE DIVIZIE,
ss. I. Popescu

Pentru conformitate:
Şef de cabinet
Căpitan
[Indescifrabil]

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond 948, Secţia 1, dosar nr. 2410, f. 372. Copie

96

Foarte urgent
Nr. 195 -- 30/6 -- 23,30

Patria[1]
către
Bucur[2]

Domnul general Antonescu a ordonat ca toţi evreii comunişti din Iaşi, precum şi cei asupra cărora s'au găsit steaguri roşii şi arme să fie executaţi chiar în noaptea aceasta.

Raportaţi executarea la Ialomiţa[3].

Şeful M. C. G.
General Ioaniţiu
Nr. 209 din 30. VI. 1941

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Marele Cartier General, dosar nr. 3828, f. 56.

---

[1] Denumirea codificată a Marelui Cartier General.

[2] Denumirea codificată a Diviziei 14 infanterie.

[3] Denumirea codificată a eşalonului înaintat al Marelui Cartier General.

97

FULGER
Nr. 204 - 1/7 - 0,15

Patria[1]

către,

Ialomiţa[2]

Domnul general Antonescu a ordonat ca sublocot. de rezervă Florin Angelescu din Regimentul 2 artilerie grea, care, făcând percheziţie din propria iniţiativă la magazinele evreeşti din Galaţi şi-a însuşit bani, bijuterii şi obiectele de valoare, să fie imediat executat, dacă vina lui a fost stabilită.
Această măsură va fi adusă la cunoştinţă întregii armate.

Şeful M. C. Gl.
Gl. Ioaniţiu

No. 210 din 30. VI. 1941

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Marele Cartier General, dosar nr. 3828, f. 60.

---

[1] Denumirea codificată a Marelui Cartier General.

[2] Denumirea codificată a eşalonului înaintat al Marelui Stat Major.

98

PROCES – VERBAL

Astăzi, 30 iunie 1941

Subsemnaţii, Virgil A. Popovici, pretorul plăşii Bahlui, judeţul Iaşi, dr. Ştefan Ionescu, primarul comunei Podul Iloaei şi medic-şef al Spitalului Podul Iloaei, căpitan Theodor Popa, comandantul Secţiei jandarmi Podul

Iloaei, în baza ordinului telefonic al Dlui prefect al judeţului Iaşi, de a primi în gara Podul Iloaei un transport de evrei evacuaţi de la Iaşi cu destinaţia Podul Iloaei, la ora 12, ne-am prezentat după înştiinţare că trenul a sosit în gara Podul Iloaei, şi primind comunicarea dlui şef al gării că trenul cu evreii evacuaţi de la Iaşi a fost dirijat pe linia Hârlău, spre a se putea face debarcarea în mai bune condiţiuni şi a nu se împiedica circulaţia trenurilor, ne-am transportat în acel loc, unde am găsit trenul garat cu puţin timp înainte.

S'a dispus deschiderea vagoanelor, în număr de 19, în care au fost închişi câte 80– 50 indivizi de fiecare vagon, în total 1.974 evrei. Din cauza marei înghesuieli, un număr de evrei au fost găsiţi asfixiaţi, o altă parte în stare de comă şi care la puţin timp după coborâre din vagoane au sucombat, iar restul, în viaţă, au fost trimişi şi cartiruiţi la coreligionari şi la sinagogile din târgul Podul Iloaei. Cadavrele au fost coborâte la marginea liniei ferate de unde au fost încredinţate Comunităţii israelite locale pentru transportarea la cimitir şi înhumarea lor în gropi comune mari, săpate la adâncime de 3 metri, cu obligaţia de a se turna peste cadavre var şi un strat de pământ de cel puţin 1 metru grosime.

Din totalul de 1.974, câţi au fost luaţi în primire de către delegatul Prefecturei Iaşi, s'a înregistrat un număr de 1.198 decese şi 776 supravieţuitori, dintre care unul, Marcu Traian, român şi creştin, dovada stabilindu-se pe baza actului de cununie, eliberat chiar de preotul paroh din Podul Iloaei, nr. 47/1940. Acesta a fost lăsat liber să se întoarcă acasă, iar restul de 775 evrei au fost cartiruiţi la coreligionarii lor din târgul Podul Iloaei, întocmindu-se un tablou în care s'a arătat: numele şi prenumele individului, vârsta, domiciliul la Iaşi, meseria sau profesia, casa unde a fost cartiruit; o dată cu cartiruirea lor s'a cerut Comunităţii israelite să ia asupra sa grija înhumării cadavrelor, strângerea obiectelor rămase de la decedaţi, cartiruirea supravieţuitorilor în condiţiuni omeneşti şi garanţia că se va asigura prin controlul Comunităţii liniştea şi siguranţa publică din târg, pentru orice act de dezordine sau de atentare la liniştea şi siguranţa publică dovedit că provine din masa evreilor, rămânând răspunzători direct Comunitatea şi toţi evreii localnici, cu viaţa şi avutul lor.

Cartiruirea s'a făcut în bune condiţiuni la coreligionari, pentru cei suferinzi s'a amenajat o infirmerie, îngrijirea medicală fiind dată de medicii evrei aflaţi printre evacuaţi şi cei doi medici evrei concentraţi la Spitalul Podul Iloaei.

Toate efectele rămase de la decedaţi au fost trecute la etuvă sub controlul personalului sanitar al Circ. sanitare locale. Sinagogile au fost dezinfectate cu formol, soluţie 5% după prima găzuire.

Toate operaţiunile au decurs în perfectă ordine, sub supraveghere foarte apropiată a poliţiei, fără nici un incident.

Drept care se încheie prezentul proces-verbal în 5 exemplare din care se va trimite câte un exemplar la toate instituţiile: Prefectură, Legiunea de jandarmi, Pretură, sectorul de jandarmi şi Primăriei Podul Iloaei, spre cele legale.

Făcut astăzi 30 Iunie 1941.

■ Arhivele Statului Iaşi, fond Prefectura Judeţului Iaşi, dosar nr. 16/1941, f. 36.

99

Nr. 24.150 din 30 iunie 1941

DIVIZIA 14-A INF.
STAT MAJOR
către
Biroul IV

Cu onoare, se face cunoscut următoarele:

1. - Cu ocazia dezordinelor ce s'au săvârşit la Iaşi în ziua de 29 Iunie a.c. au fost implicaţi şi unii ostaşi, cari au părăsit unităţile şi s'au dedat la arestări, jafuri şi chiar masacrarea populaţiei evreeşti. Am ordonat ca toţi aceştia să fie deferiţi Curţii Marţiale spre a fi judecaţi şi sancţionaţi imediat.

2. - Pentru a nu se mai produce asemenea abateri şi în special la trecerea în Basarabia, ca efectivele să nu fie scăzute dedându-se la arestări, terorizări şi masacre, ordon următoarele:

a. La primirea prezentului ordin, toţi comandanţii de unităţi, formaţiuni şi servicii vor explica ofiţerilor, subofiţerilor şi trupei că nimeni nu trebuie să-şi părăsească unitatea spre a săvârşi asemenea fapte, ci numai când va avea o misiune specială dată de comandantul său direct.

b. Se va explica, deasemenea, tuturor ostaşilor că cercetarea şi curăţirea satelor se va face de echipe speciale organizate de divizie, cari au instrucţiuni detaliate de modul cum trebuie să procedeze cu toţi acei ce sunt în slujba inamicului, precum şi cu ostaşii cari vor fi găsiţi în zonă fără rost.

c. Deasemenea, se va explica ostaşilor că misiunea lor de luptător este de a distruge inamicul din faţă şi nu aceea de a se deda la devastări sau terorizări.

Prin faptul că fiecare ostaş va căuta să cerceteze sau să aresteze pe cei suspecţi, se va face prin aceasta jocul inamicului întârziindu-se în operaţiuni şi dându-se astfel posibilitatea să se retragă sau să se refacă şi apoi să atace. Fiecare ostaş să aibă gândul numai înainte pentru distrugerea inamicului din faţă, pentru că inamicul dinapoi va fi distrus de echipele speciale, cari cercetează satele şi oraşele prin care se va trece, arestând şi sancţionând pe loc pe toţi acei care au fost în slujba inamicului sau cari au atacat armata română cu ocazia retragerii din 28 Iunie 1940.

3. - Comandanţii de comp. (baterie, escadroane), formaţiuni şi servicii vor organiza o poliţie interioară în unităţile lor pentruca ostaşii să nu se dedea la devastări sau masacre contra populaţiei civile, indiferent de ce naţionalitate ar fi.

În acest scop fiecare comand. de comp. (baterie, escadron), formaţiune şi servicii vor face tabele cu toţi oamenii din unităţile, formaţiunile şi serviciile respective şi după ce vor explica ostaşilor cele de mai sus, vor pune pe fiecare să semneze de luare la cunoştinţă.

4. - În cazul când totuşi, populaţia civilă evreească sau alte minorităţi vor manifesta contra armatei române sau vor trage, se vor aresta cei vinovaţi şi se va raporta telefonic sau printr'un mijloc rapid acestui Comandament – Serviciul Pretoral – , care are toate instrucţiunele de detaliu pentru a face cercetările şi sancţiona imediat pe vinovaţi.

În Divizie să se ştie că numai eu dau ordine şi nu altcineva, iar soldatul luptător trebuie să fie brav şi disciplinat şi nu bandit descreerat, cari îşi părăseşte unitatea pentru a jefui.

Comandanţii de toate treptele, începând dela ploton şi până la Regiment inclusiv, rămân direct răspunzători faţă de mine dacă se va călca acest ordin şi să se ştie că alături de ostaşul vinovat va trece la judecată şi comandantul respectiv, pentrucă nu a putut să-şi ţină unitatea în mână.

Confirmaţi primirea şi transmiterea ordinului până la 2. VII. 1941.

Comunicat:
Reg. For. Bir.
Servicii.

COMAND. DIVIZIEI 14-a INF.
GENERAL
Gh. Stavrescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Divizia 14 Infanterie, dosar nr. 1.015, f. 208. Original.

100

Chestura Poliţiei Iaşi

Nr. 99/ 30 Iunie 1941
Confidenţial-personal

Domnule Ministru,

Urmare rapoartelor anterioare, recapitulând datele ce posedăm până în prezent, avem onoare a vă raporta următoarele:

În dimineaţa zilei de 28 Iunie a.c. pe când o coloană germană, din trupele de asalt, mărşăluia prin cartierul Tataraşi din oraşul Iaşi, spre Ungheni, comandantul acelei coloane a fost informat că evreii din acel cartier posedă aparate de radio-emisiune şi în legătură cu acest fapt, fac semnalizări ori de câte ori apar avioane inamice.

S-a procedat la o percheziţie amănunţită de către germani, la care a concurat şi ostaşi români din Reg. 13 dorobanţi.

Cu această ocaziune s'au produs oarecare acte de molestări şi maltratări din partea ostaşilor români şi mai ales din partea publicului creştin, care s'a asociat la acţiune, datorită atitudinii provocatoare a evreilor.

Pentru restabilirea ordinii au sosit imediat la faţa locului autorităţile, în frunte cu dl. col. Lupu, comandantul garnizoanei Iaşi şi un pluton de jandarmi, comandat de un ofiţer, iar cercetările urmau a se face de pretorul Div. 14 [infanterie] care a sosit şi el la faţa locului, făcând cercetările orale, el fiind autoritatea competentă a cerceta, oraşul Iaşi fiind zona Div. 14 [infanterie]; acesta a ridicat cu el pe presupuşii vinovaţi.

În seara zilei de 28/29 Iunie a.c., la orele 20,30, mi s-a raportat telefonic de către circumscripţiile de poliţie că se trag focuri de arme şi arme automate de prin toate clădirile unde locuiesc evrei şi în întreg oraşul. Faptul acesta ne-a fost adus la cunoştinţă şi de către Comandatura germană, care a scos patrule dese în oraş.

De către chestură, de asemeni s-a întărit paza, mărindu-se numărul gardienilor în teren şi trimiţându-se şi patrule de jandarmi.

Menţionăm că alarma aceasta a coincis cu zborul unui avion inamic care a lansat 2 rachete roşii, probabil semnalul începerii dezordinelor.

Focurile de armă din partea agresorilor s'a înteţit, la care se răspundea tot cu foc, de către patrule şi unităţile militare în trecere prin oraş.

Deşi s'au făcut pânde cu toţi gardienii şi de către patrule, totuşi nu s'a putut descoperi nimic, oraşul fiind complet în întuneric.

La chestura Poliţiei se găseau, în acel timp, domnii: colonel Barozzi Gh., Pretorul Armatei 3, colonelul Bădescu Gh. inspector regional de jandarmi, inspectorii de siguranţă Giosanu şi Cozma, pretorul Diviziei 14 infanterie, maiorul Scriban şi întregul personal de conducere al Chesturei.

Focurile continuau neîntrerupt şi se înteţeau cu armele automate, mai ales în jurul instituţiilor, dând impresia că se intenţionează ocuparea autorităţilor, ceea ce ne-a determinat să întărim paza la Societatea de Telefoane, Poştă, Prefectură, Chestură etc.

S'a semnalat un gardian public căzut în timpul nopţii şi care a fost evacuat imediat la spital.

Între ostaşii germani ce erau în patrulare prin oraş nu ştim dacă au fost victime, dar am aflat fără posibilitate de a controla că ar fi fost răniţi care s'au ridicat imediat şi transportat.

În zorii zilei de 29 Iunie a.c., o coloană militară română ce mărşăluia pe str. Lascăr Catargiu, a fost prinsă de un foc viu de mitraliere punând coloana în dezordine, dar punându-se iar în ordine s'a deschis foc drept răspuns şi din partea coloanei.

Acelaşi lucru s'a întâmplat şi cu o altă coloană ce mărşăluia pe str. Carol; fiind trimişi să o însoţească, Lt. Col. N. Niculescu, din Inspectoratul de jandarmi Iaşi cu un pluton de jandarmi şi secretarul Chesturei, Gheorghe Stănciulescu, cu o echipă de gardieni, care în dreptul localului „Corso" de pe str. Lăpuşneanu au fost primiţi cu un violent foc de arme automate şi grenade, de prin toate clădirile locuite de evrei-comunişti.

Cu această ocaziune, în coloană s'a produs oarecare panică, dar comandantul fiind energic şi cu sânge rece a ordonat trupei să se culce la pământ, după care s'a răspuns cu foc în direcţia din care se trăgea asupra coloanei, trăgându-se şi cu foc de tun de 53 mm.

Din acel moment (ora 3) s'au format echipe de jandarmi, militari şi poliţişti, înconjurând clădirile de unde se trăsese focuri, începându-se controlul tuturor persoanelor găsite în acele clădiri.

La acest control au colaborat şi unităţile germane în mod foarte conştiincios, arestându-se evreii ce au fost găsiţi în clădirile de unde se trăsese focuri.

În timpul acestui control au început să se schițeze unele sugestii asupra agresorilor, făcându-se aluzii la evreii comuniști ca provocatori, ceea ce a îndârjit foarte mult pe ostașii români și germani care controlau, mai ales că se trăsese asupra clădirilor unde se găseau cantonate.

Astăzi, 30 Iunie a.c., focurile în oraș continuă a se trage la ora 9, însă tot mai rar.

În Piața Sf. Spiridon, la orele 13,30, trăgându-se de către comuniști focuri de armă asupra unei coloane germane prin trecere, s'a înconjurat clădirea, aceasta fiind locuită de evrei și s'au scos 20, care au fost executați pe loc.

După amiază focurile au încetat complet.

Chestura a organizat cu camioanele Serviciului Salubrității Primăriei transportarea răniților la spitale și a morților la cimitir.

De asemeni s'a organizat dezinfectarea și aprobarea* străzilor.

Legătura de colaborare între toate autoritățile a fost permanentă.

S'au arestat un număr de 96 infractori ce sunt în curs de cercetări.

Chestorul delegat al Poliției Iași.
Lt. colonel, C. D. Chirilovici

■ Arhivele Statului Iași, Fond Pref. Jud. Iași, dosar 16/1941, f. 26-29. Original.

---

* Probabil asanarea străzilor.

101

PREFECTURA JUDEȚULUI IAȘI
CABINETUL PREFECTULUI

Nr. 1. 067/ Cabinet
1941, Iulie, 1

DOMNIEI-SALE
DOMNULUI MINISTRU AL AFACERILOR INTERNE
CABINETUL DOMNULUI MINISTRU

București

Confidențial

1. În oraș și județ este liniște, nu s'a mai semnalat nici un caz de arestări ilegale și abuzuri.

2. Transportul de evrei evacuaţi, plecat în ziua de 30 Iunie ora 4, din Iaşi, se găseşte la Tg. Frumos, de unde urmează a pleca în decurs de 1 - 2 ore la Călăraşi-Ialomiţa.

3. S'au luat măsuri pentru trierea vagoanelor de morţi şi aprovizionarea cu alimente şi apă a celor aflaţi în vagoane.

PREFECTUL JUDEŢULUI IAŞI,
Colonel D. Captaru

■ Arhiva Ministerului de Interne, fond N. I., dosar nr. 108 233, vol. 64, f. 7. Original.

102

1 Julie 1941

Notă

Am onoare a vă raporta următoarele:

Înainte de a se întâmpla incidentele dela Iaşi s'a constatat o îngrijorare în rândurile populaţiei creştine din oraşele moldovene. Această îngrijorare se baza pe faptul că în unele oraşe s'au găsit evrei care făceau semnalizări luminoase în timpul nopţii, atrăgând prin aceasta atenţiunea avioanelor duşmane.

Sunt informat că în timpul unor nopţi din zilele trecute s'au găsit luminile aprinse în cimitirele evreeşti din oraşele Roman şi Bacău, fapt săvârşit de către evrei pentru a atrage atenţiunea avioanelor sovietice, indicând locul unde să lanseze paraşutişti, cari au misiunea de a lua contact cu elementele comuniste, pentru ca pe urmă să producă manifestaţiuni şi incidente.

Acelaşi scop îl au şi semnalizările făcute în timpul nopţii cu lanterne.

Sunt informat că evreii, pentru a se sustrage supravegherilor şi bănuelei, au primit instrucţiuni să producă incendii la imobile în timpul nopţii, sistem prielnic pentru a atrage atenţiunea paraşutiştilor.

În prezent populaţia creştină dându-şi seama de pericolul ce-l prezintă evreii, aceasta în urma incidentelor întâmplate la Iaşi, este foarte

indignată şi nu sunt excluse mişcări antisemite ca o reacţiune a populaţiei creştine.

Informaţia sigură.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Corpul 4 Armată, dosar nr. 6 262, f. 102. Copie

103

Nr. 4801
1 Iulie 1941

PERMANENŢA CERCULUI RECR. DOROHOI
către
Comandamentul Pazei Terit. C. 4. Arm. Bacău

Am onoare a raporta următoarele:

I/ *Starea de spirit a populaţiei.*

- Starea de spirit a populaţiei se menţine liniştită.
- Moralul ridicat şi cu încredere în victoria armatei.
- În Darabani şi Mihăileni, starea de spirit îngrijorată din cauza bombardamentelor artileriei sovietice.

II/ *Evenimente.*

- Târgul Darabani, bombardat de artilerie sovietică.
- Un locuitor rănit. În cursul după amezei de 3o Iunie legătura telefonică a fost întreruptă.

III/ *Acţiunea aeriană.*

În ziua de 30 Iunie, pe la orele 19, un avion sovietic a lansat manifeste scrise în limba germană şi română. Se anexează copie după manifeste traduse în limba română.

- La orele 22,30 s'a auzit zgomot de avioane pe deasupra oraşului Dorohoi, care n'au putut fi identificate din cauza întunericului şi ploaiei torenţiale, cu descărcări electrice. Nu s'au semnalat stricăciuni sau victime de pe urma lor, nefăcând uz de armament.

În ziua de 1 Iulie 1941, la ora 4,30, două avioane nerecunoscute au zburat deasupra oraşului Dorohoi venind din direcţia Botoşani spre Dorohoi-Ibăneşti.

- Tot în ziua de 1 Iulie, pe la orele 10, un avion sovietic, sburând pe deasupra oraşului Dorohoi, a lansat fum în apropierea Cercului de Recrutare Dorohoi.

IV/ *Diverse.*

- În ziua de 28 Iunie 1941 s'a constatat că jidanca Adela Pincas, din Dorohoi, strada Ştefan cel Mare, nr. 80, în timpul când un avion sovietic sbura pe deasupra oraşului Dorohoi, a eşit în curte făcând diferite semne cu o pânză roşie.

Cu actele dresate, a fost înaintată Curţei Marţiale a Comandamentului M. U., Of. P. M. Nr. 177.

- În seara zilei de 30 Iunie au fost aduşi de către Serviciul Pretoral al M. U., Of. P. M. 159 un număr de 12 refugiaţi din U. R. S. S., originari din judeţele Storojineţ şi Rădăuţi-Bucovina, între cari 2 tineri ctg. 1943 ce urmau să fie încorporaţi în armata roşie (U. R. S. S.). Dintre ei, unul de naţionalitate germană a fost învăţător la Proboteşti, Jud. Dorohoi, în timpul ocupaţiei U. R. S. S. Restul de 10, din diferite contingente, toţi refugiaţi din cauza terorii armatei roşii.

Au fost trimişi pentru cercetări diferitelor autorităţi conform dispoziţiunilor M. U., Of. P. M. Nr. 159.

COMANDANTUL PERMANENŢEI CERC. RECR. DOROHOI
Lt. Colonel
A. Marino

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1 349. Original.

104

Şedinţa Consiliului de Miniştri
de Joi 3 Iulie 1941

Dl. prof. Mihai Antonescu, vice preşedintele Consiliului: Pe dl. ministru al Armatei, dl.ministru al justiţiei şi Marele Stat Major îi rog să

pregătească un decret care să stabilească un regim de tratament egal pentru cei care sunt concentraţi şi mobilizaţi, faţă de cei cari nu sunt concentraţi şi mobilizaţi, după acelaşi sistem pe care s'a întemeiat decretul privitor la rechiziţii. Să se prevadă obligaţiunea unei contribuţii pentru cei cari nu sunt concentraţi şi mobilizaţi.

Această contribuţie va fi cu 300 la sută mai mare pentru evrei şi va stabili diferite criterii pe care dv. sunteţi cei mai în măsură să le cunoaşteţi, ţinând seama de categoriile sociale cărora se aplică. Veţi face aceasta pentru ca să nu stabilim un sistem de taxare uniform pentru ţăranul nostru, care este sărac şi care poate, cel mult, să fie pus la o contribuţie de muncă şi cu orăşanul sau cu comerciantul sau cu întreprinzătorul, cari pot să aibă alte isvoare economice de viaţă.

Este dorinţa d-lui General Antonescu ca să facem o asemenea lege, stabilind un regim egalitar pentru acei cari nu sunt concentraţi şi mobilizaţi, faţă de ceilalţi.

De asemenea, d-l General Antonescu roagă pe d-l Ministru al Finanţelor să găsească mijloacele, să afle normele generale sau de discriminare în fapt, prin care să se aplice un tratament diferenţiat evreilor sau altor minoritari neprivilegiaţi, aceasta atât pentru contribuţiile directe, cât şi pentru cele indirecte [...].

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 475/1941, f. 44-45.

105

Nr. 255 din
4. VII. 1941

Flamura[1], Dacia[2], Neagoe[3], Ministerul Apărării Naţionale şi Ministerul de Interne, Ialomiţa[4]

Dezordinile întâmplate acum câteva zile la Iaşi au pus armata şi autorităţile într'o lumină cu totul nefavorabilă.

Cu ocazia evacuării Basarabiei a fost pentru armată o adevărată ruşine că s'a lăsat insultată şi atacată de evrei şi comunişti fără a reacţiona.

Ruşinea însă este şi mai mare când soldaţi izolaţi, din proprie iniţiativă şi, de mai multe ori, numai în scopul de a jefui sau maltrata, atacă populaţia evreească şi omoară la întâmplare, astfel cum a fost cazul la Iaşi.

Neamul evreesc a supt, a sărăcit, a speculat şi a oprit dezvoltarea neamului românesc timp de cîteva secole. Nevoia de a ne scăpa de această plagă a românismului este de nediscutat, dar numai guvernul are dreptul de a lua măsurile necesare.

Aceste măsuri se află în curs de aplicare şi ele vor fi continuate după normele ce voi hotărî.

Nu este însă admisibil ca fiecare cetăţean sau fiecare soldat să-şi asume rolul de a soluţiona problema evreească prin jafuri şi masacre.

Prin asemenea procedee arătăm lumii că suntem un popor nedisciplinat şi necivilizat şi punem autoritatea şi prestigiul statului român într'o lumină cu totul neplăcută.

Opresc dar cu desăvârşire orice acţiune pornită din iniţiativă individuală şi fac răspunzătoare autorităţile militare şi civile de executarea întocmai a acestui ordin.

Crime de asemenea natură constituiesc o pată ruşinoasă pentru neamul întreg şi ele sunt plătite mai târziu de către alte generaţii decât aceea care le-a comis.

Cei ce se vor abate ori s'au abătut de la ordinul de mai sus vor fi daţi în judecată şi li se vor aplica sancţiunile cele mai severe prevăzute de lege.

General I. Antonescu.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Marele Cartier General, dosar nr. 3 828, f. 9.

---

[1] Denumirea codificată a Armatei 3.

[2] Denumirea codificată a Armatei 4.

[3] Denumirea codificată a Corpului 2 Armată.

[4] Denumirea codificată a eşalonului înaintat al Marelui Cartier General.

106

MARELE CARTIER GENERAL

TELEGRAMĂ

Patria[1] Nr. 258 St 4/7/ 1941 1/40. Patria către Ialomiţa[2].

General Tătăranu, foarte urgent. 1. Am ordonat ca plot. de rezervă Manoliu de la Divizia 14, care a fost unul din principalii vinovaţi de jafurile de la Iaşi să fie imediat arestat şi trimis în faţa Curţii Marţiale pentru a fi

judecat. Nu am primit până acum nici un raport în această privinţă. 2. Nu am primit, deasemenea, raportul asupra măsurilor luate contra sublt. din Regt. 2 a. g. de la Galaţi, pentru jafurile comise asupra magazinelor evreeşti. Aştept, până la 4/7/1941, raportul asupra ambelor chestiuni.

Şeful Marelui Cartier General, General Ioaniţiu
Nr. 252 din 4/7/1941

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Marele Cartier General, dosar nr. 3828, f. 76.

---

[1] Denumirea codificată a Marelui Cartier General

[2] Denumirea codificată a eşalonului înaintat al Marelui Cartier General

107

CONSILIUL [DE MINIŞTRI]
de
Marţi 8 iulie 1941

[...]

Dl. prof. Mihai Antonescu [...]: Prin urmare, în prima fază: înfăptuire, organizare pentru recoltă, organizare pentru revizuirea proprietăţii, organizare pentru retragerea rublelor şi pentru primele aşezări de ordin economic. Nu mai vorbesc de măsurile de siguranţă şi de ordine publică pe care armata trebue să le îndeplinească şi la care dvs. ajutaţi, dându-ne toate informaţiile pentruca să putem lua toate măsurile necesare, sau împreună cu Marele Cartier, să asigurăm colaborarea necesară pentru o perfectă ordine pe întregul teritoriu.

Cu riscul de a nu fi înţeles de unii tradiţionalişti cari mai pot fi între dvs., eu sunt pentru migraţiunea forţată a întregului element evreesc din Basarabia şi Bucovina, care trebue svârlit peste graniţă. Deasemeni sunt pentru migraţiunea forţată a elementului ucrainean, care nu are ce căuta în momentul acesta.

Sunt pentru revizuirea radicală în ce priveşte proprietatea, precum şi în ce priveşte organizarea producţiunii şi disciplina muncii.

Numai pe aceste baze putem scăpa naţiunea noastră de fenomene de infiltraţie străină şi de descompunerea care ne-a dus odată la prăbuşirea graniţelor.

Esenţialul este să câştigăm pacea şi pacea n'o putem câştiga decât procedând astfel.

Imi este indiferent dacă în istorie vom intra ca barbari. Imperiul Roman a făcut o serie de acte de barbarie faţă de orizontul contemporan şi a fost totuşi cel mai vast şi mai măreţ aşezământ politic.

Nu ştiu peste câte veacuri neamul românesc se va mai întâlni cu libertatea de acţiune totală, cu posibilitatea de purificare etnică şi revizuire naţională, pe care atâtea veacuri au prăbuşit-o printr'o serie de infiltraţiuni.

In ceasul când am procedat la exproprierea urbană, când situaţia nu era aceea de astăzi, am spus că-mi este complect egal de ce se va spune. Ceeace mă interesează este să folosesc acest moment istoric, să dau aceste drepturi naţiunii, pe care nimeni nu va îndrăsni să i le ia înapoi fără o revoltă în stradă. Preocupările noastre trebuesc aşezate pe instrucţiuni fundamentale, pe proprietate, pe comerţ, pe industrie, pe toate manifestările vieţii economice care întăresc viaţa morală a unei naţiuni.

La fel spun acum: nu există pentru istoria noastră un moment mai favorabil, mai larg, mai vast, mai liber pentru o totală descătuşare etnică, pentru o revizuire naţională şi pentru o purificare a neamului nostru, ca să putem înfrunta alte veacuri de silnicie sau de pătrundere străină. Chiar dacă vor veni acele veacuri, să profităm de acest moment istoric şi să stabilim noui baze de luptă pentru viitor.

Aşa că vă rog să fiţi implacabili. Omenia siropoasă, vaporoasă, filozofică n'are ce căuta aici. Am crezut şi eu o clipă că această omenie poate purta vestigii de sinceritate, dar curând mi-am dat seama ce ascunde realitatea; sub aspectul unei filozofii umanitare se ascundea cel mai acut interes de rasă, al unei rase care se voia stăpână peste tot şi a unor principii abstracte în spatele cărora se găsea o religie profitoare în dauna unei naţiuni covârşită de nevoi - şi ca noi erau multe naţiuni.

Prin urmare să folosim acest moment istoric şi să curăţim pământul românesc şi naţiunea noastră de toate nenorocirile care le-au abătut veacurilor asupra acestui pământ în care n'am putut fi stăpâni. Este un ceas când suntem stăpâni pe teritoriul nostru: să-l folosim. Dacă este nevoie, să trageţi cu mitraliera. Dacă se întâmplă ca soldaţii şi ofiţerii români să fie împuşcaţi pe la spate sau scuipaţi şi loviţi, cum au fost loviţi anul trecut, să fiţi fără cruţare. Nu se poate admite ca soldaţii români să fie din nou

generoşi cu toţi aceşti ticăloşi cari răspund la ospitalitatea şi generozitatea de veacuri a românilor cu trădare, cu infamie şi cu crimă. La aceasta răspundem cu tot ceeace se cuvine. Chiar românii cari au ajuns să fie rătăciţi şi au intrat în valul de anarhie şi de întunerec al bolşevismului, chiar şi aceştia vor fi nimiciţi fără cruţare. Veţi fi fără milă cu ei. Nu se poate zidi o ţară şi nu se poate întemeia un popor dacă nu i se fixează dela început bazele pe vânjoşia pe care ştie să o aibă.

Aşa că vă doresc din toată inima ca dela început să vă împiedicaţi cât mai puţin de lucruri formale.

Când aveţi obstacole de ordin militar sau unele măsuri de ordin administrativ, care cer neapărat sprijinul guvernului, să-mi telefonaţi şi sunt oricând la dispoziţia dvs., iar când dificultăţile sunt mai mari vin la faţa locului cu avionul pentruca să terminăm scurt orice dificultate.

Ce vreau să vă rog din toată inima este ca să creiaţi în grupul dvs. un spirit de echipă, ţinând seama de misiunea istorică pe care o aveţi, fiindcă aveţi o misiune istorică.

Guvernul nu poate veghia la păstrarea unei ordine pe teritoriul nostru, la întreţinerea graniţelor şi la organizarea unui regim de război şi de reformă naţională şi în acelaşi timp să se ocupe de toate organizările provinciale, mai ales atunci când voim să aşezăm ţara pe baze noui.

Prin urmare, depinde totul de răspunderea dvs., de puterea dvs. de a creia, de iniţiativa pe care vreţi s'o luaţi, de ceeace veţi întemeia dvs. acolo.

Ceeace vreau să repet încă odată este să vă liberaţi de tot spiritul tradiţiilor şi formelor şi să vă gândiţi că trecem printr'un moment istoric în care trebue să lucraţi cu rapiditate.

De îndată ce vom ajunge să liberăm ţara noastră de o serie întreagă de servituţi grele, atunci se va pune fără îndoială problema unei reconstrucţii pe baze serioase, de asprime în măsura principiilor şi în executarea obligaţiunilor care derivă din ele. Până atunci libertate vastă pe această linie mare.Să restabilim economiceşte neamul acesta. Aceasta este preocuparea fundamentală.

De aceea am ţinut să-l rog pe dl. Strihan să convoace mâine toată comisia legislativă şi să scoată din principiile dela aceste două Consilii de Miniştri, din normele date aici privitoare la activitatea iniţială a administraţiei, să scoată un inventar sumar de principii şi regule, pentruca să ştie toţi prefecţii, toţi magistraţii, toţi inginerii, toţi agronomii, toţi cari se duc acolo că dacă se vor conduce după vechiul spirit şi vor lucra după vechile metode, nu vom face nimic. Îmi iau răspunderea în mod formal şi spun că nu există lege. Cum veacuri întregi pentru neamul acesta nu a

existat lege, ci a existat lege împotriva lui, cum anul trecut în 1940 nu a existat lege pentru neamul românesc ca să-şi prăvălească pământurile sub suveranităţi străine, să-şi distrugă proprietatea, religia şi viaţa sub dominaţia bolşevică, astăzi nu există lege pentru neamul românesc în faţa drepturilor sfinte de a se întrupa şi de a-şi reconstitui fiinţa naţională. Nici o lege. Două-trei săptămâni nu fac nici o lege pentru Basarabia şi Bucovina. Toate conflictele de lege ce se vor ivi, problemele de naştere, de crime şi de represiune şi sistemul de pedeapsă pe care va trebui să-l aplicăm îl vom face. Vom creia legi speciale pentruca să rezolvăm problema conflictelor legilor provinciale, dar în nici un caz nu ne mai oprim în faţa unor dispoziţiuni legale, ca să le introducem astăzi pentruca mâine să le călcăm noi cei dintâi.

Deci fără forme, cu libertate complectă.

Pentru administraţie deasemeni nu vă mai puneţi probleme de ordin formal. Aveţi o misiune de îndeplinit. Acolo unde comandamentul militar nu există, comunicaţi Marelui Cartier; acolo unde administraţia nu se supune, să-mi comunicaţi mie, ca să cer d-lui ministru de Interne să ia măsurile necesare pentruca dispoziţiunile dvs. să fie executate fără şovăire [...]

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Cabinetul Militar, dosar nr. 475/1941, f. 123-127.

108

CORPUL DE CAVALERIE
STAT MAJOR B. 2.
Ofic. Poştal Militar 104
SECRET **Nr. 5956 din 8 Iulie 1941**

CORPUL DE CAVALERIE
Stat Major B. 2.
către
ARMATA 3-A, SECŢIA 2-A
RAPORT CONTRAINFORMATIV NR. 1

I. STAREA DE SPIRIT ÎN ARMATĂ.

Atât ofiţerii cât şi trupa nu au altă deviză decât „Înainte“, pentru câştigarea victoriei, oricari ar fi jertfele.

Cu toate eforturile fizice, pe care le-au depus ostaşii aparţinând acestei M. U., totuşi entuziasmaţi şi de primirea făcută prin satele prin care au trecut, au un moral excelent.

În concluzie, starea de spirit în armată este foarte bună şi se poate conta că operaţiunile viitoare se vor duce cu tot atâta energie şi voe bună.

II. STAREA DE SPIRIT A POPULAŢIEI CIVILE.

a) *Populaţia românească:*

În toate localităţile de peste Prut, pe unde unităţile noastre au trecut, populaţia românească a primit cu foarte mare bucurie şi mulţumire sufletească, atât Armata Română cât şi cea Germană.

La trecerea prin sate, unităţile au fost primite cu flori şi urale. Pe feţele tuturor se citea bucuria de a fi scăpat de jugul rusesc.

Reacţiunea populaţiei contra elementului evreesc este foarte violentă, din cauză că dela aceştia au avut de suferit multe neajunsuri sub regimul sovietic.

Populaţia a contribuit la refacerea drumurilor şi a oferit în mod benevol diferite alimente unităţilor în trecere.

În concluzie

Populaţia românească a primit ca o binefacere şi cu un accentuat entuziasm intrarea trupelor Române în Basarabia. Populaţia se simte uşurată că a scăpat de obsesia deportărilor care fuseseră ordonate să fie executate, în ultimul timp.

b) *Populaţia ucraineană:*

Se arată într'o oarecare măsură indiferentă faţă de noua situaţie. Nu lasă a se înţelege nici în bine nici în rău reocuparea de către trupele noastre a Basarabiei. Se pare totuşi că au opus o dârză rezistenţă unor măsuri pe care Sovietele le luaseră în regiunile ocupate de ei.

În concluzie.

Este necesar ca poliţia satelor ocupate de ucraineni, ce se va institui ulterior, să se ocupe serios de supravegherea şi purificarea populaţiei ucrainene.

c) *Populaţia evreească.*

Această populaţie a dat dovadă – cu ocazia ocupărei unor localităţi, unde aceştia erau în masă compactă – de conlucrare şi mărire a spaţiului

propagandei comuniste, astfel că evreimea constituia al doilea inamic şi mai periculos, cu care trupele noastre au trebuit să se lupte.

În Trg. Edineţ, ostaşii români au trebuit să verifice casă cu casă şi beciurile de unde se trăgeau focuri de armă şi arme automate de către evreii, asupra ostaşilor noştri, pentru ca apoi unităţile noastre să fie sigure de înaintare. Armamentul şi muniţiunile pe care aceştia le foloseau era lăsat de sovietici, cu scopul de a ataca armata de ocupaţie.

Comandanţii de unităţi, văzând rezultatul luptei şi împotrivirea populaţiei evreeşti din Trg. Edineţ, au început în ziua de 6 Iulie a. c. trierea evreilor; cei găsiţi cu arme şi vinovaţi de a fi tras în trupe au fost imediat executaţi, iar restul conform ordinelor au fost ţinuţi ca ostateci. Majoritatea acestora erau derbedei puşi în slujba comunismului.

În concluzie.

Populaţia evreească din Basarabia a fost elementul de bază al propagandei comuniste.

Populaţia evreească din Basarabia, care a mai rămas, ar trebui dusă în lagăre de concentrare şi de muncă, mult în interiorul ţării, iar aceste regiuni colonizate cu elemente pur româneşti.

III. DIVERSE.

a) *Din informaţiuni dela prizonieri*

Unităţile din Basarabia au avut o compunere neomogenă. Înainte cu câteva zile de isbucnirea răsboiului, au fost ridicaţi numeroşi locuitori, îmbrăcaţi militari la Centre de Strângere şi după ce erau înarmaţi, fiecare cu câte o armă şi 125 cartuşe, erau aşezaţi în diverse puncte pe Prut, cu misiunea de a interzice trecerea.

Printre aceştia sau găsit şi unităţi aduse din interior, în special, din regiunea Turchestan şi regiunea Crimeii.

Basarabenii au opus o slabă rezistenţă şi au tras, în special, de frica gradaţilor care îi încadrau. Pe timpul operaţiunilor au fost prost hrăniţi.

Unităţile, care se aflau spre interior, erau mutate din loc în loc la intervale foarte scurte, pentru a da impresia locuitorilor că în această regiune se găseşte o armată numeroasă.

Transmisiunile au funcţionat defectuos, din această cauză unităţile erau dezorientate. Se pare că din primele zile ofiţerii au fugit, lăsând unităţile să reziste cum vor putea.

Sovietele contau mult şi pe conlucrarea populaţiei băştinaşe simpatizante cu regimul comunist. Speranţele lor însă nu au fost realizate.

În rândurile armatei se ducea o vie propagandă, propagându-se ştiri tendenţioase de exemplu: Guvernul Român a fugit, Bucureştiul şi Iaşul au fost distruse, puternice unităţi motorizate pătrund în Moldova etc.

b) Din informaţiuni dela agenţi.

În fiecare sat funcţiona un comitet sătesc „Năcealnici"* format de obicei din 5-9 persoane şi cu un număr de membri de 20-30 locuitori din localitatea respectivă. Printre aceştia se găseau şi numeroşi evrei şi chiar evreice.

Aceştia se ocupau de chestiunile administrative ale satului şi erau organul de execuţie al ordinelor primite de la Centru. Tot aceştia întreţineau propaganda comunistă în rândurile populaţiei.

Prin satele pe unde au trecut sau au staţionat unităţile aparţinând Corpului de Cavalerie, toţi aceştia au fost identificaţi şi cei care au rămas pe loc au fost prinşi şi ţinuţi ca ostateci.

Elementele comuniste, care erau grav compromise faţă de populaţia băştinaşă au fugit părăsind regiunea.

Prin localităţi şi în special prin pădurile din apropiere se găsesc numeroşi suspecţi. Corpul de Cavalerie a luat măsuri pentru identificarea lor, în localităţile în care se găsesc dislocate unităţile. Totuşi această M. U., având unităţile axate înainte, către inamic, situaţia de a se deplasa continuu şi numai pe anumite direcţiuni, nu poate lua măsuri pentru soluţionarea radicală a acestei chestiuni.

Situaţiunea în numeroase sate continuă a fi precară. Acolo unde nu sunt unităţi militare, populaţia civilă se dedă la devastarea cooperativelor şi a depozitelor, care conţin mari cantităţi de alimente, materiale de tot felul, animale şi păsări, lăsate de Soviete nedistruse, din lipsă de timp.

c) *Informaţiuni dela locuitori.*

Comunismul nu a putut avea o priză prea mare în rândurile populaţiei româneşti, din diferite cauze. Printre cele mai importante semnalăm:

- Libertatea religioasă ne fiind asigurată a creat mari nemulţumiri în rândurile populaţiei.

- Deportările celor mai buni gospodari şi oameni din sat şi punerea în comitetelor săteşti a locuitorilor, care nu prezentau nici o garanţie morală, precum şi introducerea în aceste comitete a evreilor.

- Punerea la biruri şi impozite mari, pe toate sursele de venituri a locuitorilor.

- Nerespectarea proprietăţii şi muncii individuale.

- Slaba valorificare a produselor agricole faţă de cele fabricate, care se căpătau foarte greu şi la preţuri foarte mari.

d) *Situaţiunea economică*

În zona unde a operat Corpul de Cavalerie, recolta este foarte bună, întrecând cu mult pe cea din anul precedent.

Nu a avut prea mult de suferit din cauza operaţiunilor.

- Se găsesc mari cantităţi de alimente, furaje, animale etc. la preţuri mult mai reduse faţă de cele din interiorul ţării.

Se remarcă, în special, lipsa îmbrăcămintei şi a fabricatelor de tot felul.

Schimbul se face cu oarecare greutate, din cauza dezorientărei care există în ceia ce priveşte valoarea leului românesc faţă de rubla sovietică.

Aceasta din urmă nu mai este primită.

IV. CONCLUZIUNI.

- Starea de spirit în armată foarte bună.

- Starea de spirit a populaţiei româneşti, încrezătoare în biruinţa noastră şi în vremuri mai bune, care vor urma.

- Populaţia evreească este înfricoşată de măsurile drastice care s'au luat.

- Se impun noi măsuri preventive pentru anihilarea oricărei încercări de realuarea propagandei comuniste.

- Până la sosirea jandarmilor teritoriali, trebuesc luate măsuri pentru curăţirea zonei de suspecţi, pentru paza depozitelor, de tot felul, şi asigurarea ordinei şi liniştei în zona ocupată.

- A se lua măsuri pentru aducerea la sate a articolelor şi a fabricatelor cari lipsesc şi pentru oprirea speculării produselor agricole.

COMAND. CORPULUI DE CAVALERIE,
GENERAL DE DIVIZIE
M. Racoviţă

ŞEF DE STAT MAJOR,
Colonel
Gh. Georgescu

■ Arhiva Ministerului* Apărării Naţionale, fond Armata 3, dosar nr. 435, f. 53-55, Original.

---

* Comandant, şef, conducător.

109

Nr. 1
din 9 iulie, anul 1941

Sub. Lt. de rezervă Triandaf Aurel
către
Inspectoratul de Jandarmi Iaşi

Conform ordinului verbal primit de la Dl. Lt. Colonel Manoil Alexandru, am onoare a raporta următoarele:

În conformitate cu ordinul Inspectoratului jandarmi Iaşi, dat în baza ordinului Ministerului de Interne, Domnul Comandant al Legiunei Mobile Iaşi, prin ordinul de serviciu nr. 2 130 din 30 Iunie 1941, mi-a ordonat ca, împreună cu un subofiţer şi 30 jandarmi, să iau în primire un număr de 35 vagoane cu 2.530 evrei, spre a-i transporta la lagărul de concentrare Călăraşi.

În executarea acestui ordin, în noaptea de 30 Iunie 1941 am plecat cu autocamionul Inspectoratului la Tg. Frumos, având sub comanda mea pe subofiţerul Bratu Anastasie şi un detaşament de 30 jandarmi din Legiunea Mobilă Iaşi.

Trenul cu evrei se găsea garat în staţia Trg. Frumos, fiind păzit de un detaşament din Compania 9-a c.f.r. La puţin timp după sosirea mea, s'a adus din oraş sub escortă un număr de evrei ce fuseseră debarcaţi în ajun din tren şi care [fuseseră] cartiruiţi în timpul nopţii la diverse familii evreeşti. Prin revenirea asupra dispoziţiunii ce încuviinţase această măsură, evreii au fost reîmbarcaţi în vagoane.

După terminarea acestei operaţiuni, împreună cu primarul oraşului, Dl. Totoescu A., cu medicul oraşului, Dl. dr. Gheorghiu şi cu şeful poliţiei din Trg. Frumos, Dl. V. Ionescu, am procedat la debarcarea cadavrelor din vagoane. Operaţiunea debarcării a durat până seara, când trenul a fost dirijat mai departe. În Trg. Frumos s'au lăsat circa 654 cadavre, ce au fost înmormântate în comun, într'un loc anume de către autorităţi.

A doua oprire a trenului pentru debarcare de cadavre s'a făcut în ziua de 2 Iulie a. c., în gara Mirceşti, unde, în asistenţa şi a D-lui Lt. Popescu D. din Compania de Poliţie 60 Roman, am lăsat circa 327 cadavre, ce au fost îngropate în marginea satului Lungani, Roman.

Mai departe, trenul a fost oprit în staţia Săbăoani, [de] unde, din ordinul D-lui Maior Simulescu de la Marele Cartier, ce era însoţit de D-nii medici militari, Maior Pîrvulescu şi Cpt. Roiu, s'a continuat operaţiunea evacuării trenului de cadavre. (La Săbăoani au fost coborâte 300 cadavre şi înmormântate).

3 Iulie a. c., trenul a fost oprit în staţia Roman şi tras pe linia de garaj a Comp. 1-a sanitară.

În acest loc, sub comanda D-lui Maior Gheorghiu de la Marele Cartier, a D-lui Cpt. Botez şi a D-lui Cpt. medic J. Niţulescu s'a procedat la deparazitarea evreilor, care au fost daţi jos din vagoane şi care în parte au fost tunşi şi îmbăiaţi.

Cu această ocaziune, s'a găsit în vagoane un număr de 47 cadavre. A doua zi, evreii în viaţă, au fost reîmbarcaţi în alte vagoane curate.

Înainte de a pleca din staţia Roman, s'a mai găsit un număr de 6 cadavre, ce au fost debarcate.

De la Roman, trenul s'a mai oprit pentru evacuarea cadavrelor în noaptea de 4/5 Iulie a. c. în staţia Mărăşeşti şi în noaptea de 5/6 Iulie în staţia Inoteşti, lăsându-se în cea dintâi 10 cadavre, în asistenţa d-lor Păduraru, controlor c.f.r. serv. D. şi Gheorghiu Alexandru, şef ajutor al staţiei Mărăşeşti, iar în cea de-a doua, în prezenţa D-lui magistrat militar, procuror Maior Stavrică de la Curtea Marţială Ploieşti, 40 cadavre. Plecând

mai departe, în după amiaza zilei de 6 Iulie a. c., am ajuns la staţia Călăraşi, unde în prezenţa autorităţilor, a d-lui prefect Mihail Ştefănescu, Lt. Colonel Romano Victor, din partea garnizoanei Călăraşi, Maior Niculescu Gh., comandantul P. S. Reg. 23 Infanterie, Maior Ionescu Marian, comandantul legiunei de jandarmi, d-l Mihăilescu, medic primar, şi Movilescu, şef al Poliţiei, s'a procedat la evacuarea trenului, găsindu-se un număr de 1 011 evrei în viaţă, un număr de 25 evrei decedaţi. Evreii în viaţă, cât şi muribunzii au fost predaţi ofiţerului de zi pe corp al Reg. 23 Infanterie.

În timpul călătoriei, doi evrei au fost împuşcaţi de jandarmi, fiindcă din mersul trenului au sărit şi fugit din vagoane.

Pe tot parcursul de la Trg. Frumos la Călăraşi s'a dat de băut apă evreilor din tren de către jandarmii din gardă, cât şi de plutoanele de ajutor, ce ni s'a pus la dispoziţie în unele staţii.

În Trg. Frumos, evreii au căpătat şi pâine, ce a fost procurată de către primăria comunei.

În Roman, evreii au fost hrăniţi, iar la plecare li s'a încuviinţat să primească din partea comunităţii diverse alimente, lucruri de îmbrăcăminte.

De asemeni, în Roman mi s'au încredinţat două lăzi de zahăr a 25 kg. fiecare, pe care le-am împărţit evreilor pe drum. În gara Ploieşti am primit de la armată un număr de 600 de pâini, din care parte au fost distribuite pe drum, iar parte, aproximativ 30% , au fost date evreilor la Călăraşi, unde li s'a dat să bea un ceai, după dispoziţia d-lui prefect.

În ziua de 7 Iulie a. c. am plecat din Călăraşi şi în dimineaţa zilei de 9 Iulie a. c., terminând misiunea, m-am prezentat la Inspectorat.

Totodată, raportez că la înapoiere, în gara Bucureşti-Nord, dl. Lt. Colonel de rezervă Beldiman a dat jandarmilor din detaşament brânză, câte două păhăruţe de vin, precum şi suma de 2 000 lei, pe care mi-a încredinţat-o pentru a fi distribuită jandarmilor şi care în prezent se găseşte asupra subsemnatului.

Faţă de cele mai sus raportate, vă rog să binevoiţi a dispune.

Sub. lt. de rezervă A. Triandaf

■ Arhiva Ministerului de Interne, fond N. I., dosar nr. 108 233, vol. 51, f. 115–116.

DECRET
MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE,
GENERAL ION ANTONESCU,
Conducătorul Statului Român
şi
Preşedintele Consiliului de Miniştri,

Asupra raportului d-lui ministru secretar de Stat pe lângă Departamentul Apărării Naţionale, Nr. 2.385 din 11 iulie 1941:

Având în vedere decretul-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor, publicat în Monitorul Oficial Nr. 287 din 5 Decemvrie 1940;

În baza dispoziţiunilor decretelor-lege Nr. 3.052 din 5 Septemvrie şi Nr. 3.072 din 7 Septemvrie 1940,

Am decretat şi decretăm:

REGULAMENT
asupra
decretului-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor

CAPITOLUL I
Definirea evreilor

Art. 1. Evreii, în înţelesul art. 2 din decretul-lege din 9 August 1940, privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România, indiferent de categoria din care fac parte, sunt excluşi atât dela pregătirea premilitară, cât şi dela serviciul militar.

Art.2. Sunt socotiţi evrei, în înţelesul legii, următorii:

a) Cei de religie mozaică;

b Cei născuţi din părinţi de religie mozaică;

c) Creştinii, născuţi din părinţi de religie mozaică nebotezaţi, adică copiii care au primit taina botezului, dar se trag din părinţi de religiune mozaică, nebotezaţi, precum şi copiii creştini, când numai unul din părinţi este evreu botezat, iar celălalt nu este botezat;

d) Creştinii, născuţi din mamă creştină şi tată de religiune mozaică, adică copiii creştini a căror mamă este creştină, dar tatăl este de religie mozaică;

e) Copiii naturali ai mamei de religiune mozaică, adică născuţi în afară de căsătorie, indiferent dacă au fost sau nu botezaţi;

f) Cei care au părăsit religiunea mozaică declarându-se atei.

Sunt de asemena evrei, acei care făceau parte din comunităţi religioase evreeşti la data de 9 August 1940.

Art. 3. Adopţiunea nu are urmări asupra situaţiunii juridice de evreu a copilului adoptat. Pentru stabilirea filiaţiunii copilului adoptat, se va ţine seama de părinţii acestuia.

Art. 4. Copilul legitimat prin căsătorie este socotit a avea religiunea ce anterior legitimării avea, până la expirarea termenului prevăzut de art. 45, alin. 4 din legea pentru regimul general al cultelor.

Art. 5. Simpla declaraţie de trecere la religiunea creştină, făcută în faţa ofiţerului stării civile şi înscrierea ei în registrele respective, nu schimbă calitatea de evreu, dacă nu se face dovada că a fost urmată de taina botezului.

Art. 6. Sunt consideraţi creştini:

a) Copiii creştini, născuţi din părinţi de religie mozaică botezaţi;

b) Copiii creştini, născuţi din mamă de religie mozaică nebotezată, dar al căror tată este creştin de sânge;

c) Copiii naturali, creştini, adică botezaţi, născuţi din mamă de religie mozaică botezată.

Art. 7. Trecerea la creştinism, adică botezarea celor de religie mozaică, după 9 August 1940, data punerii în aplicare a decretului-lege Nr. 2. 650 din 8 August 1940, privitor la starea juridică a locuitorilor evrei din România, nu mai poate atrage schimbarea situaţiei de evreu a celui caracterizat ca atare, după criteriile stabilite la articolele precedente din prezentul regulament. Evreii trecuţi astfel la creştinism rămân excluşi dela pregătirea premilitară şi dela serviciul militar.

CAPITOLUL II

Recensământul evreilor

Art.8. Legea asupra recrutării armatei şi regulamentul ei, în partea privitoare la operaţiunile de recensământ şi recrutare, se aplică şi evreilor, cu deosebirile şi adausurile prevăzute în regulamentul de faţă.

Art. 9. La întocmirea tabelelor de recensământ, prevăzute la art. 8 şi 9 din legea asupra recrutării armatei şi art. 18-20 din regulamentul acestei legi, evreii vor fi trecuţi în tabele separate.

Situaţia de evreu se determină după prescripţiunile art. 2-7 din regulamentul de faţă.

Organele care întocmesc tabelele de recensământ ale evreilor au îndatorirea de a cerceta adevărata situaţiune a tinerilor evrei, pentru a nu înscrie în ele decât pe acei care intră în prevederile regulamentului de faţă, sub sancţiunile prevăzute în legea asupra recrutării armatei.

Evreii născuţi în alte localităţi se vor înscrie definitiv în localitatea unde domiciliază la data întocmirii tabelelor.

Art. 10. Reclamaţiunile asupra înscrierii în tabelele de recensământ, în ce priveşte originea şi starea civilă, se adresează consiliului de recrutare. Acesta cercetează reclamaţiunile ce îi sunt adresate, dând deciziune asupra hotărârii luate.

Aceste deciziuni pot fi apelate la Ministerul Apărării Naţionale, Serviciul recrutări, care, luând avizul Direcţiunii contenciosului, dă hotărâre definitivă în cauză.

Art. 11. Evreii înscrişi pe tabelele de recensământ sunt datori să se prezinte în faţa Consiliului de recrutare, odată cu ceilalţi tineri din clasa anului respectiv.

Consiliul de recrutare nu se va ocupa decât de stabilirea identităţii, a stării civile, a originei etnice, a profesiunii şi studiilor ce posedă în momentul recrutării, indiferent de starea fizică a evreilor ce recrutează.

În cazul când tânărul evreu nu se prezintă, el poate fi reprezentat printr'un membru din familie.

În lipsă el va fi înscris din oficiu ca absent la recrutare.

Art. 12. Înscrierea evreilor se va face într'un „registru special control pentru evrei" (model anexă Nr. 1), care va fi ţinut de cercurile de recrutare.

Art. 13. Consiliul va da următoarea decizie:

1. Pentru evreii care se vor prezenta la recrutare:

„Prezent (sau reprezentat), stabilit identitatea, starea civilă şi studiile şi înscris în registrul special control pentru evrei la Nr..........., clasa........."

2. Pentru evreii care nu se vor prezenta la recrutare:

„Absent şi înscris din oficiu în registrul special control pentru evrei la Nr. ...., clasa.......... ".

CAPITOLUL III

Obligaţiunile evreilor

Art. 14. În schimbul serviciului premilitar şi militar, evreii sunt obligaţi să plătească taxele militare stabilite prin lege şi să presteze munci de interes obştesc, potrivit nevoilor Statului, în condiţiunile fixate prin

decretul-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor şi prin regulamentul de faţă, cu excepţiile prevăzute de articolul 2, alineatul 2 din decretul-lege asupra taxelor militare, datorate de evrei, din 21 Ianuarie 1941.

Aceste obligaţiuni iau naştere odată cu împlinirea vârstei de 18 ani şi încetează îndată ce s'a atins vârsta de 50 ani, indiferent de gradul ce au avut în armată cei care au satisfăcut total sau în parte serviciul militar, ori au contat ca ofiţeri, subofiţeri, maiştri, submaiştri sau gagişti militari în cadrele de rezervă ale armatei.

Se exceptează evreii specialişti prevăzuţi de articolul 8 din decretul-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor, care vor putea fi chemaţi în serviciul armatei până la împlinirea limitei de vârstă corespunzătoare gradului ce au avut în armată.

Art. 15. Plata taxelor militare este obligatorie pentru evrei, potrivit situaţiunii lor materiale, indiferent de starea fizică. Obligaţiunea de muncă nu poate fi impusă însă decât acelora găsiţi apţi a o presta, potrivit hotărârii unei comisiuni compusă din comandantul Cercului de Recrutare ca preşedinte, şeful biroului recrutării şi 1 medic militar numit de comandantul garnizoanei respective, ca membri.

Această comisiune se va pronunţa cu ocaziunea chemării evreilor la cercurile de recrutare pentru a fi trimişi în detaşamente de muncă sau pentru a li se da vreo altă întrebuinţare în armată, ori la diferite instituţiuni publice.

În darea hotărîrii sale, comisiunea va ţine seamă de starea fizică şi aptitudinile evreilor, în raport cu felul muncii la care urmează a fi supuşi.

Art. 16. Sunt obligaţi a plăti taxele militare şi evreii care au recrutat până la data publicării regulamentului de faţă, dar care, din cauza condiţiunii fizice, se găsesc în prezent amânaţi medical, dispensaţi medical, improprii sau reformaţi, precum şi acei excluşi dela serviciul militar, conform articolului 3 din legea asupra recrutării armatei. Evreii clasaţi improprii sau reformaţi nu se pot chema însă la munci de interes obştesc, chiar dacă, fiind insolvabili, nu plătesc taxele militare la care sunt impuşi.

Art. 17. Impunerea la plata taxelor militare se face de către Ministerul Apărării Naţionale, după tabelele nominale întocmite de Cercurile de Recrutare şi trimise anual administraţiilor de constatare, conform prescripţiunilor decretelor-legi asupra taxelor militare datorate de evrei.

Aceste tabele vor fi extrase din tabelele de recensământ ale evreilor şi după registrul special control evrei, cuprinzând datele necesare pentru

identificarea evreilor impozabili, precum şi mutaţiile acelora care în anul expirat au fost folosiţi în armată, ori au executat munci de interes obştesc. Cercurile de recrutare vor primi tabelele trimise de administraţiile financiare, cuprinzând numele evreilor care nu au achitat în termen taxele militare la care au fost impuşi, urmând a transforma debitul de plată în obligaţiune de muncă.

CAPITOLUL IV

Întrebuinţarea evreilor pentru nevoile armatei sau ale diferitelor instituţiuni publice

Art. 18. Evreii între 18 şi 50 de ani pot fi întrebuinţaţi atât individual, cât şi în grup sau detaşament, fie pentru nevoile armatei, fie ale altor instituţiuni publice de Stat, judeţ sau comună, indiferent dacă sunt solvabili şi sunt la curent cu plata taxelor militare la care au fost impuşi, cu excepţiunile prevăzute în prezentul regulament.

Art. 19. Evreii nu pot fi întrebuinţaţi la munci de folos obştesc decât de Marele Stat Major, care va satisface, în măsura posibilităţilor, şi cererile primite dela alte instituţiuni publice de Stat, judeţ sau comună.

Art. 20. Marele Stat Major va ţine la curent, prin comandamentele teritoriale, situaţia numerică pe profesiuni, precum şi repartiţia pe cercuri de recrutare a evreilor susceptibili a fi întrebuinţaţi la munci de interes obştesc.

Art. 21. Chemarea evreilor se face numai prin cercurile de recrutare unde sunt înscrişi în controale.

Cercurile de recrutare vor ţine evidenţa nominală pe profesiuni a evreilor înscrişi în controale, cunoscând în orice moment pe acei care sunt la curent cu plata taxelor militare la care sunt impuşi şi zilele de muncă prestată.

Numai Marele Stat Major poate aproba chemarea anumitor evrei, direct la comandamente, unităţi sau formaţiuni de serviciu.

Art. 22. Durata întrebuinţării la munci de interes obştesc este de maximum 6o zile pe an pentru evreii între 18 şi 21 ani, 180 zile pe an pentru cei între 21 şi 24 ani, 120 zile pentru cei între 24 şi 26 ani, 90 zile pe an pentru cei între 26 şi 41 ani şi 6o zile pe an pentru cei între 41 şi 50 ani, vârste ce corespund diferitelor elemente ale armatei în care ar fi trebuit să se afle evreii.

Evreii care, pentru a fi scutiţi de plata taxelor militare, doresc să fie întrebuinţaţi la munci de interes obştesc peste termenele fixate, pot face cereri în acest sens către Marele Stat Major urmând a fi satisfăcute după posibilităţi.

Pe timp de concentrări prelungite, mobilizare sau războiu, durata întrebuinţării evreilor la munci de interes obştesc este nelimitată, potrivit nevoilor generale ale Statului. În orice alt timp prelungirea duratei întrebuinţării evreilor se poate face numai printr-un jurnal al Consiliului de Miniştri.

Art. 23. Medicii, farmaciştii, veterinarii, inginerii, arhitecţii sau alţi specialişti evrei folosiţi, fie de armată, fie de alte instituţiuni publice, vor fi plătiţi conform deciziunii ministeriale Nr. 23. 325 din 27 Ianuarie 1941 a Ministerului Apărării Naţionale.

Ceilalţi evrei, chemaţi la munci de interes obştesc vor avea drepturile de hrană, întreţinere şi soldă pe care le are trupa dacă sunt întrebuinţaţi pentru nevoile armatei. Dacă sunt puşi în serviciul altor instituţiuni publice, ei vor avea drepturile în bani ale trupei.

În toate cazurile, evreii vor purta hainele lor civile, fiind obligaţi a se prezenta la muncile de interes obştesc cu echipamentul potrivit anotimpului în care sunt chemaţi şi cu cel puţin două schimburi de rufe. Ei vor avea pe braţul stâng o brasardă de culoare galbenă, lată de 10 cm, cu numele cercului de recrutare respectiv. Se exceptează numai medicii, farmaciştii, veterinarii, inginerii şi arhitecţii întrebuinţaţi în armată, care vor purta uniforma şi semnele distinctive prevăzute în decizia ministerială Nr. 23. 325 din 27 Ianuarie 1941.

Brasardele se confecţionează de cercurile de recrutare.

Art. 24. Evreii chemaţi la muncile de interes obştesc local nu pot fi folosiţi decât în localitatea unde domiciliază. În acest caz, ei vor lucra sub comanda unui militar, numit prin grija garnizoanei respective, având dreptul să ia masa şi să doarmă în familie.

În toate celelalte cazuri, evreii pot fi deplasaţi în orice regiune a ţării, constituiţi în detaşamente de muncă, astfel cum se arată la art. 27.

Se consideră ca timp servit la muncă numai zilele efectiv servite, inclusiv duminicile şi sărbătorile legale.

Art. 25. În măsura în care este absolut necesar, evreii pot fi înscrişi şi în lucrările de mobilizare, după instrucţiunile Marelui Stat Major, trimiţându-li-se ordinele cuvenite.

Art. 26. Pentru chemarea evreilor, se trimit ordinele de chemare obişnuite, cu deosebire că, în loc de grad, se va scrie: Evreul...

Aceste ordine le dau dreptul la călătoria gratuită pe C.F.R., în clasa III.

Se exceptează ordinele de chemare trimise evreilor prevăzuţi în deciziunea ministerială Nr. 23. 325 din 27 Ianuarie 1941, în care, în loc de „Evreul" se va scrie, după caz: Evreul medic, farmacist, veterinar, inginer sau arhitect..., sau Evreul medic ajutor, farmacist ajutor etc.

Ordinele de chemare trimise evreilor din această din urmă categorie, dau dreptul la călătoria gratuită pe C.F.R. în clasa corespunzătoare gradului în care este asimilat posesorul, făcându-se menţiunea necesară în acest scop pe ordinul de chemare

Art. 27. Evreii chemaţi în grup pentru anumite lucrări vor fi totdeauna constituiţi în detaşamente de muncă, sub comandă militară, având cadrele necesare pentru menţinerea ordinei şi disciplinei. Detaşamentele vor fi utilate cu materialul necesar pentru cazarea, igiena şi hrănirea oamenilor.

În cazul când, în mod excepţional, asemenea detaşamente sunt puse la dispoziţiunea altor instituţiuni publice, acestea au îndatorirea să acopere cheltuielile prevăzute atât pentru întreţinerea evreilor, cât şi a militarilor care însoţesc detaşamentele. Sumele respective se vor vărsa Ministerului Apărării Naţionale.

Art. 28. Cercurile de recrutare au îndatorirea de a ţine evidenţa zilelor de muncă, astfel ca să nu se depăşească numărul fixat anual la art. 22. Anul de muncă se calculează de la 1 Aprilie la 31 Martie al anului următor

Art. 29. Nu pot fi chemaţi, în timp de pace, la munci de interes obştesc:

a) Foştii ofiţeri, subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti activi evrei;

b) Foştii ofiţeri, subofiţeri, maiştri şi gagişti de rezervă evrei.

De aceste scutiri nu pot beneficia specialiştii consideraţi indispensabili pentru anumite lucrări de interes obştesc.

Art. 30. Evreii chemaţi la munci de interes obştesc, foşti ofiţeri, subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti activi şi de rezervă, foştii tineri cu termen redus, grade inferioare şi acei care au recrutat după promulgarea decretului-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor şi posedă cel puţin 8 clase de liceu, sau şcoală similară, vor fi întrebuinţaţi în servicii potrivit aptitudinilor sau pregătirii lor, ţinându-se seama de gradul avut în armată, de studiile ce posedă şi de poziţiunea lor socială.

Ei vor purta următoarele semne distinctive:

a) foştii ofiţeri activi şi de rezervă, o stea de metal galben, în şase colţuri, cu diametrul de doi centimetri, aşezată pe brasardă, deasupra denumirii cercului de recrutare;

b) foştii subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti activi şi de rezervă, o stea de metal alb, de acelaşi model şi dimensiuni, aşezată în acelaşi fel;

c) foştii tineri cu termen redus, grade inferioare, precum şi acei care n'au făcut parte din elementele armatei, dar posedă cel puţin 8 clase de liceu sau şcoală similară, o stea de metal roşu, de acelaşi model şi dimensiuni, aşezată în acelaşi fel.

CAPITOLUL V

Evidenţa evreilor

Art. 31. Evidenţa evreilor între 18 şi 50 ani cade în sarcina cercurilor de recrutare respective, care întocmesc şi ţin la curent registrul special control pentru evrei, prevăzut la articolul 12.

Fiecare cerc de recrutare va înscrie în registrul special control pentru evrei pe toţi evreii care domiciliază pe raza sa, făcându-le toate mutaţiile din foaia matricolă la zi, completate cu aceea de: „Exclus dela serviciul militar, conform decretului-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor".

La cei proveniţi din activitate (ofiţeri, subofiţeri, maiştri, submaiştri şi gagişti militari), indiferent dacă au părăsit cadrele oştirii înainte sau după promulgarea decretului-lege relativ la Statutul Militar al Evreilor, se va face aceeaşi mutaţie, adăugându-se: „Scutit de plata taxelor militare; scutit de munci de interes obştec, în timp de pace, fiind provenit din activitate".

În acest scop, în termen de cel mult 30 zile dela publicarea prezentului regulament, toate comandamentele, corpurile de trupă şi formaţiunile de serviciu ale armatei vor trimite cercului de recrutare respectiv formele de vărsare ale evreilor ce au înscrişi în controale.

Art. 32. Fiecare evreu care a împlinit 18 ani şi n'a depăşit vârsta de 50 ani, indiferent dacă a satisfăcut sau nu serviciul militar, este dator să se prezinte, în termen de 60 zile dela publicarea regulamentului de faţă, la cercul de recrutare pe raza căruia domiciliază, spre a se îndeplini următoarele formalităţi:

a) Evreilor, care au satisfăcut legea asupra recrutării armatei şi care posedă un livret militar, li se va aplica pe copertă şi pe prima pagină a

livretului, cu tuş roşu, cuvântul „EVREU", iar pe ultima pagină scrisă se va adăuga mutaţia prevăzută la articolul 31;

b) Evreilor care nu au satisfăcut legea asupra recrutării armatei li se va da un „Livret militar pentru evrei".

Cei aflaţi în străinătate pot fi reprezentaţi printr'un mandatar sau rudă, ori se pot prezenta personal, imediat după înapoierea în ţară, făcând însă dovada că sunt la curent cu plata taxelor militare prevăzute de lege.

Tinerii evrei care vor împlini în viitor vârsta de 18 ani se vor prezenta la cercul de recrutare spre a-şi primi livretul, în cursul lunii Aprilie a anului respectiv.

Art. 33. În livretul militar pentru evrei se vor înscrie toate mutaţiile, la zi, asupra situaţiei titularului, după registrul special control pentru evrei, ca şi la evreii care au satisfăcut legea asupra recrutării armatei.

Art. 34. Evreii care au satisfăcut serviciul militar sau o parte din el, precum şi acei care au recrutat numai până la data publicării prezentului regulament, se înscriu direct în registrul special control pentru evrei (Model Anexă Nr.2), prevăzut de articolul 12, după foile matricole şi datele primite de cercurile de recrutare.

Tabelele extrase din registrul evreilor vor fi comunicate administraţiilor financiare, separat de acelea prevăzute de articolul 137 din regulamentul legii asupra recrutării armatei, astfel cum se arată la articolul 17 din prezentul regulament.

In acest registru se arată şi cuantumul sumei la care au fost impuşi anual, precum şi sumele plătite, după recipisele prezentate sau după comunicările făcute de percepţiile fiscale, ori de administraţiile financiare.

Pentru cei care au fost chemaţi la munci de interes obştesc, numărul zilelor de muncă prestată se constată prin mutaţiile „concentrat pentru muncă" şi „desconcentrat" şi se scade din taxele militare datorate.

Corespondenţa pe baza căreia se fac aceste mutaţii se păstrează în dosare speciale pe ani şi pe contingente.

Mutaţiile făcute în registrul special control pentru evrei, asupra plăţii taxelor militare şi asupra efectuării muncilor de interes obştesc, se înscriu şi în livretele militare pentru evrei.

În livretele militare ale celor care au satisfăcut legea asupra recrutării armatei se vor face aceleaşi mutaţiuni, adăugându-se în acest scop file albe, după modelul celor din livretul militar pentru evrei.

Art. 35. Fiecare evreu este dator a purta asupra sa livretul militar, în care trebue să fie înscrise la timp taxele anuale la care este impus, sumele plătite şi numărul zilelor de muncă prestată.

Livretul, conţinând aceste mutaţii, constitue dovada legală a satisfacerii obligaţiunilor fiscale şi de muncă.

Art. 36. Livretele evreilor între 18 şi 50 ani vor fi prezentate anual, în cursul lunii Februarie, la cercurile de recrutare, pentru a fi vizate.

Viza nu se face decât acelora care dovedesc cu recipisele fiscului că au plătit taxele militare prevăzute de lege.

Cei care nu fac dovada plăţii taxelor militare, precum şi acei care nu se prezintă la viză, vor fi înscrişi pe tabelele evreilor ce urmează a fi chemaţi la munci de interes obştesc, în afară de sancţiunile prevăzute de articolul 570 din Codul Justiţiei Militare, pentru infracţiuni relative la pregătirea mobilizării, care le sunt de asemenea aplicabile.

CAPITOLUL VI
Dispoziţiuni finale

Art. 37. Evreii chemaţi pentru nevoile armatei sau pentru munci de interes obştesc sunt supuşi regimului şi jurisdicţiunii militare, ca şi militarii sub arme.

Art. 38. Toate abaterile dela prescripţiunile regulamentului de faţă se judecă şi se pedepsesc potrivit dispoziţiunilor prevăzute în Codul Justiţiei Militare sau în orice alte legi speciale aplicabile militarilor.

Art. 39. Dispoziţiunile cuprinse în prezentul regulament pot fi completate cu instrucţiuni de detaliu, date de Marele Stat Major, după nevoi.

Art. 40. Orice alte dispoziţiuni contrarii se abrogă.

Dat la Marele Cartier la 12 Iulie 1941.

Conducătorul Statului Român
şi
Preşedintele Consiliului de Miniştri,
General Ion Antonescu
Ministrul Apărării Naţionale
General de Corp de Armată Adjutant Iosif Iacobici
Nr. 2.030

■ „Monitorul Oficial", partea I, nr. 164 din 14 Iulie 1941, p. 4 039-4 042.

111

TELEGRAMĂ

Vornicul[1] No.481; 87; 14/7; 21/10

Buletin contrainformativ No. 2097 din 14 Iulie 1940;

1) Starea de spirit generală a populaţiei se menţine neliniştită, în special, în oraşele de pe malul Prutului; 2) Trecerile în Basarabia continuă. În ultimul timp însă se fac numeroase restricţii chiar pentru evreii originari din Basarabia, admiţându-se a trece Prutul numai tinerii între 17 şi 25 ani şi cei care au specialitate: ingineri, medici, agronomi etc., fără a se menţine socoteala dacă sunt născuţi în Basarabia. 3) Unii soldaţi desconcentraţi ce trec în Basarabia sunt deprimaţi din cauza zvonurilor ce circulă că vor fi încorporaţi în armata sovietică şi trimişi în interiorul Rusiei. 4) Se accentuiază trecerile clandestine din Basarabia în Regat. 5) Agresiuni antisemite nu se semnalează.

p. ŞEFUL BIROULUI STATISTIC MILITAR IAŞI,
(ss) Lt. col. Palade

■ Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3377, f. 4. Copie.

---

[1] Denumirea codificată a Marelui Stat Major.

112

CORPUL DE MUNTE	**Nr. 20448/8**
Stat Major Bir. 2	14 Iulie 1941
Of. Poştal Militar Nr. 22	Secret

CORPUL DE MUNTE
către
ARMATA III-a, Secţia 2-a

RAPORT CONTRAINFORMATIV DIN 14 IULIE 1941
I. STAREA DE SPIRIT

1. Ofiţeri, subofiţeri şi trupă:

Au moralul ridicat şi dau dovadă de multă disciplină şi voinţă în continuarea operaţiei până la victoria decisivă.

Se simte lipsa tutunului atât la ofiţeri, cât şi la subofiţeri, care nu se mai poate procura prin aceste părţi.

2. Populaţia civilă:

a) Românii primesc cu entuziasm trupele române şi se arată foarte mulţumiţi de succesul României, bucurându-se că au scăpat de stăpânirea iudeo-comunistă.

În Noua Suliţă, armata română a fost primită cu muzică de întreaga populaţie, iar la şcoala primară li s'au oferit ostaşilor o masă bogată. S'a combătut ştirea alarmantă că toţi oamenii înscrişi în colhoz vor fi împuşcaţi de români.

În timpul ocupaţiei bolşevice, comuna nu a avut nici o asistenţă medicală.

b) Ucrainenii din Basarabia primesc de asemenea cu mare bucurie trupele române. Sunt foarte satisfăcuţi că au scăpat de regimul bolşevic, care n'a ştiut decât să le ia totul, să-i impuie la impozite enorme şi să-i muncească fără răgaz şi fără nici un folos.

În special, acei care au făcut armata la unităţile române dovedesc încredere fără margini în armata Română.

c) Evreii, o mare parte din ei s'au refugiat odată cu trupele sovietice. Cei rămaşi prin sate stau ascunşi şi nu reacţionează în contra armatei. Au fost cazuri, când din ascunzişuri, au tras focuri asupra trupelor române. În această situaţie au fost sancţionaţi.

d) Prizonierii:

Din interogările luate prizonierilor, rezultă că majoritatea lor au fost încorporaţi înpreajma isbucnirii războiului fără nici o instrucţie.

Mulţi au vârsta de 18-19 ani, alţii din contră sunt prea bătrâni, iar unii erau chiar dispensaţi de serviciul militar.

Toţi declară că s'au predat de bunăvoie armatei române, pentru că n'au vrut să lupte, spunând:

„M'am predat fiindcă nu am pentru ce să lupt. Lucrez în colhoz fără nici un folos, familia mea îndură cele mai mari lipsuri. Comandanţii ne-au spus că este mai bine să ne sinucidem decât să cădem prizonieri, fiindcă românii ne vor schingiui şi apoi ne vor împuşca. Totuşi am preferat să mă predau fiindcă nu aveam ce pierde. Toţi gândeam la fel dar nu îndrăzneam să ne mărturisim unul altuia gândurile noastre, fiindcă dacă s'ar fi aflat, am fi fost împuşcaţi pe loc".

Din declarațiile prizonierilor rezultă că populația civilă crede că prin acest război va fi salvată de regimul comunist. Ea preferă orice stăpânire afară de guvernarea bolșevică.

Soldații din armata roșie erau tratați cu brutalitate, cu neîncredere, amenințați cu împușcarea și loviți pentru cea mai neînsemnată greșeală, insuficient hrăniți.

Ei afirmă că în general moralul armatei rusești este foarte scăzut. Numai o mică parte vrea să lupte - ofițerii, comisarii politici, evreii, tineri comuniști. Prizonierii explică fidelitatea acestora față de regimul bolșevic prin situația lor materială mai bună.

e) Refugiații declară că în satele de la Est de Nistru din care s'au retras trupele sovietice, oamenii au desființat colhozurile, și-au reluat pământurile și au împărțit vitele și căruțele.

Populația de la Est de Nistru este speriată că nu știe ce o așteaptă din partea trupelor române care ar trece Nistru.

Evreii fug spre est, însă nu au mijloace de transport, întrucât au fost luate de armata sovietică.

Ostașii ruși sunt nemulțumiți de mersul acțiunei și al conducerii sovietice.

În retragere, armatele sovietice au luat turme de porci, însă nu au voie să-i consume pentru hrană.

II. ACȚIUNEA DE TERORISM ȘI SABOTAJ

În afară de cazurile izolate, când agenți comuniști evrei au tras în armată, în special în ofițeri, pentru a produce panică, restul populației nu s'a dedat la astfel de acte și arată foarte multă credință.

Trupele sovietice în retragere au dat foc orașelor și depozitelor, instituțiilor, clădirilor publice, distrugând lucrările de artă și comunicații. Calea ferată ce trece prin regiunea Larga a fost tăiată șină cu șină, iar toate podurile aruncate în aer. De asemenea, stâlpii de telegraf au fost tăiați.

În regiunea Hotin, unde era o herghelie, caii au fost legați câte 15 și s'a tras în ei de către trupele bolșevice cu tunul. Sunt sute de cadavre de cai.

La persoanele descoperite ca suspecte s'au efectuat descinderi, fără însă a se găsi material cu caracter subversiv. Indivizii în contra cărora s'au găsit dovezi că au activat sub regimul comunist sau că în prezent sunt periculoși au fost arestați și trimiși spre internare, spre interior.

III. DIVERSE

La intrarea trupelor în oraşe şi sate s'a găsit mare dezordine în administraţie.

S'au luat imediat măsuri de reorganizare: numiri de primari, secretari etc., dintre oamenii de încredere (români). Aceasta numai până la sosirea autorităţilor administrative.

IV. PROPUNERI

Să se ia măsuri din vreme, ca îndată ce trupa pătrunde într'o zonă, organele administrative de ordine să intre imediat în funcţiune..

Aceasta cu atât mai mult cu cât trupele sunt preocupate de operaţiunile în curs.

Să se ia măsuri ca familiile ofiţerilor şi subofiţerilor să fie asigurate din punct de vedere al procurării la timp a hranei şi celor necesare pentru trai.

Idem, pentru ajutorul familiilor ostaşilor de pe frontul operativ.

Idem, pentru a se linişti populaţia de peste Nistru, aruncându-se manifeste care să explice rostul acţiunei civilizatoare şi liberatoare a armatei române peste Nistru.

V. CONCLUZIUNI

După cele îndurate timp de un an, credem că minoritarii ucraineni vor deveni buni cetăţeni români.

Toată populaţia, afară de evrei, priveşte intrarea trupelor române ca o salvare.

COMANDANTUL CORPULUI DE MUNTE
General de divizie Gh. Avramescu

Şeful de Stat Major,
Locotenent-colonel I. Chirchiu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Guvernământul Basarabiei, dosar nr. 22, f. 247-249. Original.

113

CERCUL DE RECRUTARE BRAŞOV Nr. 15377, din 15 iulie 1941
Dir. 3 Mob. Terit.
către
Soc. Forest. Regnicolara

În conformitate cu ordinul Marelui Cartier General Nr. 5468 din 28 Iunie 1941, comunicat nouă de Comandamentul 5 Terit. cu ordinul Nr. 102721 din 10 Iulie 1941.

Am onoare a vă face cunoscut următoarele:

În conformitate cu dispozițiunile Ministerului de Interne Nr. 4218 din 24 Iunie 1941, evreii rechiziționați, pentru lucru la întreprinderi, nu vor fi evacuați.

Cerc. Recrut. Brașov
ss Nicolau

România
Cercul de Recrutare Brașov
Șeful Dir. 3 Mob. Terit.
Sublt. Fl. Crețeanu ss
Comunicat la 75 întreprinderi

■ Arhivele Statului București, fond Ministerul de Interne, dosar nr. 544/1941, f. 220. Copie.

114

Instrucțiuni verbale date de Domnul General Antonescu Prefectului, Primarului și Jandarmilor din județul Bălți, în ziua de 17 Iulie 1941

I.

Administrație și lucrări edilitare

1. Bugetul țării nu se va mai mări de acum înainte cu avuțiile Basarabiei și Bucovinei. Aceste provincii vor avea independență administrativă și judiciară.

2. Prefecții să aibă autoritate deplină asupra întregei administrații din județe.

3. Depozitele de alimente sau materiale aflate în pivnițe sau sub dărâmături să fie adunate.

4. Drumurile să fie refăcute cu ajutorul populației. Prestația să fie introdusă și în teritoriile cucerite.

5. Toate organele administrative să lucreze în armonie sub ordinele prefectului.

II.

Măsuri diverse

1. Furtul și neregulile vor fi sancționate prin împușcare.

2. Cea mai mică rezistenţă din partea populaţiei să fie sancţionată cu împuşcarea. Numele celor executaţi să se publice.

3. Jandarmii sunt încă destrăbălaţi. Să se insiste asupra instrucţiei, disciplinei şi corectitudinii lor. Jandarmii de la sate să fie controlaţi des.

4. Ţinuta organelor administrative, care încă lasă de dorit, să fie de acum înainte impecabilă, iar funcţionarii statului să se impună prin disciplină, atitudine şi corectitudine în îndrumarea funcţiei.

Funcţionarii administrativi să fie militarizaţi. Grije mare din partea sanitară. Să se lucreze în armonie cu trupele germane.

Colonelul Tăutu va vorbi la Cdtul German pentru repartizarea depozitelor, găsite în zonele de operaţiuni ale trupelor germane, între aceste trupe şi Statul Român.

Grâul găsit în depozitele din teritoriile cucerite să se păstreze pentru armata noastră.

5. Populaţia din Basarabia să fie triată, iar cei suspecţi sau cari se mai manifestă împotriva noastră să fie exterminaţi. Să se facă anchetă cu precauţiune pentru a nu fi sanţionaţi cei nevinovaţi.

Toleranţa într'o oarecare măsură cu populaţia de origină română cu care trebuie procedat părinteşte pentru îndreptarea ei.

III.

Munca câmpului

Să se organizeze de către autorităţi munca câmpului pentru a nu se pierde recolta.

IV.

Evreii

1. Toţi evreii să fie organizaţi în echipe fără plată pentru asanarea şi curăţirea locurilor bombardate.

2. Evreii de la sate să nu fie împinşi către Vechiul Regat ci peste Nistru.

Nici un evreu să nu mai stea în sate sau la oraşe ci să fie internaţi în lagăre. Evreii să fie strânşi secret şi păziţi; să nu fie asasinaţi sau maltrataţi. Indivizii lăsaţi de ruşi în Basarabia să fie daţi afară din ţară.

■ Arhivele Statului Bucureşti, fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri, Xerografii, dosar nr. 162, f. 45-46.

115

HUGHES

FLAMURA 1[1]
Către
VLAD[2]

Cu onoare se face cunoscut că este interzisă evacuarea evreilor din zonă fără un contact prealabil cu Prefectul judeţului respectiv. În nici un caz nu se vor evacua femeile şi copiii. Orice internare de suspecţi se va face numai de organele de poliţie şi jandarmerie care au evidenţa lor.

Deasemeni şi persoanele apreciate de Comandamente ca suspecte vor fi semnalate pentru internare tot organelor de poliţie şi jandarmerie.

Acest ordin se va comunica tuturor marilor unităţi în subordine.

D. 39. XB/ Nr. 22..258 din 17. VII. 1941

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 3, dosar nr. 421, f. 2.

---

[1] Denumire codificată a Armatei 3.

[2] Denumire codificată a Corpului de Cavalerie.

116

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Teritoriului

BULETIN CONTRA-INFORMATIV Nr. 2285/P
întocmit
în ziua de 18 Iulie 1941.
ora 18.

1. STAREA DE SPIRIT.

[...] 4. *EVREII*

In ziua de 16 Iulie a.c. dinspre Bălţi a trecut, pe la Socola, un transport de evrei basarabeni care erau duşi pe calea ferată, spre interiorul ţării.

Evreii din oraşul Iaşi, în mare număr, aflând de acest transport au mers în întîmpinarea lor la Socola şi le-au adus alimente, bani, sticle cu apă şi îmbrăcăminte.

Evreii sosiţi din Basarabia le-au comunicat celor din Iaşi că ruşii nu vor pierde răsboiul căci, Germania încă nu a cunoscut până acum războiul comuniştilor.

Ei le-au mai spus să aibă încredere şi să lupte, prin mijloacele ce le au, spre a scăpa cu viaţă copiii şi în special băeţii. Să se roage în sinagoge pentru izbânda evreilor.

În opinia publică ieşeană se discută cu multă aprindere faptul că anumiţi evrei reprimesc aparatele de radio. Dispoziţiunea este ca aceste aparate de radio, care aparţin evreilor, din categoria acelora decoraţi sau care au luptat pe frontul din războiul trecut, să le fie restituite. În acest scop a fost numit un delegat care să se ocupe cu cercetarea situaţiei evreilor îndrituiţi să-şi capate aparatele de radio.

Este necesar ca acest delegat să fie un militar spre a avea calitatea să verifice situaţia militară a evreilor. Pe de altă parte se vorbeşte că s'au restituit aparatele de radio la mulţi evrei care sunt certaţi cu situaţia militară.

Chestiunea merită a fi verificată [...]

ŞEFUL DE STAT MAJOR C. 4 T.
Colonel S. Caracaş

Şeful Biroului 1. Infanterie
Lt. Colonel C. Al. Mihăescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Comandamentul 4 Teritorial, dosar nr. 1 349, f. 840-841. Copie.

117

[Memoriu adresat de Iuliu Maniu generalului Ion Antonescu] (Fragment)

Domnule general,

[...] Zvonuri tot mai persistente vorbesc despre masacre săvârşite asupra populaţiei minoritare, în special evreeşti, din Moldova. Ele nu sunt

verificate şi noi dorim să nu fie adevărate. Toate cazurile de rebeliune sau trădare naţională trebue pe loc şi cu mare asprime pedepsite. Măsurile legale, care sunt luate pentru a preîntâmpina repetarea unor asemena acţiuni criminale, sunt binevenite.

Dar, simţul de umanitate al poporului român şi bunul lui renume nu trebue atinse prin executări şi schingiuiri în masă, prin intoleranţe care s'ar răzbuna, în primul rând, asupra noastră şi a conaţionalilor noştri. Pentru acest motiv, opinia publică românească şi noi toţi, care o cunoaştem, protestăm în contra lor sau a continuării lor dacă s'ar fi săvârşit. [...]

■ Arhiva Ministerului Afacerilor Interne, dosar nr. 40 001, vol. 47, f. 631.

118

INSPECTORATUL REGIONAL DE POLIŢIE IAŞI
Serviciul Poliţiei de Siguranţă

Nr. 14338 S
19 Iulie 1941

SECRET

CĂTRE
ARMATA IV-a
Oficiul Poştal Militar Nr. 5

La ordinul Dvs. Nr. 207558 din 12 Iulie 1941, avem onoare a vă raporta că prin raportul nostru Nr. 14026 din 14 Iulie a. c. s'a comunicat că organele poliţieneşti din această regiune cu executat măsurile luate contra evreilor din ordinul Ministerului, transmis Prefecturilor de Judeţ.

Numărul 24409 S./1941, la care vă referiţi în ordinul Dvs. de mai sus, nu se găseşte primit la acest Inspectorat.

Alăturat înaintăm detaliat măsurile luate contra evreilor şi felul cum au fost executate de către Poliţiile din raza acestui Inspectorat.

INSPECTOR REGIONAL DE POLIŢIE,
[Indescifrabil]

Şeful Serviciului,
[Indescifrabil]

[Rezoluţii:]

B. 2. Relaţii
[Indescifrabil]

Cu Nr. 207558/1941 s'a cerut Inspect. Poliţie Galaţi să comunice măsurile pe care le-a luat pentru executarea ordinului Armatei IV, Nr. 206820 relativ la evrei (circulaţia lor, luarea de ostateci). Prin corespondenţa alăturată se arată măsurile luate care respectă întru totul prevederile ordinului Nr. 206820 al Armatei IV.

Şeful Bir. 2.
Maior [Indescifrabil]
23 Iulie. Văzut
[Indescifrabil]

MĂSURILE LUATE CONTRA EVREILOR ŞI FELUL CUM AU FOST EXECUTATE DE CĂTRE POLIŢIILE DIN RAZA ACESTUI INSPECTORAT

I. LA GALAŢI:

a) Organele Chesturei, în baza ordinului Nr. 4599 din 30 Iunie a. c. al Ministerului Afacerilor Interne, transmis prin Prefectura Jud. Covurlui cu Nr. 1065 din 1 Iulie a. c., au ridicat şi internat în 15 lagăre înfiinţate în localitate, un număr de 3328 evrei. Această operaţiune a decurs dela 2 - 6 Iulie a. c. Paza lagărelor se face de către Inspectoratul Regional de Jandarmi.

b) Pentru restul evreilor ce întruneau condiţiunile de a fi internaţi în lagăre s'au luat următoarele măsuri:

1) Interzicerea circulaţiei prin oraş între orele 18-7 dimineaţa.

2) Verificare la domiciliu şi adăposturile colective în cari dorm noaptea; pentru aceasta s'a întocmit tabele de locatarii acestor adăposturi.

3) Toţi evreii cari vor fi găsiţi circulând între orele 18-7, vor fi cercetaţi şi dacă nu se vor stabili fapte pedepsibile de Lege în sarcina lor, vor fi consideraţi suspecţi şi vor fi internaţi în lagăr.

S'au luat şi 15 ostateci.

II. LA. R. SĂRAT:

În urma ordinului primit dela Prefectura Jud. R. Sărat, organele poliţieneşti locale au obligat pe toţi evreii între 18-60 ani din oraşul R. Sărat să locuiască în timpul nopţii numai în imobilele situate în centrul oraşului; adică pe străzile: Centrală, Principele Ferdinand, Curcănari şi Milcov, socotindu-se această zonă cartier evreesc.

În timpul zilei, fiecare îşi exercită profesia respectivă. În această situaţie se găsesc un număr de 242 evrei. Cartierul este păzit prin patrule de gardieni publici şi patrule militare. S'au mai luat 15 ostateci dintre evreii cei mai reprezentativi cari au fost obligaţi să locuiască în casa unui oarecare evreu, Carol Schvartz, din Str. Cuza Vodă, şi li s'au pus în vedere că vor fi executaţi în cazul când ceilalţi evrei se vor deda la acţiuni dăunătoare Siguranţei Statului.

Tuturor evreilor, de orice vârstă şi sex, li s'a interzis circulaţia între orele 20-7.

III. LA FOCŞANI:

În conformitate cu ordinul Nr. 108 din 1 Iulie 1941 al Prefecturii locale, organele Poliţiei Focşani au ridicat dela domiciliile lor, pe toţi evreii bărbaţi între 18-60 ani, punându-i în regim de lagăr în Şcoala Evreiască, Dispensarul Evreesc şi 8 clădiri din cartierul evreesc din acel oraş. În total, au fost ridicaţi 1112 evrei, alegându-se din aceştia un număr de 2o, ca ostateci.

În ziua de 4 Iulie, Prefectura Jud. Putna prin ordinul Nr. 657/1941 a dispus punerea în libertate a tututor evreilor aflaţi sub regim de lagăr, reţinând un număr de 65 ca ostateci.

Conform ordinului Prefecturii Jud. Putna, evreii evacuaţi, de pe teritoriul rural şi urban al Oraşelor Adjud şi Mărăşeşti, au fost aduşi în oraşul Focşani.

IV. POL. TECUCI:

În vederea executării ordinului Nr. 4559 din 1 Iunie 1941 al Ministerului de Interne, Domnul Prefect al Judeţului Tecuci, în urma consfătuirei avute cu Dnii., Comandant al Garnizoanei, Primarul Oraşului, Procuror şi Şeful Poliţiei, a emis ordonanţa Nr. 10399 din 1 Iunie a. c. prin care s'a stabilit domiciliul obligatoriu evreilor din oraşul Tecuci şi acelor ce au fost evacuaţi din teritoriul rural al acelui Judeţ.

Ca garanţie au fost luaţi ca ostateci un număr de 15 evrei. În ziua de 12 Iulie a. c., Prefectura locală a emis ordonanţa Nr. 11092 ca urmare la ordonanţa Nr. 10399/1941 prin care s'a hotărât că, evreii nu mai au voie a părăsi domiciliul decât pentru aprovizionare zilnică, între orele 8.30 - 10; medicilor, comercianţilor, funcţionarilor comerciali evrei nu le este permisă circulaţia în restul zilei decât pe baza autorizaţiei eliberată de Poliţie.

V. POL. BÂRLAD:

Nici un evreu nu poate părăsi oraşul decât cu aprobarea Prefecturei de Judeţ.

Din Jud. Tutova s'au adunat de către Legiunea de Jandarmi 180 evrei şi li s'a fixat domiciliul în oraşul Bârlad într'un Ghettou stabilit de comun acord cu Dnii. Prefect, Comandant al Garnizoanei şi Şeful Poliţiei.

În ziua de 2 Iulie a. c. în baza ordinului Ministerului de Interne Nr. 4599 din 1 Iulie a. c. primit prin Perfectura de Judeţ, toţi evreii între 16 şi 6o ani au fost adunaţi într-un cartier evreesc, fixat de Dnii. Prefect de Judeţ, Comandant al Garnizoanei şi Şeful Poliţiei.

Li s'a pus în vedere tuturor evreilor că nu mai au voie să circule între orele 20 - 7, în care scop s'a emis şi ordonanţă de Prefectură. S'au luat 10 conducători cunoscuţi ai evreilor drept ostateci, fixându-li-se domiciliu obligatoriu într'o sinagogă şi li s'a pus în vedere că orice act produs din partea evreilor le va atrage executarea.

S'au luat măsuri pentru paza cartierului evreesc. S'au dat zilnic câte 130 - 150 evrei la cererea autorităţilor, inclusiv Comandatura Germană, pentru munca de folos obştesc.

VI. LA BUZĂU:

Prefectura locală prin ordinul Nr. 77 din 1 Iulie a.c. a dispus internarea evreilor. În ziua de 2 Iulie a. c., toţi evreii între 18 -- 60 ani au fost internaţi în lagăr, fixându-se clădirea Liceului Haşdeu din acel oraş.

Au fost internaţi 353 evrei, dintre care s'au luat 14 ostateci.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 4, dosar nr. 781, f. 114-117. Original.

119

CONFIDENŢIAL

Nr. 1062
1941 Iulie 19

GARNIZOANA FOCŞANI
către

ARMATA IV-a
Stat Major.

Am onoarea a raporta:

În conformitate cu ordinul Ministerului de Interne Nr. 4599/941 al Armatei IV-a, Nr. 206820 şi Nr. 206873/941, relativ la strângerea evreilor în cartiere evreeşti şi reţinere de ostateci, Prefectura, în unire cu această Garnizoană, a dispus executarea imediată a acestui ordin.

În urma probabilă a intervenţiilor făcute de evrei, direct la M. Interne, măsura luată cu adunarea lor în cartiere evreeşti a fost revocată astfel că azi evreii sunt liberi, între orele 7 - 20, în tot oraşul.

Am raportat acest lucru telegrafic M. C. G. cu Nr. 1012 din 8 Iulie.

Întrucât, existenţa evreilor din acest oraş, lăsaţi liberi chiar în zonele militare, cum este Zona cazărmilor cu depozitul de muniţiuni şi rampa militară - zona gară - aeroportul german - zona aeroportul Nord Focşani, constitue un pericol permanent, dat fiind că se pot angaja în acte de sabotaj sau să execute spionaj, am intervenit cu nr. 981 secret din 18 Iulie crt., către Prefectura Putna, pentru evacuarea evreilor din zonele de interes militar, către centrul oraşului şi cartiere nepericuloase, cerând, totodată, ca toţi evreii să poarte un semn distinctiv pentru a fi identificaţi de patrule şi gărzi, pentru aplicare de sancţiuni contra vinovaţilor.

În zonele militare din garnizoana Focşani este o intensă activitate militară de transporturi de trupe, muniţiuni, explozivi, carburanţi, materiale, idem activitate aviatică amică.

Subsemnatul pun în legătură atacul aerian inamic din ziua de 15 Iulie crt., asupra rampei militare, unde s'au aruncat şapte bombe din cari cinci au explodat, cu aflarea în acea zi pe rampă a unui tren cu 130.000 Kgr. explozivi.

Totodată am onoare a raporta:

În ordonanţa Nr. 108 din 2 Iulie 1941, a Prefecturei Putna, s'a prevăzut un semn distinctiv pe care toţi evreii au fost obligaţi a-l purta (Cele două triunghiuri suprapuse de dimensiuni 5 cm. pe fond alb, pe haina exterioară, în partea stângă a pieptului).

Tot în urma unei intervenţiuni, probabile către M. Interne, s'a revenit şi asupra acestei măsuri.

Cum portul semnului distinctiv este absolut necesar pentru motivele raportate mai sus, am onoare a vă ruga să binevoiţi a aproba ca în legătură cu M. Interne să se menţină :

1. Măsura cu strângerea evreilor în cartierele amintite, adică îndepărtarea lor din zonele militare.

2. Măsura luată cu portul insignei respective, întrucât patrulele şi gărzile militare nu-i pot identifica.

COMANDANTUL GARNIZOANEI FOCŞANI
Colonel I. Golgoteanu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 4, dosar nr. 781, f. 111. Original.

120

CORPUL DE MUNTE
Stat Major
Of. poştal Militar Nr. 22

Nr. 20. 690/R din 20. VII. 1941

SECRET
F. Urgent

CORPUL DE MUNTE
către
ARMATA III-a
Secţia 2-a

Am onoare a raporta următoarele:

1. Acest Comandament a lăsat provizoriu un ploton de jandarmi pentru paza podului de peste Nistru dela Cozlov.

Dând ordin plotonului de a reveni la companie, comandantul plotonului raportează:

În ziua de 27 şi 28 Iulie a. c. au fost daţi în primire comandantului acelui ploton de jandarmi un număr de 10.260 evrei din Basarabia, cari staţionează în comuna Cozlov, fără nici o dispoziţiune cu privire la destinaţiunea lor.

Fiind un număr mare, fără hrană şi trăind în mizerie, evreii sunt foarte agresivi şi greu de stăpânit.

2. Întrucât nevoile de pază şi siguranţa spatelui frontului ale Corpului de Munte sunt *multiple şi în continuă creştere,* am onoare a vă ruga să binevoiţi a dispune de urgenţă ca paza podului dela Cozlov şi a evreilor de acolo să fie făcută de Armată, în scopul recuperării plotonului de jandarmi detaşat de către acest Comandament.

Se anexează, în copie* raportul comandantului plotonului de jandarmi, ce fusese lăsat la podul Cozlov.

D. O.

Şeful de Stat Major
Lt. Colonel (ss) I Chirchiu

p. Conformitate
Şeful Biroului 2,
Căpitan [Indescifrabil]

[Rezoluţie:]
3o. VII. 1941
Serv. Pretoral măsuri. Rog să fiu ţinut la curent.
Colonel
Dumitrescu Polichron

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 3, dosar nr. 421, f. 13. Copie.

---

* Nu se publică.

121

NOTĂ
21. VII. 1941

Ordinul Nr. 2. 436/1941 primit dela Patria[1] prevede că Domnul General Antonescu a ordonat în privinţa evreilor:

- să li se interzică circulaţia între orele 18 şi 6 dimineaţa;
- în acest interval de timp, să fie grupaţi pe cartiere şi adunaţi în anumite clădiri mai mari - sub pază - pentru a se supraveghea şi sancţiona imediat orice încercare de turburare;
- să se ia ostateci dintre conducătorii evreilor şi să fie împuşcaţi imediat ce se va produce un act de rebeliune.

Pe baza acestui ordin Ministerul de Interne a dat Poliţiilor şi Prefecturilor ordinul Nr. 4.599, iar Armata IV-a a dat ordinul Nr. 206.820 din 30 Iunie Comandamentelor de M.U., Inspectoratelor de Poliţie şi Jandarmi, Iaşi şi Galaţi.

Pe baza lor, Poliţiile au trecut la execuţie.

Garnizoana Focşani cu Nr. 1.062/1941 raportează că Ministerul de Interne a revocat măsura de a se aduna evreii în cartiere evreeşti, astfel că ei sunt liberi, între orele 7 - 20, în tot oraşul, constituind o primejdie.

Prefectura Putna - ca şi alte Prefecturi - a dat dispoziţiunea ca evreii să poarte un semn distinctiv.

Ministerul de Interne a revocat şi această măsură luată de Prefectura Putna.

Garnizoana Focşani cere să se menţină măsura luată de a se strânge evreii în cartierele depărtate de zone, instituţii şi stabilimente militare, precum şi dispoziţiunea de a purta un semn distinctiv.

ŞEFUL SECŢIEI II-a,
COLONEL I. Ciocan

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 4, dosar nr. 781, f. 110. Original

---

1 Denumirea codificată a Marelui Cartier General.

122

CONDUCEREA ŞI ADMINISTRAREA BASARABIEI — No. 61, 24 Iulie 1941

COMANDAMENTUL MILITAR CHIŞINĂU

Cu onoare, se face cunoscut:

1. Se vor face lagăre unde vor fi strânşi evreii din provincie, cari să fie întrebuinţaţi la lucrările de refacerea drumurilor şi şoselelor, la repararea podurilor, astuparea tranşeelor, strângerea sârmei de pe câmp etc.

2. Evreii de la oraşe se vor înscrie la primării în termen de 3 zile, arătând şi profesiunea ce o au. Ei vor fi organizaţi pe grupe conduse de un şef, ales dintre ei, şi întrebuinţaţi la lucrări. Şeful grupei, împreună cu întreaga familie, răspunde de modul cum membrii grupei execută lucrările.

Pentru oraşul Chişinău, se vor accelera operaţiunile de înfiinţarea unui ghetou, aşa cum am ordonat.

3. În declaraţiile ce vor da, evreii dela oraşe, vor arăta:

- Profesiunea, atât a bărbaţilor cât şi a femeilor şi copiilor (în scopul organizării lor pe profesiuni).

- Dacă la retragerea armatelor române în luna Iunie 1940 au locuit în acel oraş sau în altă parte.

ÎMPUTERNICITUL CONDUCĂTORULUI STATULUI PENTRU CONDUCEREA ŞI ADMINISTRAREA BASARABIEI
GENERAL C. Gh. Voiculescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr. 9, f. 23. Original.

123

ARMATA 3-a
Serviciul Pretoral
Oficiul poştal militar nr. 30

BULETIN INFORMATIV Nr. 25

din 25 Iulie 1941

I/ *STAREA DE SPIRIT ÎN ARMATĂ*: Nimic de semnalat.

II/ *STAREA DE SPIRIT A POPULAŢIEI CIVILE* :

Română : Nimic de semnalat.

Minoritară: Inspectoratul Regional de Poliţie Iaşi, informează că în sânul populaţiei evreeşti din Iaşi se critică tratamentul ce li se aplică evreilor dela intrarea României în război, alături de Germania, contra Rusiei şi că îi miră faptul că Guvernul român aprobă în mod tacit represiunile sângeroase împotriva populaţiei evreeşti.

Arată că toate aceste măsuri sunt ordonate de Berlin pentru a demonstra evreimei din America să înceteze cu provocaţiunile intrărei în război a Americei contra Germaniei şi că, în prezent, comunitatea evreească din Iaşi lucrează la întocmirea unor tabele în care se arată:

- numărul evreilor morţi cu ocazia bombardamentelor aeriene;
- numărul locuinţelor evreeşti avariate de aviaţie;
- numărul evreilor morţi cu ocazia evenimentelor dela 28-29 Iunie a. c. cu care ocazie, spun ei, că au fost omorâţi circa 500 bărbaţi, femei şi copii evrei;
- numărul răniţilor, cu această ocazie, care în urma infirmităţilor căpătate nu-şi mai pot căpăta existenţa.

Aceste tabele împreună cu un memoriu urmează a fi înaintate M. S. Regelui, M. S. Reginei, Domnului General Antonescu şi Doamnei Maria Antonescu, sperând într'o ameliorare a situaţiei evreilor.

Deasemenea, se deţin informaţiuni, că conducerea comunităţii din Iaşi a început o acţiune de eliberare a evreilor internaţi în lagăre şi că zilele acestea va pleca la Bucureşti, Iosif Iacob, preşedintele comunităţii, care împreună cu Dr. Filderman, conducătorul evreimei din România, se va prezenta Ministerului Afacerilor Interne, pentru a arăta că ţinerea acestor evrei mai departe în lagăre este în dauna economiei oraşului, fiind lipsă de meseriaşi calificaţi.

La fel ar fi început o acţiune de colectarea sumei de 15 milioane lei, pentru a fi donată Statului pentru ajutorarea familiilor ostaşilor morţi şi răniţi în război şi că în contul acestei acţiuni 3 anonimi au subscris câte un milion lei.

III/ *DESCINDERI ŞI URMĂRIRI* : Nimic de semnalat.

IV/ *DIVERSE* : Unităţile nu ne informează cu nimic.

p. PRETORUL ARMATEI 3-a
Lt. Colonel Jean Poitevin

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Guvernământul Basarabiei, dosar nr. 22, f. 341. Original.

124

COMANDAMENTUL 4 TERITORIAL
Paza Teritoriului

BULETIN CONTRAINFORMATIV NR. 2702/P

întocmit

în ziua de 25 Iulie 1941, ora 18

1. *STAREA DE SPIRIT*

a. *A populaţiei*

Subsectorul de Pază Roman informează:

În rândurile populaţiei domneşte oarecare îngrijorare datorată faptului că preţurile la alimente şi articole de primă necesitate continuă a fi foarte ridicate, astfel că cetăţenii cu greu pot face faţă nevoilor de aprovizionare. Funcţionarii civili şi muncitorii lucrează intens şi cu tragere de inimă pentru instituţii şi pentru propăşirea ţării. Populaţia are încredere în Dl. General Antonescu, Conducătorul Statului.

b. *În armată*

In general situaţia materială a ofiţerilor este mulţumitoare, deoarece prin acordarea alocaţiei de hrană, mai ales cum s'a dat acum global şi pe grade, traiul este asigurat.

În localitate lipsesc parte din alimente ca ulei, orez, făină de porumb şi de grâu, iar depozitul de consum din Garnizoană nu poate face faţă nevoilor şi nu este asortat aşa cum s'a arătat la înfiinţarea lui.

Până în luna Mai ofiţerii, subofiţerii şi funcţionarii civili au primit, contra cost, pâine de la manutanţă. În baza diferitelor ordine însă s'a anulat acest drept, personalul rămânând fără pâine. Pentru aceasta s'a intervenit oficial şi prin Dl. Intendent Colonel Pîrvulescu, controlor din M. A. N., care a constatat, cu ocazia controlului administrativ, necesitatea pentru Arsenal, de a i se înlesni procurarea, prin Manutanţă a pâinei pentru întreg personalul: ofiţeri, subofiţeri, funcţionari civili şi lucrători.

2. *EVREII*

Subsectorul de Pază Botoşani informează:

Evreul Strul Ceauşu, zis Schvarts, şi soţia sa, Haia din Hârlău, au întins în ziua de 17 Iulie a.c. pe acoperişul unei bucătării câteva bucăţi de pânză roşie şi trei plapume de aceiaşi culoare.

În aceeaşi zi, oraşul Hârlău a fost bombardat de un avion sovietic.

Cu acte legale, cei doi soţi evrei au fost înaintaţi Curţei Marţiale fiind bănuiţi că semnalizau aviatorilor sovietici.

În ziua de 21 Iulie a.c., femeia Elena Hoşman, din Comuna Dumbrăveni - Botoşani, a spus faţă de mai mulţi locuitori, în cofetăria „Lache Petru“ din oraşul Botoşani, „să trăiască jidanii şi să moară românii“. Ea a fost înaintată Curţei Marţiale.

Subsectorul de Pază Iaşi informează:

In ziua de 22 Iulie 1941, postul de Jandarmi Podul Iloaiei a arestat pe femeia Agripina Bârsan, domiciliată în Iaşi, str. Ciurchi Nr. 34. Cercetările au stabilit că numita făcea pe curiera între evreii internaţi în lagărul dela Podul Iloaiei şi cei din Iaşi.

Inspectoratul de Jandarmi din Cernăuţi informează că evreii internaţi în lagărele de strângere din judeţul Cernăuţi au început să facă propagandă în rândurile ucrainenilor căutând să-i agite pe motivul că şi aceştia vor fi în viitor persecutaţi ca şi evreii.

Vinovaţilor li s'au dresat acte, urmând a fi înaintaţi Curţii Marţiale.

Totodată suntem informaţi că populaţia evreească din centrele urbane, care este liberă, face aceiaşi propagandă, fiind în permanent contact cu populaţia rurală a judeţului.

Se impun măsuri pentru izolarea şi supravegherea evreilor din Cernăuţi şi din celelalte centre urbane.

3. *UCRAINENII*.

Inspectoratul de Jandarmi Cernăuţi informează:

Populaţia ucrainiană deşi în aparenţă manifestă bucurie pentru că a scăpat de regimul comunist, totuşi ucrainenii discută şi pregătesc acţiunea pentru înfiinţarea statului naţional ucrainean, care să înglobeze şi teritoriul românesc locuit de ei.

Cum soluţionarea acestei probleme, datorită situaţiei internaţionale, depăşeşte mijloacele autorităţilor, este absolut necesară intervenţia Guvernului, pentru a găsi soluţia în această chestiune şi a preîntâmpina orice manifestare care ar putea duce eventual la agravarea situaţiei.

În ziua de 21 Iulie a. c. un număr de 182 tineri ucraineni din plasa Răstoace şi Ceremuş-Storojineţ - s'au adunat la Vijniţa, jud. Cernăuţi, cu

scopul de a trece frontiera la Kosov. Aceştia susţineau că acolo urmează să se formeze o armată ucraineană pentru a lupta pe front împotriva bolşevicilor.

Cum tinerii nu aveau autorizaţiunea pentru trecerea frontierei şi cum autorităţile nu au avut nici un fel de dispoziţiuni în acest sens, ei au fost opriţi de către şeful Secţiei de Jandarmi şi şeful poliţiei.

Cazul fiind ulterior adus la cunoştinţa D-lui Ministru al Bucovinei, cei 182 tineri au căpătat permisiunea de a trece frontiera la Kosov.

4. *ACŢIUNI TERORISTE*

Agenţii noştri din sector informează de la românii fugiţi din armata rusă că, în scopul de a provoca catastrofe de cale ferată, comuniştii aflaţi în România, ca agenţi ai sovietelor, ar fi primit instrucţiuni să înceapă acţiunea. Ei ar fi primit ordinul ca, profitând de aglomerările din trenuri când se merge şi pe tampoanele vagoanelor, să taie conductele de aer comprimat, atunci când garniturile se găsesc în pante, spre a face imposibilă frânarea.

În scopul de a-şi pune în aplicare planul acesta, majoritatea agenţilor sovietici umblă îmbrăcaţi în haine militare române sau germane şi caută să călătorească, cât mai mult posibil, pe scările şi tampoanele vagoanele de persoane.

5. *ACŢIUNI AERIENE*

Subsectorul de Pază Iaşi informează:

În ziua de 25 Iulie a.c. câţiva soldaţi de la Cercul de Recrutare au găsit pe str. Bucşinescu, în raza Circ. IV-a poliţie, pe lângă cazarma Cercului de Recrutare, manifeste cu caracter subversiv.

Unele din aceste manifeste erau prinse cu ace în stâlpii de lemn de pe str. Bucşinescu.

p. ŞEFUL DE STAT MAJOR C 4 T
Lt. colonel
C. Al. Mihăescu

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Guvernământului Basarabiei, dosar nr. 22, f. 385-387, Original.

125

INSPECTORATUL REG. DE POLIŢIE
CERNĂUŢI

Nr. 22475/S
1941 Iulie 26

Buletin informativ
Pe ziua de 26 iulie 1941

I. Starea spirit a populaţiei este bună în general.

Suntem informaţi că populaţia creştină a oraşului Suceava este indignată de felul cum sunt trataţi ostatici evrei.

În sinagoga din str. Ştefăniţă Vodă este o adevărată adunare unde evreii discută cât şi ce vor. Cunoscuţi, prieteni etc. toţi sunt admişi a veni în vizită şi stau împreună discutând tot ce vor fără a fi controlaţi decât de santinele.

Curtea sinagogei face impresia unui loc de adunare populară. În loc ca aceşti ostatici să fie ţinuţi izolaţi, ei sunt în contact cu conzângenii lor din afară, cari vin în număr mare, punându-i în cunoştinţă cu tot ce se petrece în afară. Pe de altă parte, evreii liberi au acolo cea mai bună ocazie să se întâlnească în grupuri mari şi să discute tot ce-i interesează.

În rândurile populaţiei creştine a oraşului domneşte impresia că măsurile luate de autorităţi sunt eludate, sau că autorităţiile sunt cu mult prea tolerante faţă de evrei, cari trăiesc în sinagogă mai bine decât creştinii la casele lor. [...]

INSPECTOR REGIONAL,
[Indescifrabil]

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Armata 3, dosar nr. 419, f. 180. Original.

126

INSPECTORATUL DE POLIŢIE IAŞI

27 Iulie 1941

DARE DE SEAMĂ
asupra situaţiei interne 27 Iunie - 27 Iunie 1941

[...]

V. POPULAŢIA MAJORITARĂ.

Numărul minoritarilor în raza acestui Inspectorat nu contează în afară de evrei, cari în urma îngrădirilor impuse prin noile legiuiri şi

statutului juridic au numai resentimente faţă de statul român şi mai ales în urma incidentelor petrecute la Iaşi după cum urmează:

În noaptea de 28 - 29 Iunie a.c. treceau prin oraşul Iaşi două coloane militare spre front, una pe strada Lascăr Catargi şi alta pe strada Carol. Pe la orele 22.30 - 23 a apărut deasupra oraşului un avion care fiind luminat de jos de o rachetă a lansat şi el o rachetă din care s'au desprins trei lumini violete, după aproximativ 10 - 15 minute a început să se tragă în tot oraşul nenumărate focuri de armă şi armă automată, care au durat până în dimineaţa zilei de 29 Iunie a.c., orele 4, cât şi asupra acestor trupe fără însă a se face victime.

Autorităţile militare şi civile au luat măsuri de pază şi siguranţă şi totodată, bănuindu-se că aceste focuri de armă au fost trase de către evreii-comunişti în unire cu elementele teroriste venite în acest scop de peste Prut pentru a se provoca panică şi împiedicarea mărşăluirii spre front a acestor trupe, s'a început percheziţionarea şi arestarea evreilor-comunişti din ordinul Domnului General Comandant al Diviziei 10*.

În dimineaţa zilei de 29 Iunie a.c., continuându-se a se trage focuri din diferite case izolate din oraş, organele militare române şi germane au început percheziţiile şi arestarea în masă a evreilor, cari erau comunişti, la Chestura Poliţie Iaşi.

În Curtea Chesturei de Poliţie Iaşi erau adunaţi circa 3000 - 4000 de evrei, copii, femei şi bărbaţi.

Soldaţii germani din organizaţia „Todt" pretinzând că s'au omorât de către evrei doi soldaţi de ai lor, au mitraliat parte din evreii adunaţi în curtea Chesturei cu care ocazie au fost omorâţi aproximativ 500 inşi, iar alţii răniţi.

S'au luat măsuri de trimitere la lagăr a celorlaţi evrei, care au fost îmbarcaţi în două trenuri cu destinaţia lagărul de internaţi Ialomiţa; pe drum în staţia Podul Iloaiei şi Tg. Frumos s'au descărcat din vagoane circa 1200 inşi care au murit din lipsă de asistenţă medicală sau din cauza rănilor avute.

În seara de 29 Iunie a.c., după măsurile luate, s'a restabilit ordinea şi liniştea.

În cursul zilei de 30 Iunie a.c., soldaţi germani şi elemente militare române răsleţe au mai împuşcat 50 evrei în diferite puncte ale oraşului,

jefuind diferite case părăsite de ale evreilor; la care jaf s'au raliat şi diferiţi derbedei şi oameni fără căpătâi.

Domnul General de Divizie Leoveanu, Directorul General al Poliţiei, împreună cu Dl. Lt. Colonel magistrat Crainic au anchetat în ziua de 2 Iulie a.c. evenimentele întâmplate şi au ajuns la concluzia că organele poliţieneşti şi-au făcut datoria şi nu puteau împiedica cele ce s'au făcut.

[...]

INSPECTOR REGIONAL
E. Giosanu

■ Arhivele Ministerului Apărării Naţionale, fond Corpul 4 armată, dosar nr. 6 262, f. 194, p. 201-202.

---

* General de brigadă Ion Glogojeanu.

127

Regimentul 6 Vânători P. A.
Oficiul Poştal Militar No. 10

No. 700 din 28 Iulie 1941

Către
Divizia 14-a Infanterie
Biroul 2 Informaţii

La ordinul Dvs. No. 24354 din 23 Iulie 1941,

Am onoare a raporta că în intervalul dela 22 Iunie până în prezent, au fost executaţi un număr de 40 jidani din com. Sculeni-Tg., jud. Iaşi, 14 jidani în oraşul Bălţi şi 120 jidani din com. Mărculeşti, jud. Soroca, în total 174 jidani.

1) Din cei 40 jidani predaţi de Comandamentul German, 14 au fost împuşcaţi, deoarece au încercat să fugă de sub escortă, iar 28 au fost executaţi pe D. Stânca, în ziua de 28 Iunie 1941, pentru motivele următoare:

- Au tăiat cablul telefonic;

- Au semnalizat din Sculeni-Tg. armatei sovietice, care se afla pe D. Nord Sculeni, indicând posturile de comandă ale infanteriei şi artileriei, precum şi amplasamentele bateriilor de artilerie, care au fost bombardate cu precizie de artileria sovietică.

- Au sabotat armata română şi germană, trăgând foc de arme şi aruncând grenade asupra soldaţilor în timpul când erau evacuaţi din Sculeni.

2) Dintr'un număr de 500 jidani, găsiţi în oraşul Bălţi, au fost executaţi numai 14 jidani care au declarat, atât ei cât şi ceilalţi jidani care au fost arestaţi pentru cercetări, că au fost aprigi comunişti şi au sabotat armata în timpul ocupării oraşului Bălţi şi care erau în cea mai mare parte autorii incendiilor din oraşul Bălţi.

Restul de 486 jidani au fost trimişi conform ordinului Comandamentului German, la Chestura Poliţiei Bălţi, spre a fi internaţi în lagăr.

3. Din cei 120 Jidani din Mărculeşti, care au luptat în rândurile armatei sovietice (după propriile lor declaraţii), un număr de 100 jidani erau răniţi de glonţ, dovada cea mai indiscutabilă a luptei lor, împotriva armatei române, în rândurile armatei roşii. Unii din ei au declarat că au împins înainte tancurile sovietice care nu mai puteau înainta cu motorul propriu.

Toţi jidanii arătaţi mai sus au fost executaţi, bazându-se pe ordinul Armatei 3-a, No. 1949/1941, comunicat cu al Div. 14-a, No. 24218 din 11 Iulie 1941, punctul 2 în care se specifică: „Toţi indivizii care trag în trupe şi autorităţi să fie executaţi pe loc", precum şi pe ordinul Armatei 3-a, No.2o555/1941, comunicat cu al Div. 14-a, No. 24153 din 1 Iulie 1941, care ordonă „să se procedeze fără cruţare faţă de cei găsiţi vinovaţi de acte înregistrate în contra Armatei şi contra Ţării"[1] .

Totodată raportăm că datorită acţiunei jidanilor din Mărculeşti, Regimentul a pierdut în ziua de 12 Iulie 1941 pe Dealul Mărculeşti: un Cpt. act., 2 sublocot. rez. răniţi, 33 morţi, 23 răniţi şi 12 dispăruţi trupă din compania 2-a şi un ofiţer rez. mort şi 14 morţi, 6 răniţi şi un dispărut din comp. 4-a.

Numărul jidanilor împuşcaţi este prea mic faţă de pierderile noastre din cauza lor.

Comandantul Regimentului 6 Vânători, Ofiţer Informator,
Colonel Matieş Ermil . Căpitan Ion V. Stihi

■ Biblioteca Academiei Române. Arhiva Istorică, fond XXIV, dosar nr. 3 246, f 68-69. Original.

---

[1] Vezi doc. nr. 94; doc. 96; doc. nr. 98.

128

Ministerul Apărării Naţionale
Cabinetul Ministrului

ORDIN GENERAL

Nr. 99 din 29 Iulie 1941

MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE a primit două tabele, cuprinzând un număr total de 23 ofiţeri activi şi de rezervă, cari au făcut intervenţii pe lângă Comandanţii detaşamentelor de lucru pentru munca de folos obştesc (constituite din evrei), cerând favoruri pentru evreii din detaşament.

Aceste ruşinoase intervenţii arată mentalitatea unor ofiţeri, cari nesocotesc imperativele naţionale şi scoboară prestigiul Armatei.

Interzic orice intervenţii pe orice cale şi de orice natură.

În viitor, voi da publicităţii numele celor cari vor mai face intervenţii, pentru ca să-i cunoască lumea.

Ministrul Apărării Naţionale
General de Corp de Armată Adjutant (ss) I. Iacobici

p. Conformitate
DIRECTORUL DE CABINET M.A.N.,
Colonel D. Protopopescu Pache

COMUNICAT:
- Pentru ştiinţă: Casa M. S. Regelui, Preşedinţia Consiliului de Miniştri.
- Pentru executare: Marelui Cartier General, Eşalonul 2.
- Subsecret. de Stat al Armatei de Uscat.
- - „ - Aerului.
- - „ - Marinei.
- Subsectr. de Stat al Înzestrării şi Ad-ţiei Armatei.

În număr de exemplare necesar, până la regimente şi unităţi corp aparte.

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, fond Comandamentul Militar Chişinău, dosar nr.9, f. 60. Copie.

Anexa nr. 1.

9

Inspectoratul Gl. al Jand. **Inspect. Jand. Chişinău**

Situaţie

de numărul populaţiei pe naţionalităţi lăsată în Basarabia la data de 28 Iunie 1940 (data evacuărei)

Denumirea legiunei	Numărul populaţiei pe naţionalităţi											
	Români	Ruşi	Ucraineni	Evrei	Germani	Bulgari	Găgăuţi	Greci	Lipoveni	Alte naţionalităţi	Total	Obs
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.
Leg.jd. Bălţi	308331	59276	17572	49384	1745	–	–	–	–	3556	439864	
" Cahul	125241	12930	–	1122	10207	80001	–	383	–	227	228111	
" C.Albă	74134	85696	63380	12003	61053	78467	9767	–	–	1625	386125	
" Chilia N.	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	–	
" Ismail	81984	65152	–	6478	584	51152	23207	307	23803	3416	256083	
" Lăpuşna	381319	8552	5851	84612	2101	44	10	–	–	2110	484639	
" Orhei	259072	16356	–	20105	2	–	–	–	–	389	295924	
" Soroca	250009	17766	32919	31929	872	–	–	–	–	1205	334700	
" Tighina	185900	58617	–	18293	13022	26957	44844	–	–	2182	349815	
TOTAL	1665990	324345	119762	223926	89586	236621	77828	690	23803	14710	2775261	

Şeful Bir. poliţiei
lt. [Indescifrabil]

■ Arhiva Ministerului Apărării Naţionale, Fond Guvernământul Basarabiei, dosar nr. 29, f. 507. Copie.

Nota editorilor

Această lucrare este prima tentativă de a restitui adevărul integral, aşa cum se prezintă în documentele epocii, asupra unui moment istoric extrem de complex. Tocmai de aceea, solicităm sprijinul tuturor instituţiilor internaţionale, comunităţilor evreieşti, persoanelor particulare care deţin documente referitoare la această problematică, având în vedere faptul că următoarele volume ale lucrării sunt în curs de elaborare şi orice contribuţie documentară poate aduce elemente şi indicii noi, menite să contureze o imagine globală de maximă autenticitate.

Editor's Note

The present work is the first attempt at restoring the whole truth – as revealed by the documents of the time – about an extremely complex historical period. This is the very reason why we appeal for help to all international organizations, Jewish communities and individuals that have documents regarding this subject. Since the next volumes are just being drafted, any documentary contribution may bring new elements and clues, which would only help in outlining an overall picture of utmost authenticity.

Centrul de Studii Transilvane

Documenta I

Partea întâi Lei 5.100
Partea a doua Lei 4.600

Total Lei 9.700

ISBN 973–9132–75–8